

[Home](#)>[Court procedures](#)>[Civil cases](#)>**[Taking of evidence](#)****Jrodymų rinkimas**

Jei keliate bylą teisme, paprastai labai svarbu pateikti teismui įrodymus, kuriais grindžiamas Jūsų reikalavimas.

Norėdamas gauti išsamios su valstybe susijusios informacijos, pasirinkite atitinkamos šalies vėliavą.

Civiliniame procese įrodymai gali būti renkami ir už valstybės narės ribų. Kartais prireikia surinkti įrodymus kitoje, ne jūsų gyvenamojoje valstybėje narėje. Pavyzdžiui, gali prireikti apklausti kitoje valstybėje narėje esantį liudytoją ar ekspertą, o teismui gali reikėti apžiūrėti kitoje valstybėje narėje esančią įvykio vietą. Kalbant apie tarpvalstybinį įrodymų rinkimą Europos Sąjungoje, valstybių narių teisminis bendradarbiavimas renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose reglamentuojamas 2020 m. lapkričio 25 d. Reglamentu (ES) [2020/1783](#), kuris nuo 2022 m. liepos 1 d. pakeitė 2001 m. gegužės 28 d. Reglamentą (EB) Nr. [1206/2001](#).

Tačiau decentralizuota IT sistema, kaip privaloma ryšio priemonė, naudojama prašymams, formoms ir kitiems pranešimams perduoti ir priimti, bus pradėta taikyti tik nuo 2025 m. gegužės 1 d. (pirmoji mėnesio, einančio po trejų metų laikotarpio po 25 straipsnyje nurodyto [įgyvendinimo akto](#) įsigaliojimo dienos, diena (daugiau informacijos pateikiama Reglamento (ES) 2020/1783 35 straipsnyje)).

Susijusios nuorodos

[Įrodymų rinkimas. Valstybių narių pranešimai ir paieškos priemonė, padėsianti nustatyti kompetentingą \(-us\) teismą \(-us\) ir \(arba\) instituciją \(-as\)](#)

[Įrodymų rinkimas rengiant vaizdo konferencijas](#)

2001 m. Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas ((74 Kb))

Vaizdo konferencijų naudojimo renkant įrodymus civilinėse ir komercinėse bylose praktinis vadovas (724 Kb))

Paskutinis naujinimas: 03/04/2024

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.

Įrodymų rinkimas - Belgija**1 Įrodinėjimo pareiga****1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?**

Belgijos teisės sistemoje skiriama civilinė ir komercinė teisė. Komercinė teisė yra specialioji teisė, taikoma komercinės veiklos subjektams, o civilinė teisė yra įprasta teisė.

Civilinėje teisėje įtvirtintas įrodinėjimo taisyklės galima rasti Civilinio kodekso (pranc. *Code civil* / flam. *Burgerlijk Wetboek*) 1315 ir tolesniuose straipsniuose. Tai yra uždara sistema, kurioje įrodymų formos yra griežtai reglamentuojamos (daugiau informacijos žr. toliau pateiktame atsakyme į 5a klausimą).

Komercinėje teisėje įtvirtintas įrodinėjimo taisyklės galima rasti Komercinės veiklos kodekso (pranc. *Code de commerce* / flam. *Wetboek van Koophandel*) 25 straipsnyje. Pagrindiniai ypatumai yra sistemos atvirumas ir santykinė įrodinėjimo laisvė komercinėse bylose. Komercinės veiklos kodekso 25 straipsnyje teigiama: „Komerciniai įsipareigojimai gali būti įrodinėjami ne tik civilinėje teisėje leidžiamų formų įrodymais, bet ir liudytojų parodymais visais atvejais, kai teismas mano, kad tai turėtų būti leidžiama, išskyrus tam tikrus atvejus, kai taikomos išimtys. Pirkimą ir pardavimą galima įrodyti priimta sąskaita faktūra, nedarant poveikio kitų formų įrodymams, leidžiamiems pagal komercinę teisę.“

Įrodymų procesiniai ir techniniai aspektai civilinėse ir komercinėse bylose reglamentuojami Teismų kodekso (pranc. *Code judiciaire* / flam. *Gerechtelijk Wetboek*) 870 ir tolesniuose straipsniuose. Teismų kodekso 876 straipsnyje reikalaujama, kad teismas ginčą spręstų vadovaudamasis atitinkamos rūšies ginčui taikomomis įrodinėjimo taisyklėmis. Ginčas yra arba civilinis, arba komercinis.

Šalis, kuri remiasi faktu, prielaida ar teiginiu, turi pateikti jų įrodymus. Šalis, reikalaujanti įvykdyti prievolę, privalo pateikti tos prievolės įrodymus. Ir priešingai, šalis, prašanti ją atleisti nuo prievolės vykdymo, privalo pateikti mokėjimo arba prievolę panaikinančio veiksmo įrodymus (Civilinio kodekso 1315 straipsnis). Teismo procese kiekviena šalis privalo pateikti faktų, kuriais ji remiasi, įrodymus (Teismų kodekso 870 straipsnis: *actori incumbit probatio*). Tada priešinga šalis gali nuginčyti šių faktų įrodomąją galią, jeigu tai yra įmanoma ir leidžiama.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu nėra viešąja tvarka ar nacionaliniu saugumu pagrįstų prieštaravimų, galima pateikti bet kokių esminių faktų įrodymus. Tačiau proceso metu taikomi trys teisės pateikti įrodymus apribojimai. Pirma, įrodinėjamas faktas turi būti susijęs su byla. Antra, faktas turi būti įtikinamas, kitaip tariant, teismas turi juo įsitikinti, kad priimtų tam tikrą sprendimą. Trečia, fakto įrodymai turi būti teisiškai leistini: negali būti pažeidžiamas privatumas, profesinė paslaptis ir susirašinėjimo konfidencialumas.

Prezumpcijos priešinga šalis paprastai gali nuginčyti. Negalima nuginčyti tik nenuginčijamų prezumpcijų (lot. *juris et de jure*); iš tiesų teikti įrodymus joms nuginčyti yra neteisėta. Nuginčijamas prezumpcijas (lot. *juris tantum*) galima nuginčyti pateikus priešingus įrodymus. Šiuo atveju priimtinos įrodymų formos reglamentuojamos civilinėje teisėje, o komercinėje teisėje jos neregamentuojamos.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas turi įsitikinti šalių pateiktų įrodymų galia ir jų patikimumu. Jeigu teismas padaro išvadą, kad pateikti įrodymai gali padėti išspręsti ginčą ir kad jie patikimai atspindi tiesą byloje, teismas jiems suteikia įrodomąją galią. Įrodymus galima laikyti tinkamais tik tada, kai teismas pripažįsta jų įrodomąją galią. Įrodomoji galia (pranc. *valeur probante* / flam. *bewijswaarde*) yra šiek tiek subjektyvi, o įrodymams priskirtas patikimų įrodymų statusas (pranc. *force probante* / flam. *bewijskracht*) yra griežtai objektyvus. Patikimų įrodymų statusas grindžiamas patikimumu, kurio galima tikėtis iš tos įrodymų klasės. Teisės aktais tam tikriems įrodymams priskiriamas patikimų įrodymų statusas, tačiau tik tuo atveju, jeigu ta įrodymų klasė laikoma pakankamai patikima, nes taip iš teismo atimama teisė spręsti savo nuožiūra. Tai pasakytina apie patvirtinamuosius dokumentus. Jeigu teismas teisėtai gauto dokumento turinį aiškina su jo faktine formuluote nesuderinamu būdu, jis pažeidžia patvirtinamiesiems dokumentams priskiriamą patikimų įrodymų statusą. Nukentėjusioji šalis, remdamasi šiuo pažeidimu, gali Kasaciniam teismui (pranc. *Cour de cassation* / flam. *Hof van Cassatie*) pateikti kasacinį skundą teisės aspektais.

2 Įrodymų rinkimas**2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?**

Teiginį pateikianti šalis turi sugebėti jį įrodyti. Kai kuriais atvejais teismas gali nurodyti šaliai duoti parodymus, pavyzdžiui, nurodydamas asmeniui prisiekti (Civilinio kodekso 1366 straipsnis). Laikydamasis griežtų sąlygų, teismas gali pareikalauti, kad šalis, davusi priesaiką, duotų parodymus, nes nuo to priklausys bylos baigtis arba pagal tai bus nustatoma priteistina suma.

Teismas gali apklausti šalis ir nurodyti apklausti liudytojus, išskyrus atvejus, kai tai draudžiama teisės aktais (Teismų kodekso 916 straipsnis). Jis taip pat gali nurodyti ekspertams konstatuoti faktą arba pateikti techninę išvadą (Teismų kodekso 962 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Prašymus surinkti įrodymus viena iš šalių turi pateikti arba pagrindiniame pareiškimė, arba papildomame pareiškimė, teikiamame proceso metu. Teismas prašymą gali patenkinti arba nepatenkinti, nurodymas priešais.

Kai dokumentas turi būti patikrinamas (Teismų kodekso 883 straipsnis) arba teigiama, kad dokumentas yra netikras (Teismų kodekso 895 straipsnis), teismas nurodo šalims atvykti su teisiniais atstovais arba be jų ir pateikti dokumentus, skirtus palyginti, arba dokumentą, apie kurį teigiama, kad jis netikras. Teismas gali nedelsdamas išnagrinėti ir išspręsti šį klausimą arba nurodyti pateikti dokumentą kanceliarijai, o tada – skirti tyrimo veiksmus arba nurodyti ekspertams juos atlikti. Tada teismas sprendžia dėl dokumentų patikrinimo arba dėl teiginio apie dokumento netikrumą.

Kai šalis pasiūlo faktą įrodyti vieno ar daugiau liudytojų parodymais, teismas gali leisti paimiti šiuos parodymus, jeigu jie yra leistini (Teismų kodekso 915 straipsnis). Jeigu nedraudžiama teisės aktais, teismas gali nurodyti apklausti liudytojus. Liudytojus teismo kancleris pakviečia likus bent aštuonioms dienoms iki jų apklausos dienos. Jie turi prisiekti, juos teisėjas apklausia individualiai. Teisėjas gali liudytojui pateikti klausimus savo iniciatyva arba vienos iš šalių prašymu. Parodymai paimami raštu, perskaitomi, prireikus – pataisomi ir papildomi, o tada liudytojo apklausa baigiama.

Siekdamas išspręsti ginčą arba jo išvengti, teismas gali nurodyti parengti eksperto išvadą. Eksperto išvadoje turi būti nurodyti tik konstatuoti faktai ir techninės išvados (Teismų kodekso 962 straipsnis). Ekspertas savo darbą atlieka prižiūrimas teismo. Šalys suteikia ekspertui visus reikiamus dokumentus ir įvykdo visus pagrįstus eksperto prašymus. Išvada turi būti pateikiama iki teismo nurodyto nustatytos dienos. Jeigu teismas yra įsitikinęs priešingai, jis neprivalo vadovautis eksperto išvada.

Savo iniciatyva arba šalių prašymu teismas gali atlikti byloje nurodytos vietos apžiūrą (Teismų kodekso 1007 straipsnis). Šią apžiūrą, kuri gali būti atliekama šalims dalyvaujant arba nedalyvaujant, atlieka ją skyręs teisėjas arba šiuo tikslu oficialiai paskirtas asmuo. Parengiamas ir šalims įteikiamas oficialus visų atliktų veiksmų ir nustatytų faktų protokolai.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas neprivalo patenkinti šalies prašymo surinkti įrodymus. Tačiau jeigu atlikti tyrimo veiksmą teismo prašo kita teisminė institucija, jis privalo šį veiksmą atlikti (Teismų kodekso 873 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Bendrosiose civilinės teisės normose numatytos penkios įrodymų rūšys: patvirtinamieji dokumentai, liudytojų parodymai, prezumpcijos, šalių pareiškimai ir prisiekus duoti parodymai (Civilinio kodekso 1366 straipsnis).

Patvirtinamieji dokumentai (Civilinio kodekso 1317 straipsnis) gali būti oficialus dokumentas (pranc. *acte authentique* / flam. *authentieke akte*) arba privatus dokumentas (*acte sous seing privé* / *onderhandse akte*). Oficialus dokumentas yra nurodyta forma tuo tikslu įgalioto valstybės pareigūno (pavyzdžiui, notaro arba civilinės metrikacijos įstaigos pareigūno) parengtas dokumentas, kuris yra jame esančio susitarimo visiškai patikimas įrodymas tarp šalių ir prieš trečiąsias šalis. Privatus dokumentas, kurį yra pripažinusios ir pasirašiusios visos suinteresuotosios šalys ir kurio yra tiek egzempliorių, kiek yra šalių, tarp šalių laikomas visiškai patikimu įrodymu. Oficialus arba privatus dokumentas turi būti parengtas visiems klausimams, kurių suma arba vertė viršija 375 EUR (Civilinio kodekso 1341 straipsnis).

Liudytojų parodymai (Civilinio kodekso 1341 straipsnis), kurie prieštarauja oficialiems dokumentams arba papildo jų turinį, yra neleistini. Tačiau jeigu raštu esama tik pradinių įrodymų arba patvirtinamųjų dokumentų neįmanoma pateikti, liudytojų parodymai yra leistini.

Prezumpcijos (Civilinio kodekso 1349 straipsnis) yra išvados, kuriomis teisės aktais arba teismo iniciatyva nežinomas faktas netiesiogiai nustatomas iš žinomo fakto. Prezumpcijos negali papildyti dokumentų turinio, tačiau, kaip ir liudytojų parodymai, jos gali būti laikomos *prima facie* įrodymais, o šiuos galima papildyti rašytiniais įrodymais ir naudoti vietoje dokumentų, kurių neįmanoma pateikti.

Šalių pareiškimai (Civilinio kodekso 1354 straipsnis) yra teisminiai arba neteisminiai. Teisminis pareiškimas (pranc. *aveu judiciaire* / flam. *gerechtelijke bekentenis*) yra teisme šalies arba jos įgalioto atstovo padarytas pareiškimas, laikomas visiškai patikimu įrodymu jį pateikiančio asmens atžvilgiu. Tačiau neteisminiam pareiškimui (pranc. *aveu extrajudiciaire* / flam. *buitengerechtelijke bekentenis*) jokie oficialūs reikalavimai netaikomi.

Viena šalis gali pareikalauti, kad kita šalis prisiektų (lemiama priesaika (pranc. *serment décisoire* / flam. *beslissende eed*)) (Civilinio kodekso 1357 straipsnis), arba to gali pareikalauti teismas. Kai duodama lemiama priesaika, pareiškimas laikomas įtikinamais įrodymais tik pareiškimą padariusio asmens naudai arba nenaudai.

Įrodymai komercinėse bylose neregamentuojami (Komercinės veiklos kodekso 25 straipsnis), tačiau viena įrodymų rūšis yra būdinga tik komercinėms byloms, t. y. priimta sąskaita faktūra pirkimo-pardavimo sutarčių atveju. Komercinės veiklos subjektas priimta sąskaita faktūra visada gali pasinaudoti kaip tinkamais įrodymais, o visi kiti rašytiniai dokumentai gali būti laikomi įrodymais tik tuo atveju, jeigu jie yra gauti iš priešingos šalies.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai Civiliniame kodekse laikomi atskira įrodymų forma. Procesiniai ir techniniai aspektai reglamentuojami Teismų kodekse. Eksperto išvada yra tik viena iš keleto įrodymų formų, ji reglamentuojama Teismų kodekse. Šalys gali prašyti teismo pakviesti liudytojus, tačiau negali skirti ekspertų savo iniciatyva; tai gali padaryti tik teismas.

Patvirtinamieji dokumentai turi patikimų įrodymų statusą ir teismas turi laikyti jų turinio, tačiau ta pati nuostata eksperto išvadoms ir nuomonėms netaikoma. Jeigu teismas yra įsitikinęs priešingai, jis neprivalo vadovautis išvados ar nuomonės duomenimis (Teismų kodekso 962 straipsnis).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Reglamentuojamos įrodymų formos turi hierarchiją. Aukščiausią statusą turi pareiškimai ir prisiekus duoti parodymai. Rašytiniai dokumentai visada turi aukštesnį statusą negu liudytojų parodymai ir prezumpcijos. Oficialūs dokumentai turi visiškai patikimų įrodymų statusą tarp šalių ir trečiųjų šalių atžvilgiu, o pripažintas privatus dokumentas laikomas visiškai patikimu įrodymu tarp šalių. Liudytojų parodymais ir prezumpcijomis galima remtis tik tuo atveju, jeigu patvirtinamieji dokumentai yra neišsamūs arba jeigu įrodytinio susitarimo patvirtinamųjų dokumentų pateikti neįmanoma.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Priklausomai nuo to, ar byla yra civilinė, ar komercinė, leistinos įrodymų formos yra reglamentuojamos arba neregamentuojamos. Pagal civilinę teisę oficialus arba privatus dokumentas turi būti parengtas visiems klausimams, kurių suma arba vertė viršija 375 EUR (Civilinio kodekso 1341 straipsnis). Įrodymais gali būti laikomi tik tokie dokumentai; liudytojų parodymai ir prezumpcijos yra neleistini. Komercinėse bylose, priešingai, liudytojų parodymai ir prezumpcijos, kurie prieštarauja dokumentų turiniui arba jį papildo, yra leistini.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojai išklausomi šalių prašymu arba teismo nurodymu (Teismų kodekso 915 ir 916 straipsniai).

Liudytojų atvykimas reglamentuojamas Teismų kodekso 923 ir tolesniuose straipsniuose.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Jeigu liudytojas kviečiamas atvykti, tačiau prašo jį nuo šios prievolės atleisti dėl pagrįstos priežasties, šį klausimą sprendžia teismas. Viena iš pagrįstų priežasčių, pavyzdžiui, gali būti tai, kad liudytojas privalo laikytis prievolės saugoti profesinę paslaptį (Teismų kodekso 929 straipsnis).

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytoju kviečiamas asmuo privalo atvykti. Jeigu jis neatvyksta, teismas vienos iš šalių prašymu gali nurodyti teismo antstoliui (pranc. *huissier de justice* / flam. *gerechtsdeurwaarder*), kad šis įteiktų liudytojui šaukimą (Teismų kodekso 925 straipsnis). Liudytojui, kuris gavo šaukimą ir neatvyko, baudžiamąja tvarka skiriama bauda (Teismų kodekso 926 straipsnis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Liudytojo parodymai nėra tinkami, jeigu juos duoda asmuo, neturintis teisinio veiksnio liudyti (Teismų kodekso 961 straipsnio 1 dalis).

Jaunesnis nei 15 metų nepilnametis negali duoti parodymų prisiekęs. Jo padaryti pareiškimai gali būti laikomi tik informacija (Teismų kodekso 931 straipsnio pirma pastraipa).

Nepilnamečiai turi teisę, kad teismas juos išklaustytų bylose dėl naudojimosi tėvų valdžia, gyvenimo sąlygų ir teisių bendrauti su vaiku. Kai teismas nusprendžia apklausti nepilnametį, nepilnametis gali atsisakyti duoti parodymus (Teismų kodekso 1004/1 straipsnis).

Vaikai ir kiti tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai negali duoti parodymų bylose, kuriose jų tėvai ar tiesiosios aukštesnės linijos giminaičiai turi priešingų interesų (Teismų kodekso 931 straipsnio antra pastraipa).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojams duodant parodymus, šalys negali jų pertraukti ar jiems tiesiogiai užduoti klausimų, o visada turi kreiptis į teisėją (Teismų kodekso 936 straipsnis).

Teisėjas savo iniciatyva arba šalies prašymu gali pateikti klausimą liudytojui, į kurį atsakant būtų patikslinami ar papildomi liudytojo parodymai (Teismų kodekso 938 straipsnis).

Netiesioginiai įrodymai yra leistini; jie nėra draudžiami jokia teisės nuostata ar principu. Be to, pagal Teismų kodekso 924 straipsnį teismui leidžiama nuspręsti, kad, jeigu liudytojas gali įrodyti, jog jis negali atvykti asmeniškai, jo parodymai gali būti paimti ten, kur jis yra.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai gauti įrodymai teismo procese negali būti naudojami. Todėl, priimdamas sprendimą, teismas tokių įrodymų privalo nepaisyti. Įrodymai, gauti pažeidžiant privatumą, profesinę paslaptį ar susirašinėjimo konfidencialumą, yra neteisėti ir neleistini.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalies išduoti dokumentai negali būti naudojami kaip tai šaliai palankūs įrodymai. Tačiau komercinės veiklos subjekto išduotą ir vartotojo priimtą komercinio sandorio sąskaitą faktūrą komercinės veiklos subjektas pagal komercinę teisę gali naudoti atitinkamiems faktams įrodyti. Tinkamai tvarkomus apskaitos dokumentus teismas gali priimti kaip komercinės veiklos subjektų tarpusavio operacijų įrodymus.

Teisminis pareiškimas yra teisme šalies arba jos įgalioto atstovo padarytas pareiškimas, laikomas visiškai patikimu įrodymu jį pateikiančio asmens atžvilgiu.

Paskutinis naujinimas: 29/10/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Bulgarija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Kad bylos šalies teiginį teismas pripažintų, šalis jį turi įrodyti remdamasi teisės aktuose numatytais leistinomis įrodinėjimo priemonėmis. Tai reiškia, kad esama įvairių rūšių procesinių veiksmų, suskirstytų į kategorijas priklausomai nuo teismo proceso etapo.

Civilinio proceso kodekso (GPK) 153 straipsnyje reikalaujama, kad būtų įrodyti visi ginčytini faktai, aktualūs ginčui išspręsti, ir ryšiai tarp jų, o GPK 154 straipsnyje reikalaujama, kad kiekviena šalis įrodytų faktus, kuriais ji grindžia savo reikalavimus ir prieštaravimus.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pagal dabartinę nacionalinę teisę faktai, kurių teisinė prielaida yra nustatyta teisės aktuose, neprivalo būti įrodinėjami. Įrodymai, pateikti siekiant įrodyti, kad konkreči teisinė prielaida negalioja, yra leistini visais atvejais, išskyrus atvejus, kai tai draudžiama teisės aktais (GPK 154 straipsnio 2 dalis).

Be to, neprivalo būti įrodinėjami faktai, kurie yra plačiai žinomi visuomenei ir teismui *ex officio* pagrindu ir apie kuriuos teismas turi informuoti šalis (GPK 155 straipsnis).

Šiuo klausimu, prasidėjus procesui, teismas turi parengti sąrašą, nurodydamas, kuriuos faktus reikia įrodyti, taip pat nurodydamas šalis, kurios juos turi įrodyti, ir kam tenka prievolė įrodyti. Teismas taip pat sprendžia dėl šalių prašymų pateikti įrodymus ir priima įrodymus, kurie yra susiję su byla, leistini ir reikalingi (GPK 146 straipsnis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Faktai, kuriais šalys remiasi savo reikalavimams pagrįsti, turi būti įrodyti teisės aktuose nustatytais su byla susijusiomis įrodinėjimo priemonėmis. Teismas turi apsvarstyti kiekvieną įrodymą ir nustatyti jo reikšmę byloje (t. y. oficialaus ir privataus dokumento skirtumą).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymai byloje renkami remiantis rašytiniu atitinkamos šalies prašymu arba žodiniu prašymu, pateiktu teismo posėdyje pagal laisvo disponavimo principo taikymo taisykles.

Tačiau kai teismas nustato, kad tam tikri įrodymai yra svarbūs bylai, jis gali savo iniciatyva nurodyti surinkti įrodymus.

Prašydama surinkti įrodymus, šalis nurodo faktus ir įrodinėjimo priemones, kuriomis ji naudosis tiems faktams pagrįsti.

Prašyme, kuriuo siekiama leidimo apklausti liudytoją, šalis turi nurodyti klausimus, kurie bus pateikti liudytojui, liudytojo vardą ir pavardę bei adresą, taip pat dieną, kurią, šalies pageidavimu, liudytojas turėtų būti šaukiamas atvykti į teismą.

Prašyme dėl klausimų pateikimo priešingai šaliai turi būti išdėstyti klausimai, į kuriuos šalis bus prašoma atsakyti.

Prašyme leisti liudyti ekspertui turi būti nurodyta eksperto specialių ekspertinių žinių sritis, eksperto išvados tema ir liudytojo eksperto užduotis.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Kai teismas patenkina prašymą surinkti įrodymus, jis priima nutartį, nustatydamas įrodymų rinkimo laikotarpį. Laikotarpis pradedamas skaičiuoti teismo posėdžio, kuriame jis buvo nustatytas, metu, taip pat ir šaliai, kuri teisme posėdyje nedalyvavo, nors jai buvo tinkamai įteiktas šaukimas.

Pagal GPK 131 straipsnio 1 dalį ir 127 straipsnio 2 dalį šalys turi nurodyti įrodymus ir konkrečias tais įrodymais pagrindžiamas aplinkybes ir pateikti visus joms prieinamus rašytinius įrodymus tuo pačiu metu, kai pateikiamas prašymas, ir tuo metu, kai gaunamas priešingos šalies triplikas.

Pagal GPK 158 straipsnį, kai dėl tam tikrų įrodymų surinkimo kyla abejonių arba tai atlikti yra itin sudėtinga, teismas gali nustatyti laikotarpį įrodymams surinkti ir toliau nagrinėti bylą be atitinkamų įrodymų, jeigu jie per nurodytą laikotarpį nepateikiami. Įrodymai gali būti surenkami vėlesniu proceso etapu, jeigu taip procesas nepagrįstai neužvilkinamas.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali specialia nutartimi atmesti prašymus surinkti įrodymus, jeigu faktai, kuriuos šalis pageidauja įrodyti, neturi reikšmės bylai ir jeigu prašymai surinkti įrodymus nebuvo pateikti laiku. Kai šalis prašo apklausti keletą liudytojų, kad būtų nustatytas faktas, teismas gali leisti apklausti tik kai kuriuos siūlomus liudytojus. Jeigu ginčijamas faktas nenustatomas, šaukiami kiti liudytojai (GPK 159 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Civilinio proceso kodekse numatytos šios įrodinėjimo priemonės:

liudytojų pareiškimai, reglamentuojami 163–174 straipsniuose;

šalių paaiškinimai:

kuriomis pripažįstamas konkretus faktas;

kurie teikiami atsakant į konkrečius klausimus;

šalių pareiškimams taikomos GPK 175–177 straipsnių nuostatos;

rašytiniai įrodymai, reglamentuojami GPK 178–194 straipsniuose;

oficialūs dokumentai;

privatūs dokumentai.

Rašytinius įrodymus gali pateikti abi šalys, tačiau jų taip pat gali pareikalauti teismas. Rašytiniai įrodymai gali būti pateikti popierine arba elektronine forma.

Pastaruoju atveju teismas gali pareikalauti pateikti dokumentą ne tik spausdintine, bet ir elektronine forma. Jeigu šalis pateikia dokumento kopiją, jai gali būti nurodyta taip pat pateikti dokumento originalą (GPK 183 straipsnis).

Dokumentai paprastai teikiami bulgarų kalba. Jeigu dokumentai pateikiami užsienio kalba, prie jų turi būti pridėtas šalies patvirtintas tikslus vertimas į bulgarų kalbą.

Pagal GPK 187 straipsnį, jeigu teismas gali nesunkiai gauti spausdintą medžiagą, užtenka nurodyti vietą, kurioje medžiaga yra paskelbta.

Teismas gali nurodyti, kad tam tikrus rašytinius įrodymus pateiktų byloje nedalyvaujančios šalys arba trečiosios šalys. Pagal GPK 190 ir 192 straipsnius kiekviena šalis gali prašyti teismo tai padaryti, o teismas savo nurodymą grindžia visais jam prieinamais įrodymais. Siekiant gauti rašytinius įrodymus iš nesusijusios šalies, teismui turi būti pateiktas specialus rašytinis prašymas. Prašymo kopija pateikiama atitinkamai trečiajai šaliai.

Nors šalys turi teisnę prievolę pateikti įrodymus, jos gali atsisakyti tai padaryti, jeigu dokumentas yra susijęs su jų arba jų šeimos nario asmeniniu gyvenimu arba jeigu pateikus įrodymą jie patirtų didelę gėdą arba jų atžvilgiu būtų pradėtas baudžiamasis persekiojimas. Šiuo atveju, jeigu yra įvykdytos tam tikros sąlygos, teismas gali nurodyti šaliai pateikti dokumento ištraukas.

Pagal tarptautinę teisę šalys gali ginčyti priešingos šalies pateikto rašytinio dokumento autentiškumą, tačiau turi tai padaryti, kol nepateiktas atsiliepimas į jų pateiktą pareiškimą. Jeigu dokumentas yra pateiktas teismo posėdyje, jis turi būti užginčytas iki teismo posėdžio pabaigos. Jeigu priešinga šalis pageidauja naudotis ginčijamu dokumentu, teismas nurodo ištirti jo autentiškumą. Prievolė įrodyti tenka šaliai, ginčijančiai dokumento autentiškumą. Jeigu ginčijamame dokumente nėra jos autentiškumą ginčijančios šalies parašo, prievolė įrodyti tenka dokumentą pateikusiai šaliai. Atlikęs tyrimą ginčijamo dokumento autentiškumui nustatyti, teismas nusprendžia, ar dokumentas yra tikras, ar netikras. Teismas šio nustatymo motyvus gali įtraukti į savo sprendimą byloje (GPK 193 ir 194 straipsniai).

Liudytojų ekspertų dalyvavimo taisyklės nustatytos GPK 195–203 straipsniuose.

Liudytojai ekspertai skiriami šalių prašymu arba teismo iniciatyva. Liudytojai ekspertai savo išvadas pateikia likus bent vienai savaitei iki paskirtos teismo posėdžio, kuriame išvada turi būti priimta, dienos.

Jeigu liudytojo eksperto išvada ginčijama, teismas gali skirti vieną arba daugiau kitų liudytojų ekspertų. Teismas taip pat gali prašyti liudytoją ekspertą persvarstyti savo išvadą arba atitinkamu klausimu pateikti antrą nuomonę.

Vizualinio patikrinimo ir patvirtinimo taisyklės nustatytos GPK 204–206 straipsniuose.

Šalių prašymu arba savo nuožiūra teismas gali nurodyti vizualiai patikrinti kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą arba patvirtinti asmenį dalyvaujant arba nedalyvaujant liudytojams ir teismo paskirtiems ekspertams.

Vizualiniai patikrinimai ir patvirtinimas yra įrodymų rinkimo ir tikrinimo metodai. Jie priklauso viso teismo kompetencijai ir gali būti pavesti vienam teisėjui arba kitam teismui.

Teismas šalims nurodo vizualinio patikrinimo datą ir vietą. Parengiamas vizualinio patikrinimo protokolas, kuriame išsamiai išdėstomos patikrinimo išvados, liudytojų ekspertų pateikti paaiškinimai ir patikrinimo vietoje apklaustų liudytojų pareiškimai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai surenkami per liudytojų apklausas. Raštu pateikti liudytojų parodymai yra neleistini. Liudytojo eksperto išvados pateikiamos raštu likus bent vienai savaitei iki paskirtos posėdžio dienos ir tada išklausomos teisme ir pripažįstamos įrodymais. Teismas ir šalys gali liudytojiui ekspertui pateikti klausimus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Nacionalinėje procesinėje teisėje tam tikrų rūšių įrodymams nesuteikiama didesnė reikšmė negu kitų rūšių įrodymams. Visi įrodymai vertinami atskirai ir kaip visuma tą dieną, kai vertinami įrodyti faktai, lemiantys ieškinio pagrindą.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikrais teisės aktuose konkrečiai numatytais atvejais, pavyzdžiui, siekiant patvirtinti teisinius sandorius, kurie privalo būti sudaryti rašytine forma, galima remtis tik rašytiniais įrodymais. Liudytojų parodymais neleidžiama remtis šiais atvejais: kai jais ginčijamas oficialaus dokumento turinys; nustatomos aplinkybės, kurių įrodymai turi būti pateikti rašytine forma; tvirtinamos didesnės negu 5 000 BGN vertės sutartys, nebent sutartis buvo sudaryta tarp sutuoktinių, tiesiosios aukštutinės ar žemutinės linijos giminaičių, ne tolesnės kaip ketvirtosios eilės kraujo giminaičių ar svainystės ryšiais susijusių ne tolesnės kaip antrosios eilės giminaičių; atsiskaitoma pagal rašytiniu sprendimu nustatytas pinigines prievoles; tvirtinami, keičiami ar nutraukiami rašytiniai susitarimai, kurių šalis yra bylos šalis, siekianti liudytojų parodymus pripažinti leistiniais; ginčijamas bylos šalies sudaryto privataus dokumento turinys.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Niekas negali atsisakyti duoti parodymus, jeigu nėra konkrečiai nuo šios pareigos atleistas teisės aktais.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Atsisakyti liudyti gali ne tik šalių advokatai ar ginčo tarpininkai, bet ir šios šalys: šalių tiesiosios aukštutinės ar žemutinės linijos giminaičiai, jų broliai ir seserys, svainystės ryšiais susiję pirmosios eilės giminaičiai, sutuoktiniai, buvę sutuoktiniai ar partneriai pagal bendrąją teisę (GPK 166 straipsnis). Teismas liudytojų parodymus vertina atsižvelgdamas į visą kitą byloje turimą informaciją ir į bet kokią liudytojo suinteresuotumą byla.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Pagal GPK 163 straipsnį liudytojai turi atvykti į teismą ir liudyti. Jeigu liudytojas turi pagrįstą priežastį neliudyti arba neatsakyti į tam tikrus klausimus, jis turi tas priežastis teismui deklaruoti raštu iki posėdžio, kuriame privalo liudyti, pradžios, pateikdamas reikiamus patvirtinamuosius įrodymus (GPK 167 straipsnis). Neįvykdžius šaukime nurodytos prievolės ir neatvykus į teismą skiriama bauda ir teismas taip pat gali nurodyti teismo policijai liudytoją atvedinti.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Įrodymai gali būti renkami iš visų šalių, išskyrus nurodytas 6B punkte, net jeigu jos yra neveiksnios arba suinteresuotos ginčo baigtimi. Teismas liudytojo parodymus vertina atsižvelgiant į liudytojo neveiknumą arba suinteresuotumą.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojai tvirtinami šalių prašymu arba teismo iniciatyva. Šaukimas liudytojui įteikiamas liudytoją kviečiančios šalies nurodytu adresu. Jeigu adresas yra neteisingas, teismas nustato terminą, iki kurio ta šalis turi nurodyti naują adresą.

Kiekvienas liudytojas, kuriam buvo tinkamai įteiktas šaukimas ir kuris atvyksta į teismą, apklausiamas atskirai, dalyvaujant šalims. Liudytojas gali būti apklausiamas daugiau negu vieną kartą. Teismas įvertina liudytojo parodymus atsižvelgdamas į visus kitus byloje surinktus įrodymus. Pagal GPK 170 straipsnį, prieš apklausdamas liudytoją, teismas jį supažindina su atsakomybe už melagingus parodymus ir užsirašo jo asmens duomenis. Turėdamas įtikinamą priežastį, teismas gali apklausti liudytoją iki paskirtos posėdžio dienos arba atlikti apklausą ne teisme. Šalys šaukiamos dalyvauti apklausoje. Civilinio proceso kodekse nenumatyta liudytojo apklausti per vaizdo konferenciją ar kitomis techninėmis priemonėmis. Kai įrodymai turi būti renkami kito teismo apylinkėje, teismas gali pavesti šią užduotį vietos apylinkės teismui (bulg. *rayonen sad*) (GPK 25 straipsnis).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Svarstant sprendimą į neteisėtai gautus įrodymus arba į įrodymus, kurių klaidingumas paaiškėjo juos užginčijus rašytinių dokumentų užginčijimo tvarka, neatsižvelgiama. Tokie įrodymai iš bylos gali būti pašalinami. Ta pati tvarka taikoma pateiktiems įrodymams, jeigu nustatoma, kad jie nėra susiję su byla.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalies padarytas pareiškimas gali būti pripažįstamas įrodymu, jeigu jis padaromas GPK 176 straipsnyje nustatyta tvarka, t. y. kai teismas nurodė šaliai atvykti asmeniškai ir pateikti su bylos aplinkybėmis susijusius paaiškinimus.

Paskutinis naujinimas: 11/02/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Čekija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Prievolė įrodyti kyla iš „pareigos įrodyti teiginį“, kurią iš esmės lemia teisinė nuostata, kuria remiantis teisme turi būti įgyvendinama kokia nors teisė; visų pirma tai yra tam tikras faktų rinkinys, kurį reikia įrodyti konkrečioje byloje. Civilinio proceso kodekse numatyta, kad kiekviena šalis privalo įrodyti savo teiginius nurodydama susijusius įrodymus – ši prievolė žinoma kaip prievolė įrodyti. Paprastai visi asmenys, išdėstantys su konkrečia byla susijusius teiginius, privalo juos įrodyti.

Visos šalys privalo įvykdyti prievolę įrodyti savo teiginius. Jeigu šalies nurodomi faktai ir siūlomi įrodymai yra neišsamūs, teismas privalo šalį apie tai informuoti.

Jeigu teismas mano, kad bet kurios iš šalių nurodyti faktai ginčo tvarka nebuvo įrodyti, jis privalo informuoti tą šalį, kad visi teiginiai privalo būti pagrįsti įrodymais ir kad, jeigu šalis šios prievolės neįvykdys, ji gali pralaimėti bylą. Tačiau teismas privalo šią konsultaciją suteikti tik per posėdžius ir neprivalo jos išdėstyti šalims siunčiamuose teismo dokumentuose (pvz., šaukime).

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Nereikia įrodinėti faktų, kurie yra visuotinai žinomi (t. y. didelei grupei žmonių tam tikroje vietoje ir tam tikru laiku žinomų faktų) arba yra žinomi teismui iš jo veiklos, taip pat Čekijos Respublikos įstatymų rinkinyje paskelbtų arba nurodytų teisės aktų. Teismas apie užsienio teisę gali sužinoti pats atlikdamas tyrimą, teismo prašymu gavęs Teisingumo ministerijos pareiškimą arba eksperto išvadą, arba pateikęs prašymą pagal tarptautines sutartis. Visus šiuos faktus galima nugincyti pateikus įrodymus.

Tam tikrų kategorijų faktams teisės aktuose gali būti nustatyta prezumpcija. Gali būti nugincyjamų prezumpcijų, kurias galima nugincyti priešingais įrodymais, ir, išimties tvarka, nenugincyjamų prezumpcijų, kurių negalima nugincyti priešingais įrodymais. Jeigu taikoma nugincyjama prezumpcija, teismas laiko ją įrodyta, jeigu nė viena šalis nepateikia įrodymų, kuriais prezumpcija būtų nugincyta ir byloje būtų įrodyti priešingi faktai. Kai kurias nugincyjamas prezumpcijas priešingais įrodymais galima nugincyti tik per įstatyme nustatytą laikotarpį.

Teismas privalo vadovautis kompetentingų institucijų sprendimais, kuriuose teigiama, kad buvo padarytas nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas ar administracinis pažeidimas, už kurį baudžiama pagal specialius teisės aktus, ir sprendimais, kuriuose nurodyta, kas yra kaltininkas. Teismas taip pat privalo vadovautis sprendimais dėl asmens statuso. Tačiau teismas neprivalo vadovautis sprendimu, kuriame teigiama, kad buvo padaryta nusikalstama veika, arba sprendimu, kuriame nurodyta, kas yra kaltininkas, jeigu sprendimas buvo priimtas vykstant vietoje atliekamoms procedūroms. Teismui neprivalomi jokie kiti baudžiamieji nuosprendžiai ar sprendimai dėl administracinių pažeidimų.

Ypatingo pobūdžio nugincyjamos prezumpcijos yra faktai, bylojantys, kad šalis buvo tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties, rasės, tikėjimo ar kitų aplinkybių. Tada prievolė įrodyti tenka kitai šaliai, kuri privalo įrodyti, kad šalis nebuvo diskriminuojama.

Čekijos Respublikos teismų ar kitų valstybės valdžios institucijų dokumentais, išduotais jų kompetencijos srityje, taip pat dokumentais, kurie yra viešai paskelbti teisės aktuose, patvirtinama, kad jie yra teisės aktas arba dokumentą išdavusios valdžios institucijos pareiškimas (jeigu neįrodoma kitaip), taip pat patvirtinamas juose paliudytų ar patvirtintų faktų teisingumas. Kai faktai yra įrodyti viešais dokumentais, prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri nori nugincyti tokių dokumentų autentiškumą. Priešingai, kai remiamasi privačiais dokumentais, prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri jais remiasi. Jeigu šalis savo teiginius pagrindžia privačiu dokumentu, o priešinga šalis užginčija jo autentiškumą arba teisingumą, prievolė įrodyti grįžta šiuos įrodymus pateikusiai šaliai, kuri tada turi savo teiginius pagrįsti kitu būdu.

Dažniausiai šalių pateiktų identiškų teiginių įrodyti nereikia, teismas juos laiko savo nustatytais faktais.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismo procese taikomas laisvo įrodymų vertinimo principas, t. y. teisės aktuose nėra nurodyta tikslų ribų, lemiančių tai, ar teismas turi faktą priimti kaip įrodytą. Civilinio proceso kodekse numatyta, kad „teismas įrodymus vertina savo nuožiūra, kiekvieną įrodymą atskirai ir visus įrodymus kartu; teismas tinkamai atsižvelgia į visus procese paaiškęs faktus, įskaitant šalių nurodytus faktus“.

Teismas sprendimą priima remdamasis savo nustatytais faktais. Nustatyti faktai yra padėtis, dėl kurios nėra pagrįstų ar teisėtų abejonų.

Apskritai jeigu vertinant įrodymus padaroma išvada, kad teiginių teisingumo negalima patvirtinti arba paneigti, teismo sprendimas bus nepalankus šaliai, kuri privalėjo įrodyti savo teiginių teisingumą.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Ginčo tvarka nagrinėjamoje byloje taikomas bendras principas, kad teismas renka tik šalių pasiūlytus įrodymus. Tačiau teismas gali nuspręsti nerinkti tam tikrų įrodymų – paprastai tuo atveju, jeigu teismas atitinkamą faktą laiko įrodytu. Be to, teismas gali surinkti įrodymus, kurių šalys nepasiūlė, jeigu, atsižvelgiant į bylos turinį, tai reikalinga faktams nustatyti. Jeigu šalys nenurodo įrodymų, reikalingų savo teiginiams pagrįsti, teismas faktus nagrinėja pagal surinktus įrodymus. Be to, teismas abiejų šalių identiškus teiginius gali laikyti savo nustatytais faktais.

O ne ginčo tvarka nagrinėjamoje byloje, t. y. byloje, kurioje procesą teismas gali pradėti savo iniciatyva, taip pat tam tikrose kitose bylose teismas taip pat privalo surinkti įrodymus, reikalingus nustatyti ir šalių nenurodytus faktus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas įrodymus renka per posėdžius. Jeigu tai praktiška, surinkti įrodymus gali būti prašoma kito teismo arba pirmininkaujantis teisėjas, gavęs teisėjų kolegijos įgaliojimą, gali surinkti įrodymus ne posėdyje (tai priklauso ir nuo įrodymų pobūdžio bei kitų dalykų). Šalys turi teisę dalyvauti renkant įrodymus. Po posėdžio visada turi būti pranešama apie įrodymų rinkimo rezultatus. Šalys turi teisę pateikti pastabų dėl bet kurio paimto įrodymo.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Kokius įrodymus surinkti, sprendžia teismas. Teismo sprendimas nerinkti konkrečių siūlomų įrodymų turi būti tinkamai pagrįstas. Apskritai teismas nerenka įrodymų, kurie, teismo nuomone, negali padėti išsiaiškinti bylos (taip siekiama užkirsti kelią nereikalingam įrodymų rinkimui), teismas taip pat nerenka įrodymų, jeigu tai pareikalautų išlaidų, neproporcingų ginčijamo reikalavimo sumai, arba jeigu reikalavimo sumos apskritai neįmanoma nustatyti. Kad teismas galėtų aiškiai įvertinti, kokius įrodymus surinkti, šalys privalo pasiūlyti konkrečius įrodymus, t. y. nurodyti liudytojų vardus bei pavardes ir kitą tapatybės nustatymo informaciją, taip pat nurodyti reikalavimus, dėl kurių siūlomas liudytojas liudys; šalys taip pat privalo nurodyti patvirtinamuosius dokumentus arba nurodyti klausimo, kurį ekspertas aptars eksperto išvadoje, sritį.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Kaip įrodymai gali būti naudojamos visos priemonės, kuriomis galima nustatyti bylos faktus. Tai visų pirma yra liudytojų apklausos, ekspertų išvados, valdžios institucijų, taip pat fizinių ir juridinių asmenų ataskaitos ir pareiškimai, notarų ir vykdomą atliekančių pareigūnų protokolai ir kiti dokumentai, šalių patikrinimai ir apklausos.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Bet kuris fizinis asmuo, kuris nėra bylos šalis, gavęs šaukimą privalo atvykti į teismą ir duoti parodymus kaip liudytojas. Liudytojas duoda parodymus apie tai, ką patyrė ir ką pastebėjo. Jis turi sakyti tiesą ir nieko nenuslėpti. Liudytojai gali atsisakyti duoti parodymus tais atvejais, kai toks liudijimas jiems arba jų artimiesiems galėtų sukelti baudžiamojo persekiojimo riziką; teismas sprendžia, ar priežastys, dėl kurių atsisakoma duoti parodymus, yra pagrįstos. Tyrimo pradžioje turi būti nustatyta liudytojo tapatybė ir aplinkybės, galinčios turėti poveikio jo patikimumui. Liudytojai taip pat turėtų būti informuojami apie jų parodymų reikšmę, apie jų teises ir prievolės ir apie melagingo liudijimo padarinius, kylančius pagal baudžiamąją teisę. Pirmininkaujantis teisėjas paprašo liudytojų apibūdinti viską, ką jie žino tirama tema. Tada teisėjas pateikia klausimus, reikalingus liudytojų parodymams papildyti ir patikslinti. Klausimus taip pat gali pateikti kolegijos nariai ir, pirmininkaujantiems teisėjui leidus, šalys ir ekspertai.

Įrodymų pateikimas pasitelkiant ekspertus skiriasi daugiausia dėl to, kad dažniausiai ekspertai parengia eksperto išvadą ir tada paprastai pateikia žodines pastabas dėl šios išvados. Įrodymai eksperto išvados forma renkami tais atvejais, kai reikia įvertinti ekspertinių žinių reikalaujančias aplinkybes. Eksperto išvadą sudaro trys dalys: nustatyti faktai – šioje dalyje ekspertas aprašo savo ištirtas aplinkybes; nuomonė – šioje dalyje pateikiamas eksperto įvertinimas (eksperto išvados), ir eksperto nuostata. Paprastai ekspertai atsako į konkrečius teismo apibrėžtus klausimus, nebent išvadai taikomi įstatymų reikalavimai (ypač įmonių teisės srityje). Ekspertus skiria teismas, kuris juos atrenka iš ekspertų ir vertėjų žodžiu registro (registrą tvarko apygardų teismai). Ekspertai turi teisę už eksperto vertinimo ar eksperto išvados parengimą gauti finansinį atlygį, jeigu tai numatyta atitinkamuose teisės aktuose.

Pirmininkaujantis teisėjas gali nurodyti šaliai arba kitam asmeniui atvykti pas ekspertą, pateikti jam reikiamus daiktus, duoti jam reikiamus paaiškinimus, pasitikrinti sveikatą arba pasirūpinti, kad jam būtų atliktas kraujo tyrimas, arba atlikti ar toleruoti kitus veiksmus, jeigu tai reikalinga eksperto išvadai pateikti. Eksperto išvadą taip pat gali pateikti bylos šalis. Jeigu bylos šalies pateikta eksperto išvada turi visus įstatyme nurodytus elementus ir į ją įtraukta eksperto nuostata, kurioje teigiama, kad jis žino sąmoningo klaidingos eksperto išvados pateikimo padarinius, įrodymai priimami, tarsi tai būtų teismo pareikalauta eksperto išvada. Teismas leidžia ekspertui, kurio išvados prašė viena iš šalių, susipažinti su byla arba kitaip sužinoti informaciją, reikalingą eksperto išvadai parengti.

Liudytojai duoda parodymus dėl savo tiesiogiai pastebėtų faktų, o ekspertai teikia išvadas tik tose srityse, kuriose faktų vertinimas priklauso nuo eksperto žinių. Eksperto padarytų išvadų teisingumo teismas nevertina; teismas vertina išvados įtikinamumą pagal tai, ar ji yra išsami ir ar ji yra susijusi su nustatytais reikalavimais, ar ji yra nuosekli ir ar ji atitinka kitus surinktus įrodymus.

Patvirtinamieji dokumentai renkami taip: pirmininkaujantis teisėjas per posėdį perskaito dokumentą arba jo dalį arba praneša apie jo turinį. Pirmininkaujantis teisėjas gali pareikalauti, kad šalis, turinti dokumentą, kuris yra reikalingas kaip įrodymas, pateiktų šį dokumentą, arba galėtų gauti šį dokumentą iš kito teismo, valdžios institucijos ar juridinio asmens.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Neteikiama pirmenybė jokiems metodams, tačiau tam tikros įrodymų rinkimo priemonės gali būti taikomos tik po to, kai surinkti įstatyme numatyti įrodymus tampa neįmanoma (paprastai tai būna įvairūs aktai, surašyti privaloma rašytine forma – tik tuo atveju, jeigu jie, pavyzdžiui, yra sunaikinti, įrodymus galima surinkti kitomis priemonėmis, pvz., apklausiant liudytojus). Įrodymus, renkamus apklausiant šalį dėl jos teiginių, ginčo tvarka nagrinėjamosiose bylose galima nurodyti paimti tik tuo atveju, jei tiriamo fakto negalima įrodyti kitomis priemonėmis (išskyrus atvejus, kai šalis sutinka būti apklausiamą). Taigi, kitiems įrodymams teikiama pirmenybė.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Kai kuriais atvejais teisės aktuose gali būti nurodyta, kokius įrodymus reikia surinkti; tai priklauso nuo konkretaus ginčo (pvz., bylose dėl leidimo sudaryti santuoką turi būti apklausiami abu sužadėtiniai).

Tam tikri faktai gali būti įrodomi tik tam tikru būdu, pvz., vekselio arba čekio orderis gali būti duotas tik pateikus pradinį vekselį, sprendimą dėl vekselio apmokėjimo arba kitą dokumentą; vykdymo orderis gali būti vykdomas tik pateikus vykdytiną sprendimą arba vykdomąjį dokumentą ir kt.).

Siekiant nustatyti tam tikras prievolės arba daiktines teises (ypač susijusias su nekilnojamojo turto), teisės aktuose reikalaujama rašytinės sutarties – tada įrodymų pateikimo metodas kildinamas iš šio reikalavimo.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip, visi šaukimą gavę asmenys pagal teisės aktus privalo atvykti į teismą liudyti ir duoti parodymus; kitas asmuo jiems atstovauti negali. Liudytojai, įvykdę prievolę duoti parodymus, turi teisę gauti liudytojo išmoką (kompensuojamos piniginės išlaidos ir prarastos pajamos).

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai gali atsisakyti duoti parodymus tais atvejais, kai toks liudijimas jiems arba jų artimiesiems galėtų sukelti baudžiamojo persekiojimo riziką; teismas sprendžia, ar priežastys, dėl kurių atsisakoma duoti parodymus, yra pagrįstos. Teismas taip pat turi laikytis įstatyme nustatytos liudytojų prievolės išlaikyti įslaptintos informacijos, saugomos pagal specialų įstatymą, konfidencialumą ir kitų įstatyme numatytų arba valstybės pripažįstamų prievolių konfidencialumą (pvz., paciento sveikatos dokumentacijoje nurodytų faktų – medicininių paslapčių; bankininkystės paslapčių ir kt.). Šiais atvejais asmuo gali būti apklausiamas tik tuo atveju, jeigu asmenį nuo tos prievolės atleido kompetentinga institucija arba asmuo, kurio interesais ta prievolė egzistuoja.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojo prievolės įvykdymą galima užtikrinti – Čekijos Respublikos policija atvesdina asmenį į teismą arba kraštiniais atvejais skiriama bauda.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Apskritai nėra kategorijų asmenų, iš kurių negalima pareikalauti duoti parodymus; tačiau yra tam tikrų faktų, apie kuriuos tam tikri asmenys gali neliudyti (žr. klausimą Nr. 2.9).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teisę apklausti liudytoją turi ir apklausai vadovauja tik teisėjas (pirmininkaujantis teisėjas). Kiti kolegijos nariai ir kitos šalys arba ekspertai gali pateikti liudytojams papildomų klausimų tik gavę pirmininkaujančio teisėjo leidimą; pirmininkaujantis teisėjas gali atsisakyti leisti pateikti konkretų klausimą, kuris, pavyzdžiui, yra menamasis klausimas, klausimas, kuriuo siekiama supainioti, arba klausimas, kuris yra neetiškas arba nepraktiškas. Naudoti šiuolaikines technologijas (įskaitant vaizdo konferencijas), kuriomis galima atlikti apklausas nuotoliniu būdu, leidžiama tuose teismuose, kurie turi reikiamą techninę įrangą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Taip. Jeigu šalis savo teiginiams pagrįsti siūlo įrodymus, kuriuos šalis gavo arba įgijo pažeisdama visuotinai taikomus teisės aktus, ir gaunant arba įgyjant įrodymus buvo pažeistos kito fizinio ar juridinio asmens teisės, teismas tokių įrodymų nepriima dėl jų neleistinumo.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Teismas gali nurodyti surinkti įrodymus apklausiant šalis, jeigu nagrinėjamo fakto negalima įrodyti kitais būdais ir jeigu su tuo sutinka apklausiamą šalis. Ši taisyklė netaikoma ne ginčo tvarka nagrinėjamosiose bylose, t. y. bylose, kurios gali būti pradamos teismo iniciatyva (žr. 2.1 dalį), ir bylose dėl santuokos nutraukimo arba bylose dėl partnerystės panaikinimo, pripažinimo negaliojančia arba nebuvimo. Įrodinėjimo priemone laikoma tik tokia šalių apklausa, kurią teismas nurodė atlikti atskirai kaip procesinį įrodymą šalies pateiktiems faktams įrodyti.

4 Ar ši valstybė narė pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį nurodė kitas institucijas, kompetentingas rinkti įrodymus teismo proceso civilinėse ar komercinėse bylose tikslais pagal šį reglamentą? Jei taip, kokiose bylose jos yra kompetentingos rinkti įrodymus? Ar jos gali prašyti tik surinkti įrodymus, ar taip pat padėti rinkti įrodymus remiantis kitos valstybės narės prašymu? Taip pat žr. pranešimą pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį.

Tokių įstaigų Čekijos Respublikoje nėra.

Paskutinis naujinimas: 14/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [de](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Please note that the following languages: [en](#) have already been translated.

Įrodymų rinkimas - Vokietija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Iš esmės civiliniame procese kiekviena šalis privalo įrodyti faktines aplinkybes, susijusias su jai palankios teisės normos taikymo sąlygomis. Dėl šios priežasties prievolė įrodyti dažnai grindžiama materialine civiline teise, nes joje išdėstyti reikalavimo pagrindai, papildomos normos, teisių gynimo priemonės ir kiti prieštaravimai. Faktines aplinkybes, kurios atitinka teisės normas, kuria grindžiamas reikalavimas, sąlygas (pvz., pardavimo sutarties sudarymas), paprastai turi pateikti šalis, kelianti atitinkamą reikalavimą (pavyzdžiui, sumokėti pirkimo kainą) (įrodymų pateikimo principas), o jeigu priešinga šalis tas faktines aplinkybes ginčija – jas įrodyti.

Kita vertus, priešinga šalis turi nurodyti ir įrodyti teisę įgyvendinti priešingas teises ar pateikti prieštaravimus (pvz., dėl prievolės įvykdymo). Jeigu išnaudojus visas priimtinas įrodymų pateikimo procesines priemones vis dar abejojama dėl esminės faktinės aplinkybės, reikia priimti sprendimą, nustatantį, kuriai iš šalių priklauso prievolė įrodyti. Šalis, kuri, remiantis prievolės įrodyti taisyklėmis, turi pateikti atitinkamos faktinės aplinkybės įrodymus, pralaimi bylą, jeigu šios prievolės neįvykdo.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Vokietijos teisėje numatytos įvairios prievolės įrodyti sumažinimo formos, net ir prievolės įrodyti perkėlimas priešingai šaliai. Visų pirma:

1. Prievolės įrodyti perkėlimas

Prievolės įrodyti perkėlimas civiliniame procese reiškia tai, kad pagrindinė taisyklė, jog kiekviena šalis turi įrodyti jai palankias faktines aplinkybes, apgręžiama. Perkėlus prievolę įrodyti priešingai šaliai, priešinga šalis turi įrodyti kitai šaliai palankios faktinės aplinkybės nebuvimą. Pavyzdžiui, Civilinio kodekso (vok. *Bürgerliches Gesetzbuch*) 476 straipsnyje nurodytas prievolės įrodyti perkėlimas prekybos teisėje („Jeigu per šešis mėnesius nuo rizikos perėjimo paaiškėja esminis trūkumas, daroma prielaida, kad daiktas šį trūkumą turėjo rizikos perėjimo momentu, nebent ši prezumpcija yra nesuderinama su daikto arba trūkumo pobūdžiu“). Šiuo atveju pirkėjas neprivalo įrodyti, kad trūkumas jau buvo pristatymo metu, o pardavėjas privalo įrodyti, kad iš pradžių trūkumo dar nebuvo.

2. Prievolės įrodyti sumažinimas

a. Įstatyminėje prezumpcijoje (vok. *gesetzliche Vermutung*) teisiškai nustatyta, kad tam tikromis aplinkybėmis (kurios yra prezumpcijos pagrindas) turi būti daroma prielaida, kad egzistuoja papildomos aplinkybės ir kad jomis reikia remtis atliekant teisinį įvertinimą. Įstatyminėmis prezumpcijomis vienai iš šalių sumažinama prievolė įrodyti, nes ji turi pateikti ir įrodyti tik tas faktines aplinkybes, kuriomis grindžiama prezumpcija. Priešingai įrodyti leidžiama pagal Civilinio proceso kodekso (vok. *Zivilprozessordnung*, ZPO) 292 straipsnį. Įstatyminės prezumpcijos gali būti susijusios su faktinėmis aplinkybėmis,

pavyzdžiui, tai gali būti prezumpcija, kad hipotekos lakštas yra perduotas kreditoriui remiantis disponavimo šiuo lakštu teise (Civilinio kodekso 1117 straipsnio 3 dalis). Jos taip pat gali būti susijusios su teisėmis, pvz., tai gali būti prezumpcija, kad paveldėjimo pažymėjimo turėtojas turi paveldėtojo statusą (Civilinio kodekso 2365 straipsnis).

b. Faktinė prielaida (vok. *tatsächliche Vermutung*) daroma, jeigu teismas, remdamasis savo arba eksperto patirtimi, gali neįrodytas faktines aplinkybes atskirti nuo įrodytų faktinių aplinkybių (☞ **netiesioginiai įrodymai**). Pavyzdžiui, iš netiesioginių įrodymų galima daryti išvadą, kad temperatūra konkrečiu metu buvo gerokai aukštesnė už nulį, todėl, remiantis bendra patirtimi, konkretus asmuo tuo metu negalėjo paslysti ant plikledžio. Priešinga šalis prielaidą gali ginčyti remdamasi faktinėmis aplinkybėmis, keliančiomis didelių abejonų dėl to, ar įvykis iš tikrųjų buvo būdingas įprastai įvykių eigai.

3. Teismų praktikoje prievolė įrodyti vis dažniau apibrėžiama remiantis teisingumo principu ir sąžiningu interesų suderinimu konkrečiose rizikos srityse. Svarbiausi pavyzdžiai yra šie:

Atsakomybė už gaminius su trūkumais (pagal Civilinio kodekso 823 straipsnio 1 dalį)

Prievolė įrodyti, kad gaminyje turi trūkumų, kad buvo pažeistos teisės ir kad tarp šių dviejų faktinių aplinkybių yra priežastinis ryšys, tenka ieškovui. Kita vertus, gamintojas turi prievolę įrodyti, kad jis laikėsi jam nustatytų organizavimo, instrukcijų parengimo, priežiūros po pardavimo ir pavojingų atsitikimų prevencijos prievolių, todėl kaltės jam negalima priskirti.

Informavimo ir konsultavimo pareigos

Jeigu konkrečios sutartyje nustatytos informavimo ir konsultavimo pareigos nėra vykdomos, kalta šalis turi pareigą įrodyti, kad žala būtų atsiradusi, net jeigu ji būtų laikiusis pareigų. Galioja prezumpcija, kad žalą patyrusi šalis veikė pagal jai suteiktą informaciją.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Civilinio proceso kodekso 286 straipsnyje nustatytas pagrindinis civilinio proceso teisės principas – laisvas įrodymų vertinimas (vok. *Freiheit der Beweiswürdigung*). Pagal šį principą teismas turi teisę savo nuožiūra, atsižvelgdamas į visą bylos turinį ir išvadą, prie kurių buvo prieita remiantis visais surinktais įrodymais, nuspręsti, ar faktinė prielaida yra teisinga, ar klaidinga.

Vien didesnė negu 50 proc. arba kita didelė tikimybė nėra pakankama faktinei aplinkybei įrodyti, tačiau, kita vertus, visos abejonės neprivalo būti atmestos. Turi būti įtikinamas tikrumo laipsnis, kurio pakanka praktikoje ir kuriuo remiantis užgožiamos bet kokios likusios abejonės, tačiau jų visiškai atmesti nebūtina. Galioja išimtis, susijusi su būtinu įrodymų laipsniu tais atvejais, kai įstatyme nustatyta, kad pakanka *prima facie* įrodymų (pavyzdžiui, laikinųjų apsaugos priemonių atveju). Teiginyje yra *prima facie* teisingas, jeigu yra didesnė negu 50 proc. tikimybė, kad jis yra teisingas. Norėdamos įrodyti *prima facie* teisingumą, šalys nėra įpareigosios vadovautis griežtomis įrodymų taisyklėmis (liudytojais, dokumentais, teismo atliekamomis apžiūromis, ekspertų įrodymais arba šalių apklausa). Pavyzdžiui, gali būti leidžiama atlikti patvirtinimą prisiekus (Civilinio proceso kodekso 294 straipsnis).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civiliniame procese galioja principas, kad problemas kelia ir atitinkamus įrodymus pateikia tik šalys. Teismas savo iniciatyva negali nurodyti medžiagos, kuria pagrįstų savo sprendimą. Geriausiu atveju teismas turi pareigą teikti informaciją ir konsultacijas pagal Civilinio proceso kodekso 139 straipsnį.

Kai kuriais atvejais išimties tvarka teismas įrodymus gali rinkti savo iniciatyva, t. y. prieštaraujamas principui, pagal kurį įrodymus šalys turi pateikti pačios, tačiau tai jis turi daryti siekdamas, kad šalys byloje nurodytų pagrįstas faktines aplinkybes, ir negali siekti pats ištirti faktinių aplinkybių.

Todėl teismas savo iniciatyva gali nurodyti atlikti patikrinimus, pateikti ataskaitas ir konsultuotis su ekspertais (Civilinio proceso kodekso 144 straipsnis), pateikti dokumentus (142 straipsnis) ir papildomai apklausti šalį (448 straipsnis). Teismas šalį taip pat gali apklausti savo iniciatyva (448 straipsnis). Tačiau turi būti pasiektas tam tikras pradinis faktinės aplinkybės, kurią reikia įrodyti, tikimybės laipsnis.

Ne ginčo tvarka nagrinėjamosiose bylose ir šeimos bylose, kurios nėra ginčai (t. y. joms netaikomos Civilinio proceso kodekse nustatytos įrodinėjimo teisės normos), pagal Šeimos bylų ir ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų proceso įstatymo (vok. *Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, FamFG*) 26 straipsnį taikomas *ex officio* tyrimo principas. Tai reiškia, kad pats teismas savo iniciatyva turi nustatyti sprendimui priimti reikšmingas faktines aplinkybes ir surinkti įrodymus, kuriuos jis laiko tinkamais, jeigu kyla abejonų dėl tam tikrų faktinių aplinkybių tikslumo. Šiuo klausimu teismas nėra saistomas šalių pateiktų prašymų surinkti įrodymus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Oficialūs įrodymai:

kai šalys ginčija tam tikras faktines aplinkybes, Civilinio proceso kodekse nurodyta oficiali įrodinėjimo procedūra, pagal kurią įrodymus galima surinkti tokiais įrodinėjimo priemonėmis: ekspertų parodymais, teismo atliekama vizualine apžiūra, dokumentais, liudytojų parodymais ir šalių apklausa (žr. toliau). Po to, kai šalis pasiūlo surinkti įrodymus, teismas nurodo surinkti faktinių aplinkybių, kurias reikia įrodyti, įrodymus. Tai paprastai daroma nesiimant kokių nors oficialių veiksmų žodinio bylos nagrinėjimo metu arba priimant nutartį dėl įrodymų surinkimo pagal Civilinio proceso kodekso 358 straipsnį. Pagal kodekso 359 straipsnį nutartyje dėl įrodymų surinkimo turi būti konkrečiai nurodytos faktinės aplinkybės, kurių įrodymus siekiama surinkti, konkretūs įrodymai, kuriuos reikia surinkti, taip pat liudytojų ir ekspertų, kurie turi būti apklausti, arba šalių, kurios turi būti apklaustos, vardai ir pavardės ir įrodymais besiremianti šalis.

Paskui įrodymai renkami pagal atitinkamas teisės nuostatas (Civilinio proceso kodekso 355–484 straipsniai). Reikia laikytis principų, kad įrodymai turėtų būti renkami tiesiogiai (355 straipsnis) ir kad šalys gali dalyvauti renkant įrodymus (357 straipsnis).

Pagal tiesioginio įrodymų rinkimo principą įrodymai turi būti pateikiami bylą nagrinėjančiam teismui, nes būtent šis teismas turi juos įvertinti. Išimties taikomos tik tais atvejais, kai, vadovaujantis įstatymu, atsakomybė už įrodymų rinkimą gali būti perduota bylą nagrinėjančio teismo pareigūnui (Civilinio proceso kodekso 361 straipsnis) arba kitam teismui (362 straipsnis). Pagal šalių dalyvavimo renkant įrodymus principą šalys turi teisę ne tik dalyvauti apklausiant liudytojus, bet ir užduoti jiems klausimų (397 straipsnis).

Pagal Civilinio proceso kodekso 285 straipsnį surinkti įrodymai paskui aptariami per žodinio bylos nagrinėjimo posėdį. Pagal kodekso 286 straipsnį teismas privalo faktines aplinkybes nustatyti remdamasis visa bylos nagrinėjimo medžiaga, įskaitant surinktus įrodymus; šiuo atveju teismas laisvai vertina įrodymus.

Neoficialūs įrodymų rinkimas:

skirtingai negu oficialių įrodymų atveju, neoficialiai renkant įrodymus faktines aplinkybes galima nustatyti bet kuriomis įrodinėjimo priemonėmis, kurias teismas laiko reikalingomis, ir toks įrodymų rinkimas iš esmės gali vykti nesilaikant oficialių reikalavimų. Pagal Civilinio proceso kodekso 284 straipsnį neoficialiai rinkti įrodymus civiliniame procese leidžiama tik šalims sutikus.

Jeigu byloje, nagrinėjamoje pagal Šeimos bylų ir ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų proceso įstatymą, pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas neprašoma surinkti oficialių įrodymų remiantis minėtojo įstatymo 30 straipsnio 2 ir 3 dalimis, teismas surenka reikiamus įrodymus tinkamu būdu, laikydamasis įstatymo 29 straipsnio 1 dalies. Šalys tam tikrus įrodymus gali nurodyti teismui, tačiau teismas pats savo nuožiūra nustato įrodymų surinkimo reikalingumą ir mastą ir įrodymų rinkimo pobūdį.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Prašymas leisti pateikti įrodymus gali būti atmestas remiantis procesiniais pagrindais arba taisyklėmis, kuriomis reglamentuojami įrodymai, jeigu: faktinių aplinkybių nereikia įrodinėti pateikiant įrodymus, t. y. faktinės aplinkybės jau yra įrodytos arba akivaizdžios ar neginčijamos;

faktinės aplinkybės nėra esminės, t. y. negali turėti jokios įtakos priimant sprendimą; tariamoms faktinėms aplinkybėms įrodyti surinkti netinkami įrodymai (tai atsitinka labai retai, nes įrodymų negalima įvertinti prieš juos surenkant); įrodymų negalima gauti; įrodymai yra nepriimtini, pvz., piktnaudžiaujant procesinėmis teisėmis pareikštas nepagrįstas ieškinys arba liudytojų konfidencialumo pareigai prieštaraujantys įrodymai (išskyrus atvejus, kai jie nuo šios pareigos atleidžiami); įrodymus teismas renka savo nuožiūra, pvz., nustatant nuostolių dydį pagal Civilinio proceso kodekso 287 straipsnį; faktinė aplinkybė buvo galutinai nustatyta kitoje byloje ir abi šalys privalo jos laikytis; prašymas buvo pateiktas suėjus terminui (Civilinio proceso kodekso 296 straipsnio 1 dalis); įrodymus rinkti trukdo neapibrėžtos trukmės kliūtis, susijęs terminas pasibaigė ir bylos nagrinėjimas užtruktų dėl kitų priežasčių (Civilinio proceso kodekso 356 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Yra penkios oficialaus įrodymų rinkimo rūšys.

Teismo atliekama vizualinė apžiūra, Civilinio proceso kodekso 371–372a straipsniai

Tai yra bet kokia tiesioginė fizinė apžiūra, kurią teisėjas atlieka siekdamas surinkti įrodymus. Kitaip nei šiek tiek klaidinantis terminas „vizualinė apžiūra“ (vok. *Augenschein*), toks tyrimas suprantamas ir kaip lietimasis, uodimas, klausymas ir ragavimas. Todėl šiuo atveju taip pat gali būti renkami garso ir vaizdo įrašai, duomenų saugojimo laikmenos.

Liudytojų parodymai, Civilinio proceso kodekso 373–401 straipsniai

Liudytojai gali patvirtinti praeities įvykius, kuriuos jie patys matė. Liudyti gali tik tie asmenys, kurie nėra ginčo šalys.

Jeigu liudytojas privalo turėti specialiųjų žinių, kad galėtų suprasti faktines aplinkybes, jis yra ne liudytojas, o ekspertas (vok. *sachverständiger Zeuge*, Civilinio proceso kodekso 414 straipsnis), pvz., skubiosios pagalbos gydytojo pareiškimas byloje dėl nelaimingo atsitikimo metu patirtų sužalojimų.

Ekspertų parodymai, Civilinio proceso kodekso 402–414 straipsniai

Ekspertas (vok. *Sachverständiger*) suteikia teisėjui specialiųjų žinių, kurių jam reikia vertinant faktines aplinkybes. Ekspertai patys nenustato faktinių aplinkybių. Tikimasi, kad jie pateiks vertinimą remdamiesi tik jiems nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis (vok. *Anschlussstatsachen*).

Tik tuomet, kai faktinėms aplinkybėms nustatyti yra reikalingos ekspertų specialiosios žinios, gali būti kreipiamasi į ekspertą, kad šis pateiktų savo išvadą. Pavyzdys būtų gydytojo diagnozė.

Privataus eksperto išvada, kurią užsakė viena iš šalių, gali būti priimama kaip eksperto įrodymai tik išimtiniais atvejais ir tik sutikus abiem šalims.

Dokumentiniai įrodymai, Civilinio proceso kodekso 415–444 straipsniai

Pagal Civilinio proceso kodeksą dokumentai yra rašytiniai pareiškimai, kuriais galima pateikti ginčijamų šalių pareiškimų įrodymus. Įstatyme nustatyta nevienoda viešųjų dokumentų (kodekso 415, 417 ir 418 straipsniai) ir privačiųjų dokumentų (416 straipsnis) įrodomoji galia.

Šalių apklausa, Civilinio proceso kodekso 445–455 straipsniai

Šalių apklausa papildo kitas įrodymų formas ir yra priimtina tik siekiant papildyti pagrindinius įrodymus (Civilinio proceso kodekso 445 straipsnio 2 dalis). Iš esmės šalis, turinti prievolę pateikti įrodymus, gali pateikti tik prašymą apklausti priešingą šalį (445 straipsnio pirmas sakiny). Be to, šalys gali būti apklausiamos tik priešingai šaliai arba teismui sutikus.

Neoficialiai renkant įrodymus, teismas gali tinkamu būdu surinkti reikiamus įrodymus. Kad teismo tiriamieji veiksmai ir įrodymų rinkimas būtų sklandžiai susieti, nutartis dėl įrodymų rinkimo yra nebūtina. Oficialios įrodymų rinkimo priemonės gali būti, pavyzdžiui, oficiali informacija iš valdžios institucijų, neoficialios užklausos telefonu arba raštu, garso ir vaizdo įrašų bei duomenų įrašų naudojimas. Pagal Šeimos bylų ir ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų proceso įstatymo 29 straipsnio 3 dalį įrodymų rinkimo rezultatai užprotokoluojami.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Atsižvelgiant į principą, pagal kurį teismas laisvai vertina įrodymus, visiems įrodymams suteikiamas vienodas statusas; įrodomosios vertės skirtumų nėra.

Skiriasi tik įrodymų rinkimo rūšys:

Liudytojai

Kiekvienas liudytojas turi būti apklausiamas atskirai ir nedalyvaujant kitiems liudytojams, kurie bus apklausiami vėliau (Civilinio proceso kodekso 394 straipsnio 1 dalis). Prieštaraujančius parodymus pateikiantys liudytojai gali būti apklausiami surengiant akistatą (394 straipsnio 2 dalis).

Liudytojai prieš apklausą yra įspėjami, kad turi sakyti tiesą, ir dėl to jų gali būti prašoma prisiekti (395 straipsnio 1 dalis). Pirmiausia liudytojų prašoma nurodyti savo asmeninę informaciją (395 straipsnio 2 dalis), paskui jie apklausiami dėl bylos dalyko (396 straipsnis). Teismas stengiasi užtikrinti, kad liudytojai duotų kuo labiau su apklausos dalyku susijusius parodymus. Jis taip pat gali užduoti papildomų klausimų liudytojams, kad išsiaiškintų aplinkybes arba užtikrintų, kad jų parodymai būtų išsamūs.

Šalys turi teisę dalyvauti apklausiant liudytojus ir užduoti jiems klausimų. Paprastai procese, kuriame privaloma būti atstovaujamam advokato, šalims leidžiama tik pateikti klausimus, kurie bus užduoti liudytojams, o teisinis atstovas liudytojus gali apklausti tiesiogiai (397 straipsnis).

Taisyklės, kuriomis reglamentuojama liudytojų apklausa, taikomos ekspertų pateikiamiems įrodymams ir šalių apklausai (402 ir 451 straipsniai).

Dokumentai

Iš esmės dokumentiniai įrodymai pateikiami pristatant dokumentą. Jeigu įrodymus pateikianti šalis neturi atitinkamo dokumento, tačiau ji turi priešingą šalį arba trečioji šalis, įrodymus pateikianti šalis gali prašyti, kad teismas lieptų priešingai šaliai arba trečiajai šaliai pateikti dokumentą (Civilinio proceso kodekso 421 ir 428 straipsniai). Pareiga pateikti dokumentus yra nustatyta civilinėje teisėje ir ji taikoma tais atvejais, kai įrodymus pateikiantis asmuo turi teisę reikalauti, kad priešingą šalį arba trečioji šalis atiduotų arba pateiktų dokumentą (422 straipsnis). Norint taikyti šią pareigą, būtini *prima facie* pagrindai (424 straipsnio 5 dalies antras sakiny). Rašytinės ekspertų ataskaitos arba išvados yra dokumentai, kaip jie apibrėžti Civilinio proceso kodekse.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Iš esmės ne. Remiantis principu, pagal kurį teismas laisvai vertina įrodymus, ir Civilinio proceso kodekso 286 straipsniu, visiems įrodymams suteikiamas vienodas statusas. Teismo atliekamo vertinimo pagrindą sudaro visi surinkti įrodymai. Tik išimtiniais atvejais teisėjai privalo laikytis taisyklių, kuriomis reglamentuojami įrodymai: pvz., tai yra taisyklės, kurios taikomos bylos medžiagos pagal Civilinio proceso kodekso 165 straipsnį, teismo sprendimo pagal 314 straipsnį arba kitų dokumentų pagal 415–418 straipsnius įrodomajai galiai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, Civilinio proceso kodekse nenustatytos jokios privalomos įrodymų formos, susijusios su konkrečių faktinių aplinkybių įrodymu.

Tam tikrų rūšių bylose taikomos išimtys. Bylose, susijusiose su aktais ir įsakomaisiais veiksmais, ieškinį pagrindžiančių faktinių aplinkybių įrodymai gali būti pateikiami tik dokumentų forma, o visų kitų faktinių aplinkybių įrodymai priimami tik dokumentų forma arba apklausiant šalį (kodekso 592 straipsnis ir tolesni straipsniai).

Tam tikrose bylose, kuriose giliai kišamasi į pagrindines teises, Šeimos bylų ir ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų proceso įstatyme numatyta galimybė privalomai gauti eksperto išvadą, pavyzdžiui, iki globėjo skyrimo pagal Įstatymo 280 straipsnį arba iki prievartinio nukreipimo priemonės pagal Įstatymo 312 straipsnį.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Visi liudytojai, kurie priklauso Vokietijos teismų jurisdikcijai ir buvo tinkamai iškviešti liudyti, turi atvykti į teismo posėdį, duoti parodymus ir prisiekti.

Liudytojo pareiga duoti parodymus taip pat reiškia pareigą patikrinti, ką jis žino remiantis dokumentais, ir atgaivinti savo atmintį (Civilinio proceso kodekso 378 straipsnis). Liudytojai neturi pareigos aiškintis faktinių aplinkybių, kurių jie nežino.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Civilinio proceso kodekse skiriamos liudytojų teisės neduoti parodymų dėl asmeninių priežasčių (Civilinio proceso kodekso 383 straipsnis) ir dėl esminių priežasčių (384 straipsnis). Liudytojų teisė atsisakyti liudyti pagal Civilinio proceso kodekso 383 straipsnį yra pagrįsta jų šeiminiiais santykiais arba profesinio pasitikėjimo pareiga. Taip siekiama išvengti interesų konflikto.

Liudytojų teisė atsisakyti liudyti dėl asmeninių priežasčių taikoma susižadėjusiems asmenims (1 punktas), sutuoktiniams (2 punktas) ir civilinę partnerystę sudariusiems asmenims (2a punktas) santuokos ar civilinės partnerystės metu arba netgi nutraukus santuoką ar civilinę partnerystę. Kiekvienas asmuo, kuris yra arba buvo kraujo arba santuokos ryšiais tiesiogiai susijęs su šalimi, arba turi arba turėjo trečiojo laipsnio šoninius giminystės santykius, arba kuris yra arba buvo šoninės linijos giminaitis pagal antrojo laipsnio santuoką, taip pat negali būti įpareigojamas duoti parodymų (3 punktas). Šoniniai giminystės santykiai reiškia, kad tai yra ne tiesioginė giminystė, o kilmė iš to paties trečiojo asmens. Kraujo santykio laipsnis arba santuokos laipsnis nustatomas pagal tarpinių gimimų skaičių.

Pagal Civilinio proceso kodekso 383 straipsnio 1 dalies 4 punktą dvasininkai, asmenys, kurie yra arba buvo periodinės spaudos ar radijo ir televizijos programų profesionalūs rengėjai, gamintojai arba platintojai (5 punktas), ir asmenys, kuriems, atsižvelgiant į jų pareigas ar profesiją, yra patikėta informacija, kurios negalima atskleisti dėl šios informacijos pobūdžio arba dėl teisinės nuostatos (6 punktas), nėra įpareigoti duoti parodymų.

Liudytojų teisė atsisakyti duoti parodymus dėl profesinių priežasčių taikoma visai pirmiau nurodytų asmenų dėl jų konkrečios padėties žinomai informacijai.

Kita vertus, Civilinio proceso kodekso 384 straipsnyje nustatyta liudytojų teise atsisakyti duoti parodymus siekiama apsaugoti juos nuo parodymų davimo neigiamų pasekmių. Liudytojams suteikiama tik teisė neatsakyti į konkrečius klausimus, tačiau nesuteikiama teisė apskritai atsisakyti duoti parodymus.

Teisė atsisakyti duoti parodymus pagal 384 straipsnį taikoma klausimams, į kuriuos atsakydamas liudytojas arba šeimos ryšiais, nurodytais kodekso 383 straipsnyje (1 punktas), susijęs asmuo patirtų tiesioginių finansinių nuostolių arba atskleistų negarbingą savo elgesį, arba dėl atsakymų į šiuos klausimus jiems galėtų grėsti baudžiamoji arba administracinė atsakomybė (2 punktas). Liudytojai taip pat neturi atsakyti į klausimus, jeigu taip būtų priversti atskleisti profesinę arba verslo paslaptį (3 punktas).

Civilinio proceso kodekso 385 straipsnyje nustatytos įvairios išimties, susijusios su liudytojų teise atsisakyti duoti parodymus. Ypač reikia atkreipti dėmesį į 385 straipsnio 2 dalį, pagal kurią dvasininkai ir asmenys, kurie, remiantis materialine teise, pagal 383 straipsnio 1 dalies 6 punktą neprivalo duoti parodymų, yra atleidžiami nuo pareigos neatskleisti informacijos ir dėl to jiems atkurama prievolė duoti parodymus.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip. Jeigu liudytojas, kuriam tinkamai įteiktas šaukimas, neatvyksta, teismas pagal Civilinio proceso kodekso 380 straipsnio 1 dalį paskirs jam administracinę baudą ir, jeigu ji nebus sumokėta, paskirs laisvės atėmimo bausmę. Bauda yra nuo 5 EUR iki 1 000 EUR (Baudžiamojo kodekso įvadinio įstatymo (vok. *Einführungsgesetz zum Strafgesetzbuch*) 6 straipsnio 1 dalis), o laisvės atėmimo bausmė gali būti nuo vienos dienos iki šešių savaičių (to paties įstatymo 6 straipsnio 2 dalis). Liudytojai taip pat turi apmokėti dėl jų neatvykimo atsiradusias išlaidas.

Jeigu liudytojas neatvyksta ir antrą kartą, pagal Civilinio proceso kodekso 380 straipsnio 2 dalį jis gali būti prievarta atvesdintas į teismo posėdį, be to, jam taip pat bus skirta administracinė nuobauda. Šios priemonės nebus vykdomos liudytojui pateikus tinkamą neatvykimo į teismo posėdį laikui paaiškinimą.

Jeigu per nustatytą terminą toks paaiškinimas nepateikiamas, liudytojas turės įrodyti, kad nebuvo atsakingas už vėlavimą (Kodekso 381 straipsnis).

Jeigu liudytojas atsisako liudyti arba prisiekti nenurodęs priežasties arba nurodęs priežastį, kuri galiausiai buvo pripažinta nepagrįsta, jam gali būti taikomos tos pačios Civilinio proceso kodekso 390 straipsnio 1 dalyje nurodytos priemonės, kaip ir tos, kurios taikomos liudytojui, neatvykusiam į teismą ir nepateikusiam paaiškinimo. Jeigu liudytojas antrą kartą atsisako duoti parodymus, jis gali būti sulaikytas siekiant gauti parodymus, tačiau tik tol, kol teismas nagrinėja bylą (kodekso 390 straipsnio 2 dalis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Ne, bendro draudimo būti liudytoju nėra. Visi asmenys, kurie, atsižvelgiant į jų brandą, gali pateikti su faktinėmis aplinkybėmis susijusias pastabas ir suprasti jiems užduodamus klausimus bei atsakyti į juos, gali būti liudytojais, nepaisant jų amžiaus ar galėjimo sudaryti teisinius sandorius.

Nėra konkrečių taisyklių, kuriomis būtų reglamentuojama asmenų, anksčiau baustų už tyčinį melagingų parodymų davimą arba priesaikos sulaužymą, padėtis.

Asmuo negali būti liudytoju, jeigu tiesiogiai dalyvauja byloje kaip šalis arba šalies teisinis atstovas. Išimtis taikoma šalių bendrininkavimo atveju dėl faktinių aplinkybių, kurios yra išimtinai susijusios su kitomis šalimis bendrininkėmis. Tam tikromis aplinkybėmis atstovas gali būti liudytoju, jeigu byloje nagrinėjamas klausimas nėra susijęs su klausimais, dėl kurių jis atstovauja šaliai. Pavyzdžiui, registruotas atstovas gali duoti parodymus dėl faktinių aplinkybių, nesusijusių su jo pareigomis byloje, kurioje jo atstovaujamas asmuo yra šalis.

Atitinkamas laikas, kurį asmuo turi atvykti kaip liudytojas, visada yra jų apklausos laikas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojus apklausia teisėjas arba teisėjai. Atlikti liudytojų apklausą taip pat gali būti pavedama vienam bylą nagrinėjančio teismo pareigūnui arba kitam teismui, jeigu nuo pat pradžių galima daryti prielaidą, kad bylą nagrinėjantis teismas galės tinkamai įvertinti įrodymų rezultatą net ir nesusidaręs tiesioginio įspūdžio apie įrodymų rinkimo eigą.

Kiekvienas liudytojas turi būti apklausiamas atskirai ir nedalyvaujant kitiems liudytojams, kurie bus apklausiami vėliau (Civilinio proceso kodekso 394 straipsnio 1 dalis). Prieštaraujančius parodymus pateikiantys liudytojai gali būti apklausiami surengiant akistatą (394 straipsnio 2 dalis).

Šalys turi teisę dalyvauti apklausiant liudytojus ir užduoti jiems klausimų. Paprastai procese, kuriame privaloma būti atstovaujama advokato, šalims leidžiama tik pateikti klausimus, kurie bus užduoti liudytojams, o teisinis atstovas liudytojus gali apklausti tiesiogiai (397 straipsnis).

Liudytojai gali būti apklausiami vaizdo konferencijos būdu, jeigu teismas leidžia tai daryti (tik vienos iš šalių prašymu (Civilinio proceso kodekso 128a straipsnio 2 dalis)).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Iš esmės civiliniame procese nėra teisės aktų, kuriais teismui būtų draudžiama atsižvelgti į konkrečius įrodymus. Vienintelė išimtis – teismas negali atsižvelgti į teismo sprendimus, kurie buvo pašalinti arba turi būti pašalinti iš Federalinio centrinio registro (Federalinio centrinio registro (vok. *Bundeszentralregistergesetz*) 51 straipsnis).

Tačiau teismui gali būti draudžiama civiliniame procese atsižvelgti į tam tikrus įrodymus pagal Federalinio Konstitucinio Teismo (vok. *Bundesverfassungsgericht*) praktiką, jeigu neteisėtai pažeidžiamos Konstitucijoje saugomos įrodymus ginčijančios šalies pagrindinės pozicijos, visų pirma žmogaus orumas ir bendrosios asmeninės teisės, ir tai nepateisinama kokia nors išimtimi. Reikia pasverti naudą ir interesus, atsižvelgiant į visas konkrečios bylos aplinkybes.

Pagal šią Teismo praktiką, pavyzdžiui, teismas paprastai negali išklausti įrodymų, gautų slapta įrašant garsą, naudojant mažus siųstuvus, kryptinius mikrofonus arba vidaus telefonus pokalbiams pasiklausyti, ir negali naudoti neteisėtai gautų asmeninių įrašų, pvz., dienoraščių arba intymių laiškų. Tačiau visais šiais atvejais kiekvienu konkrečiu atveju gali būti nuspręsta, kad išimties tvarka esama svarbesnių priešingų teisių, kuriomis gali būti pateisinamas leidimas naudoti neteisėtai gautus įrodymus, tačiau tik tuo atveju, jeigu tai neturi įtakos asmens privataus gyvenimo esminei sričiai. Sprendimas, ar įrodymai turi būti atmetami dėl procesinės normos pažeidimo, turi būti priimamas atskirai atsižvelgiant į kiekvieną tokią procesinę normą. Proceso ir teismo posėdžio trūkumai gali būti ištaisyti pagal Civilinio proceso kodekso 295 straipsnio 1 dalį. Pavyzdžiui, šalies kaip liudytojos apklausa yra procesinis trūkumas, kurį galima ištaisyti, t. y. įrodymai gali būti panaudoti, jeigu šalys netaiko atitinkamos normos arba nepareiškė prieštaravimo dėl trūkumo iki vėlesnio teismo posėdžio pabaigos. Informacijos apie liudytojų teisę atsisakyti duoti parodymus nepateikimas taip pat gali būti ištaisytas pagal kodekso 295 straipsnio 1 dalį.

Tačiau negalima atsisakyti laikytis normų, susijusių su viešuoju interesu (295 straipsnio 2 dalis). Teismas savo iniciatyva turi atsižvelgti į visas aplinkybes, pvz., išankstines bylos nagrinėjimo sąlygas, apeliacinio skundo priimtinumą ir teisėjų nušalinimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Kaip jau paaiškinta atsakyme į 2.4 klausimą, šalių apklausa tam tikromis aplinkybėmis gali būti naudojama kaip įrodymų šaltiniu. Tokių įrodymų įrodomąją galią teismas nustato savo nuožiūra (Civilinio proceso kodekso 286 straipsnis).

Paskutinis naujinimas: 11/03/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [\[et\]](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Estija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Prievolė įrodyti reglamentuojama Civilinio proceso kodekso (est. *tsiviilkohtumenetluse seadustik*) 230 straipsnyje, kuriame teigiama, kad ieškiniuose kiekviena proceso šalis turi įrodyti faktus, kuriais grindžiami jų reikalavimai ir prieštaravimai, išskyrus atvejus, kai įstatyme numatyta kitaip. Be to, jeigu įstatyme nenumatyta kitaip, proceso šalys gali susitarti prievolė įrodyti pasidalyti kitaip, negu numatyta įstatyme, ir susitarti dėl įrodymų, skirtų tam tikriems faktams įrodyti, pobūdžio. Jeigu įstatyme nenumatyta kitaip, teismas gali paimti įrodymus savo iniciatyva santuokos, tėvystės nustatymo bylose, su vaiko interesais susijusiose ginčose arba peticijos nagrinėjimo procese.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Fakto, kurį teismas laiko visuotinai žinomu, įrodyti nereikia. Teismas visuotinai žinomu gali paskelbti faktą, patikimos informacijos apie kurį galima gauti iš su procesu nesusijusių šaltinių. Be to, proceso šalies argumentas dėl fakto neprivalo būti įrodomas, jeigu priešinga proceso šalis tą faktą pripažįsta. Pripažinimas – tai rašytiniu pareiškimu teismui pateiktas arba teismo posėdyje pareiškimas ir protokole įrašytas besąlyginis ir konkretus sutikimas su faktiniu teiginiu. Pripažinimą galima atšaukti tik priešingai proceso šaliai sutinkant arba jeigu pripažinimą atšaukianti proceso šalis įrodo, jog teiginys dėl fakto buvimo ar nebuvimo yra neteisingas ir faktas buvo pripažintas dėl to, kad buvo neteisingai suvoktas. Tokiais atvejais faktas laikomas nepripažintu. Faktas laikomas pripažintu, jei kita šalis aiškiai neginčijo teiginio dėl faktinės aplinkybės, ir ketinimas ginčyti faktą nėra aiškus iš kitų šalies teiginių.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas visus įrodymus vertina pagal įstatymą, visais požūriais, išsamiai ir objektyviai ir, remdamasis teismo vidiniu įsitikinimu, nusprendžia, ar proceso dalyvio pateiktas argumentas procese yra įrodytas, atsižvelgdamas, be kitų dalykų, į proceso šalių susitarimus dėl įrodymų pateikimo.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinio proceso kodekso 236 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad apskritai suinteresuotosios šalys turėtų prašyti teismo priimti įrodymus, tačiau Civilinio proceso kodekso 230 straipsnio 3 dalyje numatyti atvejai, kai teismas gali paimti įrodymus savo iniciatyva. Pirmiausia, jeigu įstatyme nenumatyta kitaip, teismas gali paimti įrodymus savo iniciatyva santuokos, tėvystės nustatymo bylose, su vaiko interesais susijusiuose ginčuose arba peticijos nagrinėjimo procese.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Jeigu siekiant įvertinti įrodymus reikia paimti papildomų įrodymų, teismas tai padaryti nurodo teismo nutartimi, kuri perduodama proceso dalyviams. Jeigu įrodymus reikia paimti iš teritorijos, nepriklausančios bylą nagrinėjančio teismo teritorinei jurisdikcijai, bylą nagrinėjantis teismas gali nusiųsti prašymo laišką, kad teismas, kurio teritorinėje jurisdikcijoje galima paimti įrodymus, priimtų nutartį atlikti procesinį veiksma. Be to, įrodymus galima paimti už Estijos ribų. Priėmus nutartį įrodymai turi būti paimti vadovaujantis nuostatomis, kuriomis reglamentuojamas įrodymų paėmimas pagal įrodymų tipą (Civilinio proceso kodekso 27–32 skyriai).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti prašymą paimti įrodymus, jeigu:

įrodymai nėra aktualūs bylai (pirmiausia, jeigu nereikia įrodyti įrodyto fakto arba jeigu teismas mano, kad faktui įrodyti surinkta jau pakankamai įrodymų); pagal įstatymą arba proceso šalių susitarimą faktas turi būti įrodytas tam tikro tipo ar formos įrodymais, o prašoma paimti kito tipo ar formos įrodymus; įrodymai yra neprieinami, pirmiausia, jeigu nežinoma informacija apie liudytoją arba dokumento buvimo vieta arba jeigu įrodymų svarba yra neproporcinga laikui, kurio reikės įrodymams paimti, arba kitiems atitinkamiems sunkumams; prašymas paimti įrodymus pateikiamas per vėlai; nepagrindžiamas poreikis paimti įrodymus; proceso dalyvis, prašantis paimti įrodymus, iš anksto nesumoka teismo reikalaujamos sumos, kuri padengtų įrodymų paėmimo išlaidas.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Civilinio proceso kodekso 229 straipsnio 1 dalį įrodymai civilinėje byloje yra bet kokia įstatymo numatytos procesinės formos informacija, pagal kurią teismas įstatymo nustatyta tvarka nustato faktų, kuriais grindžiami proceso šalių reikalavimai ir prieštaravimai, ir kitų faktų, svarbių teisingam bylos sprendimui, buvimą arba nebuvimą.

Pagal 2 dalį įrodymai gali būti liudytojo parodymai, priesaiką davusių proceso dalyvių pareiškimai procese, dokumentiniai įrodymai, fiziniai įrodymai, apžiūra arba eksperto nuomonė. Procese dėl peticijos ir supaprastintame procese teismas taip pat gali nurodyti, kad kitos įrodymo priemonės, įskaitant nepriesiekusio proceso dalyvio pareiškimą procese, yra pakankamos faktams įrodyti.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

1) Liudytojo parodymai

Pagal Civilinio proceso kodekso 251 straipsnio 1 dalį asmuo, galintis žinoti bylai svarbius faktus, gali būti apklaustas kaip liudytojas, išskyrus atvejus, kai asmuo yra proceso dalyvis arba proceso dalyvio atstovas toje byloje. Liudytojai privalo suteikti informaciją apie faktus, kuriuos tiesiogiai sužinojo. Liudyti šaukiamas asmuo privalo atvykti į teismą ir pateikti teismui teisingus parodymus apie jam žinomus faktus. Gali būti pareikalauta, kad liudytojai ne dalyvautų posėdyje, o pateiktų rašytinius pareiškimus, jeigu atvykti į teismą liudytojui būtų neproporcinga našta ir, atsižvelgiant į klausimų turinį ir asmenines liudytojo savybes, teismo nuomone, rašytinių parodymų pakanka, kad būtų pateikti įrodymai. Arba teismas gali panaudoti kitame teismo posėdyje vykdytos apklausos įrašą, jeigu taip aiškiai supaprastinamas procesas ir galima daryti prielaidą, kad teismas galės pakankamai įvertinti įrašą tiesiogiai neapklausdamas liudytojo. Kiekvienas liudytojas apklausiamas individualiai, o dar neapklaustiems liudytojams neleidžiama būti teismo salėje per bylos nagrinėjimą. Jeigu teismas turi pagrindą manyti, kad liudytojas bijo sakyti teismui tiesą arba turi kitų priežasčių jos nesakyti dalyvaujant proceso dalyviui, arba jeigu proceso dalyvis bando paveikti liudytojo parodymus trukdydamas jam ar kitu būdu, teismas gali, kol liudytojas apklausiamas, pašalinti tą asmenį iš teismo salės. Tokiais atvejais, tam proceso dalyviui grįžus į teismo salę, liudytojo parodymai jam perskaitomi ir jis turi teisę pateikti liudytojui klausimų. Jeigu liudytojų parodymai prieštarauja vieni kitiems, teismas gali keletą kartų tame pačiame teismo posėdyje apklausti liudytoją ir pateikti jam klausimų.

Kai teikiami rašytiniai pareiškimai, proceso dalyviai turi teisę liudytojams per teismą pateikti rašytinius klausimus. Teismas sprendžia, į kuriuos klausimus liudytojas privalo atsakyti. Prireikus teismas gali šaukti liudytoją atvykti į teismo posėdį pateikti žodinių parodymų.

Jeigu asmuo dėl ligos, senyvo amžiaus, negalios ar dėl kokių nors kitos pagrįstos priežasties negali atvykti į teismą arba jeigu tai reikalinga dėl kitos priežasties, teismas gali nuvykti pas liudytoją ir išklausti jo parodymus.

Teismas įrodymus nagrinėja tiesiogiai (Civilinio proceso kodekso 243 straipsnio 1 dalis). Siekdamas patikrinti liudytojo pareiškimų patikimumą, teismas gali taikyti įvairius Civilinio proceso kodekso 262 straipsnio 1 ir 8 dalyse nurodytus metodus, pvz., pagal 1 dalį teismas nustato liudytojo tapatybę ir jo veiklos sritį, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, ryšį su byla ir santykius su proceso dalyviais. Prieš pradėdant teikti parodymus teismas paaiškina liudytojui pareigą sakyti tiesą ir atsisakymo teikti parodymus tvarką; pagal 8 dalį teismas prireikus per visą apklausą teikia papildomus klausimus siekdamas išsiaiškinti ar papildyti parodymus arba nustatyti, kuo grindžiamos liudytojo žinios.

2) Eksperto nuomonė

Siekdamas išsiaiškinti bylai svarbias aplinkybes, kurioms reikia konkrečių ekspertinių žinių, teismas turi teisę proceso dalyvio prašymu gauti ekspertų nuomonę. Siekdamas išsiaiškinti už Estijos Respublikos ribų galiojančią teisę, tarptautinę teisę ar papročių teisę, teismas proceso dalyvio prašymu arba savo iniciatyva gali prašyti teisės eksperto nuomonės. Nuostatos dėl liudytojų apklausų taikomos ir asmenų, turinčių specialių žinių, apklausoms, kai siekiama įrodyti aplinkybę ar įvykį, kuriam tinkamai paaiškinti reikia specialių žinių. Jeigu proceso dalyvis teismui pateikė rašytinę specialių ekspertinių žinių turinčio asmens nuomonę ir tas asmuo neapklausiamas kaip liudytojas, šios nuomonės laikomos dokumentiniais įrodymais. Užuot nurodęs atlikti ekspertizę, teismas gali pasinaudoti teismo nurodymu kitame teismo procese pateikta eksperto nuomone arba eksperto nuomone, parengta įstaigos, vykdančios baudžiamąjį procesą arba procesą dėl baudžiamojo nusižengimo, nurodymu, jeigu daroma prielaida, kad teismas galės pakankamai įvertinti eksperto nuomonę nenurodydamas atlikti naujos ekspertizės. Tokiais atvejais ekspertui galima pateikti papildomų klausimų arba šaukti jį į teismą, kad atsakytų į klausimus.

Ekspertizę atlieka teismo ekspertas arba kitas valstybės tyrimų institucijoje dirbantis kvalifikuotas asmuo, oficialiai sertifikuotas ekspertas arba kitas teismo skirtas asmuo, turintis specialių ekspertinių žinių. Teismas gali skirti asmenį ekspertu, jeigu tas asmuo turi žinių ir patirties, reikalingų nuomonei pateikti. Jeigu ekspertizę gali atlikti oficialiai sertifikuotas ekspertas, kiti asmenys ekspertais skiriami tik esant pagrįstoms priežastims. Jeigu proceso šalys sutaria dėl eksperto, teismas gali tą asmenį skirti ekspertu, jeigu jis gali veikti kaip ekspertas pagal įstatymą.

Proceso dalyvis turi teisę per teismą pateikti ekspertui klausimų. Teismas nustato, kuriems klausimams atsakyti reikalinga eksperto nuomonė. Teismas, atmesdamas bet kurį tokį klausimą, turi išdėstyti atmetimo priežastis. Ekspertai savo nuomonę teismui turi pateikti raštu, išskyrus atvejus, kai teismas jiems nurodo tai atlikti žodžiu arba, jeigu ekspertas sutinka, kita forma. Eksperto nuomonėje turėtų būti išdėstytas išsamus visų išnagrinėtų dalykų aprašymas, šia analize pagrįstos išvados ir motyvuoti atsakymai į teismo klausimus.

Ekspertai jiems iškeltais klausimais turi pateikti teisingą, pagrįstą nuomonę. Kad pateiktų ekspertinę nuomonę, ekspertas gali išnagrinėti bet kokią reikalingą bylos medžiagą, dalyvauti įrodymų apžiūroje teisme ir prašyti teismo pagalbinės medžiagos ir papildomos informacijos.

Eksperto nuomonė atskleidžiama teismo posėdyje. Jeigu eksperto nuomonė nepateikiama raštu arba tokia forma, kurią galima atgaminti raštu, ekspertas savo nuomonę pateikia teismo posėdyje. Teismas gali kviesti ekspertą, pateikusį nuomonę raštu arba tokia forma, kurią galima atgaminti raštu, į teismo posėdį, kad jis atsakytų į klausimus. Teismas nuomonę pateikusį ekspertą į teismo posėdį taip pat gali kviesti tada, kai to prašo viena iš suinteresuotųjų šalių. Išnagrinėjus eksperto nuomonę, proceso dalyviai teismo posėdyje gali pateikti ekspertui klausimų, kad išsiaiškintų jo nuomonę, jeigu tas ekspertas pakviestas į teismą. Klausimai taip pat gali būti iš anksto pateikti teismui ir tada teismas gali perduoti juos ekspertui. Teismas atmes visus klausimus, kurie yra neaktualūs arba nepriklauso eksperto kompetencijai.

Liudytojų apklausos nuostatos taikomos ir ekspertų apklausai.

3) Rašytiniai įrodymai

Dokumentiniai įrodymai teikiami rašytinio dokumento, bet kokio kito dokumento forma arba panašioje duomenų rinkmenoje, įrašytoje kaip nuotrauka, vaizdas, garsas, elektroninis ar kitas duomenų įrašas, kurioje yra informacija apie bylai nagrinėti svarbius faktus ir kuri gali būti suvokiama forma pateikta teismo posėdyje.

Proceso dalyvių teismui pateiktas oficialus ir asmeninis susirašinėjimas, kitose bylose priimti sprendimai ir bet kokių asmenų, turinčių specialių žinių, nuomonės taip pat laikomi dokumentais.

Bet kokie pateikti rašytiniai dokumentai turėtų būti originalai arba nuorašai. Jeigu proceso dalyviai dokumentų originalus pateikia kartu su nuorašais, teismas gali grąžinti dokumentų originalus ir į bylą įtraukti teisėjo patvirtintą nuorašo kopiją. Rašytinius dokumentus teikiančių asmenų prašymu į bylą įtraukti dokumentų originalai gali būti grąžinti, kai įsigalioja teismo sprendimas ir baigiamas procesas. Nuorašas laikomas byloje. Teismas gali nustatyti pateikto dokumento išnagrinėjimo terminą, po kurio teismas privalo grąžinti dokumentą. Tokiais atvejais dokumento nuorašas privalo būti paliktas byloje. Jeigu dokumentas pateiktas nuorašo forma, teismas turi teisę prašyti pateikti dokumento originalą arba pagrįsti priežastis, kodėl nebuvo galima pateikti dokumento originalo. Jeigu teismo reikalavimų nesilaikoma, teismas sprendžia dėl dokumento nuorašo įrodomosios vertės.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Civiliniuose procesuose taikoma bendra laisvo įrodymų vertinimo taisyklė, tačiau suinteresuotųjų šalių sutikimu gali būti taikomi apribojimai. Konkrečiai Civilinio proceso kodekso 232 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad teismui jokie įrodymai neturi iš anksto nustatytos vertės, jeigu proceso šalys nesusitaria kitaip. Taigi, proceso šalys gali susitarti tam tikriems įrodymams priskirti lemiamą vertę.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Taip. Pagal įstatymą arba proceso šalių susitarimą tam tikras faktas gali būti įrodytas tik tam tikro tipo ar formos įrodymais.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip. Pagal Civilinio proceso kodekso 254 straipsnį liudyti šaukiamas asmuo privalo atvykti į teismą ir pateikti teismui teisingus parodymus apie jam žinomus faktus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Teisę atsisakyti duoti parodymus kaip liudytojai turi šie asmenys:

ieškovo ar atsakovo palikuonys ir protėviai;

ieškovo ar atsakovo sesuo, įsėsėrė, brolis, įbrolis arba asmuo, kuris yra arba buvo susituokęs su ieškovo ar atsakovo seserimi, įsėsere, broliu ar įbroliu;

ieškovo ar atsakovo pamotė ar patėvis arba globėjas, arba posūnis ar podukra, arba globotinis;

ieškovo ar atsakovo įmotė arba įtėvis, arba įvaikis;

ieškovo ar atsakovo sutuoktinis ar sugyventinis ir sutuoktinio ar sugyventinio tėvai, net jei santuoka nutrūko ar sugyventiniai kartu nebegyvena.

Liudytojas taip pat gali atsisakyti duoti parodymus, jeigu parodymai jam arba kuriam nors iš pirmiau paminėtų asmenų gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę už nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą.

Liudytojas turi teisę atsisakyti duoti parodymus dėl bet kurių faktų, kuriems taikomas Valstybinių paslapčių ir užsienio valstybių įslaptintos informacijos įstatymas (est. *riigisaladuse ja salastatud vālisteabe seadus*).

Bet kuris asmuo, tvarkantis informaciją žurnalistiniais tikslais, turi teisę atsisakyti duoti parodymus dėl bet kurių faktų, iš kurių būtų galima nustatyti informaciją suteikusį asmenį.

Nepaisant to, kas paminėta pirmiau, liudytojui neleidžiama atsisakyti duoti parodymų dėl:

sandorio, kurį paliudyti jis buvo kviečiamas, vykdymo ir turinio;

šeimos nario gimimo ar mirties;

fakto, susijusio su turiniais santykiais, kylančiais iš šeimos teisės reglamentuojamų santykių;

veiksmo, susijusio su ginčijamu teisiniu santykiu, kurį liudytojas pats atliko kaip proceso šalies teisinis pirmtakas arba atstovas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip. Jeigu liudytojas be pagrįstos priežasties atsisako duoti parodymus, teismas gali skirti baudą arba sulaikyti liudytoją iki 14 dienų. Liudytojas turi būti nedelsiant paleidžiamas, jeigu duoda parodymus arba jeigu byla baigiama nagrinėti, arba jeigu išnyksta poreikis liudytoją apklausti.

Be to, liudytojas padengia procesines išlaidas, atsiradusias dėl to, kad jis be pagrįstos priežasties atsisakė duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Civilinio proceso kodekso 256 straipsnyje išdėstyta, kokių asmenų neleidžiama apklausti kaip liudytojų. Pirmiausia neapklausiami Estijoje registruotos religinės organizacijos dvasininkai ar jų pagalbiniai darbuotojai ir jiems neteikiama klausimų apie aplinkybes, jiems patikėtas atliekant dvasininko pareigas. Toliau nurodyti asmenys neapklausiami kaip liudytojai be asmens, kurio interesais taikoma pareiga išlaikyti konfidencialumą, leidimo:

atstovai civilinėse ar administracinėse bylose, advokatai baudžiamosiose bylose dėl nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų ir notarai dėl faktų, tapusių jiems žinomais atliekant profesines pareigas;

gydytojai, farmacininkai ar kiti sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai dėl paciento jiems patikėtų faktų, įskaitant faktus, susijusius su protėviais, dirbtiniu apvaisinimu, asmens šeima ar sveikata;

kiti asmenys, kurie dėl savo darbo, profesinės ar ekonominės veiklos sužinojo konfidencialią informaciją, kurios pagal įstatymą jiems neleidžiama atskleisti.

Minėtųjų asmenų profesinės veiklos pagalbinių darbuotojų taip pat negalima apklausti kaip liudytojų be asmens, kurio interesais taikoma pareiga išlaikyti konfidencialumą, leidimo.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Civilinio proceso kodekso 262 straipsnyje išdėstyta liudytojų apklausos tvarka. Liudytojo apklausa pradedama, kai teismas paaiškina liudytojui apklausos objektą ir primygtinai paragina liudytoją atskleisti viską, ką jis žino apie apklausos objektą. Tada proceso dalyviai turi teisę per teismą pateikti liudytojui klausimų. Teismui leidus, proceso dalyviai gali teikti klausimus ir tiesiogiai.

Teismas atmeta menamuosius klausimus, su byla nesusijusius klausimus, taip pat klausimus, kuriais siekiama atskleisti naujus anksčiau nepateiktus faktus, ir pasikartojančius klausimus. Prireikus teismas, siekdamas patikslinti ar papildyti parodymus arba nustatyti, kuo grindžiamos liudytojo žinios, turi teisę pateikti papildomų klausimų bet kuriuo klausimų teikimo momentu.

Pagal Civilinio proceso kodekso 350 straipsnį teismas gali surengti posėdį procesinės konferencijos forma, kad proceso dalyviai ar jų atstovai arba konsultantai turėtų galimybę teismo posėdžio metu būti kitoje vietoje ir atlikti procesinius veiksmus toje vietoje tikrąju laiku. Procesinės konferencijos forma vykdomame teismo posėdyje galima apklausti ir kitoje vietoje esantį liudytoją arba ekspertą, o kitoje vietoje esantis proceso dalyvis gali jiems pateikti klausimų.

Procesinės konferencijos forma surengtame teismo posėdyje užtikrinama kiekvieno proceso dalyvio teisė techniškai saugiu būdu teikti peticijas ir prašymus ir formuluoti pozicijas dėl kitų proceso dalyvių peticijų ir prašymų, o teismo posėdžio sąlygos, susijusios su teismo patalpose nesančių proceso dalyvių vaizdo ir garso perdavimu tikrąju laiku teismui ir atgal, turi būti techniškai saugios. Proceso šalių ir liudytojų sutikimu, o procese dėl peticijos – vien liudytojo sutikimu, liudytojas per procesinę konferenciją gali būti apklaustas telefonu. Teisingumo ministras gali nustatyti konkrečius techninius reikalavimus, kaip teismo posėdis turi būti vykdomas procesinės konferencijos forma.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Pagal Civilinio proceso kodekso 238 straipsnio 3 dalies 1 punktą teismas gali atsisakyti priimti įrodymus ir grąžinti įrodymus, jeigu jie gauti padarant nusikaltimą arba neteisėtai pažeidžiant vieną iš pagrindinių teisių.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Pagal Civilinio proceso kodekso 267 straipsnį proceso šalis, kuri jokiais kitais įrodymais negalėjo įrodyti fakto, kurį turi įrodyti, arba kuri nepateikė jokių kitų įrodymų, turi teisę prašyti, kad priešinga proceso šalis arba trečiasis asmuo būtų prisaikdinti ir apklausti tam faktui įrodyti. Jeigu tai yra juridinis asmuo, gali būti prisaikdintas ir apklaustas jo atstovas.

Teismas taip pat gali prisaikdinti ir apklausti proceso šalį, kuri privalo pateikti įrodymus dėl ginčijamo fakto, jeigu viena proceso šalis to prašo, o kita proceso šalis sutinka.

Neatsižvelgdamas į proceso šalių prašymus ir prievolės įrodyti pasidalijimą, teismas gali savo iniciatyva prisaikdinti ir apklausti bet kurią proceso šalį arba jas abi, jeigu, remdamasis ankstesniu procesu ir pateiktais bei paimtais įrodymais, jis negali suformuluoti pozicijos dėl nurodyto fakto, kuris turi būti įrodytas, buvimo. Teismas taip pat gali savo iniciatyva apklausti proceso šalį, jeigu proceso šalis, privalanti pateikti įrodymus, pageidauja būti prisaikdinta ir padaryti pareiškimą be priešingos proceso šalies sutikimo.

Supaprastintame procese ir procese dėl peticijos teismas pakankamui faktui įrodyti taip pat gali laikyti ir neprisaikdinto proceso dalyvio pareiškimą, išskyrus atvejus, kai pagal tam tikro tipo proceso dėl peticijos reglamentavimą yra priimtini tik prisaikdintų proceso dalyvių daromi pareiškimai. Pagal ieškinį pradėtoje byloje priimtas sprendimas negali būti grindžiamas jokių neprisaikdintos proceso šalies pareiškimu.

Paskutinis naujinimas: 18/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Airija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Prievolė įrodyti tam tikrą reikalavimą tenka šaliai, kuri pateikia atitinkamą teiginį arba reikalavimą. Pavyzdžiui, kai pateikiamas ieškinyje dėl aplaidumo, prievolė įrodyti aplaidumą tenka ieškovui, o prievolė įrodyti, kad prie aplaidumo prisidėjo ieškovas, tenka atsakovui. Apskritai faktus, reikalingus ieškinio pagrindui nustatyti, turi įrodyti ieškovas, o atsiliepimą į ieškinį turi įrodyti atsakovas, be to, jeigu atsakovas pateikia priešieškinį, tada prievolė įrodyti tą priešieškinį tenka atsakovui. Tačiau tam tikrais įstatymuose nustatytais reikalavimais kartais prievolė įrodyti priskiriama atsakovui. Pavyzdžiui, nagrinėjant ieškinius dėl neteisingo atleidimo iš darbo prievolė įrodyti tenka atsakovui darbdaviui, t. y. darbdavys privalo įrodyti, kad buvo esminių priežasčių atleidimui iš darbo pagrįsti. [Žr. iš dalies pakeistą [1977 m. Įstatymą dėl neteisingo atleidimo iš darbo](#)].

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų faktų įrodinėti nereikia. Teisėjai gali remtis savo bendromis žiniomis arba teisme konstatuoti faktus, kurie yra aiškiai nustatyti, gerai žinomi arba priklauso visuotinai žinomi informacijai, todėl tokių faktų įrodymų pateikti nereikia. Teisės aktuose daromos tam tikros prezumpcijos, kurias galima nugriauti įrodymais. Tai yra prezumpcijos dėl santuokinių vaikų, santuokos galiojimo, suaugusiųjų veiksnio, taip pat mirties prezumpcija, jeigu asmuo nebuvo pastebėtas ir neatsiliepė daugiau kaip 7 metus, nors buvo pateiktos visos reikiamos užklauskos. *Res ipsa loquitur* taisyklė taikoma tada, kai galioja aplaidumo prezumpcija – kai žinoma, kad atsakovas arba jo tarnautojai arba atstovai nelaimingo atsitikimo metu galėjo suvaldyti nelaimingo atsitikimo priežastį, o nelaimingas atsitikimas buvo toks, kad įvykiai nebūtų susiklostę įprasta linkme, jeigu kontrolės galimybes turėję asmenys būtų elgęsi rūpestingai. Kai remiamasi *res ipsa loquitur* taisykle, ja prievolė įrodyti perkeliama atsakovui ir jis tada turi įrodyti, kad nesiėlgė aplaidžiai. Tačiau prievolė įrodyti priežastinį ryšį vis tiek tenka ieškovui. Pažymėtina, kad ieškovas savo ieškinyje neprivalo remtis *res ipsa loquitur* doktrina ir ji neprivalo būti ten išdėstyta, kad ieškovas galėtų ja remtis bylos nagrinėjimo posėdyje, jeigu iš faktų matyti, kad ta doktrina akivaizdžiai yra taikytina.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Civilinėje byloje šalies reikalavimas patenkinamas, jeigu ji tuo klausimu įtikina teismą dėl tikimybių pusiausvyros. Taigi, jeigu šalis neįtikina teismo, kad jos įvykių versija yra labiau tikėtina negu jos oponento versija, ji bylą pralaimi. Tai yra lankstus standartas ir tam tikrose bylose teismas paprastai reikalauja daugiau įrodymų, pvz., byloje, kuriose teigiama apie sukčiavimą, nes tai yra rimtas įtarimas.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymai civiliniame procese renkami atskleidžiant dokumentus, informaciją ir duodant parodymus.

Dokumentų atskleidimas. Aukštojo teismo bylose dokumentai atskleidžiami, kai viena šalis raštu pateikia kitai šaliai prašymą savanoriškai atskleisti dokumentus. Nurodymą atskleisti dokumentus teismas duoda tik tuo atveju, jeigu kita šalis savanoriškai neatskleidė dokumentų, atsisakė juos atskleisti arba nepaisė prašymo atskleisti dokumentus. [Žr. iš dalies pakeistą [Aukštesniųjų teismų taisyklių](#) 31 straipsnio 12 dalį]. Dokumentai, kuriuos prašoma atskleisti, turi būti susiję su byla ir reikalingi ieškinio faktams pagrįsti. Taip pat įmanoma prašyti, kad dokumentus atskleistų subjektas, kuris nėra bylos šalis.

Informacijos atskleidimas. Bet kuri asmens sužalojimo bylos šalis, neteikiant prašymo teismui, privalo kitai šaliai atskleisti visas medicininės ataskaitas, parengtas ekspertų, kurie vėliau kviečiami duoti parodymus kaip liudytojai, kai byla nagrinėjama teisme. [Žr. iš dalies pakeistą [Aukštesniųjų teismų taisyklių](#) 39 straipsnio 46 dalį]. Abi šalys taip pat turi apsiukeisti sąrašais, kuriuose nurodomi visų liudytojų, kuriuos ketinama kviesti, vardai, pavardės ir adresai, o ieškovas privalo pateikti išsamų pareiškimą apie visus specialių nuostolių punktus arba einamąsias išlaidas, susijusias su nuostoliais arba sužalojimu – ieškinio dalyku.

Liudytojų parodymai dėl faktų. Šalims nereikia prašyti teismo leidimo, kad galėtų savo argumentus pagrįsti liudytojų parodymais, išskyrus atvejus, kai nagrinėjamos Aukštojo teismo komerciniame sąraše išvardytos bylos, kuriose šalys, pageidaujancios remtis liudytojo parodymais, turi įteikti liudytojo pasirašytą liudytojo pareiškimą, kuriame išdėstyti liudytojo parodymai, ir turi pakviesti liudytoją duoti žodinius parodymus teismo bylos nagrinėjimo metu. Jeigu šalis iki Aukštojo teismo komerciniame sąraše nurodytos bylos teisminio nagrinėjimo nepateikia liudytojo pareiškimo, ta šalis negali kviesti liudytojo be teismo leidimo. Teismas taip pat turi plačius įgaliojimus kontroliuoti leistinus įrodymus ir gali nepriimti įrodymų, kurie priešingu atveju būtų leistini, arba apriboti galimybę atlikti liudytojų akistatą. Tam tikromis aplinkybėmis šalis taip pat gali prašyti teismo nurodymo, kuriuo būtų leidžiama teismo paskirtam apklausos pareigūnui liudytojo parodymus paimti iki ieškinio nagrinėjimo pradžios, liudytojui prisiekus. Apskritai teisėjo funkcija yra išklausti visus šalių pateiktus įrodymus ir nesiimti faktų nustatymo misijos. Dažniausiai teisėjas neturi teisės kviesti liudytojo be šalių sutikimo, tačiau jis gali tai padaryti teismo nurodymų nevykdymo atveju arba tam tikrose bylose dėl vaiko globos. Teisėjas taip pat turi įgaliojimus pakviesti liudytoją, kurį anksčiau kvietė šalis.

Liudytojai ekspertai. Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad jos galėtų pateikti eksperto parodymus savo argumentams pagrįsti. Kai turi būti pateikiami eksperto parodymai, šalys visomis eksperto išvadomis turėtų apsiukeisti iki bylos nagrinėjimo teisme. Į Aukštojo teismo komercinį sąrašą įtrauktose bylose teisėjas parengiamosios stadijos metu gali nurodyti liudytojams ekspertams pasikonsultuoti tarpusavyje siekiant nustatyti klausimus, kuriais jie ketina duoti parodymus, pasiekti susitarimą dėl parodymų, kuriuos jie ketina pateikti dėl tų klausimų, ir apsvarstyti bet kurį klausimą, kurį teisėjas gali jiems nurodyti apsvarstyti. Tokiems liudytojams ekspertams teismas gali nurodyti parengti memorandumą, kurį jie kartu pateiktų kancleriui ir šalims, memorandumu išdėstę savo susitikimų ir konsultacijų rezultatus. Jokie minėti liudytojų ekspertų konsultacijų rezultatai šalims nėra privalomi. [Žr. iš [Aukštesniųjų teismų taisyklių](#) 63A straipsnio 6 dalies 1 punkto ix papunktį].

Teismas gali savo iniciatyva paskirti ekspertą vertintoju, padedančiu teismui išnagrinėti klausimą, kuris yra teisminio bylos nagrinėjimo dalykas. Teismas gali nurodyti vertintojui parengti ataskaitą, kurios kopijos išdalijamos šalims, ir dalyvauti nagrinėjant bylą teisme, kad vertintojas patartų ar padėtų teismui.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Dokumentų atskleidimas. Nurodymą atskleisti dokumentus teismas duoda tik tuo atveju, jeigu šalis, kurios buvo prašoma atskleisti dokumentus, savanoriškai jų neatskleidė, atsisakė atskleisti arba neregavo į prašymą. Taigi, jeigu teismas nurodo atskleisti dokumentus, šaliai, kuri prašė nurodyti juos atskleisti,

paprastai priteisiamos prašymo pateikimo išlaidos. Jeigu bylos šaliai nurodoma atskleisti tam tikrus jos valdomus arba turimus dokumentus, ji turi pateikti tų dokumentų kopijas kitai šaliai. Nurodymas atskleisti dokumentus vykdomas pasirašant dokumentų atskleidimo patvirtinimą su priesaika, kuriame kaip rašytinio patvirtinimo priedai išdėstomi atitinkami dokumentai. Jeigu nesilaikoma nurodymo atskleisti dokumentus, ieškinys arba atsiliepimas į ieškinį gali būti atmesti – taip siekiama užtikrinti, kad bylos šalys laikytųsi nurodymo atskleisti dokumentus.

Liudytojų parodymai dėl faktų. Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad jos galėtų pateikti liudytojų parodymus savo argumentams pagrįsti. Jeigu teismas nurodo, kad liudytojo parodymai turi būti paimami liudytojui prisiekus, liudytojas duoda parodymus žodžiu teismo paskirtam apklausos pareigūnui. Apklausa atliekama taip, tarsi ji būtų atliekama teisminio bylos nagrinėjimo metu, suteikiant visas galimybes atlikti kryžminę liudytojo apklausą ir parengiant parodymų stenogramą.

Liudytojai ekspertai. Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad jos galėtų pateikti eksperto parodymus savo argumentams pagrįsti. Ekspertai gali parengti rašytines išvadas, kuriose išdėsto savo nustatytus faktus ir pateikia nešališką eksperto nuomonę. Tais atvejais, kai parengiamos ekspertų išvados, jomis turėtų būti apsieikiama iki teisminio bylos nagrinėjimo. Svarbiausia eksperto pareiga yra vykdyti teismo, o ne bylos šalių nurodymus, nors ekspertui moka jam nurodymus duodanti šalis.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti šalies prašymą, kuriuo siekiama gauti arba pateikti tam tikrus įrodymus, jeigu teismas mano, kad tie įrodymai yra nesusiję su byla, nereikalingi arba neleistini. Pagal geriausių įrodymų taisyklę turi būti pateikiami geriausi ir labiausiai tiesioginiai fakto įrodymai, o jeigu geriausi įrodymai yra neprieinami, turi būti konstatuota, kad jų nėra. Pavyzdžiui, konkretaus laiško turinį geriausia įrodyti pateikiant patį laišką, o ne žodinius parodymus dėl jo turinio. Apskritai leistini yra visi įrodymai, susiję su bet kuriuo iš nagrinėjamų faktų. Tačiau tam tikri įrodymai yra neleistini, pvz., įslaptinti ryšiai (pavyzdžiui, kliento ir advokato konfidencialaus bendravimo įrodymai). Taigi, kiekvienu atveju dėl įrodymų leistinumo sprendžia teisėjas.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Faktus galima įrodyti pateikiant įrodymus, prezumpcijas ir iš įrodymų kylančias išvadas, taip pat teismui oficialiai konstatuojant tam tikrus žinomus faktus. Įrodymų, kuriais galima remtis civiliniame procese, rūšys yra liudytojų parodymai, dokumentai ir daiktiniai įrodymai. Dokumentai, be kita ko, gali būti popieriniai dokumentai, kompiuteriniai įrašai, nuotraukos bei vaizdo ir garso įrašai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Iš esmės faktų liudytojai parodymus duoda žodžiu, teisminio bylos nagrinėjimo metu – jų paprašoma patvirtinti savo teiginių tikrumą ir tikslumą.

Liudytojai ekspertai savo parodymus duoda rašytinėse išvadose, jeigu teismas nenurodo kitaip. Eksperto išvadoje turi būti išdėstytos jo padarytos išvados, faktai ir prielaidos, kuriomis minėta išvada grindžiama, taip pat turi būti išdėstyta eksperto nurodymų esmė. Teismas sprendžia, ar ekspertui būtina dalyvauti nagrinėjant bylą teisme ir duoti žodinius parodymus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas turi plačią diskreciją spręsti dėl bet kurio įrodymo svarbos arba patikimumo. Pavyzdžiui, nors civiliniame procese gali būti leistini netiesioginiai įrodymai, jiems skiriama mažesnė svarba negu tiesioginiams įrodymams, ypač jeigu patį teiginio autorių buvo galima iškviesti duoti parodymus.

Tam tikri dokumentai ir įrašai priimami kaip autentiški. Pavyzdžiui, verslo subjektų ir valdžios institucijų apskaitos įrašai priimami kaip autentiški, jeigu jų autentiškumą patvirtina verslo subjekto arba valdžios institucijos atsakingasis darbuotojas, o įvairių rūšių oficialūs dokumentai (pvz., teisės aktai, poįstatyminiai aktai, potvarkiai, sutartys ir teismo dokumentai) gali būti įrodomi spausdintomis ar patvirtintomis kopijomis be papildomų įrodymų.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikri sandoriai privalo būti sudaryti rašytine forma, todėl tokiems sandoriams įrodyti reikia patvirtinamųjų dokumentų. Pavyzdžiai – žemės pardavimo sutartys.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Paprastai, jeigu liudytojas yra kompetentingas, teismas gali jį priversti dalyvauti teismo posėdyje ir duoti parodymus. Šalis, pageidaujanti užsitikrinti liudytojo dalyvavimą nagrinėjant bylą teisme, parengia šaukimą liudytojui, kuriame reikalaujama, kad liudytojas atvyktų į teismo posėdį duoti parodymų. Kai šaukimą išduoda teismas ir tas šaukimas tinkamai įteikiamas, juo liudytojas įpareigojamas dalyvauti teismo posėdyje. Asmeniui, nevykdančiam šaukimo liudytojui, taikoma atsakomybė už nepagarbą teismui.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bendra taisyklė, kad kompetentingi liudytojai gali būti priversti liudyti, netaikoma užsienio valstybių suverenams ir jų namų ūkio nariams, užsienio diplomatinį atstovybių darbuotojams ir konsuliniais pareigūnams, tam tikrų tarptautinių organizacijų atstovams, teisėjams ir prisiekusiesiems dėl jų veiklos, įvykdytos einant tas pareigas. Šalių sutuoktiniai ir giminaičiai gali būti priversti duoti parodymus civiliniame procese. Liudytojas į klausimą neprivalo atsakyti tik tuo atveju, jeigu atsakydamas prarastų privilegiją neduoti parodymų prieš save. Kitaip tariant, liudytojas privalo atsakyti į klausimą, jeigu negali įrodyti, jog esama pagrįstų priežasčių bijoti, kad tas atsakymas jam gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę.

Liudytojai, kurie paprastai gali būti įpareigoti duoti parodymus, vis tiek turi teisę apžiūrai nepateikti tam tikrų dokumentų ir neatsakyti į tam tikrus klausimus, kuriems taikomos privilegijos. Pagrindinės privilegijos yra advokato teisė neatskleisti profesinės paslapties, bendravimas su žyma „be teisinių padarinių“ ir, kaip minėta, teisė neduoti parodymų prieš save.

Įrodymų taip pat galima nepateikti remiantis viešojo intereso išimtimi, jeigu jų pateikimas prieštarautų viešajam interesui. Įrodymai, kuriems gali būti taikoma minėta išimtis, apima įrodymus, susijusius su nacionaliniu saugumu, diplomatiniais santykiais, centrinės valdžios darbu, vaikų gerove, nusikaltimų tyrimu ir informatorių apsauga. Be to, žurnalistai neprivalo atskleisti savo šaltinių, nebent jų atskleidimas yra reikalingas teisingumo arba nacionalinio saugumo interesais arba siekiant užkirsti kelią netvarkai arba nusikaltimui.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, kuris, gavęs šaukimą liudytojui, atsisako duoti parodymus, gali būti įkalintas už nepagarbą teismui, kol įvykdys teismo nurodymą, arba jam gali būti skirta bauda. Šaukimo liudytojui nevykdymas iš esmės yra teismo nurodymo nevykdymas, taigi, bet koks atsisakymas duoti parodymus gali būti pripažintas nepagarba teismui.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Suaugusieji nėra kompetentingi duoti parodymus civiliniame procese, jeigu jie negali suprasti priesaikos arba nėra pajėgūs duoti racionalių parodymų. Vaikas liudytojas gali būti nekompetentingas duoti parodymus, jeigu nesupranta pareigos sakyti tiesą arba nepakankamai suvokia padėtį, kad jo parodymus išklausti būtų pagrįsta, taigi, šį klausimą sprendžia konkretus bylą nagrinėjantis teisėjas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojai iš pradžių duoda pagrindinius parodymus, o tada priešingos šalies advokatas atlieka kryžminę apklausą. Atliekant kryžminę apklausą, liudytojui gali būti pateikiami menamieji klausimai. Pasibaigus kryžminei apklausai, kartais liudytoją dar kartą apklausia šalis, kuri jį iš pradžių iškvietė duoti parodymus. Teisėjas liudytojui taip pat gali pateikti klausimų, pavyzdžiui, siekdamas pasitiksinti tam tikrus dalykus.

Yra įtvirtinta nuostata, kad tam tikrais atvejais liudytojams leidžiama duoti parodymus tiesioginiu televizijos ryšiu. Bylose dėl vaiko arba psichiškai neigalaus asmens gerovės teismas gali išklausti vaiko parodymus tiesioginiu televizijos ryšiu, o klausimai vaikui gali būti pateikti per tarpininką. Tiesioginiu televizijos ryšiu parodymus taip pat galima paimti tais atvejais, kai atitinkamas liudytojas gyvena už Airijos jurisdikcijos ribų.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai gauti įrodymai nebūtinai yra neleistini. Jie yra leistini, jeigu yra susiję su byla, tačiau bylą nagrinėjantis teisėjas turi diskreciją jų nepriimti. Jeigu bylą nagrinėjančiam teisėjui atrodo, kad viešosios politikos tikslais būtina įrodymų nepriimti, net jeigu jie yra susiję su bylos faktais, įrodymai nėra priimami.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Bylos šalių duoti parodymai pripažįstami leistiniais įrodymais taip pat, kaip ir ne bylos šalių pareiškimai.

Susijusios nuorodos

<https://www.courts.ie>

Paskutinis naujinimas: 16/04/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Graikija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodymų srityje Graikijos teisėje vadovaujasi principu, kad teisminis persekiojimas vykdomas tik esant šalies prašymui (gr. *archí tis diáthesis*). Tai reiškia, kad teismas imasi veiksmų tik gavęs šalies prašymą ir priima sprendimą remdamasis šalių pateiktomis ir įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis, taip pat jų pateiktais prašymais. Procesinių veiksmų imamasi šalies prašymu, nebent teisės aktuose numatyta kitaip. Kiekviena šalis privalo įrodyti tik tas faktines aplinkybes, kurios turi įtaką bylos išsprendimui ir kurios yra būtinos jos savarankiškam reikalavimui ar priešpriešiniam reikalavimui pagrįsti. Prašymas be įrodymų atmetamas.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu pagal teisės aktus reikalaujama įrodymų, kurie patvirtintų faktinę aplinkybę, leidžiama pateikti ją paneigiančius įrodymus, nebent yra taisyklė, kurioje nustatyta priešingai. Jeigu faktinės aplinkybės yra gerai žinomos ir nekelia pagrįstų abejonų dėl jų tikrumo, arba jeigu jos yra žinomos teismui iš kitų bylų, į jas atsižvelgiama savaime ir jų įrodinėti nereikia. Teismas savaime atsižvelgia tik į bendrai įgytą patirtį, nereikalaudamas pateikti įrodymų. Teismas taip pat savo iniciatyva atsižvelgia į įstatymus, papročius ir praktiką kitose šalyse, nors jis gali reikalauti įrodymų, jeigu nėra susipažinęs su šiais įstatymais, papročiais ar praktika.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas įrodymus vertina laisvai ir vadovaudamasis savo nuožiūra priima sprendimą, ar pateikti pareiškimai yra teisingi. Priimdamas sprendimą teismas jame nurodo jo priežastis. Jeigu teisės aktuose nustatyta, kad byla gali būti išspręsta remiantis tik didesne tikimybe, pvz., taikant laikinąsias apsaugos priemonės (gr. *asfaltistiká métra*), teismas neprivalo taikyti įrodymų vertinimui, priimtinioms įrodymų formoms ir įrodymų galiai nustatytą taisyklį ir gali atsižvelgti į viską, kas jam atrodo tinkama, kad priimtų sprendimą dėl faktinių aplinkybių.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal pagrindinį principą įrodymus siūlo ir pateikia šalys. Tačiau teismas gali savo iniciatyva nurodyti pateikti visus pagal teisės aktus leidžiamus įrodymus, net jei šalis jų nepateikė.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įvertinęs įrodymus, teismas priima sprendimą dėl bylos esmės, nebent nusprendžia, kad įrodymų nepakanka, ir tokiu atveju jis gali įpareigoti pateikti naujus, papildomus įrodymus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Jeigu teismas nusprendžia, kad esamų įrodymų pakanka arba jeigu šaliai nepavyko pateikti įrodymų per teisės aktuose nustatytą terminą.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Civilinio proceso kodeksą (gr. *Kódika Politikís Dikonomías*) įrodymais laikoma: prisipažinimas, patikros, ekspertų išvados, rašytiniai įrodymai, šalių apklausos, liudytojų parodymai, faktinių aplinkybių prezumpcijos ir rašytiniai patvirtinimai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Ekspertų parodymai (gr. *pragmatognómones*) padeda teismui pateikti nuomonę teismo jiems užduotais klausimais. Prireikus teismas pareikalauja, kad ekspertai, kurie yra liudytojai, dalyvautų, kai jau yra atlikti visi arba tam tikri teismo veiksmai. Kiekvienas ekspertas turi ekspertų sąrašą. Nutartyse, priimamose teisingumo ministro siūlymu, nustatoma, kaip šie sąrašai turi būti sudaromi ir tvarkomi. Bylą nagrinėjantis teismas duoda išvadą teikiantiems ekspertams reikalingus nurodymus dėl to, kaip atlikti savo užduotis, ir visų pirma nustato:

ar jis mano, kad jų dalyvavimas yra būtinas bet kuriuo teismo proceso etapu, ir

ar eksperto išvada turi būti pateikta teisme, ar ekspertas ją gali surašyti pats vienas.

Jeigu bylą nagrinėjantis teismas nenusprendžia kitaip, tuos pačius įgaliojimus gali įgyvendinti kitas teismas, gavęs prašymą arba rekomendaciją imtis tam tikrų veiksmų, susijusių su eksperto išvada, arba deleguotasis teisėjas (gr. *entetalménos díkastís*). Jeigu prašoma pateikti rašytinę išvadą, teismas nustato terminą, per kurį ekspertas privalo šią išvadą pateikti. Teisėjas, o jeigu posėdžiauja teisėjų kolegija – teisėjų kolegijos pirmininkas gali pratęsti terminą išvadą teikiančio eksperto prašymu ir prieš tai neinformavęs šalių, jeigu šis ekspertas mano, kad skirto laiko nepakanka išvadai parengti. Jeigu išvadą teikia daugiau negu vienas ekspertas, jie gali atlikti visus veiksmus, kurių reikia eksperto išvadai parengti, ir rengti ją kartu. Jie susitinka bet kurio iš išvadą teikiančių ekspertų kvietimu. Raštu teikiamoje išvadoje turi būti nurodyti ekspertų atlikti veiksmai ir pateikiama kiekvieno iš jų nuomonė, nurodant jos priežastis; išvadą turi pasirašyti visi ją teikiantys ekspertai. Jeigu kuris nors iš išvadą teikiančių ekspertų nedalyvauja rengiant išvadą arba atsisako ją pasirašyti, tai nurodoma išvadoje. Išvadą teikiantis ekspertas arba jų šiuo tikslu įgaliotas asmuo pateikia rašytinę išvadą juos paskyrusio teismo kanceliarijai ir šis faktas užregistruojamas. Jeigu išvada pateikiama teismo kanceliarijai deleguotojo teisėjo teismo prašymu arba pagal jo rekomendaciją, išvada iš karto persiunčiama bylą nagrinėjančio teismo kanceliarijai. Teismas visada laisvai vertina ekspertų išvadas.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Šalies teisme arba deleguotojo teisėjo akivaizdoje pateiktas žodinis arba rašytinis prisipažinimas (gr. *omología*) yra visapusiškas įrodymas prieš prisipažinusį asmenį; prisipažinimas už teismo ribų, kaip ir kiti tokio pobūdžio įrodymai, vertinami laisvai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Sutartys ir kolektyvinio pobūdžio veiksmai negali būti įrodinėjami liudytojų parodymais, jeigu sandorio vertė viršija 20 000 EUR, ir liudytojų parodymai nėra leidžiami siekiant nuginčyti rašytinių įrodymų turinį, net jei sandorio vertė yra mažesnė nei 2 mln. GRD arba 20 000 EUR. Tačiau liudytojų parodymais gali būti remiamasi šiais atvejais:

jeigu įrodomąją galią turinčiame dokumente yra pirminių įrodymų, dėl kurių atrodo tikėtina, kad sandoris tikrai buvo sudarytas („rašytinių įrodymų užuomazgos“ (gr. *archí éngrafis apódeixis*);

jeigu yra fizinė arba moralinė priežastis, dėl kurios dokumento neįmanoma pateikti;

jeigu įrodoma, kad dokumentas yra parengtas, tačiau jis atsitiktinai prarandamas;

jeigu liudytojų parodymai yra pateisinami dėl sandorio pobūdžio arba specialių jo sudarymo sąlygų, ypač jei jis susijęs su komercine veikla.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Bet kuris asmuo, kuris yra pašauktas apklausti kaip liudytojas, privalo atvykti ir pateikti jam žinomą informaciją. Jeigu asmuo neatvyksta be pateisinamos priežasties, teismas įpareigoja jį padengti dėl jo neatvykimo patirtas išlaidas ir taip pat gali skirti baudą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Toliau nurodyti asmenys turi teisę atsisakyti būti apklausti kaip liudytojai: dvasininkai, advokatai, notarai, gydytojai, vaistininkai, slaugytojai, akušeriai, jų padėjėjai, šalies atstovas dėl faktinių aplinkybių, apie kurias jie sužinojo versdamiesi savo profesija; asmenys, susiję su šalimi kraujo, santuokos arba įvaikinimo ryšiais iki trečiojo giminytės laipsnio pagal tiesioginę arba šoninę liniją, nebent jie yra vienodai susiję su visomis šalimis, ir sutuoktiniai, buvę sutuoktiniai, taip pat sužadėtiniai. Be to, liudytojas neprivalo liudyti dėl:

faktinių aplinkybių, dėl kurių gali būti persekiojama už nusikaltimą, kurį padarė liudytojas arba su juo susijęs asmuo, kaip tai suprantama pagal Civilinio proceso kodekso 401 straipsnio 2 dalį, arba kurios gali įžeisti liudytojo ar tokio asmens garbę;

faktinių aplinkybių, kurios yra profesinė paslaptis.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Teismas gali skirti baudą liudytojui, kuris atvyksta į teismą, bet atsisako duoti parodymus, net jei privalo juos duoti.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Toliau nurodyti asmenys negali būti apklausiami kaip liudytojai:

kunigai apie tai, ką jie sužinojo per išpažintį;

asmenys, kurie nagrinėjant jų įvykių metu neturėjo protinio gebėjimo jų suprasti arba negali perpasakoti to, ką suvokė;

asmenys, kurie nagrinėjant jų įvykių metu sirgo psichikos liga, dėl kurios jų gebėjimas priimti sprendimus ir valia buvo faktiškai apriboti arba kurių būklė buvo tokia jų apklausos metu;

advokatai, notarai, gydytojai, vaistininkai, slaugytojai, akušeriai, jų padėjėjai, šalies atstovas dėl faktinės informacijos, kuri jiems buvo patikėta ir apie kurią jie sužinojo versdamiesi savo profesine veikla, kuria versdamiesi jie privalo laikytis konfidencialumo pareigos, nebent asmuo, kuris patikėjo jiems informaciją ir kurio atžvilgiu jie privalo laikytis konfidencialumo pareigos, leidžia jiems liudyti;

valstybės pareigūnai ir tarnaujantis karinis personalas apie faktines aplinkybes, dėl kurių jie privalo laikytis konfidencialumo pareigos, nebent atsakingas ministras leidžia juos apklausti;

asmenys, kurie gali būti suinteresuoti bylos baigtimi.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Prieš apklausiant liudytoją jis turi prisiekti (duodamas religinę priesaiką arba pateikdamas patvirtinimą). Liudytojai apklausiami atskirai tik tuo atveju, jeigu tai laikoma būtina, jeigu jie gali susidurti akistata su kitais liudytojais ar šalimis. Liudytojai duoda parodymus žodžiu. Liudytojai privalo nurodyti, kaip sužinojo apie savo duodamus parodymus, o jeigu tai yra gandai grindžiami parodymai, jie privalo nurodyti asmenį, pateikusį jiems informaciją. Teismas gali neleisti šalims ar jų atstovams užduoti liudytojams klausimų, jeigu aišku, kad jie yra betiksliai ar nereikšmingi, ir paskelbia, kad liudytojo apklausa yra baigta, kai nusprendžia, kad liudytojas pasakė viską, ką žino apie įrodinėjamas faktines aplinkybes. Teismas gali savo iniciatyva arba šalies prašymu nuspręsti, kad konkrečiu atveju būtina surengti vaizdo konferenciją. Teismas sprendžia, ar priimti tokį prašymą, nustatęs, ar norint veiksmingai nagrinėti bylą reikia naudoti technologijas. Atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, teismas gali leisti rengti vaizdo konferenciją, tačiau reikalauja papildomų garantijų bylai tinkamai išnagrinėti. Teisėjas, kancleris ir kiti vaizdo konferencijos dalyviai turi būti atitinkamose patalpose prieš numatytą prisijungimo laiką. Teismas, atsižvelgdamas į kiekvieną konkretų atvejį, sprendžia, ar nuotoliniu būdu turi dalyvauti teisėjas. Įrangą tvarko teisėjas arba įgalioti teismo darbuotojai. Jeigu tai yra konsulinė institucija, įrangą tvarko atstovybės vadovo įgaliotas asmuo. Posėdis per vaizdo konferenciją rengiamas pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas, kuriomis reglamentuojamas atitinkamas teisminis etapas. Teisėjas sprendžia, kiek asmenų gali būti patalpose. Jis veda posėdį ir teikia reikalingas rekomendacijas abiejose vietose esantiems asmenims. Kiekvienas teismo narys ir bylos dalyvis bylą nagrinėjančio teisėjo leidimu turi teisę užduoti klausimus dalyvaujančioms šalims, liudytojams ir išvadą teikiantiems ekspertams. Siekiant nustatyti nuotoliniu būdu filmuojamoje patalpoje esančio asmens tapatybę, teisėjui padeda kancleris arba toje patalpoje esantis žmogus, kurį įgaliojo konsulas. Bylą nagrinėjantis teisėjas priima sprendimą, kada užbaigti vaizdo konferenciją. Laikoma, kad vaizdo konferencijoje dalyvaujantys liudytojai, išvadą teikiantys ekspertai ir šalys dalyvavo teisme ir jų parodymai turi tokią pat įrodomąją galią, lyg būtų nagrinėjami įprastame viešame teismo posėdyje.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas gali atsižvelgti tik į teisėtai gautus įrodymus. Sąvoka „teisėtai gauti įrodymai“ (gr. *nómima endeiktiká méssa*) apima priemones, kuriomis tie įrodymai buvo gauti. Neteisėtai gauti įrodymai yra neteisėti ir į juos neatsižvelgiama.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip, šalių apklausa yra leidžiamas įrodymas.

4 Ar ši valstybė narė pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį nurodė kitas institucijas, kompetentingas rinkti įrodymus teismo proceso civilinėse ar komercinėse bylose tikslais pagal šį reglamentą? Jei taip, kokiose bylose jos yra kompetentingos rinkti įrodymus? Ar jos gali prašyti tik surinkti įrodymus, ar taip pat padėti rinkti įrodymus remiantis kitos valstybės narės prašymu? Taip pat žr. pranešimą pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį.

Graikija nepaskyrė jokių kitų institucijų kaip kompetentingų rinkti įrodymus teismo procese civilinėse arba komercinėse bylose pagal Reglamentą.

Paskutinis naujinimas: 12/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [es](#) has been

amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Ispanija

1 Įrodinėjimo pareiga

Tam, kad teismas pripažintų tam tikrą teisę, būtina pateikti nurodytų faktinių aplinkybių įrodymų. Tam reikia atlikti procesinius veiksmus, kurių eiga ir terminai reglamentuoti.

Bylos šalys privalo įrodyti faktines aplinkybes, kurias yra nurodžiusios ir kuriomis grindžia savo reikalavimus. Todėl ieškovas turi pateikti savo ieškinyje nurodytų faktinių aplinkybių įrodymų, o atsakovas privalo sugebėti pateikti įrodymų, paneigiančių arba susilpninančių ieškinyje nurodytų faktinių aplinkybių teisinį poveikį.

Įrodinėjimo pareigą turinčiai šaliai tenka su įrodymų trūkumu susijusios neigiamos pasekmės. Taigi, jeigu iki teismo sprendimo arba panašaus nutarimo priėmimo šalis neįrodo nurodytų faktinių aplinkybių, teismas reikalavimus atmeta. Teismas konstatuoja, kad viena iš šalių neįrodė tam tikros faktinės aplinkybės, atsižvelgdamas į tai, kiek šalis paprasta įrodyti tą faktinę aplinkybę.

Visiems asmenims, pageidaujantiems kreiptis į teismus, būtina iš anksto įvertinti savo galimybes įrodyti savo teiginius, kad nebūtų švaistomas laikas ir lėšos (bylinėjimosi išlaidos) tuo atveju, jei jie negalėtų to padaryti. Tam būtina turėti tam tikrų žinių (nors ir pačių bendriausių ar bazinių) apie nuostatas, reglamentuojančias proceso įrodinėjimo etapą.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Ispanijos teisėje įrodinėjimo etapas reglamentuojamas Civilinio proceso kodekso (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) (2000 m. sausio 7 d. Įstatymas Nr. 1/2000) II tomo I antraštinės dalies V ir VI skyriuose. Bendrai apie įrodymus kalbama Civilinio proceso kodekso įvado (kuris formaliai laikomas preambule) XI skirsnyje, kuris gali būti aktualus siekiantiems išsiaiškinti Ispanijos teisės aktų leidėjo požiūrį į proceso įrodinėjimo etapą.

Kai kurių rūšių bylose, kaip antai bylose, kuriose dalyvauja nepilnamečiai arba šeimos, taikomos specialiosios nuostatos dėl įrodymų rinkimo, kurios skiriasi nuo bendrųjų nuostatų. Įrodymai gali būti renkami ir Antrosios instancijos teisme (*Juzgado de Segunda Instancia*). Paprastai tai tokie įrodymai, kurie dėl nuo ieškovo nepriklausančių priežasčių negalėjo būti surinkti Pirmosios instancijos teisme (*Juzgado de Primera Instancia*).

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tradicškai teoriniu lygmeniu skiriamas faktinių aplinkybių įrodinėjimas ir teisės klausimų įrodinėjimas, nors faktiškai teisės turinio įrodinėti nereikia, nes teisėjas jį privalo žinoti. Išimtis yra užsienio teisės turinys, kurį gali tekti įrodinėti. Užsienio teisės turinio įrodinėjimas reglamentuojamas Įstatymu dėl tarptautinio teisinio bendradarbiavimo civilinėse bylose (*Ley de cooperación jurídica internacional en materia civil*), kuriuo remdamasis teisėjas gali reikalauti pateikti informacijos dėl užsienio teisės klausimo, ir tai paprastai daroma per Ispanijos centrinę instituciją. Jeigu užsienio teisės turinys neįrodomas, gali būti taikoma Ispanijos teisė, nors teisėjai šiais įgaliojimais pasinaudoja tik išimtiniais atvejais.

Nereikia įrodinėti faktinių aplinkybių, kurios yra visiems žinomos arba dėl kurių šalys yra susitarusios, išskyrus atvejus, kai bylos dalykas nuo šalių nepriklauso, kitaip tariant, kai byla susijusi su asmenų veiksmu, tėvyste (motinyste), santuoka ir nepilnamečiais asmenimis.

Tais atvejais, kai įstatyme nustatyta tam tikra prezumpcija, šalis, kurios naudai nustatyta prezumpcija, atleidžiama nuo pareigos įrodinėti preziumuojamą faktinę aplinkybę. Jeigu yra nustatytos tokios prezumpcijos ir įstatymu aiškiai nedraudžiama pateikti jas paneigiančių įrodymų, įrodymai priimami. Tarp įstatyminių prezumpcijų yra prezumpcija, kad vieno iš sutuoktinių arba jų abiejų po santuokos įgytas turtas ir pinigai yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, išskyrus atvejus, kai galima įrodyti, kad jie yra vieno iš sutuoktinių asmeninė nuosavybė, sutuoktinių gyvenimo kartu prezumpcija ir prezumpcija, kad dingęs be žinios asmuo buvo gyvas iki jo mirties paskelbimo.

Paprastai nepateikęs atsiliepimo į ieškinį ir neatvykęs į teismo posėdį atsakovas neatleidžiamas nuo pareigos įrodyti faktines aplinkybes, kuriomis grindžiami jo atsikirtimai. Tačiau yra numatyta tam tikrų išimtinių atvejų, kuriais atsakovui nepateikus prieštaravimų teisėjas priima sprendimą ieškovo naudai. Taip yra, pavyzdžiui, bylose dėl smulkių reikalavimų ir bylose dėl iškeldinimo nesumokėjus nuompinigių.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Šalių ieškiniuose ir atsiliepimuose į ieškinį nurodytos faktinės aplinkybės turi būti įrodytos, o teismas privalo atlikti vertinimą pagal bylos aplinkybes, atsižvelgdamas į visus surinktus įrodymus ir jų pobūdį (pavyzdžiui, kai skiriasi oficialiame dokumente ir vienos iš šalių pareiškime nurodytos sumos). Įrodymų vertinimas ir priežastys, dėl kurių teisėjas padarė tam tikrą išvadą, turi būti išdėstyti sprendime. Šalia tiesioginių įrodymų yra ir netiesioginiai įrodymai – tai reiškia, kad, kai faktinė aplinkybė pripažįstama arba visiškai įrodoma, teismas gali daryti prielaidą, kad kita faktinė aplinkybė yra teisinga, jeigu tokios dvi faktinės aplinkybės yra aiškiai ir tiesiogiai susijusios. Sprendime teismas privalo pateikti argumentus, kuriais remdamasis jis susiejo įrodytą faktinę aplinkybę su preziumuojama faktine aplinkybe.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Atsižvelgdamas į civiliniame procese taikomą principą, pagal kurį teismas privalo spręsti tik jam pateiktus klausimus (*principio dispositivo*), šalys privalo pateikti teismui įrodymus, kuriais jos ketina remtis byloje. Tačiau teismas gali savo iniciatyva nuspręsti, kad tam tikri įrodymai gali būti renkami tik įstatymų numatytais atvejais. Taigi, jeigu per parengiamąjį teismo posėdį įprastoje civilinėje byloje teisėjas mano, kad šalių pateiktų įrodymų nepakanka ginčijamoms faktinėms aplinkybėms nustatyti, jis gali šalis pranešti, kuriai faktinei aplinkybei gali nepakakti įrodymų, ir nurodyti, kokius įrodymus jos gali pateikti. Bylose dėl asmenų veiksmo, tėvystės (motinystės), santuokos ir nepilnamečių teisėjas gali, nepaisydamas to, kokių įrodymų prašo šalys arba prokuratūra, priimti bet kuriuos įrodymus, jeigu, jo manymu, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos pobūdį, jie būtini norint išspręsti bylą.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Kai byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka (ieškinio suma neviršija 6 000 EUR), per posėdį pateikus ir priėmus įrodymus teisėjas vykdo įrodymų tyrimą per patį bylos nagrinėjimą.

Kai byla nagrinėjama įprasto proceso tvarka (ieškinio suma viršija 6 000 EUR), priėmus įrodymus per parengiamąjį posėdį (kuriame išsprendžiami ir procesiniai klausimai), paskiriama bylos nagrinėjimo data ir iki jos atidedamas įrodymų tyrimas. Šalys kviečiamos pateikti paaiškinimus, liudytojams, kurių pačios šalys negalėjo atsivesti į teismą, įteikiami teismo šaukimai, ekspertai kviečiami, kai šalys pageidauja gauti išdėstytų nuomonių patikslinimą arba paaiškinimą, taip pat kreipiamasi į įstaigas, kuriose saugomi dokumentai, kurių šalys negalėjo pridėti prie ieškinio ir atsiliepimo į ieškinį, jeigu šalys nurodo archyvus, kuriuose saugomi tie dokumentai. Visi įrodymai, kurių nereikia tirti nagrinėjant bylą (kaip antai kai vykstama į tam tikras vietas), paimami prieš bylos nagrinėjimą. Jeigu vieninteliai per parengiamąjį posėdį priimti įrodymai yra dokumentai ir jie nėra užginčijami arba jei pateikiama eksperto išvada ir nė viena šalis nepaprašo į parengiamąjį posėdį pakviesti ekspertą, po parengiamojo posėdžio teismas priima sprendimą, bet bylos nagrinėjimo data nepaskiriama.

Pagal bendrąją taisyklę įrodymus priima tas pats teisėjas arba teismas, kuris nagrinėja bylą, net jeigu liudytojas gyvena ne toje vietovėje ir teismo šaukime nurodytą dieną privalo keliauti į teismo vietą (tačiau jis turi teisę pareikalauti, kad šalis, pasiūliusi jį apklausti liudytoju, sumokėtų atitinkamą teismo kancelerio nustatyto dydžio kompensaciją, kurios sumą tokia šalis vėliau gali išieškoti iš kitos šalies, jeigu jai priteisiama sumokėti bylinėjimosi išlaidas). Tik išimtiniais atvejais, kaip antai tada, kai atstumas yra labai didelis, galima prašyti teisinės pagalbos, kad liudytojas būtų apklaustas savo gyvenamosios vietos teisme. Tokiu atveju kitam teismui siunčiamas prašymas suteikti teisinę pagalbą (nacionaliniu lygmeniu) arba pasinaudojama tarptautinio teisinio bendradarbiavimo mechanizmu, nelygu, kur reikia apklausti liudytoją. Pastaruoju atveju šalis turi raštu pateikti rūpimus klausimus. Vis dažniau rengiamos vaizdo konferencijos; tokiais atvejais iš anksto formuluoti klausimų nebūtina. Pakanka paprašyti vietos teismo, kad jis surengtų toje vietoje vaizdo konferenciją.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Neginčytinų faktinių aplinkybių įrodymai ir įrodymai, nesusiję su bylos dalyku, nepriimami, taip pat nepriimami įrodymai, kurie, remiantis pagrįstomis ir aiškiomis taisyklėmis bei kriterijais, nepadėtų išsiaiškinti ginčijamų faktinių aplinkybių. Teismas jokiais atvejais nepriima įrodymų, jeigu jie surinkti neteisėtu būdu, pažeidžia pagrindines teises arba jeigu teismo prašoma padėti gauti dokumentus, kuriuos gali gauti pačios šalys.

Apskritai įrodymus galima pateikti per žodinį bylos nagrinėjimą arba per parengiamąjį posėdį. Per vėlai pateikti įrodymai nepriimami.

Bylose dėl asmens veiksnio, šeimos ir nepilnamečių klausimų naujas faktines aplinkybes galima nurodyti po to, kai pateikiamas ieškinys ir atsiliepimas į ieškinį – visų pirma Antrosios instancijos teisme, skundžiant priimtą sprendimą arba teikiant atsiliepimą į apeliacinį skundą. Tokiais atvejais galima pateikti naujų įrodymų, jeigu nėra prasidėjęs sprendimo priėmimo laikotarpis. Kai kitose bylose pasibaigus argumentų pateikimo laikotarpiui paaiškėja nauja svarbi faktinė aplinkybė, šalys gali raštu apie tai pranešti teismui ir paprašyti ištirti įrodymus, jeigu kita šalis tokios faktinės aplinkybės nepripažįsta.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Byloje gali būti naudojamos šios įrodinėjimo priemonės: šalių apklausa; oficialūs dokumentai; privatūs dokumentai; ekspertų išvados; teismo atliekama apžiūra; liudytojų apklausa; visos žodžių, garsų ir vaizdų atkūrimo priemonės, taip pat prietaisai, naudojami žodžiams, duomenims, skaičiams ir matematinėms operacijoms išsaugoti, ieškoti ir atkurti apskaitos arba kitais su byla susijusiais tikslais.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

LIUDYTOJŲ PARODYMAI. Ieškinyje ir atsiliepime į ieškinį nebūtina nurodyti liudytojų, nes tais atvejais, kai byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka, kiekviena šalis privalo atvykti paskirtą posėdžio dieną su asmenimis, kurie ketina duoti parodymus byloje. Šalys turi paprašyti teismo pakviesti liudytojus, kurių jos negalėjo atsivesti pačios, – teismas jiems nurodo atvykti per tris dienas nuo teismo šaukimo gavimo. Per įprastą bylos nagrinėjimą liudytojai nustatomi per parengiamąjį posėdį, kai šalia procesinių klausimų nustatomos ginčijamos bylos faktinės aplinkybės ir pateikiami bei priimami su jomis susiję įrodymai.

Liudytojai visada parodymus duoda žodžiu teismo posėdžio dieną (kaip ir ekspertų paaiškinimai, kurių prireikia). Tačiau ši liudytojų apklausos taisyklė netaikoma vienu atveju – kai reikia, kad juridiniai asmenys arba viešieji subjektai pateiktų informacijos apie bylai svarbias faktines aplinkybes, tačiau atskirai fizinių asmenų apklausti nebūtina. Tokiu atveju, užuot vykdžius žodinę apklausą, subjektui pateikiamas klausimų, kuriuos šalys nori užduoti ir kurie, teisėjo manymu, yra tinkami, sąrašas. Atsakymai pateikiami raštu.

EKSPERTO IŠVADA. Ekspertų išvados visada teikiamos raštu. Šalys, pateikusios ekspertų išvadą ir susipažinusios su kitos šalies pateiktomis ekspertų išvadomis, turi nuspręsti, ar ekspertui būtina atvykti į posėdį pateikti reikiamus patikslinimus arba paaiškinimus.

Jeigu šalys pageidauja remtis eksperto išvada, išvada, kuria grindžiami jų reikalavimai (atsikirtimai), turi būti pateikta su ieškiniu arba atsiliepimu į ieškinį, išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma, – tokiais atvejais jos privalo nurodyti išvadą, kuriomis ketina remtis. Be to, jos privalo pateikti išvadą iš karto, kai jas gauna, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau nei likus penkioms dienoms iki parengiamojo posėdžio pradžios, kai byla nagrinėjama įprasto proceso tvarka, arba likus penkioms dienoms iki posėdžio, kai byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka. Nepaisydamos to, teikdamos ieškinį arba atsiliepimą į ieškinį, šalys gali paprašyti paskirti teismo ekspertą – tokiu atveju išvada pateikiama vėliau (paprastai tarp parengiamojo posėdžio ir nagrinėjimo teisme, tačiau paliekant pakankamai laiko šalims susipažinti su išvada prieš teismo posėdį).

Tarpinis vaidmuo tarp liudytojų ir ekspertų tenka liudytojams ekspertams – liudytojams, galintiems pateikti informacijos su byla susijusiais techniniais klausimais. Paprastai liudytojai ekspertai rengia išvadą, kurios teikiamos kartu su ieškiniu arba atsiliepimu į ieškinį kaip rašytiniai įrodymai, o ne kaip eksperto išvados.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Taip. Oficialūs dokumentai laikomi visišku faktinės aplinkybės, veiksmo arba situacijos, kuri juose aprašyta, taip pat datos, kai dokumentai buvo parengti, ir notarų bei asmenų, dalyvavusių juos rengiant, tapatybės įrodymu. Jeigu ginčijamas oficialaus dokumento autentiškumas, jis patikrinamas ir palyginamas su originalu, kad ir kur šis būtų. Nepaisant to, toliau nurodyti dokumentai laikomi visišku teisiniu įrodymu ir nereikalaujama jų patvirtinti arba palyginti, išskyrus atvejus, kai įmanoma pateikti priešingų įrodymų arba atlikti rašysenos palyginimą: seni notarine tvarka nepatvirtinti oficialūs dokumentai ir visi oficialūs dokumentai, kurių originalai dingę arba dėl kurių nėra jokių įrašų, pagal kuriuos būtų galima atlikti patikrinimą arba palyginimą.

Privatūs dokumentai byloje taip pat laikomi visišku įrodymu, jeigu šalis, kuriai jie yra nepalankūs, jų neginčija. Jeigu ginčijamas privatus dokumentas, jį pateikusi šalis gali paprašyti atlikti rašysenos palyginimą arba panaudoti kitą įrodinėjimo priemonę, kad būtų patvirtintas jo autentiškumas. Jeigu privataus dokumento autentiškumo įrodyti neįmanoma, jis įvertinamas pagal konstruktyvios kritikos taisyklės, kurių laikomasi ir vertinant likusius surinktus įrodymus. Jeigu užginčijus dokumentą paaiškėja, kad jis autentiškas, iš jį užginčijusios šalies gali būti išieškotos ne tik susijusios bylinėjimosi išlaidos, bet ir bauda.

Galiausiai, jeigu likusieji įrodymai nepatvirtina priešingų aplinkybių, priimant sprendimą laikoma, kad visos faktinės aplinkybės, kurias šalis yra pripažinusi savo pareiškimuose, yra teisingos, jei ta šalis asmeniškai dalyvavo joms klostantis ir jei jų nustatymas tai šaliai visai nenaudingas.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Iš esmės nėra taisyklių, pagal kurias nustatoma, kuriais įrodymais reikia remtis įrodinėjant tam tikras faktines aplinkybes, tačiau logiška, kad, pavyzdžiui, kai pareiškiamas iš šalių verslo santykių kylantis reikalavimas dėl pinigų sumos, skolos grąžinimo faktas paprastai nustatomas remiantis rašytiniais įrodymais. Eksperto išvados reikia tais atvejais, kai norint įvertinti arba geriau suprasti su byla susijusius faktus arba aplinkybes būtinos mokslinės, meninės, techninės arba praktinės žinios.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pakviesti liudytojai privalo dalyvauti atliekant nurodytus procesinius veiksmus arba atvykti į teismo posėdį. Jeigu jie to nepadaro, jiems skiriama 180–600 EUR bauda ir nustatomas penkių dienų terminas, per kurį jie gali būti apklausti. Jeigu liudytojas antrą kartą kviečiamas neatvyksta, jam taikoma sankcija nebėra vien bauda: tokiu atveju laikoma, kad liudytojas parodė nepagarbą teismui, o apie tai liudytojai įspėjami pačioje pradžioje.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bendrasis principas, pagal kurį liudytojai privalo duoti parodymus, netaikomas liudytojams, kurie dėl savo statuso arba profesijos turi pareigą saugoti faktinių aplinkybių, dėl kurių yra apklausiami, slaptumą, – tokiu atveju jie tai privalo nurodyti ir pagrįsti, o teismas, atsižvelgdamas į atsisakymo duoti parodymus pagrindus, nusprendžia, ar apklausti tokius liudytojus, ir gali juos atleisti nuo pareigos pateikti atsakymus. Jeigu liudytojas atleidžiamas nuo pareigos pateikti atsakymus, tai turi būti nurodyta protokole.

Jeigu liudytojas teigia, kad faktinės aplinkybės, dėl kurių jis apklausiamas, susijusios su klausimu, kuris teisiškai pripažintas konfidencialiu arba įslaptintas, teismas tais atvejais, kai mano, kad tai būtina teisingumui vykdyti, savo iniciatyva paprašo kompetentingos institucijos pateikti oficialų tai patvirtinantį dokumentą. Teismas, įsitikinęs, kad teiginys dėl konfidencialumo yra teisingas, nurodo prijungti tokį dokumentą prie bylos medžiagos kartu su klausimais, kurie yra oficialiai pripažinti slaptais.

Be to, prieš apklausdamas liudytojus teismas jiems užduoda klausimus dėl jų asmeninių aplinkybių (šeimos ryšių arba draugiškų ar priešiškų santykių su šalimis, asmeninio suinteresuotumo bylos baigtimi ir pan.), o šalys, atsižvelgdamos į atsakymus, gali pateikti teismui pastabų dėl jų nešališkumo.

2.10 Ar atsakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Teismo kviečiami liudytojai privalo atvykti ir duoti priesaiką arba pasižadėti sakyti tiesą ir yra įspėjami dėl atsakomybės už melagingų parodymų davimą civilinėje byloje. Liudytojai privalo duoti parodymus Civilinio proceso kodekso 366 straipsnyje nustatyta tvarka. Jeigu liudytojas atsisako duoti parodymus, jis gali būti laikomas parodęs nepagarbą teismui ir už tai skiriama bauda arba, atsižvelgiant į atsisakymo svarbą, toks atsisakymas gali būti pripažintas nusikalstama veika.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Liudytoju gali būti bet kas, išskyrus asmenis, turinčius nuolatinių suvokimo ar jutimo (regos, klausos ir pan.) sutrikimų, kiek tai susiję su faktinėmis aplinkybėmis, apie kurias jie galėjo sužinoti tik naudodamiesi tokiais pojūčiais.

Jaunesni nei keturiolikos metų nepilnamečiai asmenys gali būti liudytojais, jeigu, teismo nuomone, jie yra pakankamai subrendę, kad suvoktų ir sakytų tiesą. Pagal Ispanijos teisę tradicinė liudytojo sąvoka apima fizinius asmenis, tačiau tai neužkerta kelio juridinių asmenų teisiniais atstovams dalyvauti byloje kaip liudytojams ir pateikti informacijos apie faktines aplinkybes, kurios jiems žinomos dėl jų užimamų pareigų. Kaip jau minėta, juridiniams asmenims ir viešiesiems subjektams aiškiai numatyta galimybė pateikti teismui informaciją raštu (Civilinio proceso kodekso 381 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Klausimus, kuriuos leidžia užduoti teismas, tiesiogiai užduoda šalių advokatai, pradedant nuo šalies, kuri paprašė pašaukti atitinkamą liudytoją. Kai liudytojas atsako į jį pašaukti paprašiusios šalies advokato užduotus klausimus, visų kitų šalių advokatai liudytojui gali užduoti naujų klausimų, kurie, jų manymu, padėtų išsiaiškinti faktines aplinkybes. Teisėjas taip pat gali apklausti liudytoją, siekdamas gauti paaiškinimų ir papildomos informacijos.

Teismas savo iniciatyva arba bet kurios iš šalių prašymu gali surengti liudytojo, kurio parodymai iš esmės prieštarauja anksčiau pareikštiems kito liudytojo arba bet kurios šalies parodymams, akistatą su tokio liudytoju arba šalimi.

Pateikus atitinkamą prašymą ir teismui sutikus liudytoją galima apklausti vaizdo konferencijos būdu. Taip daroma, kai apklausa vaizdo konferencijos būdu yra tinkamiausias ir proporcingiausias būdas įrodymams surinkti atsižvelgiant į susiklosčiusias aplinkybes (paprastai – dėl didelio atstumo tarp liudytojo gyvenamosios vietos ir teismo buveinės), visais atvejais užtikrinant rungimosi principo taikymą ir šalių teisę į gynybą.

3 Įrodymų vertinimas

Taip teismas bendrai įvertina surinktų įrodymų pagrįstumą, laikydamasis konstruktyvios kritikos taisyklių. Tačiau, kaip jau nurodyta, tam tikrų rūšių įrodymų vertinimas reglamentuojamas įstatymais, pvz., taip yra kalbant apie oficialius ir privačius dokumentus, taip pat tam tikrais atvejais – apie šalių apklausą.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėtai surinktų įrodymų priimti negalima. Be to, negalioja įrodymai, surinkti tiesiogiai arba netiesiogiai pažeidžiant pagrindines teises arba laisves. Todėl priimdamas sprendimą teismas į tokius įrodymus neatsižvelgia.

Jeigu viena iš šalių mano, kad kurie nors priimti įrodymai buvo surinkti arba atskleisti pažeidžiant pagrindines teises, ji privalo tai nedelsdama nurodyti ir prireikus pranešti apie tai kitoms šalims. Tuomet teismas sprendžia dėl tokių įrodymų teisėtumo.

Jeigu teisėjas pats mano, kad įrodymai buvo surinkti pažeidžiant pagrindines teises, jis atmets tokius įrodymus *ex officio*.

Šis klausimas, kurį teismas gali iškelti ir savo iniciatyva, sprendžiamas per teisinį bylos nagrinėjimą arba, jeigu byla nagrinėjama žodinio proceso tvarka, – posėdžio pradžioje prieš pradedant įrodymų tyrimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu šalis kviečia kitą šalį duoti parodymus, jos parodymų vertinimas priklauso nuo pateiktų atsakymų turinio. Taigi, jeigu likusieji įrodymai nepatvirtina priešingų aplinkybių, priimant sprendimą laikoma, kad visos faktinės aplinkybės, kurias šalis yra pripažinusi, yra teisingos, jeigu tokia šalis asmeniškai dalyvavo joms klostantis ir jeigu jų pripažinimas tokiai šaliai visiškai nenaudingas. Visais kitais atvejais teismas parodymus vertina pagal konstruktyvios kritikos taisykles.

Teismas taip pat gali pripažinti su šalimis susijusias asmenines aplinkybes, jeigu šalis neatvyksta duoti parodymų arba atvykusi atsisako duoti parodymus, arba pateikia atsakymus išsisukinėdama, kai tokios faktinės aplinkybės susijusios su situacija, kurioje apklausama šalis asmeniškai dalyvavo ir jų pripažinimas jai būtų visiškai arba iš dalies nenaudingas. Be to, neatvykusiai šaliai skiriama 180–600 EUR bauda.

Paskutinis naujinimas: 30/10/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Please note that the following languages: have already been translated.

Įrodymų rinkimas - Prancūzija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Civilinio kodekso 1353 straipsnį asmenys, prašantys vykdyti prievolę, turi įrodyti jos buvimą. Be to, asmenys, teigiantys, kad jie nebėra saistomi pareigos, turi įrodyti, kad ji išnyko.

Todėl iš esmės kiekviena bylos šalis turi įrodyti nurodytus faktus. Pavyzdžiui, Civilinio proceso kodekso 9 straipsnyje nustatyta, kad „kiekviena šalis pagal įstatymą privalo įrodyti faktus, būtinus, kad jos reikalavimas būtų patenkintas“.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrais atvejais taikomos prezumpcijos, pagal kurias atleidžiama nuo pareigos įrodyti faktą, kurį yra neįmanoma arba sudėtinga nustatyti.

Kitais atvejais, asmeniui taikoma prievolė įrodyti nurodomo fakto buvimą pagal teisinės prezumpcijos perkeliama kitai šaliai. Apskritai prezumpcijos laikomos nuginčijamomis: jas galima nuginčyti pateiktais įrodymais. Pavyzdžiui, jeigu vaikas gimsta sutuoktiniams, preziumuojama, kad vaiko tėvas yra vaiko motinos vyras, tačiau galima pateikti ieškinį tėvystei nuginčyti.

Retesniais atvejais prezumpcijos laikomos nenuginčijamomis: tokiais atvejais negalima pateikti priešingų įrodymų.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas savo sprendimą gali grįsti tik įrodytais arba nenuginčytais faktais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pasirengimo nagrinėti bylą priemonės teisėjas gali skirti vienos iš šalių prašymu, tačiau teisėjas taip pat gali imtis iniciatyvos.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Jeigu teisėjas vienos iš šalių prašymu skiria pasirengimo nagrinėti bylą priemonės, teismo kanceliarija praneša paskirtam specialistui apie jo užduoties apimtį; specialistas ragina šalis dalyvauti visuose jų vykdomuose veiksmuose. Jeigu reikia gauti eksperto išvadą, šis veiksmas atliekamas tik tada, kai atitinkama šalis sumoka teisėjo nurodytą pinigų sumą (inašą), kuria garantuojamas ekspertui mokėtinas atlygis. Visos pasirengimo nagrinėti bylą priemonės atliekamos dalyvaujant šalims.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teisėjas gali nepatenkinti prašymo skirti pasirengimo nagrinėti bylą priemonės remdamasis tuo, kad jos šaliai, kuriai tenka prievolė įrodyti, turėtų atsakomybę lengvinančių poveikį už jos neaktyvumą, arba remdamasis tuo, kad šios priemonės yra nereikalingos.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Prancūzijos civilinėje teisėje įrodinėjimo priemonės yra kelių rūšių. Faktus (pavyzdžiui, avariją) galima įrodinėti savo nuožiūra, taigi, įrodymai gali būti pateikiami bet kokiomis priemonėmis (dokumentais, liudytojų parodymais ir kt.). Teisinius sandorius (sutartį, dovanojimą ir kt.) iš esmės privaloma įrodinėti rašytiniais įrodymais, tačiau teisės aktuose leidžiama taikyti išimtis (pavyzdžiui, išimtis sandoriams, susijusiems su mažesne negu tam tikro dydžio suma, apibrėžta teisės nuostatomis, arba jeigu rašytinio dokumento pateikti neįmanoma). Pažymėtina, kad tarp komercinės veiklos subjektų taikomas įrodinėjimo bet kokiomis priemonėmis principas, net ir įrodinėjant teisinius sandorius.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai gali būti renkami dviem skirtingomis formomis: žodžiu, atliekant tyrimo procedūrą, arba raštu, pateikiant pareiškimus, kurie turi būti parengti laikantis tam tikrų formalumų. Rašytiniame pareiškime visų pirma turi būti nurodyta liudytojo tapatybė ir, jeigu taikytina, jo giminystės ryšiai arba santuokos, pavaldumo, bendradarbiavimo ryšiai ar bendri interesai su bet kuria iš šalių. Pareiškime taip pat turi būti nurodoma, kad jis parengtas naudoti teismo procese ir kad jo autoriui žinoma, jog už melagingus parodymus gresia baudžiamosios sankcijos. Parodymus taip pat galima surinkti rašytinių patvirtinimų forma (tai yra teisėjo arba valstybės pareigūno parengti dokumentai, kuriuose išdėstyti kelių liudytojų pareiškimai dėl įrodytinų faktų.)

Eksperto išvada nuo liudytojo parodymų skiriasi tuo, kad tai yra pasirengimo nagrinėti bylą priemonė, kuria itin kompetentingam asmeniui pavedama pateikti vien techninę nuomonę po to, kai šalys paraginamos pateikti paaiškinimus. Ekspertas savo išvadą pateikia žodžiu arba raštu. Rašytinės išvados pateikiamos kaip ataskaita, kurioje visų pirma išdėstomos rašytinės šalių pastabos. Teisėjui eksperto išvada yra neprivaloma.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Viešas dokumentas (*acte authentique*), kurį valstybės pareigūnas (notaras, teismo antstolis) parengia eidamas savo pareigas, laikomas autentišku, nebent pateikiamas pareiškimas dėl klastotės.

Privatus dokumentas (*acte sous-seing privé*, be valstybės pareigūno dalyvavimo pačių šalių parengtas dokumentas tik su šalių parašais) laikomas autentišku, jeigu nėra priešingų įrodymų.

Liudytojo parodymai ir kiti įrodinėjimo būdai paliekami teisėjo nuožiūrai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Kaip paaiškinta 2.4 punkte, siekiant įrodyti teisinio sandorio, kurio vertė viršija 1 500 EUR, autentiškumą, būtinas rašytinis įrodymas. Priešingai, fakto įrodymas gali būti bet kokios formos.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Kiekvienas asmuo privalo bendradarbiauti teismo procese, kad būtų nustatyta tiesa.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Asmenys, turintys informacijos, kurią jie gavo versdamiesi savo profesija ir kuriai taikoma profesinė paslaptis, privalo atsisakyti liudyti, o priešingu atveju jiems gali būti taikomos baudžiamosios sankcijos. Be to, liudytojai gali bet kuriuo metu atsisakyti duoti parodymus, jei jie gali įrodyti teisėtą kliūtį (pavyzdžiui: nėra galimybės keliauti, liga, profesinės priežastys). Šios kliūties teisėtumą vertina teisėjas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Neatvykusiems ir be teisėtos priežasties atsisakiusiems duoti parodymus arba priimti priesaiką liudytojams gali būti nurodyta sumokėti iki 3 000 EUR civilinę baudą.

Taip pat pažymėtina, kad už priesaikos pažeidimą baudžiama kaip už nusikalstamą veiką.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Bet kuris asmuo gali būti išklaustas kaip liudytojas, išskyrus pačias šalis ir asmenis, kurie negali liudyti teisme, t. y. tuos, kurie yra neveiksnūs ar ribotai veiksnūs (nepilnamečiai ir apsaugoti suaugusieji), arba tuos, kurie turi tam tikrą teistumą (atimamos civilinės teisės). Tačiau teisėjas gali juos apklausti informaciniais tikslais, nereikalaudamas, kad jie prisiektų. Be to, santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium bylose sutuoktinių palikuonys niekada negali būti apklausiami ar duoti parodymų.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teisėjas atlieka liudytojų apklausą ir jiems pateikia klausimus. Dalyvaujančios šalys negali pertraukti liudytojų ar į juos kreiptis tiesiogiai, kad jiems nedarytų įtakos. Jeigu teisėjas mano, jog tai reikalinga, jis gali pateikti klausimus, kuriuos šalys pageidauja pateikti liudytojui.

Niekas neužkerta kelio teisėjui daryti pasirengimo nagrinėti bylą priemonių garso, vaizdo arba garso ir vaizdo įrašus, kai tai verčia daryti aplinkybės (pvz., geografinio nuotolio atveju).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teisėjas nepriima įrodymų, gautų apgaulingu būdu (naudojant slapta kamerą, įrašant telefono pokalbį be kalbėtojo žinios) arba gautų pažeidžiant privatumą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Bylos šalių pareiškimai neturi įrodomosios galios.

Paskutinis naujinimas: 07/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [hr](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Please note that the following languages: [en](#) have already been translated.

Įrodymų rinkimas - Kroatija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodymų rinkimo ir pavienių įrodymų pateikimo, atrankos, rinkimo, apžiūros ir vertinimo taisyklės išdėstytos Civilinio proceso įstatymo (kroat. *Zakon o parničnom postupku*) (Narodne Novine (NN; Kroatijos Respublikos oficialusis leidinys), Nr. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11 ir 148/11 – suvestinė redakcija, 25/13, 89/14 – Kroatijos Respublikos Konstitucinio Teismo (*Ustavni sud Republike Hrvatske*) sprendimas, 70 /19 ir 80/22 (ZPP)) 219–276 straipsniuose.

Bendra taisyklė ta, kad kiekviena šalis privalo išdėstyti faktus ir pateikti įrodymus, kuriais grindžia savo reikalavimą arba kuriais ginčija priešingos šalies pareiškimus ir įrodymus, o tai reiškia, kad pagal Kroatijos (civilinio) proceso teisę renkant faktus ir pateikiant įrodymus svarbiausia yra teisė būti išklausytam. Taigi, kiekviena šalis turi įrodyti, kad pareiškimai apie jai palankių faktų, kuriais ji grindžia savo reikalavimus (ir prieštaravimus), buvimą atitinka tikrovę, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

Paprastai teismas turi įgaliojimus nustatyti tik šalių išdėstytus faktus ir priimti tik šalių pateiktus įrodymus. Išimties tvarka teismas turi įgaliojimus (ir privalo) nustatyti šalių neišdėstytus faktus ir surinkti šalių nepateiktus įrodymus, tačiau tik tuo atveju, jeigu jis įtaria, kad šalys ketina ginti reikalavimus, kurių neturi teisės ginti.

Jeigu, remdamasis pateiktais įrodymais (ZPP 8 straipsnis), teismas negali patikimai nustatyti fakto, apie fakto buvimą jis sprendžia taikydamas taisykles, kuriomis reglamentuojama prievolė įrodyti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Įrodymai apima visus sprendimui priimti svarbius faktus.

Nereikia įrodinėti faktų, kuriuos šalis pripažino teisme proceso eigoje, tačiau teismas taip pat gali nurodyti pateikti tų faktų įrodymus, jeigu jis mano, kad pripažindama juos šalis siekia apginti reikalavimą, kurio jai neleidžiama ginti (ZPP 3 straipsnio trečia dalis).

Be to, nereikia įrodinėti teisinių taisyklių, nes pagal joms taikomą normą laikoma, kad teismas išmano teisę (lot. *iura novit curia*).

Nereikia įrodinėti visuotinai žinomų faktų. Tačiau leidžiama įrodinėti, kad tam tikras faktas nėra visuotinai žinomas.

Faktų, kurių buvimas preziumuojamas pagal teisės aktus, įrodinėti nereikia, tačiau galima įrodinėti jų nebuvimą, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip. Atitinkamai taisyklėmis, kuriomis reglamentuojamos nuginčijamos prezumpcijos (lot. *praesumptiones iuris*), palengvinamas įrodinėjimas, nes šalis, kuri remiasi teisiškai susijusiu faktu, neprivalo tiesiogiai įrodyti to fakto buvimo; pakanka remtis bendrąja teisine taisykle, kuri yra nuginčijamos prezumpcijos sudėtinė dalis, o šalis, kuri teigia, kad nuginčijamos prezumpcijos sudėtinė dalimi esanti bendroji taisyklė konkrečiu atveju negali būti taikoma, privalo tai įrodyti.

Vis dėlto esama atvejų, kai pagal teisės nuostatas neleidžiama įrodinėti teisės normomis preziumuojamų faktų nebuvimo (lot. *praesumptiones iuris et de iure*) – kai teismas privalo konstatuoti atitinkamo teisiškai susijusio fakto buvimą.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Teismo uždavinys yra įsitikinti faktų, nuo kurių priklauso teisės taikymas, buvimu arba nebuvimu. ZPP nenumatyta konkrečių nuostatų dėl tikimybės, tačiau tikimybės laipsnis turėtų didėti proporcingai veiksmų, kurių norima imtis, svarbai, atsižvelgiant į proceso etapą, kuriuo aptariamas ir sprendžiamas konkretus procesinis klausimas, ir į procesinius padarinius, kurie kils, jeigu bus nustatytas tam tikrų faktų buvimas arba nebuvimas.

Remdamasis bendrąja laisvo įrodymų vertinimo taisykle, teismas, sąžiningai ir atidžiai įvertinęs visus pavieniui ir kaip visumą pateiktus įrodymus ir atsižvelgdamas į viso proceso rezultatus, pagal savo vidinį įsitikinimą sprendžia, kuriuos faktus laikyti įrodytais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Kaip minėta, Kroatijos (civilinis) procesas daugiausia vyksta *inter partes*, t. y. šalys gali savo iniciatyva nurodyti faktus ir rinkti įrodymus, o teismas yra įgaliojamas nustatyti šalių nenurodytus faktus ir rinkti įrodymus tik tuo atveju, jeigu jis įtaria, kad šalys ketina ginti reikalavimus, kurių joms neleidžiama ginti (ZPP 3 straipsnio trečia dalis).

Kai surengiamas parengiamasis posėdis, teismas priima nutartį, kuria baigiamas parengiamasis procesas.

Teismas baigia parengiamąjį procesą ir per parengiamąjį posėdį surengia ir užbaigia pagrindinį posėdį, jeigu jis mano, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, tai yra įmanoma.

Jeigu teismas nusprendžia, kad per parengiamąjį posėdį užbaigti parengiamojo proceso ir surengti pagrindinio posėdžio neįmanoma, jis parengia proceso administravimo planą.

Proceso administravimo plane:

išdėstoma sprendžiamų faktinių ir teisinių klausimų santrauka;

nurodomi nagrinėjamų faktų įrodymai;

nustatomas reikalingų papildomų įrodymų surinkimo terminas;

nustatomas terminas, per kurį šalys turi pateikti rašytinių pastabų dėl priešingos šalies pateiktų pareiškimų ir dėl ekspertų nustatytų faktų ir pateiktų išvadų;

nustatoma bylos nagrinėjimo pagrindiniame teismo posėdyje data ir laikas.

Jeigu bylai išnagrinėti pagrindiniame posėdyje prireikia kelių posėdžių, teismas, prieš nustatydamas visų vėlesnių pagrindinio bylos nagrinėjimo posėdžių datas ir laiką, pasikonsultuoja su šalimis, kartu siekdamas užtikrinti, kad proceso trukmė būtų pagrįsta.

Teismas proceso administravimo planą patvirtina nutartimi, paprastai per pirmąjį proceso posėdį. Prieš priimdamas nutartį dėl proceso administravimo plano, teismas leidžia šalims dėl jo išreikšti nuomonę per posėdį.

Išimties tvarka, jeigu viena iš šalių nedalyvauja posėdyje, kuriame aptariamas proceso administravimo planas, teismas proceso administravimo planą gali parengti nesikonsultuodamas su posėdyje nedalyvavusia šalimi.

Vėlesniais bylos nagrinėjimo etapais teismas gali iš dalies pakeisti proceso administravimo planą, jeigu jis suteikė šalims galimybę išreikšti požiūrį šiuo klausimu. Jeigu plano pakeitimai neturi poveikio terminams, per kuriuos šalys turi imtis veiksmų, teismas gali planą iš dalies pakeisti prieš tai nesikonsultuodamas su šalimis.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas sprendžia, kuriais pateiktais įrodymais remiantis turi būti nustatyti lemiami faktai.

Jeigu teismas sutinka priimti šalies įrodymus, paprastai jis pirmiausia priima tuos įrodymus.

Jeigu ginčą nagrinėja teisėjų kolegija (kroat. *vijeće*), įrodymus kolegija priima pagrindiniame posėdyje, tačiau dėl svarbių priežasčių kolegija gali nuspręsti, kad tam tikrus įrodymus turi priimti kolegijos pirmininkas arba prašymą gavusio teismo teisėjas (prašymą gavęs teisėjas). Šiuo atveju priimtų įrodymų protokolais perskaitomas pagrindiniame posėdyje.

Pagrindiniam posėdžiui vadovauja vienas bylą nagrinėjantis teisėjas arba kolegijos pirmininkas, jis apklausia šalis ir priima įrodymus, tačiau sprendimai, priimti vadovaujant posėdžiui, teismui nėra privalomi, t. y., *inter alia*, teismui nėra privalomas sprendimas priimti ar atmesti šalių pateiktus įrodymus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Remdamasis ZPP nuostatomis, teismas atmesta pateiktus įrodymus, kurių jis nelaiko susijusiais su byla, ir sprendime nurodo atmetimo priežastis.

ZPP nėra specialių nuostatų dėl galimybės atmesti neleistinus įrodymus arba įrodymus, kurių negalima ekonomiškai surinkti. Tačiau jeigu savivaldybės teisme (kroat. *općinski sud*) nagrinėjamuose ginčuose, kurių vertė neviršija 10 000 Kroatijos kunų, ir komercinių bylų teisme (*trgovački sud*) nagrinėjamuose ginčuose, kurių vertė neviršija 50 000 Kroatijos kunų, teismas mano, kad ginčui išspręsti svarbių faktų nustatymas sukeltų neproporcingų sunkumų ir išlaidų, teismas gali nuspręsti dėl faktų buvimo remdamasis laisvu vertinimu ir atsižvelgdamas į šalių pateiktus dokumentus ir jų parodymus, jei teismas priėmė įrodymus išklausydamas šalis.

Be to, ZPP nuostatomis numatytas terminas, per kurį šalys turi išdėstyti visus faktus ir pateikti įrodymus. Vykstant įprastam civiliniam procesui, kiekviena šalis ieškinyje ir atsiliepime į ieškinį, o vėliausiai – parengiamajame teismo posėdyje privalo išdėstyti visus savo reikalavimus pagrįsti svarbius faktus, pateikti šiems savo nurodytiems faktams pagrįsti reikalingus įrodymus ir pareikšti savo poziciją dėl priešingos šalies pareiškimų apie faktus ir dėl jos pateiktų įrodymų. Pagrindiniame posėdyje naujus faktus išdėstyti ir įrodymus pateikti šalys gali tik tuo atveju, jeigu jos tų faktų nurodyti ir įrodymų pateikti negalėjo ne dėl savo kaltės, kol nebuvo baigtas ankstesnis procesas.

Teismas neatsižvelgia į naujus faktus ir įrodymus, kuriuos šalys dėl savo kaltės nurodo ar pateikia pagrindiniame posėdyje.

Daugiau informacijos apie įrodymus ir jų rinkimą ieškinių dėl nedidelių sumų bylose žr. informacijos suvestinę „[Ieškiniai dėl nedidelių sumų. Kroatijos Respublika](#)“.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

ZPP numatyti tokie įrodymai: apžiūra vietoje, patvirtinamieji dokumentai, liudytojų parodymai, ekspertų išvados ir šalių išklausymas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas yra bet kuris fizinis asmuo, galintis suteikti informacijos apie įrodinėjamus faktus. Liudytojai išklausomi individualiai, nedalyvaujant kitiems liudytojams, kurie išklausomi vėliau, ir privalo pateikti savo atsakymus žodžiu.

Pirmiausia liudytojas informuojamas, kad privalo sakyti tiesą ir nieko nenutylėti. Tada liudytojas įspėjamas apie melagingų parodymų padarinius. Be to, liudytojo visada klausiama, kaip jis sužinojo apie faktus, apie kuriuos liudija.

Liudytojas ekspertas turi turėti tas pačias savybes kaip ir liudytojas, t. y. jis turi sugebėti pastebėti, atsiminti ir papasakoti, be to, jis turi turėti profesinės praktinės patirties.

Tam tikri teismo šaukiami liudytojai ekspertai turi įvykdyti šaukimą ir pateikti savo nustatytus faktus ir išvadą.

Atitinkamai liudytojo eksperto užduotis reiškia, kad reikės nustatyti faktus ir pateikti išvadą. Teismas sprendžia, ar liudytojas ekspertas savo nustatytus faktus ir išvadas pateiks tik žodžiu teismo posėdyje, ar ir raštu prieš posėdį. Teismas nustato faktų ir išvadų pateikimo raštu terminą, kuris negali viršyti 60 dienų.

Liudytojas ekspertas visada turi paaiškinti savo išvadą.

Teismas raštu išdėstytus faktus ir išvadą šalims pateikia likus ne daugiau kaip 15 dienų iki posėdžio, kuriame jie bus išklausomi.

ZPP nėra numatyta atskirų procedūrų „paprastiems“ liudytojams ir liudytojams ekspertams apklausti, tuo klausimu specialių procesinių nuostatų nėra.

Kalbant apie rašytinius įrodymus, dokumentą, kuriuo šalys remiasi kaip savo pareiškimo įrodymu, turi pateikti pačios šalys.

Laikoma, kad dokumentu, kurį nurodyta forma savo kompetencijos srityje išdavė valdžios institucija, ir dokumentu, kurį ta forma išdavė įstatymu nustatytus arba įstatymu grindžiamu administraciniu aktu nustatytus viešuosius įgaliojimus vykdančios juridinės ar fizinės asmuo (viešuoju dokumentu), įrodomas faktas, kuris tuo dokumentu patvirtinamas arba reglamentuojamas, tikrumas.

Kiti dokumentai turi tą pačią įrodomąją vertę, jeigu pagal specialias teisės nuostatas jų įrodomoji vertė prilyginama viešųjų dokumentų įrodomajai vertei.

Leidžiama įrodinėti, kad viešuosiuose dokumentuose nurodyti faktai yra klaidingi arba kad dokumentas yra netinkamai parengtas.

Jeigu teismas abejoja dokumento autentiškumu, jis gali prašyti valdžios institucijos, kuri, manoma, jį išdavė, pareikšti dėl jo nuomonę.

Jeigu tarptautinėje sutartyje nenurodyta kitaip, užsienio viešieji dokumentai, kurių autentiškumas tinkamai patvirtintas, laikomi turinčiais tą pačią įrodomąją vertę kaip ir šalies vidaus viešieji dokumentai, jeigu taikomas abipusiškumo principas.

ZPP taip pat nustatytos taisyklės dėl dokumentų pateikimo (prievolės pateikti dokumentus) priklausomai nuo to, ar dokumentą turi jį nurodžiusi šalis, priešinga šalis, valdžios institucija ar viešosios valdžios įgaliojimus vykdančios organizacija arba trečiasis asmuo (fizinis ar juridinis asmuo).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Remdamasis Kroatijos (civilinio) proceso teisės bendrąja laisvo įrodymų vertinimo taisykle, teismas, sąžiningai ir atidžiai įvertinęs visus pavieniui ir kaip visumą pateiktus įrodymus ir atsižvelgdamas į viso proceso rezultatus, pagal savo vidinį įsitikinimą sprendžia, kuriuos faktus laikyti įrodytais.

Atitinkamai nėra taisyklės, pagal kurią tam tikri įrodymai turėtų didesnę vertę arba reikšmę negu kiti, nors praktiškai dokumentai laikomi patikimesniais (tačiau ne svarbesniais) už kitus įrodymus (liudytojų parodymus, apklausas).

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, ZPP nenustatyta, kad tam tikri įrodinėjimo metodai būtų privalomi tam tikriems faktams įrodyti. Vadovaujantis *inter partes* principu, šalims leidžiama pateikti įrodymus, o teismas vertina, kuriais pateiktais įrodymais jis remsis siekdamas nustatyti susijusius faktus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Kiekvienas asmuo, šaukiamas liudyti, privalo įvykdyti šaukimą ir, jeigu ZPP nenumatyta kitaip, privalo duoti parodymus. Taigi, liudijimas, kuris reiškia, kad reikės atvykti į teismą, duoti parodymus ir sakyti tiesą, yra kiekvieno asmens bendro pobūdžio prievolė. Liudytojai, kurie dėl senyvo amžiaus, ligos ar didelių fizinių sutrikimų negali įvykdyti šaukimo, išklausomi savo namuose.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Asmuo, kuris, duodamas parodymus, pažeistų savo prievolę saugoti tarnybines ar karines paslaptis, neturi būti apklausiamas kaip liudytojas, kol kompetentinga institucija jo neatleido nuo atitinkamos pareigos.

Liudytojas gali atsisakyti duoti parodymus:

apie tai, ką šalis patikėjo jam kaip savo įgaliojotajam atstovui;

apie tai, ką šalis ar kitas asmuo išpažino liudytojui kaip religinės konfesijos atstovui;

apie tai, ką liudytojas sužinojo kaip advokatas, gydytojas arba versdamasis bet kuria kita profesija arba vykdydamas bet kurią kitą veiklą, jeigu galioja prievolė neatskleisti verčiantis ta profesija ar vykdant tą veiklą sužinotų faktų.

Vienas bylą nagrinėjantis teisėjas arba kolegijos pirmininkas informuoja šiuos asmenis apie galimybę atsisakyti duoti parodymus.

Liudytojas gali neatsakyti į pavienius klausimus dėl būtinų priežasčių, visų pirma jeigu atsakydamas į tokį klausimą jis sau, savo bet kurios eilės tiesiosios linijos giminaičiui ar ne tolimesnės kaip trečiosios eilės šoninės linijos giminaičiui, įskaitant jų sutuoktinius, arba ne tolimesnės kaip antrosios eilės svainystės ryšiais susijusiems giminaičiams, net jeigu santuoka baigėsi, ir jų globėjams ar globotiniams, įtėviams ar įvaikiams sukeltų didelę nešlovę, žymią materialinę žalą arba baudžiamąjį persekiojimą.

Vienas bylą nagrinėjantis teisėjas arba kolegijos pirmininkas informuoja liudytoją, kad jis gali atsisakyti pateikti atsakymus į užduodamus klausimus.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip, tai įmanoma. Jeigu liudytojas, kuriam buvo tinkamai įteiktas šaukimas, nepateikęs paaiškinimo nedalyvauja teismo posėdyje arba be leidimo ar pagrįstos priežasties išvyksta iš vietos, kurioje turi būti apklausiamas, teismas gali nurodyti jį įkaldinti jo lėšomis ir gali skirti nuo 500 iki 10 000 Kroatijos kunų baudą.

Jeigu liudytojas atvyksta ir atsisako duoti parodymus arba atsakyti į tam tikrus klausimus po to, kai yra informuojamas apie šių veiksmų padarinius, ir teismas mano, kad priežastys nepateikti atsakymo yra nepagrįstos, jis gali skirti nuo 500 iki 10 000 Kroatijos kunų piniginių baudų; jeigu liudytojas vis tiek atsisako duoti parodymus, teismas gali jį sulaikyti. Liudytojas būna sulaikytas, kol sutinka duoti parodymus arba kol jo parodymai tampa nereikalingi, tačiau ne ilgiau nei vieną mėnesį.

Jeigu vėliau liudytojas pateikia savo neatvykimo paaiškinimą, teismas atšaukia savo nurodymą dėl baudos ir taip pat gali atleisti liudytoją nuo visų ar dalies išlaidų padengimo. Teismas taip pat gali atšaukti savo sprendimą dėl baudos, jeigu liudytojas vėliau sutinka duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Informacija apie bendro pobūdžio pareigos duoti parodymus ryšį su valstybės ar karinėmis paslaptimis, t. y. informacija apie konkrečią veiklą vykdančių asmenų teisę atsisakyti duoti parodymus ir teisę neatsakyti į konkrečius klausimus, pateikiama 9 punkte).

Paprastai kaip liudytojai apklausiami tik tie asmenys, kurie gali suteikti informacijos apie įrodinėjamus faktus, teismas apie asmens gebėjimą liudyti sprendžia kiekvienu konkrečiu atveju.

Asmuo negali būti liudytoju, jeigu jis tiesiogiai dalyvauja procese kaip šalis arba kaip šalies teisinis atstovas, o šalies įgaliotasis atstovas gali būti apklausiamas kaip liudytojas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Kiekvienas liudytojas turi būti apklausiamas individualiai, nedalyvaujant liudytojams, kurie turi būti apklausiami vėliau. Liudytojas privalo pateikti atsakymus žodžiu.

Pirmiausia liudytojas informuojamas, kad privalo sakyti tiesą ir nieko nenuylėti. Tada liudytojas įspėjamas apie melagingų parodymų padarinius.

Paskui liudytojo prašoma nurodyti savo vardą, pavardę, asmens kodą, tėvavardį, profesiją, adresą, gimimo vietą, amžių ir santykį su bylos šalimi.

Po visų šių bendro pobūdžio klausimų liudytojo prašoma nurodyti viską, ką jis žino apie faktus, apie kuriuos turi duoti parodymus, o paskui jam gali būti pateikiami klausimai siekiant gauti informaciją patvirtinti, papildyti ar paaiškinti. Neleidžiama pateikti klausimų, kuriuose jau yra atsakymas į klausimą.

Liudytojo visada klausiama, kaip jis sužinojo faktus, apie kuriuos duoda parodymus.

Liudytojai, kurių parodymai dėl svarbių faktų prieštarauja vieni kitiems, gali būti suvesti į akistatą. Jie apklausiami atskirai apie kiekvieną aplinkybę, dėl kurios yra prieštaravimas, ir jų atsakymai įrašomi į protokolą.

Kroatijos Respublikoje nėra specialių nuostatų, kuriose būtų numatyta įrodymus rinkti vaizdo konferencijos būdu. Tačiau ZPP 126a–126c straipsnių nuostatos yra tokio apklausos metodo pagrindas, t. y. gali būti daromas teismo posėdžių garso įrašas. Sprendimą daryti įrašą savo iniciatyva arba šalių prašymu priima teismas. Garso įrašo laikymo ir perdavimo metodas, techninės sąlygos ir įrašymo būdas reglamentuojami teismo darbo tvarkos taisyklėse.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Pagal ZPP teismo sprendimas neturi būti grindžiamas neteisėtai gautais įrodymais (neleistiniais įrodymais).

Teismas gali priimti nutartį, kuria leidžiama surinkti neleistinus įrodymus, ir gali išnagrinėti tokius įrodymus, jeigu jis mano, jog tai būtina esmei faktinei aplinkybei nustatyti. Spręsdamas dėl įrodymų leistinumo, teismas įvertina, ar pažeidimas, kuris būtų padarytas surenkant neleistinus įrodymus, yra mažiau reikšmingas negu interesas visapusiškai ir tiksliai nustatyti bylos faktus.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Proceso šalių apklausti kaip liudytojų negalima; tačiau ZPP nuostatose kaip viena iš įrodinėjimo priemonių numatyta apklausti šalis, kai nėra kitų įrodymų arba jeigu, nepaisant kitų pateiktų įrodymų, teismas mano, jog siekiant nustatyti svarbius faktus būtina apklausti šalis.

Jeigu nenurodyta kitaip, ZPP nuostatos dėl įrodymų rinkimo iš liudytojų taikomos ir šalių apklausai.

4 Ar ši valstybė narė pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį nurodė kitas institucijas, kompetentingas rinkti įrodymus teismo proceso civilinėse ar komercinėse bylose tikslais pagal šį reglamentą? Jei taip, kokiose bylose jos yra kompetentingos rinkti įrodymus? Ar jos gali prašyti tik surinkti įrodymus, ar taip pat padėti rinkti įrodymus remiantis kitos valstybės narės prašymu? Taip pat žr. pranešimą pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį.

Teismai yra vienintelės valdžios institucijos, Kroatijos Respublikos nurodytos kaip kompetentingos surinkti įrodymus teismo procesui civilinėse ir komercinėse bylose, kaip numatyta Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalyje.

Paskutinis naujinimas: 14/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Italija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pirmiausia pažymėtina, kad Italijos teisės sistemoje įrodymai reglamentuojami dviem skirtingais teisės aktais: procesinės normos išdėstytos Civilinio proceso kodekso 228–229 straipsniuose, o vadinamosios materialinės normos – Civilinio kodekso 2730–2735 straipsniuose. Priežastis, kodėl sistema suskirstyta į

materialines normas ir procesines normas, – teisinis režimas, kuris galiojo anksčiau ir atitiko Napoleono kodeksą, o jame vyravo koncepcija, kad įrodymų sąvoka turėtų būti vertinama ir statiniu, ir dinaminio (tik procesiniu) požiūriu. Ataskaitoje dėl Civilinio kodekso, atsižvelgiant į ką tik minėtas priežastis, paaiškinama, kad įrodymai naudojami siekiant įgyvendinti arba apskritai apginti savo teises, ir ne tik teismo procese, bet ir neteismine tvarka, taip pat iki teismo proceso pradžios: todėl įrodymai reglamentuojami kodifikuojant teises. Prievolė įrodyti reglamentuojama pagal minėtą dokumentą, o ne pagal Civilinio proceso kodeksą.

Prievolės įrodyti paskirstymas apskritai reglamentuojamas Civiliniame kodekse, kurio 2697 straipsnyje numatyta, kad „*asmenys, ketinantys įgyvendinti teisę teisme, pateikia savo reikalavimą pagrindžiančių faktinių aplinkybių įrodymus. Šalis, kuri ginčija šių faktinių aplinkybių pagrįstumą arba teigia, kad teisė pasikeitė arba yra įgyvendinta, pateikia tokį prieštaravimą pagrindžiančių faktinių aplinkybių įrodymus.*“ Todėl pagal šiuos principus reikalaujama, kad pareiškėjas įrodytų jo reikalavimą pagrindžiančias faktines aplinkybes, t. y. faktus, kurie sukelia nurodytas teises pasekmes. Kita vertus, atsakovas privalo pateikti jo atsakomybę paneigiančių faktinių aplinkybių įrodymus arba parodyti, kad teisė yra įgyvendinta arba pasikeitė taip, kad pareiškėjo reikalavimas turėtų būti atmetamas. Jeigu pareiškėjas negali pagrįsti savo reikalavimo, pareiškimas atmetamas, nepaisant to, ar atsakovas pateikia gynybos argumentus ir juos pagrindžiančius įrodymus. Civilinio kodekso 2698 straipsnyje nurodyta, kad negalioja joks susitarimas, kuriuo keitinama perkelti arba pakeisti prievolę įrodyti, susijusią su neperleidžiama teise, arba dėl kurio kiekviena šalis, įgyvendindama savo teises, gali patirti pernelyg didelių sunkumų. Šalis (pareiškėjas arba atsakovas), kuri turi įrodyti arba paneigti faktines aplinkybes, nukenčia byloje dėl nepakankamų įrodymų, nes nepakankami įrodymai reiškia, kad įrodymai apskritai nebuvo pateikti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pagal Civilinio proceso kodeksą (iš dalies pakeisto 2009 m. Įstatymu Nr. 69) 115 straipsnį teismui leidžiama laikyti faktines aplinkybes įrodytomis, neatsižvelgiant į reikalavimą teikiančios šalies pateiktus įrodymus, jeigu atvykusi priešinga šalis tų konkrečių įrodymų neginčija. Taigi, nukrypstant nuo Civilinio kodekso 2697 straipsnio, faktinė aplinkybė laikoma įrodyta, jeigu ji nedelsiant neužginčijama. Ši norma netaikoma *in absentia* atvejais: jeigu atsakovas neatvyksta, pareiškėjo nurodytos faktinės aplinkybės nelaikomos „neginčijamomis“, nes minėtoji norma, kuria reglamentuojamas teisminis bylos nagrinėjimas *in absentia*, „*prieštarauja Italijos procesinės teisės tradicijoms, pagal kurias neatvykusi arba pavėluotai atvykusi šalis niekada nebuvo laikoma padariusia netiesioginį pripažinimą*“ (Konstitucinis Teismas (it. *Corte Costituzionale*), 2007 m. spalio 12 d. Sprendimas Nr. 340). Kitaip tariant, jeigu Italijos civiliniame procese šalis neatvyksta į teismą, laikoma, kad ji ne padarė netiesioginį pripažinimą, o netiesiogiai užginčijo reikalavimą. Tačiau išimtinėmis aplinkybėmis teisės aktuose konkrečiai numatyti scenarijai, kai šalies neatvykimas laikomas tam tikru elgesiu, kuris preziumuojamas: pvz., pagal Civilinio proceso kodeksą 789 straipsnį, jeigu nė viena iš dalyvaujančių šalių konkrečiai neužginčija projekto, laikoma, kad projektas patvirtintas (žr. Aukščiausiojo Kasacinio Teismo (it. *Corte Suprema di Cassazione*) Civilinių bylų skyriaus II kolegijos 1988 m. birželio 6 d. sprendimą Nr. 3810).

Prievolė įrodyti sumažinama prezumpcijų atveju, t. y. kai pačiame įstatyme nustatyta tam tikrų faktinių aplinkybių įrodomoji vertė arba teismui leidžiama, remiantis žinoma faktine aplinkybe, daryti išvadą dėl nežinomos faktinės aplinkybės (Civilinio kodekso 2727 straipsnis). Prezumpcijos skirstomos į: 1) įstatyme nustatytas teises prezumpcijas, kurias galima paneigti (it. *iuris tantum*), tai reiškia, kad jas galima atmesti, jei teisme pateikiami priešingi įrodymai, arba kurių negalima paneigti (it. *iuris et de iure*), tai reiškia, kad jų negalima atmesti, siekiant teisme pateikti priešingus įrodymus; 2) paprastąsias prezumpcijas, kurias teismas privalo įvertinti savo nuožiūra ir priimti tik svarias, tikslas ir nuoseklias prezumpcijas; paprastosiomis prezumpcijomis negalima remtis dėl tų faktinių aplinkybių, kurių pagal įstatymą negalima įrodyti liudytojų parodymais (Civilinio kodekso 2729 straipsnis). Prievolė įrodyti taip pat gali būti sumažinama, kai yra visuotinai žinomos faktinės aplinkybės, t. y. faktinės aplinkybės, kurios paprastai yra žinomos sprendimo priėmimo metu ir vietoje, todėl jų tikrumu negalima abejojti (Civilinio proceso kodekso 115 straipsnis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Teismas turi vertinti įrodymus savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose nustatyta kitaip; apie įrodymus jis taip pat gali spręsti iš šalių jam pateikiamų atsakymų, iš jų nepagrįsto atsisakymo leisti atlikti teismo skirtas apžiūras ir apskritai iš pačių šalių elgesio proceso metu (Civilinio proceso kodekso 116 straipsnis). Teismo sprendimas patenkinti reikalavimą arba bet kokius su tokiu reikalavimu susijusius prieštaravimus turi būti pagrįstas vien tiesiogiai arba taikant prezumpcijas visiškai įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis. Teismas savo sprendimo negali pagrįsti neįrodytomis faktinėmis aplinkybėmis, net jeigu jos yra įmanomos arba labai tikėtinos.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Italijos teisės sistemoje įrodymų rinkimui taikomas Civilinio proceso kodekso 115 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas principas, pagal kurį bylos nagrinėjimo ribas nustato šalys (it. *principio dispositivo*): teismas privalo savo sprendimą pagrįsti šalių pateiktais įrodymais, „išskyrus įstatyme nustatytus konkrečius atvejus“. Vis dėlto tam tikros šios taisyklės išimtys yra nustatytos toliau nurodytuose Civilinio proceso kodekso straipsniuose:

- 117 straipsnyje, kuriame leidžiama neoficialiai apklausti šalis;
 - 118 straipsnyje, kuriame leidžiama nurodyti atlikti asmenų ir daiktų apžiūras;
 - 61 ir 191 straipsniuose, kuriuose teismui leidžiama prašyti ekspertų išvadų;
 - 257 straipsnyje, kuriame teismui leidžiama pakviesti liudytoją, kurį paminėjo kitas liudytojas, ir
 - 281 *ter* straipsnyje, kuriame bendrosios kompetencijos teismui (it. *tribunale*), kuriame bylą nagrinėja vienas teisėjas, leidžiama priimti nutartį dėl liudytojo parodymų paėmimo, jeigu šalys, nurodydamos faktines aplinkybes, paminėję asmenis, kurie, atrodo, turėtų būti susipažinę su faktinėmis aplinkybėmis.
- Darbo ginčuose principas, kad bylos nagrinėjimo ribas nustato šalys, gali būti pakeičiamas tyrimo elementų turinčia sistema, ypač pagal toliau nurodytas nuostatas:
- 420 straipsnis: numatyta galimybė laisvai apklausti šalis bylos nagrinėjimo metu;
 - 421 straipsnis: numatyta, kad teismas gali bet kuriuo metu savo iniciatyva priimti nutartį dėl bet kokios rūšies įrodymų priėmimo, net jeigu tokie įrodymai nenumatyti Civiliniame kodekse. Su tėvų pareigomis susijusiuose procesuose teismas savo iniciatyva gali nurodyti surinkti įrodymus, t. y., be kita ko, skirti mokesčių policijos (it. *polizia tributaria*) atliekamus patikrinimus, tačiau tai galioja tik su nepilnamečiais susijusioms nutartims. Jeigu kyla ginčas santuokos nutraukimo procese, bendrosios kompetencijos teismas gali pasirūpinti, kad būtų nustatytos šalių pajamos, turtas ir faktinis gyvenimo lygis, o prireikus teismas pasitelkia mokesčių policiją.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Jeigu viena šalis prašo surinkti įrodymus, priešinga šalis gali prašyti surinkti priešingus įrodymus. Teismas patenkins abu prašymus, jei pagrįstai mano, kad pateiktos faktinės aplinkybės bus svarbios priimančiam sprendimui.

Teismui priėmus įrodymus, jie nagrinėjami toliau.

Byla bus nagrinėjama surinkus įrodymus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Įrodymai tradiciškai apibrėžiami kaip priemonė paskelbti apie faktinę aplinkybę, ją parodyti ir nustatyti jos tikrumą arba kaip priemonė įtikinti teisėją atitinkamomis faktinėmis aplinkybėmis. Kad preliminarus prašymas būtų įtrauktas į bylą, jis turi būti „leistinas“ ir „svarbus“. Kad preliminarus prašymas būtų leistinas, jis neturi prieštarauti teisės aktuose nustatytam draudimui (pvz., Civilinio kodekso 2726 straipsnis dėl mokėjimų): kitaip tariant, teismas turi nustatyti,

ar konkrečiai pateikta tyrimo priemonė prieštarauja teisės aktams. Vadinamiesiems „netipiškiems“ įrodymams, kurie nėra apibūdinti Civiliniame kodekse, taip pat taikomi teisės aktuose nustatyti draudimai. Svarba, priešingai, nustatoma kitu požiūriu ir yra susijusi su „faktine aplinkybe, kuri yra įrodymų dalykas“. Kad preliminarus prašymas būtų priimtas, teismas turi nustatyti, ar faktinė aplinkybė, kurią siekiama įrodyti, turės realų poveikį byloje priimamam sprendimui. Atitinkamai faktinės aplinkybės, kurios neturėtų įtakos prašymo priėmimui arba atmetimui, nepriimamos, net jeigu jos yra įrodytos. Siekiant, kad teismas galėtų įvertinti įrodymų svarbą, teisės aktuose reikalaujama, kad prašymas būtų pakankamai konkretus ir jame atitinkamai būtų pateikiama bent trijų skirtingų rūšių informacija: teminė: KUR; istorinė: KADA; ir funkcinė: KOKIU TIKSLU. Faktinių aplinkybių, kurios nėra konkrečiai užginčytos, įrodyti nereikia (Civilinio proceso kodekso 115 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Italijos teisę skiriami dokumentiniai ir nedokumentiniai įrodymai. Civiliniame kodekse reglamentuojami įrodymai vadinami tipiškais.

Dokumentinius įrodymus sudaro:

vieši dokumentai (Civilinio kodekso 2699 straipsnis ir tolesni straipsniai);

privatūs dokumentai (Civilinio kodekso 2702 straipsnis ir tolesni straipsniai);

telegramos (Civilinio kodekso 2705 straipsnis ir tolesni straipsniai);

vidaus bylos ir įrašai (Civilinio kodekso 2707 straipsnis);

įrašai įmonių buhalterinėje apskaitoje (Civilinio kodekso 2709 straipsnis);

mechanškai padarytos kopijos (Civilinio kodekso 2712 straipsnis);

dokumentų ir sutarčių kopijos (Civilinio kodekso 2714 straipsnis ir tolesni straipsniai).

Kompiuteriniai dokumentai taip pat laikomi įrodymais.

Nedokumentinius įrodymus sudaro:

liudytojų parodymai (Civilinio kodekso 2721 straipsnis ir tolesni straipsniai);

rašytiniai liudytojų parodymai (Civilinio proceso kodekso 257 *bis* straipsnis);

pripažinimai (Civilinio kodekso 2730 straipsnis ir tolesni straipsniai);

oficiali apklausa (Civilinio proceso kodekso 230 straipsnis);

pareiškimai prisiekus (Civilinio kodekso 2736 straipsnis ir tolesni straipsniai);

apžiūros (Civilinio proceso kodekso 258 straipsnis ir tolesni straipsniai).

Taip pat yra ekspertų ataskaitos, kuriose teismui pateikiamos trūkstamos techninės žinios. Italijos proceso sistemoje nėra baigiamosios nuostatos dėl privalomo įrodinėjimo priemonių pobūdžio, nes pateikti šias priemones iš esmės nedraudžiama. Tačiau pagal Italijos teismų praktiką vadinamaisiais netipiškais įrodymais negalima apeiti teisės normomis nustatytų materialinio arba procesinio pobūdžio draudimų; jeigu taip nebūtų, tada būtų įmanoma slapta pateikti įrodymų objektus, kurie priešingu atveju nebūtų pripažinti leistiniais arba, siekiant, kad jie būtų pripažinti leistiniais, būtų tekę pateikti tinkamas oficialias garantijas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymus priima teismas (Civilinio proceso kodekso 245 straipsnis); teismo nutartyje reikalaujama, kad liudytojas atvyktų ir duotų parodymus,

nurodant, kad, jeigu liudytojas neatvyktų, jam būtų taikomos prievartos priemonės ir bauda. Teismas nustato įrodymų rinkimo vietą, laiką ir būdą.

Suinteresuotosios šalies prašymu teismo antstolis įteikia liudytojui šaukimą. Liudytojas balsu perskaito įsipareigojimą sakyti tiesą ir tuomet jį apklausia teisėjas; šalys tiesiogiai liudytojo apklausti negali. Pagal šią nuostatą teismas šalių sutikimu gali įrodymus rinkti raštu (Civilinio proceso kodekso 257 *bis* straipsnis).

Teismas paskiria liudytojus ekspertus ir užduoda jiems klausimus, į kuriuos ekspertai turi atsakyti; jie taip pat dalyvauja bylos nagrinėjimo posėdyje ir prisiekia sakyti tiesą. Paprastai liudytojai ekspertai parengia rašytinę ataskaitą, tačiau teismas taip pat gali nurodyti jiems atvykti į bylos nagrinėjimo posėdį ir jie gali būti apklausiami žodžiu (Civilinio proceso kodekso 195 straipsnis). Rašytiniai įrodymai tampa sudedamąja bylos dalimi iš karto, kai jie pridedami prie šalies bylos medžiagos pirmajame posėdyje, arba vėliau, atsižvelgiant į įstatyme nustatytus terminus (neviršijant terminų, kurie pagal Civilinio proceso kodekso 183 straipsnį priskiriami teismo posėdžiui, kuriame vykdomos faktinių aplinkybių nustatymo procedūros).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Pagal Italijos teisės sistemą didžiausia įrodomoji vertė suteikiama viešiesiems dokumentams ir nepaneigiamoms prezumpcijoms. Vieši dokumentai (Civilinio kodekso 2699 straipsnis ir tolesni straipsniai) yra laikantis oficialių reikalavimų notaro (it. *notaio*) arba kito valstybės pareigūno, turinčio įgaliojimus patvirtinti šių dokumentų viešą statusą vietoje, kurioje buvo parengtas dokumentas, surašyti dokumentai. Vieši dokumentai turi visapusišką įrodomąją galią, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad jie yra neteisingi. Jei to įrodyti nepavyksta, vieši dokumentai yra laikomi absoliučiais ir besąlyginiais įrodymais. Nepaneigiamos prezumpcijos (Civilinio kodekso 2727 straipsnis) yra dar veiksmingesnės, nes negalima pateikti šias prezumpcijas paneigiančių įrodymų.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Pagal įstatymą reikalaujama, kad tam tikros faktinės aplinkybės būtų įrodytos tik konkrečiomis įrodymų formomis, vienais atvejais reikalaujama, kad tai būtų vieši dokumentai, o kitiems – rašytiniai dokumentai, kurie gali būti vieši arba privatūs.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojai turi duoti parodymus, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip. Tam tikrais atvejais taikomos konkrečios nuostatos, susijusios su negalėjimu liudyti, draudimais tam tikriems asmenims duoti parodymus ir galimybe atsakyti duoti parodymus. Liudytojo pareiga duoti parodymus netiesiogiai kyla iš Civilinio proceso kodekso 255 straipsnyje numatytų teismo įgaliojimų priverstinai atvesdinti liudytoją į teismą ir skirti jam baudą, jeigu liudytojas neatvyksta į posėdį.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsakyti duoti parodymus?

Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais atvejais, nuoroda į kuriuos pateikiama Civilinio proceso kodekse, t. y. atvejais, kuriais fiziniai asmenys gali atsakyti duoti parodymus dėl to, kad privalo laikytis profesinės, oficialios arba valstybinės paslapties išsaugojimo pareigos.

2.10 Ar atsiskąs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Pagal Civilinio proceso kodekso 256 straipsnį liudytojas, kuris atvyksta į teismą, tačiau be pateisinamos priežasties atsako liudyti arba duoda pagrindo įtarti, kad jis duoda neteisingus parodymus arba juos nuslepia, gali būti teismo apskundžiamas prokurorui; teismas šiuo atveju perduoda prokurorui posėdžio protokolą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Faktinėmis bylos aplinkybėmis asmeniškai suinteresuoti fiziniai asmenys negali duoti parodymų, nes jų suinteresuotumas reiškia, kad jie gali turėti teisę įstoti į bylą kaip šalys (Civilinio proceso kodekso 246 straipsnis). **Ginčų šalims, kurios, akivaizdu, negali būti liudytojais**, Italijos teisės sistemoje numatyta **oficiali apklausa** – įrodinėjimo forma, kuria siekiama iš šalies išgauti teisminį pripažinimą (Civilinio proceso kodekso 228 straipsnis) ir kurią atliekant turi būti laikomasi bendrųjų įrodymų reglamentavimo normų, tiksliau variant (Civilinio proceso kodekso 230 straipsnis ir tolesni straipsniai), ji turi būti pasiūloma nurodant atskirus, konkrečius punktus. Atitinkama šalis turi atsakyti asmeniškai ir negali skaityti iš užrašų, nebent paaiškėja, kad tai reikalinga ir teismas leidžia tai daryti. Šalims, kurių oficiali apklausa atliekama, pateikiami klausimai turi būti susiję su faktinėmis aplinkybėmis, kurios yra pateiktos kaip įrodymai ir

kurias leidžiama pateikti pagal nutartį, kuria skiriama oficiali apklausa. Tačiau galima pateikti ir su kitomis faktinėmis aplinkybėmis susijusius klausimus, jeigu šalys tarpusavyje dėl jų sutaria ir teismas mano, kad jie bus naudingi. Jeigu šalis be pateisinamos priežasties nedalyvauja oficialioje apklausoje arba atsisako joje dalyvauti, faktinės aplinkybės, kurios yra įrodymų dalykas, gali būti **priimamos**, jeigu teismas mano, kad jos turėtų būti priimamos atsižvelgiant į kitus įrodymus. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, jeigu šalis atsisako atsakyti į klausimus arba neatvyksta, tai savaime nereiškia netiesioginio pripažinimo, o veikiau aplinkybę, kuri, ją įvertinus kartu su kitais proceso metu gautais įrodymais, gali suteikti teismui galimybę padaryti išvadą dėl apklausos metu nurodytų faktinių aplinkybių.

Teismas neturi jokių kitų, pirmiau neišvardytų prievartos priemonių.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Apklaudamas liudytojus, teisėjas užduoda tiesioginius klausimus, susijusius su reikšmingomis faktinėmis bylos aplinkybėmis, ir bet kokius kitus klausimus dėl tų pačių faktinių aplinkybių, kuriuos apklausos metu prašo užduoti šalių advokatai.

Civilinio proceso kodekse galimybė naudotis vaizdo konferencija nėra aiškiai nustatyta, tačiau tai nereiškia, kad ją naudotis draudžiama. Civilinio proceso kodekso 202 straipsnyje nustatyta, kad priimdamas nutartį dėl įrodymų rinkimo teismas „nustato įrodymų rinkimo laiką, vietą ir būdą“, taigi ši nuostata leidžia teismui apklausti liudytojus vaizdo konferencijos priemonėmis. Civilinio proceso kodekso 261 straipsnyje taip pat numatyta, kad teismas gali priimti nutartį dėl vaizdo įrašymo; šiuo atveju naudojamos mechaninės priemonės, įrankiai ir procedūros.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas visiškai neatsižvelgia į įrodymus, kurie nebuvo oficialiai pateikti ir priimti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Įrodymais nelaikomi šalies pateikti jai palankūs pareiškimai. Tačiau **oficialios apklausos** metu padarytas pripažinimas (atitinkamai turintis neigiamą konotaciją) (žr. 2.11 punktą) bus laikomas neigiamais įrodymais, naudojamais prieš pripažinimą padariusią šalį.

Paskutinis naujinimas: 21/07/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Kipras

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Paprastai įrodinėjimo našta civilinėje byloje priklauso šaliai, kuri siekia apginti savo teisę, t. y. atitinkamai ieškovui.

Išimtiniais atvejais įrodinėjimo našta gali būti perkeliama atsakovui. Pavyzdžiui, pareiškus ieškinį dėl aplaidumo ir įrodžius, kad ieškovas nežinojo arba neturėjo galimybių sužinoti, kaip įvyko nelaimingas atsitikimas, o žalą sukėlė objektas, kurį kontroliavo tik atsakovas, ir žala yra susijusi ne su atsakovo faktiniu rūpinimusi objekto kontrole, o su jo nesugebėjimu tinkamai pasirūpinti objekto kontrole, tokiu atveju taikomas *res ipsa loquitur* (daiktas kalba pats už save) principas ir įrodinėjimo našta perkeliama atsakovui.

Paprastai ieškovas, pateikdamas atitinkamus liudytojų parodymus, turi pateikti visus jo reikalavimą pagrindžiančius ir (arba) patvirtinančius įrodymus. Tikimasi, kad teismas įvertins įrodymus ir priims sprendimą remdamasis išvadomis, prie kurių jis priėjo nagrinėdamas faktines bylos aplinkybes. Jeigu teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, negali prieiti prie išvados dėl tam tikros byloje nurodytos faktinės aplinkybės, kuri yra svarbi norint išnagrinėti reikalavimą, šalies pateiktas reikalavimas, pagrįstas tokia faktine aplinkybe, turėtų būti atmetamas.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrų faktinių aplinkybių nereikia įrodinėti pateikiant įrodymus. Tai yra tam tikros faktinės aplinkybės, dėl kurių nekyla abejonių ir kurios yra aiškios, be to, gali būti daroma prielaida, kad teismas turi „teisinių žinių“ apie šias faktines aplinkybes. Pavyzdžiui, tai gali būti faktinės aplinkybės, susijusios su matavimo vienetais, piniginių klausimais, metiniu kalendoriumi ir valstybių laiko juostomis. Tai taip pat gali būti žmonių patirtimi pagrįstos visuotinai žinomos faktinės aplinkybės, pvz., didesnė nelaimingų atsitikimų tikimybė keliuose, problemos, kurių patiria nepilnamečių vaiku besirūpinanti našlė ir t. t. Panašiai nereikia įrodinėti ir istorinių, mokslinių ir geografinių faktų.

Be to, tam tikrais atvejais taikomos prezumpcijos. Prezumpcijos – tai išvados, kurias galima arba būtina daryti atsižvelgiant į tam tikrus įrodytus faktus.

Prezumpcijos gali būti paneigiamos arba nepaneigiamos.

Nepaneigiamos yra tokios prezumpcijos, kurios nustatytos įstatyme ir jų negalima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Nepaneigiamos prezumpcijos yra retos. Pavyzdžiui, Baudžiamojo kodekso 14 straipsnyje nustatyta prezumpcija, kad 14 metų nesulaukęs vaikas negali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn už jokių savo veiksmus arba neveikimą. Paneigiamų prezumpcijų pasitaiko daug dažniau. Jas galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Pavyzdžiui, teisėtą santuoką sudariusiems asmenims gimusio vaiko tėvu laikomas žmonos vyras, išskyrus atvejus, kai įrodoma kitaip.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Civilinėse bylose įrodymų vertė nustatoma pagal jų tikėtinumą. Kitaip tariant, teismas patvirtins faktinę aplinkybę, jeigu, remdamasis įrodymais, manys, kad faktinė aplinkybė yra labiau tikėtina nei netikėtina.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinėse bylose šalys pačios nuspręš, kurie liudytojai bus kviečiami į teismą duoti parodymus. Kiekviena šalis kvies tuos liudytojus, kurie gali duoti jai naudingus parodymus. Teismas neturi įgaliojimų savo iniciatyva iškviesti liudytoją be šalių sutikimo.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Procedūra yra paprasta. Šalis, kuri nori iškviesti liudytoją, prašo, kad teismas išduotų šaukimą į teismą. Tuomet teismas išduoda šaukimą į teismą, kuris turi būti įteikiamas liudytojui. Kiekvienas asmuo, kuriam buvo įteiktas šaukimas į teismą, turi teisinę pareigą atvykti į teismą šaukime nurodytą dieną ir valandą.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atnesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Šaukimas į teismą bylos šalies prašymu dažniausiai yra išduodamas. Šalies prašymas išduoti šaukimą į teismą atmetamas retais ir išimtiniais atvejais, jeigu paaiškėja, kad prašymas yra nepagrįstas ir juo tik siekiama piktnaudžiauti bylos procesu.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymai yra dviejų rūšių: teisme pateikiami žodiniai liudytojų parodymai ir rašytiniai arba dokumentiniai įrodymai, kurie dokumentų forma pateikiami teismui.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Nėra nustatyta jokių taisyklių, reglamentuojančių ekspertų parodymų gavimo tvarką. Įrodymus pateikianti šalis turėtų nuspręsti, ar ekspertas parodymus duos asmeniškai, ar pateiks juos raštu.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Bendros taisyklės, pagal kurias vienos rūšies liudytojo parodymai būtų laikomi geresniais, patikimesniais arba įtikinamesniais, palyginti su kitos rūšies įrodymais, nėra. Visus bylos nagrinėjimo metu pateiktus įrodymus teismas vertins atsižvelgdamas į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, tokių taisyklių nėra.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Jeigu asmeniui įteikiamas šaukimas atvykti į teismą ir duoti jame parodymus, jis teisiškai privalo laikytis šios pareigos. Neatvykimas į teismą ir parodymų nedavimas arba atsisakymas tai padaryti reiškia nepagarbą teismui ir už tai skiriama atitinkama baudmė.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai negali atsisakyti duoti parodymų. Tačiau išimtiniais atvejais liudytojai gali atsisakyti atsakyti į tam tikrus klausimus arba nepateikti tam tikrų dokumentų, jeigu jie naudojami privilegija, pvz., jiems taikoma profesinės paslapties išsaugojimo pareiga.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Žr. atsakymą į a papunktį (pirmiau).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Civilinėse bylose parodymus gali duoti visi asmenys, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia, kad dėl jauno amžiaus, protinės negalios arba kitos panašios priežasties asmuo negali įvertinti savo pareigos sakyti tiesą, suprasti jam skirtą klausimo arba pateikti logiškų atsakymų į šiuos klausimus (pagal Įrodymų įstatymo 13 straipsnį).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytoją iškvietusis šalis gali jį apklausti per pagrindinę apklausą. Pasibaigus pagrindinei apklausai, kita šalis surengs liudytojo kryžminę apklausą. Galiausiai klausimus gali užduoti teismas, jeigu mano, kad tai yra reikalinga siekiant geriau išsiaiškinti tam tikrus klausimus.

Liudytojas parodymus gali duoti telekonferencijos arba kitomis techninėmis priemonėmis, jeigu jis negali asmeniškai atvykti į teismą ir jeigu teismas gali pasirūpinti atitinkama technine įranga. Bet kokios specifinės sąlygos bus nustatomos atsižvelgiant į konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Bet kokie neteisėtai, pažeidžiant konstitucines teises gauti įrodymai nagrinėjant bylą teisme nebus priimami ir teismas tokiais įrodymais negali remtis.

Įprastas tokių įrodymų pavyzdys – neteisėtas asmeninio pokalbio įrašas.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Asmens, kuris yra bylos šalis, padaryti pareiškimai nėra laikomi įrodymais. Tai, kad tokį pareiškimą padaro tiesiogiai bylos baigiami suinteresuotas asmuo, yra tik viena iš daugelio faktinių aplinkybių, į kurias teismas turi atsižvelgti vertindamas įrodymų visumą.

Paskutinis naujinimas: 07/12/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [\[lv\]](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Latvija

1 Įrodinėjimo pareiga

Šalis turi pareigą įrodyti savo reikalavimus arba prieštaravimus pagrindžiančius faktus. Ieškovas turi pagrįsti savo reikalavimus, o atsakovas turi pagrįsti savo prieštaravimus.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodymus teikia bylos šalys ir kitos suinteresuotosios šalys. Jeigu bylos šalis arba kita suinterasuotoji šalis negali pateikti tam tikrų įrodymų ir šiuo tikslu pateikia pagrįstą prašymą, teismas gali reikalauti pateikti įrodymus.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu teismas pripažįsta, kad faktas yra visuotinai žinomas, jo įrodinėti nereikia.

Viename civiliniame ginče priimtame įsiteisėjusiame teismo sprendime nustatytų faktų nereikia dar kartą įrodinėti kituose civiliniuose ginčiuose, kuriuose dalyvauja tos pačios šalys.

Baudžiamojoje byloje priimtas įsiteisėjęs teismo nuosprendis yra privalomas teismui, kuris nagrinėja asmens, dėl kurio buvo priimtas baudžiamasis nuosprendis, civilinės atsakomybės klausimus, tačiau privaloma yra tik ta nuosprendžio dalis, kurioje sprendžiamas nusikalstamos veikos padarymo ar nepadarymo ir atitinkamo asmens kaltės padarius nusikalstamą veiką klausimas.

Įstatyme nustatytų faktų įrodinėti nereikia. Tokias prielaidas galima paneigti taikant įprastą procedūrą.

Šalis neturi įrodyti faktų, kurių Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka kita šalis neginčija.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismo įrodymų vertinimas pagrįstas išsamiai, visapusiškai ir objektyviai patikrintais įrodymais, per teismo procesą įvertintais pagal vidinį teismo įsitikinimą atsižvelgiant į logikos taisykles, mokslines išvadas ir patirties dėsnius. Savo sprendime teismas turi paaiškinti, kodėl konkrečiam įrodymui buvo suteikta pirmenybė ir kodėl teismas vienus faktus laiko įrodytais, o kitus – neįrodytais. Jokie įrodymai neturi išankstinės įrodomosios galios teismui.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinio proceso kodekse nustatyta, kad šalys privalo pateikti įrodymus, tačiau kodekse numatyti tam tikri atvejai, kai teismas savo iniciatyva gali reikalauti pateikti įrodymus (pvz., kai nagrinėjama byla susijusi su vaiko interesais). Jeigu teismas mano, kad dėl tam tikrų faktų, kuriais viena šalis pagrindžia savo reikalavimus arba prieštaravimus, nebuvo pateikti jokie įrodymai, šalis apie tai informuojamos, ir prirėkus teismas nustato terminą tokiems įrodymams pateikti.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Bylos šalys pateikia teismui rašytinius ir daiktinius įrodymus. Kai šalis remiasi žodiniais įrodymais, teismas į teismo posėdį kviečia šalių nurodytus liudytojus ir išklauso jų parodymus. Teismas įrodymus prideda prie bylos medžiagos.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas priima tik įstatymuose nurodytus ir bylai reikšmingus įrodymus. Teismas gali atsisakyti priimti įrodymus, pateiktus likus mažiau nei 14 dienų iki bylos nagrinėjimo, išskyrus atvejus, kai teisėjas nustato naują terminą įrodymams pateikti. Nagrinėjant bylą įrodymus galima pateikti ginčo šalies arba kitos suinteresuotosios trečiosios šalies prašymu, jeigu tai neklaido toliau nagrinėti bylos, arba teismas patvirtino priežastis, dėl kurių įrodymai nebuvo pateikti laiku, arba įrodymai yra susiję su faktais, paaiškinėjusiais nagrinėjant bylą.

Liudytojų parodymai, pagrįsti nenustatytais informacijos šaltiniais, arba asmenų, kurie nebuvo apklausti, suteikta informacija, negali būti panaudoti kaip įrodymai.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Ginčo šalies arba suinteresuotosios trečiosios šalies pastabos, kuriose pateikiama informacija dėl faktų, pagrindžiančių jų reikalavimus ar prieštaravimus, laikomos įrodymais, kai jos patvirtinamos kitomis teisme įvertintomis ir leistomis įrodinėjimo priemonėmis;

liudytojų ir ekspertų parodymai;

rašytiniai įrodymai – dokumentai arba kiti tekstai, kuriuose pateikta informacija dėl bylai reikšmingų faktų: laiškai, skaičiai ir kiti rašytiniai simboliai arba dokumentai, sukurti naudojant kitas technines priemones ir atitinkamą įrašymo įrangą (garso ir vaizdo kasetės, laikmenos ir t. t.);

daiktiniai įrodymai;

eksperto išvados;

eksperto nuomonė;

valdžios institucijų išvados.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Esminio skirtumo nėra, nes ekspertų ir kitų liudytojų parodymai yra įrodymai, o rašytiniai ekspertų pareiškimai taip pat laikomi įrodymais. Į teismą kviečiamas liudytojas arba ekspertas privalo atvykti ir duoti teisingus parodymus, susijusius su jiems žinomomis aplinkybėmis, arba savo vardu pateikti nešališką nuomonę dėl savo ištirtų mokslinių, techninių, meninių ar kitų faktų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Jokie įrodymai neturi išankstinės įrodomosios galios teismui, tačiau savo sprendime teismas turi paaiškinti, kodėl konkrečiam įrodymui buvo suteikta pirmenybė ir kodėl teismas vienus faktus laiko įrodytais, o kitus – neįrodytais.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Taip. Faktai, kurie pagal įstatymus gali būti įrodyti tik tam tikrais įrodinėjimo būdais, negali būti įrodinėjami kitais įrodinėjimo būdais.

Teismas faktus leidžia įrodinėti tik įstatyme nustatytais įrodinėjimo būdais.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Į teismą iškviestas liudytojas negali atsisakyti duoti parodymų, išskyrus atvejus, kai liudytojas įstatymo nustatytais atvejais gali atsisakyti duoti parodymus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Toliau nurodyti asmenys negali duoti parodymų:

bylos šalies tiesiosios linijos giminaičiai, pirmojo ir antrojo laipsnio šoninės linijos giminaičiai, sutuoktiniai, pirmojo laipsnio santuokos giminaičiai ir šalių šeimos nariai;

šalių globėjai, turto administratoriai ir visi asmenys, kuriems paskirta šalių globa arba turto administravimas;

asmenys, kurie su viena iš šalių bylinėjasi nagrinėjant kitą teisinį ginčą.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Ne jaunesnis kaip 14 metų liudytojas, kuris atsisakė duoti parodymus dėl, teismo manymu, nepagrįstų priežasčių arba kuris tyčia duoda melagingus parodymus, atsako pagal Baudžiamąjį kodeksą.

Jeigu teismo arba teisėjo šaukimą gavęs liudytojas neatvyksta į teismo posėdį, teismas turi teisę paskirti iki 60 EUR baudą arba priverstinai atvesdinti liudytoją į teismą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Dvasininkai dėl faktų, kuriuos sužinojo per išpažintis, ir asmenys, kuriems dėl profesijos arba einamų pareigų neleidžiama atskleisti patikėtos tam tikros informacijos, negali duoti parodymų dėl tokios informacijos;

nepilnamečiai negali duoti parodymų dėl faktų, susijusių su tėvams, seneliams, broliams arba seserims nepalankiais įrodymais;

asmenys, kurie dėl fizinių arba psichinių trūkumų negali tinkamai suprasti bylai reikšmingų aplinkybių, negali duoti parodymų;

vaikai, kurie nesulaukė septynerių metų, negali duoti parodymų.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Į teismą iškviesti liudytojai turi atvykti ir duoti teisingus parodymus dėl bet kokių jiems žinomų faktų. Liudytojai turi atsakyti į klausimus, kuriuos jiems uždavė teismas ir šalis. Teismas gali apklausti liudytoją jo gyvenamojoje vietoje, jeigu šaukimą gavęs liudytojas dėl ligos, senyvo amžiaus arba kitų pateisinamų priežasčių negali atvykti į teismą. Liudytojas teisme taip pat gali būti apklausiamas naudojant vaizdo konferencijos priemones, atsižvelgiant į jo buvimo vietą, arba specialioje šiam tikslui pritaikytoje patalpoje.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Ginčo šalys gali ginčyti rašytinių įrodymų tikrumą.

Rašytinių įrodymų negali ginčyti asmuo, kuris pats pasirašė tokius įrodymus. Toks asmuo įrodymus gali ginčyti pareikšdamas atskirą ieškinį, jeigu jis dokumentą pasirašė per prievartą, dėl grasinimo arba apgaulės. Šalis taip pat gali pateikti pagrįstą prašymą dėl rašytinių įrodymų klastojimo. Nustatęs, kad įrodymai buvo suklastoti, teismas atmes įrodymus ir apie klastojimą informuos prokurorą. Siekdamas išnagrinėti prašymą dėl rašytinių įrodymų klastojimo, teismas gali reikalauti eksperto išvados šiuo klausimu arba prašyti pateikti kitus įrodymus. Nustatęs, kad šalis ginčą dėl rašytinių įrodymų klastojimo pradėjo nepagrįstai, teismas gali skirti jai baudą.

Civilinio proceso kodekse reikalaujama, kad į teismą iškviestas liudytojas atvyktų ir duotų teisingus parodymus dėl bet kokių jam žinomų faktų. Jeigu šalis nori tam tikras aplinkybes įrodyti liudytojo parodymais, ji savo prašyme dėl liudytojų apklausos, kurį teikia teismui, turi nurodyti, kuriuos svarbius bylos aspektus liudytojas galėtų patvirtinti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Ginčo šalies arba trečiosios šalies pastabos, kuriose pateikiama informacijos dėl faktų, pagrindžiančių jų reikalavimus ar prieštaravimus, laikomos įrodymais, kai jos patvirtinamos kitomis teisme įvertintomis ir leistomis įrodinėjimo priemonėmis. Jeigu viena šalis pripažįsta faktus, kuriais ginčo šalis grindžia savo reikalavimus arba gynybą, teismas gali pripažinti šiuos faktus įrodytais, jeigu neabejoja, kad toks pripažinimas nebuvo išgautas klaida, prievarta, grasinimais ar apgavyste arba norint nusišėpti tiesą.

Paskutinis naujinimas: 18/12/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Lietuva

1 Įrodinėjimo pareiga

Šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti (žr. 1.2)

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą įrodinėjimo pareiga tenka bylos šalims. Šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių šio Kodekso nustatyta tvarka nereikia įrodinėti.

Civilinės bylos visuose teismuose nagrinėjamos laikantis rungimosi principo. Kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiamasi kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Civilinis proceso kodeksas 182 straipsnyje nustato aplinkybes, kurių nereikia įrodinėti:

teismo pripažintų visiems žinomis;

nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (prejudiciniai faktai);

asmens nusikalstamų veiksmų pasekmių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje (prejudiciniai faktai);

preziumuojamų pagal įstatymą ir nepaneigtą bendrą tvarką;

kurios grindžiamos šalių pripažintais faktais.

Šalis turi teisę pripažinti faktus, kuriais kita proceso šalis grindžia savo reikalavimą ar atsikirtimą. Teismas gali laikyti pripažintą faktą nustatytu, jeigu įsitikina, kad pripažinimas atitinka bylos aplinkybes ir nėra šalies pareikštas dėl apgaulės, smurto, grasinimo, suklydimo ar siekiant nuslėpti tiesą.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad tos aplinkybės gali būti ginčijamos pateikiant įrodymus bendra tvarka.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Kai pateikti įrodymai leidžia teismui daryti išvadą, kad yra labiau tikėtina, jog tam tikras faktas egzistavo, o ne priešingai, teismas pripažįsta tuos faktus nustatytais.

2 Įrodymų rinkimas

Įrodymai civilinėje byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus ir atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Faktiniai duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais, ekspertų išvadomis, nuotraukomis, vaizdo ir garso įrašais, padarytais nepažeidžiant įstatymų, ir kitomis įrodinėjimo priemonėmis.

Teismas taip pat gali prašyti ES valstybės narės surinkti įrodymus arba tiesiogiai juos rinkti, taikydamas 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse arba komercinėse bylose siekiama patobulinti, supaprastinti ir paspartinti teismų bendradarbiavimą renkant įrodymus.

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal Civilinio proceso kodekso 179 straipsnį įrodymus pateikia šalys ir kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Jeigu pateiktų įrodymų neužtenka, teismas gali pasiūlyti šalims ir kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims pateikti papildomus įrodymus ir nustato terminą jiems pateikti. Teismas taip pat turi teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva (ex officio) tik įstatymų nustatytais atvejais.

Civilinio proceso kodeksas suteikia teismui teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva nagrinėjant šeimos ar darbo bylas, jeigu, jo nuomone, tai yra būtina siekiant teisingai išspręsti bylą (376 ir 414 straipsniai).

Civilinio proceso kodekso 476 straipsnis taip pat nustato, kad teismas, rengdamasis nagrinėti bylas dėl nepilnamečio pripažinimo veiksniu (emancipuotu): paveda nepilnamečio gyvenamosios vietos valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikti išvadą dėl nepilnamečio pasirengimo savarankiškai įgyvendinti visas civilines teises ar vykdyti pareigas;

išreikalauja duomenis, ar nepilnamečio nėra teistas ar įvykdęs administracinių ir kitų teisės pažeidimų;

prireikus nustatyti nepilnamečio fizinio, dorovinio, dvasinio, psichinio išsivystymo lygį, skiria teismo psichologijos ir (ar) psichiatrijos ekspertizę bei išreikalauja šiai ekspertizei atlikti nepilnamečio medicininius dokumentus ar kitą reikiamą medžiagą;

atlieka kitus būtinus pasirengimo nagrinėti bylą veiksmus.

Civilinio proceso kodekso 582 straipsnyje taip pat numatyta, kad kai sprendžiamas klausimas dėl leidimo perleisti nuosavybės teisę į šeimos turtą, šeimos turtą įkeisti ar kitaip suvaržyti teises į jį, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, turi teisę reikalauti, kad pareiškėjas pateiktų įrodymus, patvirtinančius šeimos turtinę padėtį (pajamas, santaupas, kitą turtą, prievoles), duomenis apie perleidžiamą šeimos turtą, duomenis iš vaiko teisių apsaugos tarnybos apie vaiko tėvus, taip pat būsimo sandorio preliminaras sąlygas ir jo įvykdymo galimybes bei vaiko teisių apsaugos galimybes sandorio neįvykdymo atveju ir kitus įrodymus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Siekdamas surinkti įrodymus, (pagal Civilinio proceso kodekso 199 ir 206 straipsnius), teismas gali reikalauti iš fizinių ar juridinių asmenų pateikti rašytinius ar daiktinius įrodymus, siunčiamus teismo nustatytu terminu tiesiogiai teismui. Fiziniai asmenys ar juridiniai asmenys, neturėdami galimybės pateikti reikalaujamą rašytinį ar daiktinį įrodymą arba negalėdami jo pateikti per teismo nustatytą terminą, privalo pranešti apie tai ir kartu nurodyti to priežastis.

Teismas gali duoti prašančiam išreikalauti rašytinį ar daiktinį įrodymą asmeniui liudijimą apie teisę gauti tą įrodymą, kad jis būtų pateiktas teismui.

Rengdamasis teismo posėdžiui, teisėjas taip pat atlieka kitus būtinus pasirengimo nagrinėti bylą teisme procesinius veiksmus (išreikalauja įrodymus, kurių negali gauti dalyvaujantys byloje asmenys, renka įrodymus savo iniciatyva, kai tokia teisė teismui suteikiama Civilinio proceso kodekse, ir kt.).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas turi teisę atsisakyti priimti įrodymus:

kai jie yra nepriimtini;

kai įrodymai nepatvirtina arba nepaneigia turinčių reikšmės bylai aplinkybių (Civilinio proceso kodekso 180 straipsnis);

jei įrodymai galėjo būti pateikti anksčiau, o jų vėlesnis pateikimas užvilkins bylos nagrinėjimą (Civilinio proceso kodekso 181 straipsnio 2 dalis).

Prie ieškinio, kad teismas jį priimtų, turėtų būti pridėti dokumentai ir kiti įrodymai, kuriais ieškovas grindžia savo reikalavimus, taip pat duomenys, kad žyminis mokėstis sumokėtas, bei prašymai dėl įrodymų, kurių ieškovas pateikti negali, išreikalavimo, nurodant priežastis, kodėl negalima pateikti šių įrodymų (Civilinio proceso kodekso 135 straipsnis).

Taip pat reikėtų paminėti, kad apeliacinės instancijos teismas atsisako priimti naujus įrodymus, kurie galėjo būti pateikti pirmosios instancijos teisme, išskyrus atvejus, kai pirmosios instancijos teismas nepagrįstai juos atsisakė priimti ar kai šių įrodymų pateikimo būtinybė iškilo vėliau (Civilinio proceso kodekso 314 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal Civilinio proceso kodeksą įrodymai civilinėje byloje – bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus bei atskirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra. Tie duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais ir ekspertų išvadomis.

Įrodinėjimo priemonėmis taip pat gali būti nuotraukos, vaizdo bei garso įrašai, padaryti nepažeidžiant įstatymo.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Parodymus duodančių liudytojų ir ekspertų apklausą reglamentuojančios taisyklės yra išdėstytos Civilinio proceso kodekso 192–217 straipsniuose:

Liudytojo apklausos tvarka

Kiekvienas liudytojas šaukiamas į teismo posėdžio salę ir apklausiamas atskirai. Neapklausti liudytojai negali būti teismo posėdžio salėje bylos nagrinėjimo metu. Apklaustas liudytojas lieka salėje iki bylos nagrinėjimo pabaigos. Apklaustų liudytojų prašymu teismas, išklauses dalyvaujančių byloje asmenų nuomonę, gali leisti jiems išeiti iš teismo posėdžio salės.

Liudytojas gali būti teismo apklausiamas savo buvimo vietoje, jeigu jis, teismo šaukiamas, dėl ligos, senatvės, neįgalumo ar kitų teismo pripažintų svarbiomis priežasčių negali atvykti, o dalyvaujantis byloje asmuo, kurio iniciatyva šis liudytojas yra kviečiamas, negali užtikrinti jo atvykimo.

Teismas nustato liudytojo asmens tapatybę, išaiškina liudytojo teises ir pareigas bei atsakomybę už priesaikos sulaužymą ir kitų liudytojo pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą.

Prieš duodamas parodymus, liudytojas žodžiu prisiekia padėjęs ranką ant Lietuvos Respublikos Konstitucijos šiais žodžiais: „Aš, (vardas, pavardė), garbingai ir sąžiningai pasižadu sakyti byloje tiesą, nieko nenuslėpdamas, nepridedamas ir nepakeisdamas“. Prisiekęs liudytojas pasirašo priesaikos tekstą. Liudytojo pasirašytas priesaikos tekstas pridodamas prie bylos.

Išsiaiškinęs liudytojo santykius su šalimis, trečiaisiais asmenimis bei kitas aplinkybes, turinčias reikšmės liudytojo parodymams įvertinti (liudytojo išsilavinimą, veiklos sritį ar kt.), teismas pasiūlo liudytojui teisingai pasakyti teismui viską, ką jis žino byloje, ir vengti pateikti informaciją, kurios šaltinio jis negali nurodyti.

Išklausius liudytojo parodymų, jam gali būti užduodama klausimų. Pirmasis liudytoją apklausia asmuo, kurio prašymu liudytojas buvo šaukiamas, ir jo atstovas, o vėliau – kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Liudytojui, šauktam teismo iniciatyva, pirmasis pateikia klausimus ieškovas. Teisėjas šalina menamus ir tokius klausimus, kurie neturi ryšio su byla. Teisėjas turi teisę klausyti bet kuriuo liudytojo apklausos momentu.

Prireikus teismas gali dalyvaujančio byloje asmens pareiškimu ar savo iniciatyva pakartotinai apklausti liudytoją tame pačiame posėdyje, apklaustą liudytoją iškviesti į to paties teismo kitą posėdį, taip pat suvesti liudytojus į aikštą.

Išimtiniais atvejais, kai negalima arba sudėtinga apklausti liudytoją teismo posėdyje, bylą nagrinėjantis teismas turi teisę vertinti liudytojo raštu pateiktus parodymus, jeigu, teismo nuomone, atsižvelgiant į liudytojo asmenybę ir liudytinų aplinkybių esmę, tai nepakenks esminių bylos aplinkybių atskleidimui. Šalių iniciatyva liudytojas gali būti kviečiamas į papildomą apklausą teisme, kai tai būtina siekiant detaliau nustatyti bylos aplinkybes. Prieš duodamas parodymus, liudytojas pasirašo šio straipsnio 4 dalyje nustatytą priesaikos tekstą ir yra pasirašytinai įspėjamas dėl baudžiamosios atsakomybės už melagingų parodymų davimą. Rašytiniai liudytojo parodymai duodami notaro akivaizdoje ir notaras juos patvirtina.

Eksperto apklausa

Eksperto išvada balsu perskaitoma teismo posėdyje. Prieš perskaitant eksperto išvadą, ekspertizę atlikęs teismo posėdyje dalyvaujantis ekspertas (ekspertai) prisiekia padėjęs (padėję) ranką ant Lietuvos Respublikos Konstitucijos šiais žodžiais: „Aš, (vardas, pavardė), garbingai prisiekiu, kad sąžiningai vykdysiu savo pareigą remiantis visomis turimomis žiniomis pateikti objektyvią ir pagrįstą išvadą byloje“. Jeigu ekspertizė atliekama ne teismo posėdžio metu, eksperto pasirašytas priesaikos tekstas yra ekspertizės akto sudedamoji dalis. Į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą įrašyti ekspertai, prisiekę įrašant juos į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą, neturi prisiekti teisme ir laikomi įspėtais dėl atsakomybės už melagingos išvados ir paaiškinimų davimą.

Teismas turi teisę pasiūlyti ekspertui, kad jis savo išvadą išaiškintų žodžiu. Žodinis išaiškinimas įrašomas į teismo posėdžio protokolą.

Eksperto išvada išaiškinti ir papildyti ekspertui gali būti pateikiami klausimai. Pirmasis pateikia klausimus tas asmuo, kurio prašymu ekspertizė paskirta, po to – kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Teismo iniciatyva paskirtam ekspertui pirmasis duoda klausimus ieškovas.

Teisėjai turi teisę duoti ekspertui klausimus bet kuriuo jo apklausos momentu.

Eksperto išvada pateikiama tik teismo pavedimu (ir išdėstoma raštu ekspertizės akto forma). Ekspertizės akte turi būti smulkiai aprašomi atlikti tyrimai, jų pagrindu padarytos išvados ir pagrįsti atsakymai į teismo iškeltus klausimus.

Reikėtų pažymėti, kad jei eksperto išvados teismas prašo be ekspertizės akto, specialisto išvada yra laikoma rašytiniu įrodymu, kurį pateikia ekspertas (kaip ir kiti byloje dalyvaujantys asmenys) arba kuris Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka yra išreikalaujamas teismo.

Rašytinių įrodymų pateikimo taisyklės yra nustatytos Civilinio proceso kodekso 198 straipsnyje:

Rašytiniai įrodymai gali būti pateikiami dalyvaujančių byloje asmenų arba šio Kodekso nustatyta tvarka išreikalaujami teismo.

Rašytiniai įrodymai pateikiami Civilinio proceso kodekse nustatytos formos, t.y. dalyvaujantis byloje asmuo, kuris procesinio dokumento turinį pagrindžia rašytiniais įrodymais, prideda jų originalus arba kopijas (skaitmenines kopijas), patvirtintas teismo, notaro (ar kito atlikti notarinius veiksmus įgalioto asmens), byloje dalyvaujančio advokato ar dokumentą išdavusio (gavusio) asmens. Teismas savo iniciatyva ar dalyvaujančio byloje asmens prašymu gali pareikalauti pateikti dokumentų originalus. Dalyvaujančio byloje asmens prašymas pateikti dokumentų originalus turi būti pateikiamas ieškinyje, priešieškinyje, atsiliepime į pareiškštą ieškinį arba kituose dalyvaujančių byloje asmenų procesiniuose dokumentuose. Vėliau tokį prašymą dalyvaujantys byloje asmenys gali pateikti, jeigu priežastis, dėl kurių prašymas nebuvo pateiktas anksčiau, teismas pripažįsta svarbiomis arba jeigu tokio prašymo patenkinimas neužvilkins bylos išnagrinėjimo. Tais atvejais, kai su procesinio dokumento turiniu susijusi tik dalis dokumento, teismui gali būti pateikiamos atitinkamos dokumentų dalys (išrašai, ištraukos).

Visi procesiniai dokumentai ir jų priedai teismui pateikiami valstybine kalba, išskyrus kai kurias teisės aktuose numatytas išimtis. Kai dalyvaujantys byloje asmenys, kuriems turi būti įteikti procesiniai dokumentai, nemoka valstybinės kalbos, teismui turi būti pateikti šių dokumentų vertimai į jiems suprantamą kalbą. Jeigu pateikiami dokumentai šio Kodekso numatytais atvejais turi būti išversti į užsienio kalbą, dalyvaujantys byloje asmenys turi pateikti teismui įstatymų nustatyta tvarka patvirtintus jų vertimus.

Byloje esantys dokumentų originalai juos pateikusių asmenų prašymu gali būti grąžinami. Tuo atveju byloje turi būti paliekamos šio Kodekso nustatyta tvarka patvirtintos grąžinamų dokumentų kopijos

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Pagal Civilinio proceso kodekso 197 straipsnį dokumentai, išduoti valstybės ir savivaldybių institucijų, patvirtinti kitų valstybės įgaliotų asmenų neviršijant jiems nustatytos kompetencijos bei laikantis atitinkamiems dokumentams keliamų formos reikalavimų, laikomi oficialiais rašytiniais įrodymais ir turi didesnę įrodomąją galią. Aplinkybės, nurodytos oficialiuose rašytiniuose įrodymuose, laikomos visiškai įrodytomis, iki jos bus paneigtos kitais byloje esančiais, išskyrus liudytojų parodymus, įrodymais. Draudimas panaudoti liudytojų parodymus netaikomas, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams. Oficialiųjų rašytinių įrodymų įrodomoji galia įstatymais gali būti suteikta ir kitiems dokumentams.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Bylos aplinkybės, kurios pagal įstatymus turi būti patvirtintos tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis, negali būti patvirtinamos jokiais kitomis įrodinėjimo priemonėmis (Civilinio proceso kodekso 177 straipsnio 4 dalis).

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytoju šaukiamas asmuo privalo atvykti į teismą ir duoti teisingus parodymus. Už liudytojo pareigų nevykdymą šaukiamas liudytoju asmuo atsako įstatymų nustatyta tvarka (191 straipsnis), t.y. jam gali būti paskirta bauda.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Atsisakyti duoti parodymus leidžiama, jeigu liudytojo parodymai reikštų parodymus prieš save, savo šeimos narius arba artimuosius giminaičius.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Kai neatvyksta į teismo posėdį liudytojai, ekspertai ar vertėjai, teismas išklauso dalyvaujančių byloje asmenų nuomonę dėl galimumo nagrinėti bylą be neatvykusių liudytojų, ekspertų ar vertėjų ir priima nutartį toliau nagrinėti bylą arba bylos nagrinėjimą atidėti. Jeigu šaukiamas liudytojas, ekspertas ar vertėjas be svarbios priežasties neatvyko į teismą, jiems gali būti skiriama iki vieno tūkstančio litų bauda, o liudytojas, be to, teismo nutartimi gali būti atvesdinamas (Civilinio proceso kodekso 248 straipsnis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kaip liudytojai negali būti apklausiami:

atstovai civilinėje ir administracinėje byloje ar gynėjai baudžiamojoje byloje – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo, būdami atstovu ar gynėju; asmenys, kurie dėl fizinių ar psichinių trūkumų nesugeba teisingai suvokti turinčių reikšmės bylai aplinkybių arba duoti apie jas teisingų parodymų; dvasininkai – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo tikinčiojo išpažinties metu; medikai – apie aplinkybes, sudarančias jų profesinę paslaptį; taikinimo tarpininkai – apie aplinkybes, kurias jie sužinojo taikinamojo tarpininkavimo procedūros metu.

Įstatymais gali būti nustatyti ir kiti asmenys.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Pagal išsiaiškinęs liudytojo santykius su šalimis, trečiaisiais asmenimis bei kitas aplinkybes, turinčias reikšmės liudytojo parodymams įvertinti (liudytojo išsilavinimą, veiklos sritį ir kt.), teismas pasiūlo liudytojui teisingai pasakyti teismui viską, ką jis žino byloje, ir vengti pateikti informaciją, kurios šaltinio jis negali nurodyti. Išklausius liudytojo parodymų, jam gali būti užduodama klausimų. Pirmasis liudytoją apklausia asmuo, kurio prašymu liudytojas buvo šaukiamas, ir jo atstovas, o vėliau – kiti dalyvaujantys byloje asmenys. Liudytojui, šauktam teismo iniciatyva, pirmasis pateikia klausimus ieškovas. Teisėjas šalina menamus ir tokius klausimus, kurie neturi ryšio su byla. Teisėjas turi teisę klausti bet kuriuo liudytojo apklausos momentu. Prireikus teismas gali dalyvaujančio byloje asmens pareiškimu ar savo iniciatyva pakartotinai apklausti liudytoją tame pačiame posėdyje, apklaustą liudytoją iškviesti į to paties teismo kitą posėdį, taip pat suvesti liudytojus į akistatą.

Išimtiniais atvejais, kai negalima arba sudėtinga apklausti liudytoją teismo posėdyje, bylą nagrinėjantis teismas turi teisę vertinti liudytojo raštu pateiktus parodymus, jeigu, teismo nuomone, atsižvelgiant į liudytojo asmenybę ir liudytinų aplinkybių esmę, tai nepakenks esminių bylos aplinkybių atskleidimui. Šalių iniciatyva liudytojas gali būti kviečiamas į papildomą apklausą teisme, kai tai būtina siekiant detaliau nustatyti bylos aplinkybes. Prieš duodamas parodymus, liudytojas pasirašo nustatytą priesaikos tekstą ir yra pasirašytinai įspėjamas dėl baudžiamosios atsakomybės už melagingų parodymų davimą. Rašytiniai liudytojo parodymai duodami notaro akivaizdoje ir notaras juos patvirtina

Proceso dalyvių dalyvavimas teismo posėdžiuose ir liudytojo apklausa jo buvimo vietoje gali būti užtikrinami naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas (per vaizdo konferencijas, telekonferencijas ir kitaip). Teisingumo ministro nustatyta tvarka naudojant šias technologijas, turi būti užtikrintas patikimas proceso dalyvių tapatybės nustatymas ir duomenų (įrodymų) objektyvus fiksavimas ir pateikimas.

Be to, Civilinio proceso kodekso 803 straipsnis numato galimybę Lietuvos Respublikos teismams teisę prašyti užsienio valstybės teismo leisti naudoti ryšių technologijas (videokonferenciją, telekonferenciją ir kitas) renkant įrodymus.

3 Įrodymų vertinimas

Teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Faktiniai duomenys nustatomi šiomis priemonėmis: šalių ir trečiųjų asmenų (tiesiogiai ar per atstovus) paaiškinimais, liudytojų parodymais, rašytiniais įrodymais, daiktiniais įrodymais, apžiūrų protokolais, ekspertų išvadomis, nuotraukomis, vaizdo ir garso įrašais, padarytais nepažeidžiant įstatymų, ir kitomis įrodinėjimo priemonėmis. Faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, paprastai negali būti įrodymais civilinėje byloje, iki jie bus išslaptinti įstatymų nustatyta tvarka. Duomenys, gauti taikinamojo tarpininkavimo procedūros metu, negali būti įrodymais civiliniame procese, išskyrus Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatyme numatytus atvejus.

Taip pat reikėtų paminėti, kad pagal Civilinio proceso kodekso 185 straipsnį teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu. Jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios, išskyrus Civilinio proceso kodekse numatytas išimtis.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip (žr. atsakymą į 2.4. klausimą).

Paskutinis naujinimas: 09/03/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktnės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Liuksemburgas

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Liuksemburgo teisę pagrindinis principas yra toks, kad asmenys, prašantys įvykdyti prievolę, privalo įrodyti tai, ko reikalauja. Be to, asmenys, teigiantys, kad jiems nebetaikoma pareiga, privalo įrodyti, kad atliko mokėjamą ar veiksmą, dėl kurio jiems ši pareiga nebetaikoma.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikrais atvejais Liuksemburgo teisėje numatytos prezumpcijos, kai asmuo atleidžiamas nuo pareigos pateikti faktinės aplinkybės, kurią būtų sunku ar neįmanoma įrodyti, įrodymus. Prezumpcijos yra išvados, kurios yra numatytos teisės aktuose arba kurias teismas daro iš žinomos faktinės aplinkybės apie nežinomą faktinę aplinkybę.

Teisės aktuose numatytos dviejų rūšių prezumpcijos. Pirmą, tai yra teisinės prezumpcijos, pagal konkretų teisės aktą siejamos su tam tikrais veiksmais ar faktinėmis aplinkybėmis. Antra, kai kurios prezumpcijos nenustatytos teisės aktuose ir paliekamos teismo diskrecijai, o teismas pripažįsta tik įtikinamas, tiksliai ir nuoseklias prezumpcijas.

Apskritai galima pateikti įrodymus prezumpcijoms paneigti. Pavyzdžiui, jeigu vaikas gimsta susituokusiai porai, preziumuojama, kad motinos vyras yra vaiko tėvas. Vis dėlto gali būti pareiškiamas ieškinys tėvystei nugincyti.

Rečiau prezumpcijos gali būti nepaneigiamos, t. y. neįmanoma pateikti jas paneigiančių įrodymų.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Faktinės aplinkybės savo nuožiūra vertina teismas ir jo diskrecija yra absoliuti. Kilus abejonių teismas aiškinasi, ar yra įtikinamų, tikslių ir nuoseklių įrodymų ir juos priima arba atmeta, atsižvelgdamas į nurodomų faktinių aplinkybių tikėtinumą.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teismas gali nurodyti rinkti įrodymus šalies prašymu. Visgi tam tikrais atvejais teismai gali rinkti įrodymus ir savo iniciatyva.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas praneša paskirtam ekspertui apie užduoties pobūdį. Ekspertas sušaukia bylos šalis ir visus trečiuosius asmenis, kurių pagalbos prašoma atliekant tyrimą. Pagal rungimosi principą įrodymai turi būti renkami dalyvaujant šalims.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Įrodymus gali būti įpareigojama rinkti kai teismas neturi pakankamai informacijos, kuria galėtų grįsti savo sprendimą.

Rinkti įrodymus dėl tariamos faktinės aplinkybės gali būti nurodoma tik tuo atveju, jeigu šalis, kuri remiasi šia faktine aplinkybe, neturi pakankamai įrodymų jai įrodyti. Jokiomis aplinkybėmis negalima įpareigoti rinkti įrodymus siekiant kompensuoti šalies aplaidumą renkant įrodymus.

Teismai taip pat turi apriboti priemonės pasirinkimą tuo, kas yra pakankama ginčui išspręsti; jie turi pasirinkti paprasčiausią ir pigiausią sprendimą.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įvairios įrodinėjimo priemonės yra rašytiniai įrodymai, žodiniai parodymai, prezumpcijos, faktų pripažinimas, taip pat priesaika patvirtinti parodymai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Būdai gauti įrodymus iš liudytojų ir ekspertų:

Jeigu liudytojų parodymai yra leistini, teismas gali rinkti įrodymus iš trečiųjų šalių, kurios dėl to, kad žino nagrinėjamas faktines aplinkybes, gali padėti jas išaiškinti. Tai gali būti pareiškimai arba taikant tyrimo metodus surinkti įrodymai, atsižvelgiant į tai, ar tai yra rašytiniai įrodymai, ar žodiniai parodymai.

Teismas gali prašyti bet kurio asmens pateikti paaiškinimus, pateikiant pareiškimus, suteikiant konsultaciją arba pateikiant eksperto išvadą dėl faktinės aplinkybės, kurią turi išaiškinti ekspertas. Jeigu išvadą nebūtina pateikti raštu, teismas gali leisti parodymus duodantiems ekspertams pateikti savo nuomonę žodžiu per teismo posėdį; surašomas šios nuomonės protokolai, kurį pasirašo teisėjas ir teismo tarnautojas.

Taisyklės, taikomos rašytinių įrodymų ir rašytinių ataskaitų ar išvadų, kurias teikia parodymus duodantys ekspertai, pateikimui:

Rašytiniai įrodymai:

šalis, kuri remiasi dokumentu, privalo pateikti jį visoms kitoms bylos šalims. Jis pateikiamas su gavimo patvirtinimo sąlyga arba teismo kanceliarijai (*greffe*).

Dokumentai turi būti pateikti be raginimo.

Rašytinės ekspertų ataskaitos ar išvados:

ekspertai pateikia savo ataskaitas teismo kanceliarijai. Surašoma tik viena ataskaita, nepaisant to, kad ją rengė keli ekspertai, o jeigu jie nesutaria tarpusavyje, kiekvienas ekspertas pateikia savo išvadą. Jeigu vienas ekspertas paprašo kito eksperto, kuris specializuojasi kitoje srityje, išvados, ši išvada pridedama prie teismo posėdžio protokolo arba bylos medžiagos, atsižvelgiant į bylą.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Vienos įrodinėjimo priemonės turi didesnę įrodomąją galią už kitas:

viešas dokumentas (*acte authentique*), kurį surašė valstybės pareigūnas (notaras, antstolis ir kt.), įgyvendindamas savo oficialius įgaliojimus, yra laikomas įrodymu, nebent įrodoma, kad jis suklastotas.

Privatus dokumentas (*acte sous seing privé*), kurį šalys parengė pačios ir pasirašė nedalyvaujant valstybės pareigūnui, laikomas įrodymu, jeigu nėra priešingų įrodymų.

Žodinius parodymus ir kitas įrodinėjimo priemones teismas vertina savo nuožiūra.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Teisiniu sandoriu (sutarčiai), kurio vertė viršija 2 500 EUR, pagrįsti reikalaujama rašytinių įrodymų. Vis dėlto faktinė aplinkybė (pvz., nelaimingas atsitikimas) gali būti įrodinėjama bet kokiomis priemonėmis.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pagal teisės aktus liudytojai turi bendradarbiauti teismo procese, kad būtų atskleista tiesa.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Jeigu asmuo gali įrodyti pagrįstas priežastis, jis gali būti atleistas nuo pareigos duoti parodymus. Šalies tėvai ar kiti tiesioginiai šalies giminiai gali atsisakyti duoti parodymus, kaip ir šalies sutuoktinis, net jei santuoka yra nutraukta.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Neatvykę liudytojai gali būti šaukiami atvykti ir turi padengti atvykimo išlaidas, jeigu manoma, kad jų parodymai yra būtini. Neatvykusiems liudytojams ir asmenims, kurie be pagrįstos priežasties atsisako duoti parodymus arba prisiekti, gali būti taikoma 50–2500 EUR civilinė bauda (*amende civile*).

Baudą ir išlaidas galima atsisakyti mokėti, jeigu atitinkamas asmuo gali įrodyti, kad nurodytą dieną negalėjo dalyvauti.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kiekvienas asmuo gali būti šaukiamas duoti parodymų kaip liudytojas, išskyrus asmenis, kurie pripažįstami negalinčiais duoti parodymų.

Vis dėlto parodymų negalintys duoti asmenys gali būti išklausyti tokiais pačiomis sąlygomis, tik neprisiekdami. Tačiau vaikai ir kiti palikuonys niekada negali duoti parodymų dėl faktinių aplinkybių, kuriomis sutuoktiniai remiasi prašyme dėl santuokos nutraukimo ar separacijos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismo ir šalių vaidmuo išklausant liudytojus

Teismas atskirai išklauso liudytojų parodymus teismo nustatyta tvarka, kai dalyvauja arba yra pakviestos dalyvauti šalys. Liudytojai negali skaityti iš anksto surašytų parodymų.

Teismas gali išklausti liudytojų parodymus arba apklausti liudytojus bet koku klausimu, dėl kurio parodymų gali būti reikalaujama pagal teisės aktus, net jei šie klausimai nepaminėti sprendime, kuriame įpareigojama duoti parodymus. Teismas gali iškviesti liudytojus, surengti liudytojų tarpusavio akistatą arba jų akistatą su šalimis ir prireikus išklausti jų parodymus dalyvaujant techniniam ekspertui.

Šalys negali nutraukti, apklausti ar mėginti paveikti parodymus duodančių liudytojų arba kreiptis į juos tiesiogiai, nes kitaip joms nebus leista dalyvauti. Po to, kai teisėjas baigia apklausti liudytoją, jei jis mano, kad tai būtina, jis gali pateikti liudytojui papildomų klausimų, kuriuos šalys pateikė teisėjui.

Vaizdo konferencija ir kitos techninės priemonės

Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose siekiama pagerinti, supaprastinti ir paspartinti valstybių narių teismų bendradarbiavimą renkant įrodymus. Liuksemburgo teisėje nėra specialių nuostatų dėl vaizdo konferencijų. Vaizdo konferencijoms taikomos bendrosios Naujojo civilinio proceso kodekso taisyklės dėl liudytojų išklausymo, teismo vertinimo ir asmeninio dalyvavimo. Teismai turi reikiamą techninę įrangą. Vaizdo konferencijai numatyta diena joje dalyvauja teisėjas, kancleris, vertėjas žodžiu ir technikos specialistas.

Teismas gali įrašyti visų arba kai kurių parengiamųjų teisminių nagrinėjimų garso arba vaizdo įrašus. Įrašai laikomi teismo registre. Kiekviena šalis, sumokėjusi atitinkamą mokestį, gali prašyti pateikti tokio įrašo kopiją arba nuorašą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas nepriima neteisėtais būdais gautų įrodymų, pavyzdžiui, slapta kamera filmuotos medžiagos arba pasiklausymo telefonu įrašų, jei asmuo apie tai nežinojo.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Paprastai byloje padaryti šalies pareiškimai neturi įrodomosios galios.

Susijusios nuorodos

 <http://www.legilux.lu/>

Paskutinis naujinimas: 13/05/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Vengrija

1 Įrodinėjimo pareiga

Įrodinėjimo pareiga tenka šaliai, kurios interesai gali nukentėti, jeigu nepavyks pateikti įrodymų.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Šalys privalo nurodyti aktualias bylos faktines aplinkybes ir pateikti savo teiginių įrodymus, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip. Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, aktualias bylos faktines aplinkybes privalo įrodyti šalis, suinteresuota, kad teismas faktinę aplinkybę pripažintų teisinga; tai pačiai šaliai tenka ir nepakankamų įrodymų arba nesugebėjimo įrodyti tokią faktinę aplinkybę padariniai. Darbo ginče darbdavys privalo įrodyti kolektyvinės sutarties, vidaus taisyklių ir nurodymų, reikalingų sprendimui dėl ieškinio priimti, taip pat bet kurio darbdavio veikloje parengto dokumento, reikalingo teisiniam ginčui išspręsti, turinį, su reikalaujamomis išmokomis susijusių apskaičiavimų teisingumą, jeigu jie ginčijami, ir visų išmokų sumokėjimą, jeigu kyla ginčas dėl darbo užmokesčio.

Jeigu kyla ginčas dėl viešosios tarnybos darbo santykių, viešojo sektoriaus įstaiga turi įrodyti visuotinai taikytinų nuostatų ir nurodymų, reikalingų sprendimui dėl ieškinio priimti, taip pat bet kurių viešojo sektoriaus įstaigos veikloje parengtų dokumentų, reikalingų teisiniam ginčui išspręsti, turinį, ginčijamų apskaičiavimų, susijusių su reikalaujamomis išmokomis, teisingumą ir visų išmokų sumokėjimą, jeigu kyla ginčas dėl darbo užmokesčio.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Jeigu faktinės aplinkybės nesugeba įrodyti šalis, kurios interesai gali nukentėti dėl tokio nesugebėjimo, teismas šią faktinę aplinkybę gali pripažinti teisinga, jeigu jam nekyla abejonių dėl faktinės aplinkybės tikrumo. Teismas nurodytą faktinę aplinkybę gali pripažinti teisinga, jeigu jam nekyla abejonių dėl faktinės aplinkybės tikrumo, jeigu faktinę aplinkybę pripažįsta priešinga šalis, jeigu ją šalys pateikia identiškai, jeigu priešinga šalis neginčija faktinės aplinkybės, nors teismas ją paragino tai padaryti arba jeigu faktinės aplinkybės laikoma neginčytina pagal šį įstatymą. Teismas atsižvelgia į faktines aplinkybes, kurias teismas pripažįsta visuotinai žinomis arba apie kurias teismas turi oficialių žinių, nors jomis nesiremia nė viena iš šalių. Teismas *ex officio* atsižvelgia į įstatymuose nustatytas prezumpcijas, įskaitant aplinkybes, kurios pagal teisės aktus, jeigu neįrodyta priešingai, yra laikytinos teisingomis. Pavyzdžiui, šeimos teisėje galioja ribotas skaičius nenuginčijamų prezumpcijų ir faktinių aplinkybių, kurių pagal teisės aktus neleidžiama nuginčyti.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Vengrijos civilinio proceso normose nenumatytas joks minimalus teismo įsitikinimo laipsnis. Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, teismui nėra nustatyta konkrečių oficialių taisyklių, metodų arba įrodinėjimo priemonių, teismas gali laisvai remtis šalių pateiktais arba bet kuriais kitais įrodymais, tinkamais bylos faktinėms aplinkybėms nustatyti. Tačiau ši taisyklė netaikoma įstatyme nustatytoms prezumpcijoms, įskaitant teisės aktų nuostatas, kuriose nurodoma, kad tam tikros faktinės aplinkybės turi būti laikomos teisingomis, jei nėra jas paneigiančių įrodymų. Teismas aktualias bylos faktines aplinkybes nustato pavieniui ir kartu palygindamas ir pagal savo įsitikinimą įvertindamas šalių pareiškimus ir elgesį proceso metu, taip pat teismo posėdžio metu nustatytus įrodymus ir kitus su ieškiniu susijusius duomenis.

2 Įrodymų rinkimas

Teismas įrodymus renka siekdamas nustatyti faktines aplinkybes, kuriomis remiantis būtų galima išspręsti ginčą.

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, aktualias bylos faktines aplinkybes privalo įrodyti šalis, suinteresuota, kad teismas faktinę aplinkybę pripažintų teisinga; tai pačiai šaliai tenka ir nepakankamų įrodymų arba nesugebėjimo įrodyti tokią faktinę aplinkybę padariniai. Civilinėje byloje teismas gali nurodyti surinkti įrodymus *ex officio*, jeigu tai daryti leidžiama pagal teisės aktus.

Administracinėje byloje teismas gali *ex officio* nurodyti surinkti įrodymus dėl faktinių aplinkybių arba įrodymus, pagrindžiančius aplinkybes, į kurias jis privalo atsižvelgti *ex officio*, jeigu nagrinėjamas žalą nepilnamečiui arba asmeniui, turinčiam teisę į negalumo išmoką, darantis pažeidimas arba jeigu taip numatyta teisės aktuose.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Apklausiami liudytojai, gaunamos ekspertų išvados ir prireikus apklausiami ekspertai, atliekamos apžiūros, o dokumentų, vaizdo įrašų, garso įrašų, garso ir vaizdo įrašų ar kitų daiktinių įrodymų turėtojams nurodoma šiuos įrodymus pateikti.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismo nesaisto joks šalies pateiktas prašymas pateikti įrodymus arba jos sprendimas dėl įrodymų pateikimo. Teismas gali atmesti prašymą pateikti įrodymus, jeigu prašymas pateikti įrodymus nebuvo pateiktas pagal 2016 m. Įstatymo Nr. CXXX dėl Civilinio proceso kodekso nuostatas, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose numatyta kitaip, arba šalis, privalanti iš anksto sumokėti įrodymų surinkimo išlaidas, neįvykdė savo prievolės sumokėti avansą, nors buvo paraginta tai padaryti. Teismas atmeta prašymą pateikti įrodymus arba nutraukia jau skirtus įrodymų rinkimo veiksmus, jeigu šių įrodymų nereikia sprendimui dėl teisinio ginčo priimti.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodinėjimo priemonėms visų pirma priklauso liudytojų parodymai, ekspertų išvados, dokumentai, vaizdo įrašai, garso įrašai, vaizdo ir garso įrašai ir kiti daiktiniai įrodymai. Įrodinėjimo priemonių negali būti leidžiama naudoti, jeigu tai yra uždrausta teisės aktais arba jeigu taikomos tam tikros sąlygos, nebent jos yra įvykdytos. Įrodymai gali būti surenkami atliekant apžiūrą. Byloje negalima atlikti jokių pareiškimų prisiekus.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Pagal tiesioginių įrodymų principą liudytojai ir ekspertai paprastai duoda parodymus bylos nagrinėjimo posėdyje. Jeigu šalis pageidauja įrodyti savo teiginius dokumentais, ji privalo dokumentą pridėti prie savo pareiškimo arba pateikti jį teismo posėdyje. Prie užsienio kalba parengto dokumento turi būti pridėtas bent jau paprastas dokumento vertimas į vengrų kalbą. Jeigu kyla abejonų dėl išversto teksto tikslumo ar išsamumo, turi būti naudojamas patvirtintas vertimas, o jo nesant teismas į dokumentą neatsižvelgia. Įrodymus teikiančios šalies prašymu teismas gali įpareigoti priešingų interesų turinčią šalį pateikti bet kurį savo turimą dokumentą arba dokumentą, kurį ji bet kuriuo atveju privalėtų atiduoti arba pateikti pagal civilinės teisės normas. Priešingų interesų turinčiai šaliai toks įpareigojimas visų pirma taikomas, jeigu dokumentas buvo išduotas įrodymus teikiančios šalies interesais arba juo paliudijamas su pastarąja šalimi susijęs teisinis santykis, arba dokumentas yra susijęs su apklausa, atliekama dėl tokio teisinio santykio. Jeigu dokumentą turi byloje nedalyvaujantis asmuo, teismas nurodo jį pateikti taikydamas apžiūros reglamentavimo normas. Kai šalis pateikia prašymą pateikti įrodymus, teismas išreikalauja teismo, notaro, kitos viešojo sektoriaus institucijos, administracinės įstaigos ar kitos organizacijos turimus dokumentus arba duomenis, jeigu šalis negali tiesiogiai prašyti pateikti šių dokumentų arba duomenų. Dokumento originalo išreikalaus nebūtina, jeigu nėra poreikio jį apžiūrėti, o šalis teismo posėdyje pateikia patvirtintą arba paprastą jo kopiją. Atsiųsti dokumentą galima atsakyti tik tuo atveju, jeigu jame yra įslaptintos informacijos.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Paprastai ne.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Paprastai tokios prievolės nėra. Išimtiniais atvejais, pvz., bylose, kuriose siekiama asmenį pripažinti neveiksnium, teismas privalo pakviesti gydytoją psichiatrą-ekspertą, kad galėtų įvertinti atsakovo psichinę būklę.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip, tačiau tam tikrais atvejais jie gali atsisakyti liudyti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Toliau nurodyti asmenys gali atsisakyti duoti parodymus:

abiejų šalių giminaičiai;

asmuo, kuris duodamas parodymus atitinkamu klausimu atskleistų, kad jis arba jo giminaitis padarė nusikalstamą veiką;

asmuo, kuris privalo saugoti profesinę paslaptį, jeigu duodamas parodymus jis pažeistų šią savo prievolę, išskyrus atvejus, kai suinteresuota šalis jį atleidžia nuo šios prievolės;

asmuo, turintis pareigą saugoti komercines paslaptis tokiais klausimais, kuriais duodamas parodymus jis pažeistų tą konfidencialumo prievolę, nebent su parodymais susiję duomenys nepriskiriami komercinėms paslaptims pagal Įstatymą dėl viešojo intereso duomenų ir duomenų, su kuriais galima susipažinti viešojo intereso tikslais, prieinamumo, arba jeigu bylos dalykas yra priimti sprendimą, ar atitinkami duomenys priskiriami viešajam interesui ir ar su jais galima susipažinti viešojo intereso tikslais;

ginče dalyvaujantis tarpininkas ir (arba) tarpininkavimo proceso ekspertas, žiniasklaidos turinio paslaugų teikėjai ir tokių paslaugų teikėjų darbuotojai arba panašius ryšius su jais turintys asmenys, jei duodami parodymus atitinkamai klausimais jie atskleistų asmens, kuris jiems teikiant žiniasklaidos turinio paslaugas pateikė informaciją, tapatybę.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojai, teismo paskirti ekspertai, dokumento ar daikto, kurio apžiūra turi būti atlikta, savininkai ir kiti asmenys, kurių dalyvavimą renkant įrodymus teismas laiko būtinu (toliau kartu – pagalbininkai), privalo padėti surinkti įrodymus. Jeigu pagalbininkas neatlieka savo prievolės iš anksto nepaprašęs, kad būtų atleistas nuo šios prievolės dėl pateisinamos priežasties, kurią jis sugeba pagrįsti, teismas įpareigoja pagalbininką atlyginti patirtas išlaidas, gali jam skirti baudą, nurodyti jį atvesdinti, sumažinti jo atlygį ir gali informuoti pagalbininko viršininką, vadovą ar darbdavį apie jo nedalyvavimą. Teismas vienu metu gali taikyti daugiau negu vieną iš šių prievartos priemonių.

Prievartos priemonių negalima taikyti jaunesniam negu keturiolikos metų nepilnamečiui, tačiau jo teisiniam atstovui gali būti nurodyta atlyginti patirtas išlaidas ir gali būti skirta bauda.

Jeigu po prievartos priemonės taikymo pagalbininkas atlieka savo prievolę arba paprašo būti nuo jos atleistas dėl pateisinamos priežasties, kurią jis sugeba pagrįsti, teismas panaikina nutartį dėl prievartos priemonės.

Liudytojas gali atskiruoju skundu apskusti nurodymą, kuriuo jis įpareigojamas duoti parodymus. Pateikus skundą liudytojo apklausa sustabdoma. Jeigu liudytojo atsisakymas duoti parodymus yra aiškiai nepagrįstas, dėl skundo sprendžiantis teismas gali skirti liudytojui baudą, o bylą nagrinėjantis teismas gali įpareigoti liudytoją atlyginti patirtas išlaidas.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kaip liudytojo negalima apklausti liudytojo teisinio atstovo, nebent jo atstovaujamas fizinis asmuo yra kompetentingas dalyvauti byloje.

Asmuo negali būti apklausiamas kaip liudytojas, jeigu jis buvo gynybos advokatu, kai sprendžiamas klausimas, apie kurį jis sužinojo būdamas gynybos advokatu, arba jeigu jis nebuvo atleistas nuo prievolės saugoti konfidencialumą, kai sprendžiamas su įslaptinta informacija susijęs klausimas.

Jaunesnį nei keturiolikos metų nepilnametį liudytoją galima apklausti tik tuo atveju, jei įrodymų, kurių tikimasi iš jo parodymų, negalima gauti jokių kitu būdu.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojai į teismą atvyksta gavę šaukimą į teismą, kuriame juos iš esmės apklaus pirmininkaujantis teisėjas arba, jeigu bylą nagrinėja vienas teisėjas, bylą nagrinėjantis teisėjas.

Pirmininkaujantis teisėjas gali liudytojo apklausą inicijuojančiai šaliai liudytojo prašymu leisti pirmai tiesiogiai pateikti klausimų liudytojui, o tik tada leisti priešingai šaliai pateikti klausimų, jeigu priešinga šalis pateikė tokį prašymą. Tokiais atvejais pirmininkaujantis teisėjas ir kiti kolegijos nariai gali pateikti klausimų liudytojui po to, kai jį apklausia šalis.

3 Įrodymų vertinimas

Teismas aktualias bylos faktines aplinkybes nustato pavieniui ir kartu palygindamas ir pagal savo įsitikinimą įvertindamas šalių pareiškimus ir elgesį proceso metu, taip pat teismo posėdžio metu nustatytus įrodymus ir kitus su ieškiniu susijusius duomenis.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Įrodinėjimo priemonė arba jos dalis, kurią galima atskirti, yra neteisėta ir negali būti naudojama byloje, jeigu:

- a) ji buvo gauta arba pateikta pažeidžiant asmens teisę į gyvybę ir fizinę neliečiamybę arba jam grasinant;
- b) ji buvo pateikta bet kuriuo kitu neteisėtu metodu;
- c) ji buvo gauta neteisėtu būdu;
- d) ją pateikus teismui būtų pažeidžiamos asmens teisės.

Išskyrus atvejus, kai neteisėta įrodinėjimo priemonė buvo gauta arba pateikta pažeidžiant asmens teisę į gyvybę ir fizinę neliečiamybę arba jam grasinant, teismas išimties tvarka gali atsižvelgti į neteisėtą įrodinėjimo priemonę, tinkamai įvertindamas konkrečias aplinkybes ir teisės pažeidimo mastą, teisės pažeidimu pažeistus teisėtus interesus, neteisėtų įrodymų poveikį faktinių aplinkybių nustatymui, kitų turimų įrodymų reikšmingumą ir visas kitas bylos aplinkybes.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalies pareiškimas įrodymais nelaikomas; tačiau teismas, nustatydamas bylos faktines aplinkybes, kaip aprašyta atsakyme į 3 klausimą, vertina ir šalių teiginius.

Paskutinis naujinimas: 15/01/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [\[mt\]](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Malta

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą įrodinėjimo pareiga tenka bylos šalims. Šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atskirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių šio Kodekso nustatyta tvarka nereikia įrodinėti.

Civilinės bylos visuose teismuose nagrinėjamos laikantis rungimosi principo. Kiekviena šalis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiamasi kaip savo reikalavimų ar atskirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Taip, tokios taisyklės yra ir jos nurodytos Organizavimo ir civilinio proceso kodekso 627 ir tolesniuose straipsniuose. 627 straipsnyje minimi dokumentai, kurių tikrumo įrodyti nereikia, jeigu tai yra aišku iš jų teksto, be kita ko:

Maltos vyriausybės dokumentai, pasirašyti ministro ar juos parengusio departamento vadovo, arba, jo nesant, jo pavaduotojo, padėjėjo ar kito pasirašyti tokius dokumentus įgalioto žemesnio rango pareigūno;

bet kurio Maltos vyriausybės departamento registrai;

visi kompetentingų valdžios institucijų pasirašyti viešieji dokumentai, įtraukti į valstybinį leidinį;

Malto vyriausybės įgaliojimu išspausdinti ir tinkamai paskelbti Maltos vyriausybės aktai;

Malto teisingumo teismų ir bažnyčios teismų dokumentai ir registrai;

Viešojo registro tarnybos ir Žemės registro išduoti liudijimai;

Civilinių bylų teismo pirmųjų rūmų leidimu išduoti jūrų protestai;

kiti Krovininių laivų prekybos įstatyme minimi dokumentai (įskaitant kanclerio ar kito įgalioto pareigūno pasirašytus registracijos liudijimus ir visus kitus kanclerio ar kito įgalioto pareigūno pasirašytame registracijos liudijime įrašytus dalykus).

Galima pateikti ir kitus dokumentus, kurių turiniui įrodinėjimo pareiga netaikoma, tačiau būtina įrodyti jų tikrumą, įskaitant:

pagal įstatymą ar vyriausybės leidžiamus bet kokios įstaigos ar valstybinės organizacijos dokumentus ir registrus;

parapijų aktus ir registrus, susijusius su gimimu, santuoka ir mirtimi, ir pagal įstatymą dalyvaujant parapijos dvasininkui patvirtintus dokumentus;

Maltos valstybinių notarų dokumentus ir registrus;

prekiautojų pagal įstatymą tvarkomas apskaitos knygas, atsižvelgiant tik į komercinio pobūdžio susitarimus ar sandorius;

valstybės maklerių pagal įstatymą tvarkomas apskaitos knygas, atsižvelgiant tik į sutarties šalių komercinio pobūdžio santykius.

Galima teikti įrodymus, paneigiančius tokių dokumentų turinį.

Be minėtų dokumentų, Maltos įstatymų 16 skyriuje, Civiliniame kodekse reglamentuota dar viena prielaida, kad susituokusiems tėvams gimęs vaikas yra žmonos vyro vaikas. Šios teisinės prielaidos negaliojimas gali būti įrodytas civilinių bylų teismui (šeimos bylų skyriui) pateikiant priesaiką patvirtintą pareiškimą ir šios prielaidos negaliojimo įrodymus.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Kad civilinėse bylose būtų priimtas sprendimas, teismas turi būti įsitikinęs, kad atsižvelgiant į tikėtiną aplinkybes yra pateikta pakankamai įrodymų.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teismo byloje kiekviena šalis, nepaisant jos intereso, gali liudyti savo asmeniniu prašymu, kitos byloje dalyvaujančios šalies prašymu arba jeigu teismas iškviečia ją liudyti savo iniciatyva. Kai bylos nagrinėjimas pradedamas pateikiant priesaiką patvirtintą pareiškimą, reikia sudaryti liudytojų sąrašą. Tas pats

taikoma priesaika patvirtintam atsiliepimui – privaloma į jį įtraukti liudytojų sąrašą. Jeigu šaliai prireikia šaukti sąrašė nenurodytą liudytoją, būtina pateikti atitinkamą pareiškimą.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismui patenkinus prašymą dėl įrodymų rinkimo, liudytojai šaukiami atvykti į teismą įteikiant šaukimą, išduotą įrodymus norinčiai pateikti šaliai pateikus prašymą. Prašymai išduoti šį šaukimą į teismą Maltos magistratų teisme ir Žemės teisės jurisdikcijos Gozo magistratų teisme gali būti pateikiami žodžiu.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti šalies pateiktą prašymą apklausti liudytoją, jei jis yra advokatas, įgaliotinis arba dvasininkas. Be to, paprastai posėdyje dalyvaujantis asmuo negali būti šaukiamas būti liudytojas toje pačioje byloje. Tačiau tam tikrose bylose teismui leidžiama taikyti šią taisyklę savo nuožiūra, jeigu tam yra pagrįstų priežasčių. Taip pat yra specialūs įstatymai, kuriais reglamentuojama valstybės ir tarnybinė paslaptis ir kuriais draudžiama atskleisti slaptą ir konfidencialią informaciją. Be to, prašymas gali būti atmestas, jeigu teismas nutaria, kad liudytojas nėra reikšmingas bylai.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymus galima pateikti trimis būdais: pateikiant dokumentus, žodžiu ir pateikiant rašytinius priesaika patvirtintus pareiškimus.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Paprastai nagrinėjant bylą liudytojų apklausa vykdoma žodžiu viešame teismo posėdyje. Tačiau įstatyme numatyti ir kiti galimi įrodymų rinkimo būdai:

rašytiniu priesaika patvirtintu pareiškimu pateikti įrodymus gali ir Maltoje, ir užsienyje gyvenantys liudytojai;

jeigu asmuo ketina išvykti iš Maltos, serga ar yra pagyvenęs, iki bylos nagrinėjimo gali mirti ar tapti neveiksnus arba negali atvykti į posėdį, teismas gali paskirti asmens parodymus išklausesiantį teismo įgaliotinį. Tokiu atveju liudytojui skirti klausimai ir jo atsakymai turi būti surašyti raštu, o liudytojas turi pasirašyti parodymus arba vietoj parašo padėti kryželį;

teismas taip pat gali paskirti papildomą teisėją išklausti tam tikro liudytojo, jeigu šis liudytojas dėl amžiaus negali išeiti iš namų;

jeigu liudytojas gyvena užsienyje, advokatas gali prašyti, kad Maltos teismas pavestų kitos šalies teisės saugos institucijoms apklausti toje šalyje esantį liudytoją – liudytoją apklausti prašanti šalis turi raštu pateikti klausimus ir nurodyti apklausiant liudytoją jo vardu pasirodysiančio asmens vardą, pavardę ir adresą;

jeigu teismui atrodo tinkama, jis gali leisti liudytojui pateikti įrodymus garso arba vaizdo įrašų forma;

teismas gali įpareigoti teisės ekspertus ir suteikti jiems teisę išklausti liudytojus ir priimti priesaikas.

Jeigu parodymų išklausti skiriamas teisės ekspertas, jis turi teisę naudotis teismo turimomis priemonėmis.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Visos įrodinėjimo priemonės laikomos vienodai svarbiomis.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne, tačiau visuomet turi būti pateikiami geriausi įrodymai.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip, visi į teismą pašaukti liudytojai privalo duoti parodymus. Tačiau negalima liudytojo versti atsakyti į klausimus, jeigu dėl to jam gali grėsti baudžiamasis persekiojimas.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bet kurios byloje dalyvaujančios šalies sutuoktinis laikomas kompetentingu liudytoju ir vienos iš šalių prašymu gali būti priverstas duoti parodymus byloje.

Tačiau vienas sutuoktinis negali būti priverstas atskleisti to, ką kitas sutuoktinis galėjo konfidencialiai pasakyti jam gyvenant susituokus, be to, sutuoktinis negali būti verčiamas atsakyti į klausimus, dėl kurių jo sutuoktiniui gali grėsti baudžiamasis persekiojimas.

Kitos išimtys dėl bylos faktinių aplinkybių gali būti taikomos advokatams, įgaliotiniams ar dvasininkams. Tačiau advokatui ar įgaliotiniui gavus kliento sutikimą arba dvasininkui gavus išpažintį atlikusio asmens sutikimą, jie gali būti apklausti dėl jiems patikėtos informacijos (gavus sutikimą): advokatas ar įgaliotinis – dėl kliento jiems patikėtos informacijos, susijusios su byla, ir dvasininkas – dėl faktinių aplinkybių, apie kurias jis sužino klausydamasis arba per išpažintį.

Apskaitininkai, gydytojai, socialiniai darbuotojai, psichologai ir santuokos konsultantai negali būti verčiami atskleisti jiems klientų pateiktos informacijos, kai tai laikoma profesine paslaptimi arba jeigu jie šią informaciją sužinojo eidami profesines pareigas, išskyrus tuos atvejus, kai yra teismo nurodymas. Ši teisė taip pat taikoma tokiai slaptą informaciją įpareigotam perteikti vertėjui.

Profesinės paslapties saistomas liudytojas negali atskleisti paslapties ar konfidencialios informacijos, išskyrus tam tikras aplinkybes, remiantis bylai taikoma tam tikra teise.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Jeigu liudytojui deramai įteiktas šaukimas ir jis neatvyksta į teismą, jis apkaltinamas nepaklusimu teismo sprendimui ir yra nedelsiant nuteisiamas ir nubaudžiamas. Teismas, išdavęs atvesdinimo arba arešto orderį, gali priversti liudytoją atvykti į teismą ir liudyti kitame posėdyje. Tačiau teismas gali panaikinti paskirtą baudą, jeigu liudytojas nurodo pagrįstas neatvykimo į teismą priežastis.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Bet kuris psichiškai sveikas asmuo, jeigu jo gebėjimams netaikoma jokių išimčių, gali liudyti. Gali liudyti bet kokio amžiaus asmuo, jeigu tik jis suvokia, kad duoti melagingus parodymus yra neteisėta.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Per apklausą arba kryžminę apklausą teismas gali užduoti liudytojui bet kokį klausimą, kurį teismas laiko reikalingu ar tikslingu. Tačiau kiekviena byloje dalyvaujanti šalis, nepaisant jos interesų, gali liudyti savo arba kitos byloje dalyvaujančios šalies prašymu arba teismui iškvietus ją liudyti savo iniciatyva.

Kai byla susijusi su nepilnamečiais asmenimis, teisėjas paprastai išklauso nepilnamečių uždareme posėdyje arba nepilnamečiui išklausti paskiriamas vaiko teisių apsaugos atstovas.

Užsienyje gyvenantys liudytojai gali būti išklausti per vaizdo konferenciją.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu įrodymai surinkti teisėtai, teismui nėra jokių kliūčių priimti sprendimą. Vienintelė išimtis paprastai taikoma tuomet, jeigu teismas nepripažįsta įrodymų, susijusių su faktinėmis aplinkybėmis, apie kurias liudytojas teigia sužinojęs iš kitų asmenų, ar faktinėmis aplinkybėmis, kurias nurodė kiti asmenys, kuriuos atitinkamai galima pašaukti liudyti.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip, šaliai leidžiama teikti pareiškimus byloje.

Paskutinis naujinimas: 22/03/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į

kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija

neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Nyderlandai

1 Įrodinėjimo pareiga

Nyderlandų proceso teisė grindžiama principu, kad „tas, kas teigia fakto buvimą, turi jį įrodyti“. Kitaip tariant, šalis, kuri teisiniais tikslais remiasi savo nurodomais faktais arba teisėmis, turi prievolę tuos faktus arba teises įrodyti. Tačiau įrodinėjimo pareiga gali būti perkelta dėl konkrečios teisės normos arba pagrįstumo ir sąžiningumo principų.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Civilinio proceso kodekse (nyd. *Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) nustatytos įstatyminės įrodymų rinkimo taisyklės taikomos šaukimu pradedamuose procesuose ir pareiškimu pradedamuose procesuose, nebent to negalima daryti dėl bylos pobūdžio. Jos nėra privalomos procese dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir taip pat nėra automatiškai taikomos arbitražo bylose. Tačiau arbitražo bylose šalys gali susitarti tas taisyklės taikyti. Įstatymines įrodymų rinkimo taisyklės galima rasti Civilinio proceso kodekso 149–207 straipsniuose.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Faktus, kurių buvimą teigia viena iš šalių, o kita šalis (pakankamai) nenuginčija, teismas laiko įrodytais. Tačiau išimtis taikoma tais atvejais, kai vadovaujantis šia taisykle kiltų teisiniai padariniai, kurių šalys neturi teisės savanoriškai sukelti. Tuo atveju teismas gali reikalauti pateikti įrodymus.

Nereikia įrodinėti faktų ar aplinkybių, kurie laikomi visuotinai žinomais, ar visuotinai suvokiamų dėsnių. Šiais faktais ar aplinkybėmis teismas gali remtis neatsižvelgdamas į tai, ar šalys nurodo jų buvimą. Faktai ar aplinkybės, kurie laikomi visuotinai žinomais, reiškia faktus arba aplinkybes, kuriuos bet kuris normalus asmuo žino arba gali žinoti. Bendrosios patirties taisyklės – kiekvieno Nyderlandų visuomenės piliečio turimos žinios ir patirtis. Taip pat nereikia įrodinėti faktų, apie kuriuos pats teismas sužino proceso metu (teismo bylos nagrinėjimo faktų).

Kartais teisės aktuose būna nustatyta prezumpcija. Tam tikri faktai arba aplinkybės laikomi tokiais tikėtiniais, kad juos nurodanti šalis neprivalo jų (papildomai) įrodyti. Teismas visuotinai suvokiamais dėsniais taip pat gali remtis siekdamas padaryti prezumpciją, grindžiamą tam tikrais jam nurodytais faktais. Tuo atveju priešinga šalis neturi galimybės tą prezumpciją nugincyti. Taip pat esama keleto specialių atvejų. Du pavyzdžiai: pagal kelių eismo teisę, jeigu motorinės transporto priemonės valdytojas patrenkia dviratininką arba pėsčiąjį, jis turi atlyginti už sužalojimą, nebent galima įrodyti, kad avarija įvyko dėl *force majeure*. Kitas pavyzdys būtų atvejis, kai darbuotojas reikalauja kompensacijos už patirtą sužalojimą darbe. Tuo atveju darbdavys privalės atlyginti darbuotojui už tokį sužalojimą, nebent galima pateikti įrodymus, kad reikiamo rūpestingumo buvo laikomasi be trūkumų arba kad darbuotojas susižalojo dėl savo tyčinių veiksmų arba tyčinių neatsargių veiksmų.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Teismas turi teisę laisvai vertinti gautus įrodymus, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip. Ši išimtis susijusi su taisyklėmis dėl nenuginčijamos įrodymų įrodomosios vertės. Nenuginčijamų įrodymų atveju teismas privalo tam tikrų formų įrodymus pripažinti tikrais arba bent jau pripažinti jų vertę. Tačiau ir tai galima nugincyti.

Teismai savo sprendimus gali grįsti tik faktais, kurie yra įrodyti tinkamai taikant įrodymų rinkimo taisyklės.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Tam tikrais atvejais (atliekant apskaitos dokumentų apžiūrą, liudytojams duodant parodymus), vienos iš šalių prašymu teismas pareigą pateikti įrodymus perkelia kitai šaliai. Teismas gali tai daryti savo iniciatyva.

Panašiai vienos iš šalių prašymu arba paties teismo iniciatyva teismas gali nurodyti pateikti eksperto išvadą arba nurodyti apsilankyti patalpose ar jas patikrinti. Ekspertą skiria teismas, ekspertas atsiskaito teismui, patalpose lankosi teismo atstovai. Kai ekspertas rengia išvadą, šalys privalo jam padėti. Šalys turi teisę pareikšti savo požiūrį ir pateikti prašymus tiek eksperto išvados rengimo atveju, tiek apsilankymo patalpose atveju.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Šalis, kuriai teismas leidžia pateikti įrodymus arba kuriai tenka prievolė įrodyti, privalo pateikti savo nurodomų faktų ir (arba) aplinkybių įrodymus. Priešinga šalis gali visada pateikti priešingus įrodymus, jeigu tai nedraudžiama pagal teisės aktus.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas įrodymų nepriima, jeigu šie įrodymai yra nesusiję su byla, nėra pakankamai konkretūs (pernelyg neapibrėžti), yra pateikti ne laiku (per vėlai) arba yra nerimti. Pateiktų įrodymų negalima nepaisyti dėl preziumuojamo jų rezultato.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Nyderlanduose taikoma laisvo įrodymų pateikimo taisyklė, t. y. iš esmės įrodymus galima pateikti bet kuria tinkama forma, jeigu teisės aktuose nenustatyta kitaip. Teisės aktuose taip pat išdėstytas nebaigtinis įrodinėjimo priemonių sąrašas:

dokumentai ir teismų sprendimai;

apskaitos dokumentų, įrašų ir kitų dokumentų apžiūros;

liudytojų parodymai;

oficialios arba žodinės ekspertų išvados ir

patalpų patikrinimai ir apsilankymai jose.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymai turi būti leidžiami pagal teisės aktus ir teikiami vienos iš šalių prašymu, arba teismas savo iniciatyva šią pareigą skiria vienai iš šalių. Šalys taip pat gali duoti parodymus kaip liudytojai (žr. toliau išdėstytą 3 punktą). Tais atvejais, kai liudytojas turi duoti parodymus, liudytojus šaukia šalys.

Liudytojai įrodymus pateikia liudytojo parodymų forma. Parodymai teismo posėdyje priimami žodžiu. Liudytojo parodymais kaip įrodymais leidžiama remtis tik tuo atveju, jeigu jie susiję su faktais, apie kuriuos liudytojas žino asmeniškai. Šaliai, kuri prašo leidimo pateikti liudytojo parodymus, leidžiama tai daryti, jeigu įrodinėjami faktai yra ginčijami ir gali padėti išspręsti bylą.

Vienos iš šalių prašymu arba teismo iniciatyva ekspertai gali pateikti rašytines arba žodines išvadas (Civilinio proceso kodekso 194 straipsnis). Jeigu teikiama rašytinė išvada, teismas nustato jos pateikimo terminą. Jeigu teikiama žodinė išvada, ekspertas duoda parodymus nustatytą teismo bylos nagrinėjimo dieną.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Įrodymai skirstomi į nenuginčijamus ir nuginčijamus. Nenuginčijamų įrodymų atveju teismas privalo įrodymų turinį priimti kaip tikrą arba pripažinti tos įrodymų formos įrodomąją galią, kaip nustatyta teisės aktuose. Net ir nenuginčijamų įrodymų atveju galima pateikti priešingus įrodymus, nebent tai draudžiama teisės aktais. Nenuginčijamų įrodymų pavyzdžiai yra autentiški dokumentai ir baudžiamųjų teismų sprendimai. Teismas turi teisę laisvai nustatyti nuginčijamų įrodymų įrodomąją vertę.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikromis aplinkybėmis dokumentas laikomas visišku įrodymu. Tam tikromis aplinkybėmis dokumentas taip pat yra būtinas, kad įsigaliotų konkreti teisė. Pavyzdys galėtų būti ikivedybinė sutartis arba testamentas. Notaro parengtos ikivedybinės sutarties arba testamentas būvimas įrodomas pateikiant notarinį aktą. Testamentas priedas taip pat gali būti įrodymas. Testamentas priedas yra ranka rašytas ir pasirašytas dokumentas su nurodyta data, kuriame išdėstomi testatoriaus pageidavimai. Šie pageidavimai gali būti susiję, *inter alia*, su drabužių, papuošalų ir nurodytų namų apyvokos daiktų bei nurodytų knygų palikimu pagal testamentą. Testamentas priedas neprivalo būti patvirtintas notarinio aktu.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pagrindinis principas – bet kas, pagal teisės aktus pašauktas duoti parodymus, privalo tai daryti. Taikoma pareiga atvykti į teisminį bylos nagrinėjimą ir duoti teisingus parodymus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Tam tikromis aplinkybėmis asmuo gali būti atleistas nuo pareigos duoti parodymus.

Asmenys, palaikantys glaudžius asmeninius santykius su viena iš šalių, gali prašyti atleisti nuo pareigos duoti parodymus. Tai yra šalies sutuoktiniai ir buvę sutuoktiniai arba registruotieji partneriai ir buvę registruotieji partneriai, kraujo ryšiais ar santuoka susiję šalies giminaičiai arba tų asmenų sutuoktiniai ar registruotieji partneriai iki antrosios eilės imtinai – pvz., tėvai, vaikai, seneliai, anūakai, broliai ir seserys.

Liudytojai taip pat gali prašyti taikyti išimtį atsakydami į konkrečius klausimus, jeigu dėl atsakymo liudytojui arba jo kraujo ar santuokos ryšiais susijusiam aukštutinės arba žemutinės tiesiosios linijos arba šoninės linijos antrosios ar trečiosios eilės giminaičiui arba to asmens sutuoktiniui, buvusiam sutuoktiniui arba registruotajam partneriui ar buvusiam registruotajam partneriui kiltų baudžiamojo persekiojimo rizika (Civilinio proceso kodekso 165 straipsnio 3 dalis). Išimtis taip pat taikoma funkcinio pagrindu. Ji taikoma asmenims, kurie dėl privilegijuotų santykių, susiklosčiusių verčiantis jų profesija, dirbant tam tikrą darbą ar dėl kito statuso (pvz., dvasininkai, gydytojai, advokatai ir notariai) privalo laikytis konfidencialumo.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Jeigu liudytojui registruotu laišku buvo išsiųstas šaukimas atvykti į teisminį bylos nagrinėjimą ir jis neatvyksta, teismas atitinkamos šalies prašymu gali nustatyti dieną, kurią liudytojas gali būti pašauktas teismo antstolio įteikiamu šaukimu. Jeigu liudytojas vis tiek neatvyksta, teismas gali nurodyti policijai jį atvesdinti. Jeigu liudytojas atvyksta, tačiau atsisako duoti parodymus, atitinkama šalis gali prašyti teismo jį sulaikyti už nepagarbą teismui. Tada prašymą pateikusi šalis turi sumokėti liudytojo sulaikymo išlaidas. Teismas sulaikymą skiria tik tuo atveju, jeigu jis mano, kad tai yra pagrįsta siekiant nustatyti tiesą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Iš esmės parodymus privalo duoti kiekvienas asmuo, išskyrus tuos, kurie turi teisę naudotis išimtimi (žr. 2.9 punktą).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojus išklauso ir apklausia teismas. Šalys ir jų advokatai taip pat gali pateikti liudytojams klausimų. Teismas savo iniciatyva arba vienos iš šalių prašymu gali suvesti liudytojus į akistatą tarpusavyje ir su šalimis. Po to, kai liudytojas duoda parodymus, teismas gali pateikti šalims klausimų, o šalys gali pateikti klausimų viena kitai.

Nyderlandų įrodymų rinkimo taisyklėse nėra konkrečių nuostatų dėl vaizdo konferencijų. Pagal Nyderlandų teisę taikyti šią procedūrą nedraudžiama, praktinių sunkumų surengti vaizdo konferenciją taip pat nėra. Šį klausimą sprendžia teismas.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Neteisėti įrodymai gali būti skirstomi į neteisėtai gautus įrodymus ir neteisėtai naudojamus įrodymus. Jeigu įrodymai buvo gauti neteisėtai, tai nereiškia, kad juos naudoti visada neteisėta. Teismas visada turi diskreciją spręsti, ar įrodymai turėtų būti laikomi neteisėtais.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalys gali būti išklaustos kaip bylos šalys, tačiau tada jų padaryti pareiškimai nelaikomi įrodymais, palankiais šaliai, kuri apklausama kaip liudytojas, nebent parodymais siekiama patikslinti kitus netinkamus įrodymus (Civilinio proceso kodekso 164 straipsnio 2 dalis).

Paskutinis naujinimas: 09/02/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Austrija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Iš esmės kiekviena proceso šalis privalo išvardyti visus faktinius teiginius savo ieškiniui pagrįsti (argumentavimo pareiga – vok. *Behauptungslast*) ir pateikti atitinkamus įrodymus (Austrijos civilinio proceso kodekso (vok. ZPO) 226 straipsnio 1 dalis ir 239 straipsnio 1 dalis). Jeigu bylos faktai lieka neaiškūs (padėtis „non liquet“), teismas vis tiek turi priimti sprendimą. Tokiais atvejais tampa svarbios prievolės įrodyti taikymo taisyklės. Kiekviena proceso šalis turi prievolę įrodyti ir privalo užtikrinti, kad būtų įvykdytos visos jai palankiose taisyklėse nustatytos pareigos. Įprastomis aplinkybėmis ieškovas turi įrodyti visus faktus, kuriais grindžia savo ieškinį, o atsakovas turi įrodyti visus faktus, kuriais grindžia savo prieštaravimus. Ieškovas taip pat privalo įrodyti, kad įvykdyti procesiniai reikalavimai.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Sprendimui priimti svarbūs faktai turi būti įrodyti, jeigu jiems netaikoma prievolės įrodyti išimtis. Nereikia įrodyti pripažintų faktų (Civilinio proceso kodekso 266 ir 267 straipsniai), akivaizdžių faktų (Civilinio proceso kodekso 269 straipsnis) ar teisiškai preziumuojamų faktų (Civilinio proceso kodekso 270 straipsnis). Pripažintu laikomas faktas, kurį proceso šalis pripažįsta teisingu priešingos šalies teiginiu. Teismas iš esmės privalo pripažinti pripažintą faktą teisingu ir priimti sprendimą be papildomo nagrinėjimo.

Faktas yra akivaizdus, jeigu jis visuotinai žinomas (t. y. bet kuriuo metu žinomas arba patikimai suvokiamas dideliame skaičiui žmonių) arba žinomas teismui, kuriame vyksta pagrindinis posėdis, iš jo paties oficialiai nustatytų faktų arba aiškiai matomas iš turimų dokumentų.

Teismas privalo savo sprendime *ex officio* atsižvelgti į akivaizdžius faktus; jų nereikia pareikšti ar įrodyti.

Teisinė prezumpcija tiesiogiai kyla iš teisės aktų ir ja remiantis prievolė įrodyti pereina priešingai proceso šaliai. Proceso šaliai, kuri naudojasi šia prezumpcija, priešinga šalis turi įrodyti priešingai. Ji turi įrodyti, kad nors esama pagrindo taikyti teisinę prezumpciją, preziumuojamų faktų ar teisinės padėties nėra.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimą?

Teismo proceso tikslas – įtikinti teisėją tam tikro fakto buvimu. Apskritai siekiant įtikinti teisėją turi būti vadovaujamasi „didele tikimybe“, o „visiško tikrumo“ nereikalaujama.

Įrodymų standarto laipsniai nustatyti įstatymais arba teismų praktika ir siekia nuo „didelės tikimybės“ iki „beveik visiško tikrumo“. Pirmuoju atveju pagal Civilinio proceso kodeksą (274 straipsnis) pakankamas įrodymų standartas yra prezumpcija arba liudijimas. *Prima facie* įrodymais taip pat sumažinamas įrodymų standartas, jie padeda įveikti sunkumus teikiant įrodymus, kai nagrinėjami ieškiniai dėl žalos. Jeigu įvykiai susiklosto tam tikra tipiška linkme, kuri, kaip rodo gyvenimo patirtis, lemia konkretų priežastinį ryšį arba kaltę, tos sąlygos laikomos įrodymais remiantis *prima facie* net ir individualiais atvejais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymus teisėjai gali paimti savo iniciatyva arba proceso šaliai pateikus prašymą. Vien tiriamojo pobūdžio procese (kai paties teisėjo iniciatyva teismas privalo nustatyti lemiamus bylos faktus) proceso šalių prašymas nebūtinas. Standartiniame procese pagal Austrijos Civilinio proceso kodeksą teisėjas gali savo iniciatyva paimti bet kokius įrodymus, kuriais tikisi išsiaiškinti svarbius faktus (Civilinio proceso kodekso 183 straipsnis). Teisėjas gali nurodyti proceso šalims pateikti dokumentinius įrodymus, pareikalauti, kad būtų atlikta vietos apžiūra, arba kaip įrodymus užsakyti ekspertizę ar nurodyti atlikti proceso šalių apklausą. Vis dėlto reikalauti, kad būtų pateikti dokumentiniai įrodymai, galima tik tuo atveju, jei šiuos nurodė bent viena iš proceso šalių, o jeigu abi proceso šalys prieštarauja, dokumentinių įrodymų negalima pripažinti leistinai ir negalima apklausti liudytojų. Visais kitais atvejais įrodymai paimami gavus vienos proceso šalies prašymą paimti įrodymus.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Iš esmės įrodymai paimami žodiniame posėdyje. Per parengiamąjį posėdį (Civilinio proceso kodekso 258 straipsnis) teismas ir proceso šalys ir (arba) jų atstovai kartu parengia pagrindinių teismo posėdžių tvarkaraštį, kuriame taip pat nurodomas įrodymų paėmimo tvarkaraštis. Tačiau prireikus bet kuriuo metu gali įvykti tolesnė diskusija apie proceso eigą. Kai įrodymai paimami, rezultatai aptariami su proceso šalimis (Civilinio proceso kodekso 278 straipsnis). Įrodymus turi tiesiogiai paimti teisėjas, kuris spęs bylą. Įstatyme konkrečiai numatytais atvejais įrodymus taip pat galima paimti taikant tarpusavio pagalbos procedūrą. Proceso šalys turi būti šaukiamos įrodymams paimti ir turi įvairias teises dalyvauti tam vykstant, pvz., pateikti klausimų liudytojams ir ekspertams. Įrodymai visada paimami paties teisėjo iniciatyva, net jeigu proceso šalys neatvyksta, nors yra šaukiamos.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Proceso šalies prašymas paimti įrodymus turi būti atmetamas, jeigu teismas mano, kad įrodymai nesusiję su byla (Civilinio proceso kodekso 275 straipsnio 1 dalis) arba jeigu jie pateikiami siekiant vilkinti procesą (Civilinio proceso kodekso 178 straipsnio 2 dalis, 179 straipsnis ir 275 straipsnio 2 dalis). Taip pat įmanoma nustatyti terminą, per kurį turi būti paimti įrodymai, kurių paėmimas gali užvilkinoti procesą (Civilinio proceso kodekso 279 straipsnio 1 dalis). Kai terminas sueina, prašymas paimti įrodymus gali būti atmetamas. Prašymas taip pat gali būti atmetamas, jeigu yra nereikalingas, nes teismas jau yra įtikintas arba fakto nebūtina įrodyti, arba paimti įrodymus draudžiama. Kai dėl įrodymų paėmimo susidaro išlaidų (pvz., liudija ekspertas), prašiusi paimti įrodymus proceso šalis turi atlikti išankstinį mokėjimą. Jeigu per nustatytą terminą mokėjimas neatliekamas, įrodymus galima pateikti tik vėliau, jei taip nebus užvilkinas procesas.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Austrijos civilinio proceso kodekse numatytos penkios klasikinės įrodinėjimo priemonės: dokumentiniai įrodymai (292–319 straipsniai), liudytojų parodymai (320–350 straipsniai), ekspertų parodymai (351–367 straipsniai), teisminė apžiūra (368–370 straipsniai) ir proceso šalių apklausa (371–383 straipsniai). Iš esmės bet kuris informacijos šaltinis gali būti pripažintas leistinu įrodymu ir pagal formą priskirtas prie vienos iš minėtųjų įrodinėjimo priemonių.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojai apklausiami individualiai, nedalyvaujant liudytojams, kurie bus apklausti vėliau. Taip jiems užkertamas kelias daryti įtaką kitų parodymams. Jeigu liudytojų parodymai vieni kitiems prieštarauja, tie liudytojai gali būti apklausti vienu metu. Liudytojų apklausa pradeda pateikiant bendrus klausimus, kuriais siekiama nustatyti, ar liudytojas dėl kokios nors priežasties netinka liudyti, ar jis turi teisę neduoti parodymų ir ar esama veiksnių, dėl kurių jis negali prisiekti. Kai liudytojas įspėjamas sakyti tiesą ir jam nurodomi melagingo liudijimo padariniai pagal baudžiamąją teisę, pradeda tikroji apklausa – liudytojo prašoma pateikti savo asmens duomenis. Tada liudytojui teikiami klausimai apie pačią bylą. Proceso šalys gali dalyvauti liudytojų apklausoje ir, jeigu teismas sutinka, pateikti liudytojams klausimų. Netinkamus klausimus teisėjas gali atmesti. Iš esmės liudytojai turi būti apklausiami tiesiogiai bylą nagrinėjančiame teisme, tačiau tam tikromis aplinkybėmis įmanoma liudytojus apklausti teisminės tarpusavio pagalbos kanalais (Civilinio proceso kodekso 328 straipsnis). Ekspertų parodymai yra skirti padėti teismui. Liudytojai teikia parodymus dėl faktų, o ekspertai suteikia žinių, kurių teisėjas neturi. Ekspertai savo parodymus iš esmės turi duoti tiesiogiai bylą nagrinėjančiame teisme. Ekspertas be apribojimų gali būti pakviestas ir paties teisėjo iniciatyva. Liudytojai ekspertai turi pateikti savo nustatytus faktus ir nuomonę. Žodinė nuomonė turi būti pateikta per žodinį posėdį. Rašytinės nuomonės ekspertas turi paaiškinti per žodinį posėdį, jeigu to prašo proceso šalys. Nustatytus faktus ir nuomonę būtina pagrįsti. Privačios nuomonės pagal Civilinio proceso kodeksą nelaikomos eksperto nuomonėmis ir turi privačių dokumentų statusą.

Austrijos teisėje neleidžiama viso proceso atlikti vien raštu. Tačiau, kadangi įrodinėjimo priemonės nėra niekaip apribotos, liudytojai turi galimybę parodymus teikti raštu. Vis dėlto rašytiniai liudytojų parodymai laikomi dokumentiniais įrodymais ir teismas juos vertina nepriklausomai. Jeigu teismas mano, kad tai reikalinga, liudytojas turi atvykti į teismą, išskyrus atvejus, kai to liudytojo apklausai prieštarauja abi proceso šalys.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Civilinio proceso kodekse (272 straipsnis) įtvirtintas „laisvo įrodymų vertinimo“ principas. Įrodymai įvertinami išnagrinėjant teisėjo paimtų įrodymų rezultatus. Atlikdamas šį vertinimą teisėjas neprivalo vadovautis jokiais įstatymu nustatytais taisyklėmis dėl įrodymų, o turi remdamasis savo vidiniu įsitikinimu nuspręsti, ar įrodymai yra teisingi. Įrodinėjimo metodams jokia hierarchija netaikoma. Rašytiniai įrodymai laikomi dokumentiniais įrodymais, jeigu tai nėra eksperto ataskaita. Austrijoje išduoti valstybiniai dokumentai laikomi autentiškais, t. y. daroma prielaida, kad juos iš tikrųjų išdavė juose nurodytas subjektas. Įrodinėjimo tikslais taip pat preziumuojama, kad jų turinys yra teisingas. Jeigu privatūs dokumentai yra pasirašyti, jie taip pat be išlygų pripažįstami įrodymu, kad juos pasirašęs asmuo pateikė juose esančius teiginius. Jų tikslumas visada įvertinamas remiantis laisvo įrodymo vertinimo principu.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Austrijos civilinio proceso kodekse nereikalaujama konkrečiose bylose atsižvelgti į tam tikrų tipų įrodymus. Ieškinio suma reikšmės įrodinėjimo metodo pasirinkimui neturi.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojai privalo atvykti į teismą, duoti parodymus ir, jeigu jų prašoma, prisiekti. Jeigu tinkamai pašauktas liudytojas be pakankamos priežasties neatvyksta į posėdį, teismas pirmiausia turi skirti administracinę baudą ir, jeigu liudytojas neatvyksta antrą kartą, nurodyti jį į posėdį atvesdinti. Jeigu liudytojas atsisako duoti parodymus nenurodydamas jokios priežasties arba pateikdamas nepateisinamą priežastį, jis gali būti priverstas liudyti. Liudytojui pateikus melagingus parodymus teisme, pradeda baudžiamasis procesas.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Kai esama priežasčių atsisakyti duoti parodymus (Civilinio proceso kodekso 321 straipsnis), liudytojas turi teisę neatsakyti į klausimą arba konkrečius klausimus. Visapusiškos teisės atsisakyti duoti parodymus nėra. Tokios priežastys yra nešlovė arba baudžiamojai persekiojimo rizika liudytojui arba jo artimam asmeniui, tiesioginis tų asmenų finansinės padėties pabloginimas, valstybės pripažintos konfidencialumo pareigos, advokato, darbo ir socialinės apsaugos teisės srityje – teisės aktais numatytos atstovavimo institucijos arba savanoriškos profesinės organizacijos, galinčios sudaryti kolektyvines sutartis,

teisė neatskleisti profesinės paslapties, galimas meno ar verslo paslapties atskleidimas, taip pat naudojimas balsavimo teise, kuri pagal įstatymą laikoma slapta. Prieš apklausdamas liudytojus teismas turi juos informuoti apie šias priežastis. Liudytojai, pageidaujantys pasinaudoti savo teise atsisakyti duoti parodymus, turi nurodyti priežastis.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Teismas gali savo nuožiūra nuspręsti, ar liudytojo atsisakymas duoti parodymus yra teisėtas. Liudytojai, kurie atsisako duoti parodymus nenurodydami jokios priežasties arba nurodydami priežastis, kurias teismas laiko nepateisinamomis, gali būti priverčiami duoti parodymus (Vykdymo užtikrinimo kodekso (vok. *Exekutionsordnung*) 354 straipsnis). Liudytojai gali būti priverčiami duoti parodymus skiriant jiems baudas ir (ribotai) įkalinimą, jie taip pat privalo atlyginti proceso šalims žalą, padarytą dėl nepateisinamo atsisakymo duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Parodymų negalima imti iš asmenų, kurie negalėjo arba negali paliudyti įrodytinų faktų arba pasakyti to, ką matė. Jie laikomi turinčiais visišką fizinį negebėjimą duoti parodymus (Civilinio proceso kodekso 320 straipsnio 1 dalis). Jeigu tai yra nepilnamečiai ar psichikos sutrikimų turintys asmenys, teismas turi individualiai nuspręsti, ar jie gali duoti parodymus. Jeigu apklaustinas asmuo yra nepilnametis, teismas, *ex officio* arba gavęs prašymą, gali nuspręsti jo visai neapklausti arba apklausti tik tam tikromis temomis, jeigu, atsižvelgiant į nepilnamečio asmens psichinę brandą, faktus, dėl kurių jis turi būti apklausiamas, ir į jo santykių su proceso šalimis artumą, apklausa pakenktų nepilnamečio asmens interesams (Civilinio proceso kodekso 289b straipsnio 1 dalis); tas pats taikoma ne ginčo procedūroje (Bylų nagrinėjimo ne ginčo tvarka įstatymo 35 straipsnis). Taip pat yra trys santykinio negebėjimo duoti parodymus atvejai (Civilinio proceso kodekso 320 straipsnio 2–4 dalys), būdingi dvasininkams, kurie negali atskleisti informacijos, jiems patikėtos per išpažintį, arba kuriems taikoma kitokia su jų pareigomis susijusi konfidencialumo pareiga, valstybės pareigūnams, kurie negali atskleisti su savo pareigomis susijusiomis konfidencialios informacijos, jeigu nepadaroma išimties, ir tarpininkams, kurie negali atskleisti tarpininkavimo pagrindu jiems patikėtos arba kitaip gautos informacijos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismas turi pateikti liudytojams reikiamus klausimus apie faktus, kuriuos planuojama įrodyti jų parodymais, ir apie aplinkybes, kuriomis jie tuos faktus sužinojo. Proceso šalys gali dalyvauti liudytojų apklausoje ir, teismui sutikus, pateikti jiems klausimų, kad jų parodymai būtų patikslinti ar papildyti. Netinkamus klausimus teisėjas gali atmesti. Esminis liudytojų parodymų turinys turi būti įrašomas į protokolą arba prireikus parodymai turi būti užrašomi stenograma. Vaizdo ir garso įrašymo įranga ir joje esantys duomenys paprastai laikomi apžiūros objektais. Apžiūros įrodymai gaunami teismui sensoriniu principu tiesiogiai suvokus dalykų ypatumus ar sąlygas. Tačiau vadovaujantis principu, kad įrodymai turėtų būti paimami tiesiogiai, tokie įrodymai laikomi leistiniais tik tada, kai tiesioginių įrodymų (pvz., liudytojų parodymų) nėra. Iš esmės galima liudytojus apklausti naudojantis vaizdo technologijomis ir, siekiant proceso ekonomiškumo, toks apklausos būdas turėtų būti taikomas vietoj apklausos tuomet, kai vykdomi teisminės pagalbos prašymai. Nuo 2011 m. visi teismai turi vaizdo konferencijų priemonių.

Jeigu civilinio proceso dalykas yra susijęs su baudžiamojo proceso dalyku, apklausiant asmenį, kuris pagal baudžiamojo proceso kodekso 65 straipsnio 1 dalies a punktą yra nukentėjęs, jo prašymu proceso šalių ir jų atstovų dalyvavimas apklausoje turi būti ribojamas taip, kad jie apklausą galėtų sekti techninėmis vaizdo ir garso perdavimo priemonėmis ir užduoti klausimus patys apklausoje nedalyvaudami. Jeigu nukentėjęs yra nepilnametis, jam apklausti apie baudžiamojo proceso dalyką turi būti pakviečiamas tinkamas ekspertas (Civilinio proceso kodekso 289a straipsnio 1 dalis). Teismas, gavęs prašymą, gali apklausti asmenį pirmoje dalyje aprašytomis priemonėmis, jeigu atsižvelgiant į įrodinėjamąjį dalyką ir asmeninį poveikį apklaustinam asmeniui negali būti pagrįstai reikalaujama, kad apklaustinas asmuo duotų parodymus dalyvaujant proceso šalims (Civilinio proceso kodekso 289a straipsnio 2 dalis). Teismas, gavęs prašymą arba *ex officio*, gali atlikti apklausą 289a straipsnio 1 dalyje aprašytomis priemonėmis, o jei įmanoma – dalyvaujant tinkamam ekspertui, jeigu apklausiant nepilnametį asmenį dalyvaujant proceso šalims arba jų atstovams jo gerovei gali būti padaryta žala – nors ir ne dėl pačios apklausos, bet atsižvelgiant į jo psichinę brandą, faktus, dėl kurių jis turi būti apklausiamas, ir jo santykius su proceso šalimis (Civilinio proceso kodekso 289b straipsnio 2 dalis). Civilinio proceso kodekso 289a ir 289b straipsniai taikytini ir ne ginčo procedūroje (Bylų nagrinėjimo ne ginčo tvarka įstatymo 35 straipsnis).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu proceso šalis, siekdama gauti įrodymus, pažeidžia sutartinę prievolę, privatinės teisės nuostatą arba pripažintus moralės principus, teismas gali tuos įrodymus pripažinti leistiniais ir įvertinti, bet atitinkama proceso šalis vis tiek privalės sumokėti kompensaciją. Jeigu, siekdama gauti įrodymus, proceso šalis pažeidžia baudžiamosios teisės nuostatą, kuria saugomos Konstitucijoje nustatytos pagrindinės teisės ir laisvės (pvz., fiziškai sužaloja liudytoją, pagrobia jį ar priverčia duoti parodymus), taip gauti įrodymai laikomi neleistiniais ir teismas negali jų priimti. Jeigu kyla abejonių, ar padaryta nusikalstama veika, teismas gali sustabdyti civilinį procesą, kol bus priimtas galutinis sprendimas baudžiamajame procese. Jeigu įrodymams gauti padaryta nusikalstama veika nepažeidžiamos Konstitucijoje nustatytos pagrindinės teisės ir laisvės, atitinkamai proceso šaliai taikoma baudžiamoji atsakomybė, bet įrodymai nelaikomi neleistiniais. Neleistiniais laikomi tik tie neteisėtai gauti įrodymai, kurie turėjo neigiamą poveikį teismo pareigai nustatyti tiesą, todėl nebuvo galima užtikrinti, kad teismas priimtų teisingą ir tikslų sprendimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Proceso šalių apklausa taip pat yra įrodymai. Kaip ir liudytojai, proceso šalys privalo dalyvauti, duoti parodymus ir prisiekti. Tačiau proceso šalių negalima priversti atvykti į teismą ar duoti parodymų. Dėl kiekvieno atvejo, kai proceso šalis neatvyksta į teismą ar jame neduoda parodymų, teismas turi spręsti deramai atsižvelgdamas į visas aplinkybes. Tik tėvystės ar santuokos nutraukimo procese įmanoma prievartos priemonėmis užtikrinti, kad proceso šalys atvyktų į teismą. Jeigu proceso šalis nesako tiesos (kitai negu liudytojas), tai nėra nusikalstama veika, nebent melagingi parodymai duodami prisiekus. Proceso šalių apklausą teisėjai gali atlikti savo iniciatyva.

4 Ar ši valstybė narė pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį nurodė kitas institucijas, kompetentingas rinkti įrodymus teismo proceso civilinėse ar komercinėse bylose tikslais pagal šį reglamentą? Jei taip, kokiose bylose jos yra kompetentingos rinkti įrodymus? Ar jos gali prašyti tik surinkti įrodymus, ar taip pat padėti rinkti įrodymus remiantis kitos valstybės narės prašymu? Taip pat žr. pranešimą pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį.

Šiuo metu Austrijoje pagal nacionalinę teisę įgaliojimus rinkti įrodymus tarpvalstybinėse bylose pagal reglamento 2 straipsnio 1 dalį turi tik teismai.

Paskutinis naujinimas: 13/04/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [\[pl\]](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently

being prepared by our translators.

Please note that the following languages: [\[en\]](#) have already been translated.

Įrodymų rinkimas - Lenkija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Įrodinėjimo klausimai ir įrodymų rinkimas reglamentuojamas Civiliniame kodekse (lenk. *Kodeks cywilny*, 6 straipsnis) ir Civilinio proceso kodekse (lenk. *Kodeks postępowania cywilnego*, 227–315 straipsniai).

Pagal Civilinio kodekso 6 straipsnį pareiga įrodyti faktinę aplinkybę tenka asmeniui, kuris remiasi iš šios faktinės aplinkybės kylančiomis teisinėmis pasekmėmis. Pareiga įrodyti vienokias faktines aplinkybes tenka ieškovui, o kitokias – atsakovams.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Taisyklės, kad pareiga įrodyti faktinę aplinkybę tenka asmeniui, kuris remiasi iš jos kylančiomis teisinėmis pasekmėmis, išimtyms turi būti tiesiogiai nustatytos teisės akte.

Tam tikrais atvejais įrodinėjimo pareiga gali būti perkeliama kitam asmeniui. Taip gali būti tais atvejais, kai, pavyzdžiui, įrodymai sunaikinami arba įrodymų neįmanoma surinkti. Teismų praktikoje laikomasi nuomonės, kad jeigu asmens elgesys neleidžia arba rimtai kliudo kitam asmeniui, kuriam tenka įrodinėjimo pareiga, įrodyti faktines aplinkybes, tada pirmasis asmuo privalo įrodyti, kad šių faktinių aplinkybių nebuvo.

Įrodinėjimo pareigos klausimas yra glaudžiai susijęs su teisinių prezumpcijų institutu. Pagal Civilinio proceso kodekso 234 straipsnį teisinė prezumpcija teismui yra privaloma. Paprastai teisinę prezumpciją leidžiama paneigti.

Teisinės prezumpcijos, kurios keičia įrodinėjimo taisykles, susijusios, pvz., su sąžiningumu arba nesąžiningumu (Civilinio kodekso 7 straipsnis), prielaida, kad vaikas gimė gyvas (Civilinio kodekso 9 straipsnis), neteisėtumu (Civilinio kodekso 24 straipsnio 1 dalis), bendrasavininkų lygybomis dalimis (Civilinio kodekso 197 straipsnis), skolininko veiksmų žinant, kad jie nenaudingi kreditoriams (Civilinio kodekso 527 straipsnio 3 dalis ir 529 straipsnis), civilinės partnerystės partnerių dalių vienoda verte (Civilinio kodekso 826 straipsnio 2 dalis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Pagal laisvo įrodymų vertinimo principą (Civilinio proceso kodekso 233 straipsnis) teismas pats vertina įrodymų patikimumą ir įrodomąją galią, išsamiai išnagrinėdamas surinktus įrodymus.

Teismas gali savo sprendimą grįsti tik tinkamai surinktais įrodymais, laikydamasis reikalavimo, susijusio su įrodymų šaltiniais ir tiesioginio įrodymų pateikimo principo.

Taip pat teismas laisvai vertina ekspertų išvadas.

Be to, Civilinio proceso kodekso 243 straipsnyje numatytas tikimybės įrodinėjimo institutas. Tikimybės įrodinėjimas – tai įrodinėjimui alternatyvi priemonė siauruoju požiūriu, ja neužtikrinamas joks tikrumas, tiesiog nustatoma, kad teiginys dėl konkrečios faktinės aplinkybės yra tikėtinas. Formalus įrodymų rinkimas yra taisyklė, o tikimybės įrodinėjimas yra išimtis, naudinga šaliai, kuri remiasi tam tikra faktine aplinkybe. Nagrinėjant klausimus, kurie yra šalutinio pobūdžio, ir teisės akte aiškiai numatytais atvejais pakanka įrodyti tikimybę.

2 Įrodymų rinkimas

Kiekvienas ir ieškovo, ir atsakovo teiginys turi būti grindžiamas įrodymais.

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teismas gali priimti įrodymus, kuriais šalis nesiremia, tačiau jie turi būti susiję tik su šios šalies teiginiais, susijusiais su esminėmis ir ginčijamomis aplinkybėmis, jeigu teismas mano, kad nagrinėjant bylą surinktų įrodymų nepakanka jai išspręsti (Civilinio proceso kodekso 232 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Iš esmės teismas priima įrodymus šalių prašymu, nes būtent jos privalo nurodyti bylai išnagrinėti būtinus įrodymus. Tačiau teismas narinėja, ar šalių nurodomus įrodymus yra tikslinga ar būtina priimti (Civilinio proceso kodekso 236 straipsnis).

Teismas turėtų priimti nutartį dėl įrodymų, jei renka įrodymus, taip pat jeigu priima įrodymus *ex officio*.

Sprenddamas, ar priimti bylos šalies pateiktus įrodymus, teismas turėtų nagrinėti:

ar konkreči faktinė aplinkybė yra svarbi bylai (Civilinio proceso kodekso 227 straipsnis);

ar faktinę aplinkybę reikia įrodinėti (pavyzdžiui, ji gali būti visuotinai žinoma (Civilinio proceso kodekso 228 straipsnio 1 dalis, arba šalys gali ją pripažinti (Kodekso 229 straipsnis);

ar konkretūs įrodymai yra galimi konkrečioje byloje (pvz., Civilinio proceso kodekso 246 ir 247 straipsniai);

ar faktinė aplinkybė, dėl kurios yra pateikti įrodymai, dar nėra pakankamai aiški ir ar įrodymai nėra pateikti vien siekiant vilkinti bylą (Civilinio proceso kodekso 217 straipsnio 2 dalis).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas atmesti šalies prašymą rinkti įrodymus, jeigu jis yra susijęs su bylai nereikšmingomis faktinėmis aplinkybėmis (Civilinio proceso kodekso 227 straipsnis), visuotinai žinomomis faktinėmis aplinkybėmis, faktinėmis aplinkybėmis, kurias nagrinėjant bylą pripažino kita šalis, jeigu šis pripažinimas nekelia abejonių, taip pat faktinėmis aplinkybėmis, kurios yra žinomos teismui *ex officio*, nors tokiu atveju teismas turėtų pranešti šalis apie šias faktines aplinkybes per posėdį (Civilinio proceso kodekso 228 ir 229 straipsniai).

Teismas gali nuspręsti, kad bylai išspręsti svarbios faktinės aplinkybės yra įrodytos, jeigu šią išvadą galima padaryti remiantis kitomis įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis (faktinė prezumpcija, Civilinio proceso kodekso 231 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Dokumentai (Civilinio proceso kodekso 244–257 straipsniai)

Dokumentai – tai rašytiniai pareiškimai; jie gali būti viešieji arba privatūs. Jeigu oficialius dokumentus tinkama forma parengia kompetentingos viešosios valdžios institucijos, daroma prielaida, kad jų oficialiai patvirtintus turinys yra teisingas ir kad juos iš tikrųjų išdavė išdavusioji institucija.

Liudytojų parodymai (Civilinio proceso kodekso 258–277 straipsniai).

Niekas negali atsisakyti duoti parodymų, išskyrus šalies sutuoktinį, jų tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaučius, pusbrolius, pusseseres ir tos pačios linijos ir laipsnio giminaučius, tapusius jais dėl santuokos. Teisė atsisakyti duoti parodymus suteikiama ir pasibaigus santuokai arba įvaikinimo santykiams.

Eksperto išvada (Civilinio proceso kodekso 278–291 straipsniai).

Eksperto išvada yra išvada dėl faktinių aplinkybių ir įvykių, kuriems nagrinėti ir išaiškinti reikalingos konkrečios specializuotos žinios, padedančios teismui tinkamai įvertinti faktines aplinkybes ir išspręsti konkrečią bylą.

Apžiūra (Civilinio proceso kodekso 292–298 straipsniai).

Apžiūra – tai teismo atliekamas tiesioginis turto, asmenų būklės, vietos ar daikto patikrinimas.

Šalių apklausa (Civilinio proceso kodekso 299–304 straipsniai).

Jeigu panaudojus turimus įrodymus arba jų nesant lieka neišaiškintų faktinių aplinkybių, kurios yra svarbios bylai, teismas įpareigoja apklausti šalis, siekiant išsiaiškinti šias faktines aplinkybes.

Jeigu juridinis asmuo yra šalis, teismas išklauso asmenis, priklausančius organizacijai, turinčiai teisę atstovauti šiai šaliai.

Be to, teismas gali priimti įrodymus, pateiktus kaip kraujo grupės tyrimo rezultatai, vaizdo medžiaga, televizijos medžiaga, fotokopijos, nuotraukos, planai, piešiniai, garso diskai arba kasetės ir kita vaizdo ar garso įrašymo ir saugojimo įranga.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Pagal Civilinio proceso kodekso 266 straipsnį, prieš apklausiant liudytoją jam yra pranešama apie jo teisę atsisakyti duoti parodymus ir apie baudžiamąją atsakomybę už melagingus parodymus. Liudytojas, kuris ruošiasi duoti parodymus, prisiekia prieš teismą.

Pagal Civilinio proceso kodekso 271 straipsnio 1 dalį liudytojas duoda parodymus žodžiu. Liudytojo parodymai yra perskaitomi liudytojui ir, jei taikytina, papildomi pagal jo pastabas.

Paprastai dar neapklausti liudytojai negali dalyvauti apklausiant kitus liudytojus (Civilinio proceso kodekso 264 straipsnis), o jeigu liudytojai duoda prieštarungus parodymus, gali būti surengta jų akistata (Civilinio proceso kodekso 272 straipsnis).

Teismas gali prašyti vieno ar daugiau ekspertų pateikti išvadą, pranešdamas jiems, ar išvada turi būti pateikta žodžiu, ar raštu (Civilinio proceso kodekso 278 straipsnis). Ekspertas gali atsisakyti duoti parodymus dėl tų pačių priežasčių kaip ir liudytojas (Civilinio proceso kodekso 280 ir 261 straipsniai). Ekspertas taip pat duoda priesaiką, nebent šalys atleidžia jį nuo šios pareigos. Kiekvienoje išvadoje turi būti nurodyti jos motyvai (Civilinio proceso kodekso 285 straipsnis). Ekspertai gali prašyti atlyginimo už savo darbą (Civilinio proceso kodekso 288 straipsnis).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Kalbant apie įrodinėjimo priemonių patikimumą ir galią, nėra jokio pagrindo pripažinti formalios įrodinėjimo priemonių hierarchijos, atsiejant jas nuo konkrečios bylos faktinių aplinkybių. Paprastai teismas vertina įrodymus savo nuožiūra (Civilinio proceso kodekso 233 straipsnis). Vertindamas įrodymus, teismas turėtų atsižvelgti į Civilinio proceso kodekso 246 ir 247 straipsniuose įtvirtintą principą, pagal kurį rašytiniai įrodymai turi didesnę įrodomąją galią nei liudytojų ar šalių parodymai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Kai kuriems teisiniams veiksams atlikti reikalaujama atitinkamos formos ir šis konkrečios formos reikalavimas gali būti nustatytas teisės akte ar šalių susitarimu. Pagal Civilinio kodekso 74 straipsnio 1 dalį rašytiniai įrodymai (lenk. *ad probationem*) naudojami tuo atveju, jeigu nėra įvykdomi teisės akto ar sutarties reikalavimai ir veiksmo tinkama forma neatlikusiam asmeniui tenka neigiamos procesinės pasekmės, nes yra ribojama jo galimybė rinkti įrodymus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Paprastai niekam neleidžiama atsisakyti duoti parodymų. Iš tiesų parodymų davimas yra įstatyme numatyta pareiga. Ši pareiga apima tris reikalavimus:

konkrečiu laiku atvykti į teismą;

duoti parodymus;

prisiekti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Tačiau įstatyme numatytos tam tikros Civilinio proceso kodekso 261 straipsnyje numatytos taisyklės, kad niekas negali atsisakyti duoti parodymų, išimtyms, pagal kurias šalių sutuoktiniai, tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai, pusbroliai ir pusseserės ir dėl santuokos tokiais tapę tos pačios linijos ir laipsnio giminaičiai, taip pat šalių tėviai ar įvaikiai gali atsisakyti duoti parodymus. Teisė atsisakyti duoti parodymus suteikiama ir pasibaigus santuokai ar įvaikinimo santykiams.

Atsisakyti duoti parodymus neleidžiama šeimos statuso byloje, išskyrus santuokos nutraukimą.

Prieš apklausiant liudytoją teismas turėtų pranešti liudytojui apie jo teisę atsisakyti duoti parodymus ir atsisakyti atsakyti į klausimus. Atsisakymo duoti parodymus (kuris pateikiamas raštu arba žodžiu, nurodant įstatyme numatytas priežastis) priežastis tikrina teismas.

Pareiškimas dėl atsisakymo duoti parodymus gali būti atšauktas. Tačiau davęs parodymus, liudytojas negali pasinaudoti teise atsisakyti juos duoti, nebent anksčiau jam nebuvo pranešta apie šią teisę.

Liudytojas taip pat gali atsisakyti atsakyti į klausimus, jeigu dėl parodymų jam arba jo giminaičiams (sutuoktiniams, tiesiosios aukštutinės ir tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams, pusbroliams ir pusseserėms ir dėl santuokos tokiais tapusiems tos pačios linijos ir laipsnio giminaičiams, taip pat šalių tėviams ar įvaikiams) galėtų kilti baudžiamoji atsakomybė, parodymai užtrauktų gėdą arba atsirastų didelė ir tiesioginė finansinė žala, arba jeigu dėl parodymų būtų pažeista esminė komercinė paslaptis.

Pagal paplitusią nuomonę sąvoka „giminaičiai“ neapima asmenų, faktiškai gyvenančių kaip pora (kohabitacija).

Kunigas gali atsisakyti duoti parodymus dėl per išpažintį jam patikėtų faktinių aplinkybių.

Pagal teismo nutartį kiekvienas asmuo konkrečioje vietoje ir laiku turi pateikti turimą dokumentą, įrodantį bylai reikšmingą faktinę aplinkybę, nebent dokumente pateikiama konfidenciali informacija. Ši pareiga gali būti netaikoma tik tiems asmenims, kurie, kalbant apie dokumente aptariamas faktines aplinkybes, galėtų atsisakyti duoti parodymus kaip liudytojai arba kurie saugo dokumentą trečiojo asmens vardu arba kurie dėl tų pačių priežasčių galėtų prieštarauti dokumento pateikimui. Tačiau net ir tokiu atveju atsisakymas pateikti dokumentą yra nepriimtinas, jei jo turėtojas arba trečiasis asmuo privalo tai padaryti bent vienos iš šalių atžvilgiu arba jeigu dokumentas yra išduodamas šalies, prašančios rinkti įrodymus, interesais. Be to, šalis negali atsisakyti pateikti dokumentą, jeigu žala, kurią ši šalis patirtų, pateikdama dokumentą, yra bylos pralaimėjimas (Civilinio proceso kodekso 248 straipsnis).

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Jeigu duoti parodymus arba prisiekti teismui atsisakoma pagrįstai, apklausęs visas dalyvaujančias šalis dėl atsisakymo pagrįstumo, teismas skiria liudytojui baudą (Civilinio proceso kodekso 274 straipsnis).

Neatsižvelgiant į tai, kad yra paskirta bauda, teismas gali nurodyti suimti liudytoją ne ilgiau nei savaitei. Teismas panaikina liudytojo sulaikymą, jeigu jis duoda parodymus arba priesaiką arba jeigu teismas, kuriame šio liudytojo parodymai buvo priimti, išnagrinėjo bylą (Civilinio proceso kodekso 276 straipsnis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Teismas, veikdamas *ex officio*, turėtų neleisti duoti parodymų asmeniui, kuris negali suvokti savo veiksmų arba išreikšti to, ką suvokia. Išnykus šio negalėjimo priežastims draudimas duoti parodymus gali būti panaikintas. Psichiatrinis gydymas arba neveiknumas savaime negali reikšti, kad parodymai yra nepatikimi (Civilinio proceso kodekso 259 straipsnis).

Įstatyme nenustatyta, nuo kokio amžiaus vaikas laikomas gebančiu suvokti savo veiksmus ir išreikšti tai, ką suvokia. Taigi tai, ar vaiką galima apklausti, priklauso nuo jo asmeninių gebėjimų ir išsivystymo lygio. Bylose dėl santuokos įstatyme numatyti apribojimai, susiję su jaunesnių nei 13 metų liudytojų ir šalių jaunesnių kaip 17 metų žemutinės linijos giminaičių apklausa (Civilinio proceso kodekso 430 straipsnis). Civilinio proceso kodekso 259 straipsnyje nustatyta bendra taisyklė, kad niekas negali būti apklausiamas toje pačioje byloje ir kaip liudytojas, ir kaip šalis. Taigi apklausiant šalis gali būti išklausomas šalies atstovas pagal įstatymą. Kaip liudytojas gali būti apklaustas šalies advokatas, tačiau tada jis privalo atsisakyti savo kaip advokato įgaliojimų.

Be to, įstojusi į bylą šalis negali būti liudytojas (Civilinio proceso kodekso 81 straipsnis).

Karinis personalas ir valstybės tarnautojai, kurie nėra atleisti nuo pareigos saugoti slaptą informaciją, žymimą žyma „slaptai“ arba „konfidencialu“, jeigu dėl jų parodymų ši paslaptis būtų pažeista, neprivalo duoti parodymų, nebent jie būtų atleisti nuo pareigos saugoti profesinę paslaptį.

Tarpininkas negali duoti parodymų dėl faktinių aplinkybių, kurias jis sužinojo tarpininkavimo metu, nebent šalys atleidžia jį nuo pareigos saugoti tarpininkavimo paslaptį (Civilinio proceso kodekso 2591 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytoją apklausia teismas. Kai kuriais atvejais teismas gali paskirti teisėją apklausti liudytoją (Civilinio proceso kodekso 235 straipsnis). Jeigu tai nedraudžiama dėl įrodymų pobūdžio, bylai pirmininkaujantis teisėjas gali nuspręsti surengti posėdį naudodamas techninę įrangą, kuri leistų surengti jį per atstumą.

Šalys turi teisę dalyvauti apklausiant liudytojus ir užduoti jiems klausimus.

Liudytojai gali būti apklausiami per vaizdo konferenciją ir telekonferenciją (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose 10 straipsnio 4 dalis).

3 Įrodymų vertinimas

Paprastai įrodymais gali būti viskas, kas padeda nustatyti bylai reikšmingas aplinkybes. Civilinio proceso kodekse nenumatytas bendras draudimas naudoti neteisėtai gautus įrodymus civiliniame procese. Tačiau išanalizavus Konstitucijos nuostatas, įvairias Civilinio kodekso ir Civilinio proceso kodekso, įstatymo dėl slaptos informacijos apsaugos ir Lenkijos ratifikuotų tarptautinių sutarčių nuostatas galima pagrįstai teigti, kad civiliniame procese neleistina naudoti neteisėtai gautus įrodymus.

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Civiliniame procese neleistina naudoti įrodymų, gautų tokiais būdais, dėl kurių buvo pažeista ir todėl atimta asmens teisė į minties, žodžio laisvę, privatumą ir asmeninę laisvę. Įrodymai, gauti apgaule arba davus pažadą, kurį įvykdžius būtų pažeistas įstatymas, pvz., pasiūlius turtinę naudą už pasiklausymą, laikomi neteisėtais.

Civilinio proceso kodekso 403 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodyta, kad jeigu teismo sprendimas priimamas padarant nusikaltimą, byla gali būti atnaujinta. Civilinio proceso kodekso 403 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytas prašymas gali būti teikiamas tik jeigu nusikaltimo padarymas patvirtinamas galutiniu nuosprendžiu. Teismo sprendimas turi būti galutinis siekiant užtikrinti, kad neišnyktų pagrindas atnaujinti bylą. Teismo sprendimo kopija turi būti pridėta prie prašymo atnaujinti bylos nagrinėjimą.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu išnaudojus įrodymus arba jų nesant tam tikros bylai reikšmingos faktinės aplinkybės lieka neišaiškintos, teismas gali apklausti šalis (Civilinio proceso kodekso 299 straipsnis).

Paskutinis naujinimas: 26/11/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Portugalija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Bendros taisyklės dėl prievolės įrodyti nustatytos [Portugalijos civilinio kodekso](#) 342–348 straipsniuose.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Taip, yra taisyklių dėl atleidimo nuo prievolės įrodyti tam tikrus faktus.

Jos taikomos šiais atvejais:

pagal [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 412 straipsnį – faktams, kurių nereikia teigti ar įrodyti;

pagal [Portugalijos civilinio kodekso](#) 350 straipsnį – teisinėms prezumpcijoms.

Tačiau teisines prezumpcijas galima paneigti pateikus priešingų įrodymų, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymą tokių įrodymų pateikti neleidžiama ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 350 straipsnio 2 dalis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teisėjas įrodymus vertina laisvai, remdamasis teisminiu požiūriu į kiekvieną faktą. Laisvo įrodymų vertinimo teisme principas netaikomas faktams, kuriuos įrodinėjant reikia atlikti tam tikrus įstatyme nustatytus formalumus arba kurie gali būti įrodomi tik dokumentais arba yra visiškai įrodomi dokumentais, susitarimu arba šalių prisipažinimu ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 607 straipsnio 5 dalis).

Teismas turi išnagrinėti visus gautus įrodymus, nepaisydamas to, ar juos pateikė tai turėjusi padaryti šalis, ir nedarydamas poveikio nuostatomis, kuriomis fakto patvirtinimas pripažįstamas neturintčiu reikšmės, jeigu jo nepateikė konkreti suinteresuotoji šalis ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 413 straipsnis).

Kiekvienos įrodinėjimo priemonės vertė skiriasi pagal jos pobūdį ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 369–396 straipsniai).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Įrodymams rinkti ne visada būtinas proceso šalies prašymas.

Portugalijos teisėje nustatytas tiriamasis principas, t. y. teisėjo pareiga net ir savo iniciatyva atlikti arba nurodyti atlikti visus būtinus veiksmus, kad, atsižvelgiant į faktus, kuriuos jis pagal įstatymus turi teisę ištirti, būtų nustatyta tiesa ir teisingai išspręstas ginčas ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 411 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Parengiamojo teismo posėdžio metu arba, kai taikytina, nutartimi teismas nustato, kurios įrodinėjimo priemonės yra leistinos ir gali būti teikiamos ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 591 ir 593 straipsniai).

Paprastai įrodymai renkami baigiamajame teismo posėdyje ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 604 straipsnio 3 dalis). Tačiau išimtiniais atvejais teismas gali leisti pateikti įrodymus ir anksčiau ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 419 straipsnis).

Jeigu pasibaigus teismo procesui teisėjas mano turintis nepakankamai informacijos, jis gali grįžti prie bylos nagrinėjimo ir dar kartą išklausti norimus asmenis ir nurodyti imtis kitų reikiamų veiksmų ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 607 straipsnio 1 dalis).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Paprastai, paisydamas [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 6 straipsnyje nustatytos procesinės prievolės, įrodymus, kurie yra nesusiję arba pateikti siekiant vilkinti bylos nagrinėjimą, atmets teisėjas.

Toliau nurodomi tam tikri atvejai, kuriais prašymas gauti įrodymus gali būti visiškai ar iš dalies atmestas:

liudytojų skaičiaus ribojimas ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 511 straipsnis);

kliūtys ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 496 straipsnis);

priesaika ir prejudicinė apklausa ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 513 straipsnis);

faktai, kuriais šalis gali grįsti savo parodymus ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 454 straipsnis).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Yra šios įrodinėjimo priemonės:

prezumpcijos ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 349 straipsnis);

prisipažinimai ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 352 straipsnis);

bylos šalių pareiškimai ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 466 straipsnis);

dokumentiniai įrodymai ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 362 straipsnis);

ekspertų išvados ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 388 straipsnis);

prisipažinimai ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 390 straipsnis);

liudytojų parodymai ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 392 straipsnis);

kilnojamojo ar nekilnojamojo turto pristatymas ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 416 straipsnio 1 dalis).

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojų parodymus galima gauti įvairiais būdais pagal [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 452, 456, 457, 466, 500, 501, 502, 503, 506, 518 ir 520 straipsnius:

asmeniškai dalyvaujant proceso šalims ir liudytojams arba technologinėmis priemonėmis pagal [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 502 straipsnį;

apklausa teismo pavedimu ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 500 straipsnio b punktas);

apklausa gyvenamojoje vietoje arba įstaigos buveinėje ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 503 straipsnis);

apklausa raštu ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 517 straipsnis);

parodymus duodant raštu ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 518 straipsnis);

teismui ir parodymus duodančiam asmeniui bendraujant tiesiogiai ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 520 straipsnis);

apklausa vietoje ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 501 straipsnis).

Kaip nurodyta toliau, ekspertų išvados pagal [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 486, 490 ir 492 straipsnius gaunamos kitaip nei pirmiau nurodyti liudytojų parodymai.

Paprastai bet kuriai proceso šaliai arba nurodžius teisėjui, ekspertai dalyvauja baigiamajame teismo posėdyje. Įstaigose, laboratorijose ar oficialiose tarnybose dirbantys ekspertai išklausomi per vaizdo konferenciją savo darbo vietoje ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 486 straipsnis).

Teismas gali apžiūrėti daiktus ar asmenis, apsilankyti vietoje arba nurodyti atkurti faktus; jei manoma, kad to reikia, teisėją gali lydėti specialistas ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 490 ir 492 straipsniai).

Rašytinių parodymų, ataskaitų ar ekspertų nuomonių teikimo taisyklės išdėstytos [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 416 straipsnyje.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Taip, įrodomoji vertė priklauso nuo kiekvienos įrodinėjimo priemonės pobūdžio (žr. atsakymą į 1.3 klausimą).

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Taip, konkrečiai šiais atvejais:

laikantis rašytiniam dokumentui taikomų teisinių reikalavimų ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 364 straipsnis);

kai nepaisoma teisinės formos ([Portugalijos civilinio kodekso](#) 220 straipsnis).

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Pagal [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 417 straipsnį visi asmenys, neatsižvelgiant į tai, ar yra bylos šalys, turi pareigą byloje padėti atskleisti tiesą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Atvejai, kuriais liudytojas gali teisėtai atsisakyti duoti parodymus, nurodyti [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 497 straipsnyje.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Pagal [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 417 straipsnį visi asmenys, neatsižvelgiant į tai, ar yra bylos šalys, turi pareigą byloje padėti atskleisti tiesą.

Atsisakiusiems bendradarbiauti asmenims skiriama bauda, nedarant poveikio galimybei taikyti procesines prievartos priemones ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 417 straipsnio 2 dalis).

Liudytojui be pateisinamos priežasties neatvykus į teismo posėdį, teismas gali skirti baudą arba nurodyti liudytoją atvesdinti ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 508 straipsnio 4 dalis).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Taip, įrodymų negalima gauti šiais atvejais:

liudytojais negali būti protinę negalią turintys asmenys, kurie yra nepajėgūs duoti parodymų dėl įrodytinų faktų ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 495 straipsnis);

asmenimis, kurie gali liudyti kaip šalys byloje, draudžiama duoti parodymus kaip liudytojams ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 496 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teisėjo ir šalių vaidmuo apklausiant liudytoją reglamentuojamas [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 516 straipsnyje išdėstytais liudytojų parodymų davimo taisyklėmis.

Liudytojai baigiamajame teismo posėdyje parodymus duoda dalyvaudami patys arba per vaizdo konferenciją ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 500 straipsnis). Liudytojų apklausa technologinėmis priemonėmis, pvz., per nuotolinę konferenciją, reglamentuojama [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 502 straipsniu.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Taip. Pavyzdžiui, tai gali būti įrodymai, gauti nepaisant asmeninio ir šeimos gyvenimo, taip pat žmogaus orumo, kaip reikalaujama [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 490 straipsnyje.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip. Prisipažinimas, kuriuo bylos šalis pripažįsta jai žalingą, o priešingai bylos šaliai naudingą faktą, gaunamas apklausus bylos šalį (Portugalijos civilinio kodekso 352 straipsnis ir [Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 452 straipsnis).

Teismas laisvai vertina šalių pareiškimus, išskyrus atvejus, kai pareiškimai susiję su prisipažinimais ([Portugalijos civilinio proceso kodekso](#) 466 straipsnio 3 dalis).

4 Ar ši valstybė narė pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį nurodė kitas institucijas, kompetentingas rinkti įrodymus teismo proceso civilinėse ar komercinėse bylose tikslais pagal šį reglamentą? Jei taip, kokiose bylose jos yra kompetentingos rinkti įrodymus? Ar jos gali prašyti tik surinkti įrodymus, ar taip pat padėti rinkti įrodymus remiantis kitos valstybės narės prašymu? Taip pat žr. pranešimą pagal Reglamento dėl įrodymų rinkimo 2 straipsnio 1 dalį.

Portugalija nėra nurodžiusi kitų institucijų; teisę rinkti įrodymus teismo proceso tikslais yra kompetentingi Portugalijos teismai.

Taikomi teisės aktai

[Portugalijos civilinis kodeksas](#)

[Portugalijos civilinio proceso kodeksas](#)

Pranešimas

Europos teismo tinklo civilinėse bylose ryšių palaikymo punktas, teismai ir kitos įstaigos bei institucijos neprivalo vadovautis šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija, kuri gali būti keičiama atsižvelgiant į aiškinimą teismų praktikoje. Nors informacijos suvestinės reguliariai atnaujinamos, vis tiek būtina susipažinti su galiojančiais teisės aktais.

Paskutinis naujinimas: 27/11/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page [\[ro\]](#) has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Rumunija

1 Įrodinėjimo pareiga

Pagrindinės teisinės nuostatos pateiktos: Civilinio proceso kodekso (rum. *Codul de procedură civilă*) 249–365 straipsniuose.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Tam tikrą aplinkybę byloje nurodžiusi šalis privalo ją įrodyti, išskyrus tam tikrus aiškiai įstatymuose nurodytus atvejus. Ieškovas privalo įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus. Pareiga įrodyti atsakovo išdėstytus prieštaravimus tenka atsakovui. Tačiau tais atvejais, kai taikoma prezumpcija, įrodinėjimo pareiga, kurią šalis paprastai turi, perkeliama kitai šaliai.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Niekas neturi įrodinėti aplinkybių, kurias teismas privalo žinoti.

Daroma prielaida, kad teismas išmano Rumunijoje galiojančią teisę. Tačiau suinteresuotajai šaliai tenka įrodinėjimo pareiga, susijusi su Rumunijos oficialiajame leidinyje (rum. *Monitorul Oficial*) arba kitais būdais nepaskelbta teise, tarptautinėmis konvencijomis, sutartimis ir susitarimais, taikomais Rumunijoje, tačiau neįtrauktais į jos teisės aktus, taip pat su tarptautine paprotine teise. Įslaptintuose dokumentuose pateiktos taisyklės gali būti įrodinėjamos ir jomis gali būti remiamasi tik laikantis įstatymuose nustatytų sąlygų. Teismas gali savo iniciatyva atkreipti dėmesį į užsienio valstybės teisę, jeigu ja buvo remiamasi teisme. Užsienio teisė turi būti įrodinėjama pagal [Civilinio kodekso](#) (rum. *Codul civil*) nuostatas, kuriose kalbama apie užsienio teisės turinį. Jeigu aplinkybė yra visuotinai žinoma arba neginčijama, teismas gali nutarti, kad tos bylos aplinkybėmis jos įrodinėti nereikia. Šalių tarpusavyje nustatytas bendravimo, elgesio taisyklės ir praktiką turi įrodyti šalis, kuri jomis remiasi. Vietinės taisyklės ir nuostatos šalis, kuri jomis remiasi, turi įrodyti tik tuo atveju, jeigu to prašo teismas.

Prezumpcija – išvada, kuri daroma įstatyme arba kurią daro teismas, atsižvelgdamas į žinomą aplinkybę, kad nustatytą nežinomą aplinkybę. Pagal teisingą prezumpciją (rum. *prezumția legală*) asmuo, kurio naudai ji nustatyta, atleidžiamas nuo pareigos įrodyti aplinkybę, kuri pagal įstatymą laikoma įrodyta.

Teisinė prezumpcija gali būti paneigta priešingais įrodymais, jeigu įstatyme nenurodyta kitaip.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodymai turi būti leistini ir svarbūs bylos baigčiai. Po to, kai teismas leidžia pateikti tam tikrą aplinkybių įrodymų, klausimą, ar tokios aplinkybės įrodytos, išsprendžia teismas laisvai savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai įstatyme numatyta kitaip.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Ieškovas įrodymus turi pateikti reiškiamame ieškinyje, o atsakovas – atsiliepime į ieškinį, jeigu įstatyme nenumatyta kitaip; priešingu atveju įrodymai gali būti nepriimti. Jeigu pateiktų įrodymų nepakanka norint galutinai išspręsti bylą, teismas šalims nurodo pateikti papildomų įrodymų. Teismas gali savo iniciatyva nurodyti šalims, kad būtina pateikti papildomų įrodymų, ir gali nurodyti surinkti papildomų įrodymų net jeigu šalys su tuo nesutinka.

Šalys gali pateikti prašymą dėl tokių įrodymų surinkimo: dokumentų, ekspertų išvadų, liudytojų parodymų, įrodymų apžiūros jų buvimo vietoje ir šalies apklausos, jeigu kita šalis paprašo kviesti tą šalį teikti parodymus. Naujuoju Civilinio proceso kodeksu reglamentuojami ir daiktiniai įrodymai; jie gali būti svarbūs tam tikrų kategorijų civilinėse bylose (pvz., santuokos nutraukimo bylose).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Pirmiausia teismas aiškinasi, ar šalių siūlomai surinkti įrodymai yra leistini, tuomet priima nutartį, kurioje nurodo aplinkybes, kurias reikia įrodyti, leistus pateikti įrodymus ir šalių pareigas, susijusias su įrodymų rinkimu. Jeigu įmanoma, įrodymai surenkami per tą patį posėdį, per kurį juos leista pateikti.

Įrodymai renkami pagal tam tikras pagrindines taisykles: įrodymai renkami teismo nustatyta eilės tvarka; kiek įmanoma, įrodymai turėtų būti surinkti per tą patį posėdį; įrodymai surenkami prieš pradėdant bylą nagrinėti iš esmės; jeigu įmanoma, įrodymai ir juos paneigiantys įrodymai surenkami tuo pat metu.

Įrodymai priimami per viešą bylą nagrinėjančio teismo posėdį, jeigu įstatyme nenumatyta kitaip. Jeigu dėl objektyvių priežasčių įrodymus galima surinkti tik kitoje vietoje, juos teismo pavedimu gali surinkti kitas to paties lygmens teismas arba žemesnio lygmens teismas, jeigu toje vietoje nėra panašaus lygmens teismo.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Įrodymais galima remtis tik jeigu jie atitinka tam tikrus teisėtumo (rum. *legalitate*), pagrįstumo (rum. *verosimilitate*), sąsajumo (rum. *pertinență*) ir įrodomosios galios (rum. *concludentă*) reikalavimus. Kalbant apie teisėtumą, pateikti įrodymai turi būti laikomi įrodymais pagal įstatymą ir jie negali būti uždrausti įstatymu. Pagrįstumo reikalavimas reiškia, kad prašomi priimti įrodymai neturi prieštarauti visuotinai pripažįstamoms prigimtinėms teisėms. Tam, kad įrodymai atitiktų sąsajumo reikalavimą, jie turi būti susiję su bylos įrodinėjimo dalyku, t. y. su aplinkybėmis, kurias reikia įrodyti norint pagrįsti šalių pareikštą ieškinį arba atsiliepimą į ieškinį. Tam, kad įrodymai būtų leistini, jie taip pat turi būti pagrįsti ir svarbūs norint išnagrinėti bylą.

Teismas turi atmesti prašymą priimti dokumentą, jeigu tokio dokumento turinys yra susijęs vien su asmeniniais klausimais, susijusiais su asmens orumu arba privačiu gyvenimu; jeigu pateikus tokį dokumentą būtų pažeistas konfidencialumo įsipareigojimas arba jeigu dėl to kiltų šalies, šalies sutuoktinio, giminaičio arba su ja svainystės ryšiais susijusio asmens iki trečiojo laipsnio imtinai, baudžiamoji atsakomybė.

Liudytojų parodymais negalima remtis įrodinėjant teisinius sandorius, kurių vertė viršija 250 RON ir kurie pagal įstatymą turi būti įrodinėjami remiantis rašytiniais įrodymais. Be to, liudytojų parodymais neleidžiama remtis, jeigu jie prieštarauja oficialaus dokumento turiniui arba su juo yra nesusiję.

Ieškovas įrodymus pateikia su ieškiniu, o atsakovas – su atsiliepimu į ieškinį. Taip nepateiktus įrodymus teismas gali išreikalauti ir priimti bet kuriuo iš toliau nurodytų atvejų: būtinybė pateikti įrodymus kyla dėl ieškinio patikslinimo; būtinybė pateikti įrodymus kyla nagrinėjant bylą ir šalis to negalėjo numatyti; šalis teismui įrodo, kad ji pagrįstai negalėjo pateikti prašomų įrodymų per nustatytą laikotarpį; dėl įrodymų priėmimo bylos nagrinėjimas nebus vilkinamas; visos šalys su tuo aiškiai sutinka.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Teisinis sandoris arba aplinkybė gali būti įrodinėjami remiantis dokumentais, liudytojų parodymais, prezumpcijomis, šalių prisipažinimais (savo iniciatyva arba atsakinėjant į per apklausą užduotus klausimus), eksperto išvada, daiktiniais įrodymais, įrodymų apžiūros jų buvimo vietoje protokolais arba bet kurių kitų įstatymuose nurodytų rūšių įrodymais.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojai šaukiami šalių siūlymu: ieškovas liudytojus nurodo ieškinyje, o atsakovas – atsiliepime į ieškinį. Kai teismas leidžia liudytojams teikti parodymus, jis šaukia tokius liudytojus į posėdį.

Jeigu teismas mano, kad norint išsiaiškinti tam tikras aplinkybes tikslinga gauti specialistų išvadą, jis šalių prašymu arba savo iniciatyva paskiria vieną arba tris ekspertus ir priima nutartį, kurioje išdėsto klausimus, dėl kurių jie turi pateikti išvadą, ir nurodo terminą išvadai pateikti. Eksperto išvados išdėstomos ekspertizės akte. Kai tam yra pagrindas, šalių arba teismo prašymu gali būti pavesta parengti naują eksperto išvadą, kurią teikia kitas expertas.

Kalbant apie rašytinius įrodymus, kiekviena šalis gali pateikti tinkamai patvirtintus dokumentus, kuriais ji ketina remtis byloje, nuorašus. Šalis taip pat privalo turėti tokių dokumentų originalus ir teismui paprašius juos pateikti – priešingu atveju į tokį dokumentą neatsižvelgiama. Teismas gali išreikalauti kitos šalies turimą dokumentą, jeigu toks dokumentas bendrai priklauso bylos šalims, jeigu kita šalis pati rėmėsi tokiu dokumentu byloje arba privalo jį pateikti. Jeigu šalis turi dokumentą, tačiau jis negali būti pateiktas teismui, gali būti paskirtas teisėjas, kuriam dalyvaujant šalys gali susipažinti su dokumentu jo buvimo vietoje. Jeigu dokumentą turi trečioji šalis, tokia šalis gali būti šaukiama kaip liudytoja ir gali būti pareikalauta, kad ji pristatytų tokį dokumentą.

Įrodymai surenkami per uždarą kompetentingo teismo posėdį. Jeigu įrodymus reikia surinkti kitoje vietoje, juos surenka paskirtas to paties lygmens teismas arba žemesnio lygmens teismas, jeigu toje vietovėje nėra to paties lygmens teismo. Įrodymus renkantis teismas gali nešaukti šalių, jeigu to galima nedaryti atsižvelgiant į atitinkamų įrodymų rūšį ir šalys su tuo sutinka.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Skirtingų įrodymų įrodomoji galia vienoda, išskyrus įstatymuose aiškiai nurodytus atvejus.

Šalys dažnai renkasi autentiškos formos (rum. *forma autentică*) dokumentus dėl jų privalumų, įskaitant autentiškumo prezumpciją, kuri reiškia, kad autentišku dokumentu besiremiantis asmuo atleidžiamas nuo įrodinėjimo pareigos.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Didesnės nei 250 RON vertės sandorius galima įrodinėti tik remiantis rašytiniais įrodymais, nors yra numatyta tam tikrų išimtinių atvejų, kai priimami ir liudytojų parodymai.

Kol autentiškos formos dokumentas nėra pripažintas netikru, santykiuose su bet kuriuo asmeniu jis laikomas dokumentą pagal įstatymų reikalavimus patvirtinusio asmens asmeniškai nustatytą aplinkybių galutiniu įrodymu. Tačiau autentiškame dokumente užfiksuoti šalių pareiškimai laikomi įrodymu tik tol, kol neįrodoma priešingai.

Jeigu dėl tam tikrų prezumpcijų teismui leidžiama spręsti savo nuožiūra, teismas gali jomis remtis tik jeigu dėl jų reikšmės ir vertės nurodyta aplinkybė yra tikėtina; tokias prezumpcijas galima taikyti tik jeigu pagal įstatymą galima remtis liudytojų parodymais.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Civilinio proceso kodekse nenumatyti pagrindai, kuriais remdamasis liudytojas galėtų atsisakyti duoti parodymus, o tik nurodyti asmenys, kurie negali būti apklausiami kaip liudytojai, ir asmenys, kurie atleidžiami nuo pareigos duoti parodymus kaip liudytojai. Žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojui, kuris neatvyksta arba atsisako duoti parodymus, teismas skiria baudą. Jeigu liudytojas neatvyksta gavęs pirmąjį šaukimą, teismas gali priimti nutartį dėl jo atvesdinimo į teismą (rum. *mandat de aducere*). Skubiais atvejais teismas gali priimti tokią nutartį net ir dėl pirmojo posėdžio.

Jeigu asmuo neatvyksta arba atsisako atsakyti į klausimus, teismas gali laikyti tai visišku aplinkybių pripažinimu arba tik pirminiais įrodymais šalies, kuri paprašė tokios apklausos, naudai.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kaip liudytojai negali būti apklausiami: su asmeniu giminystės ir svainystės ryšiais susiję asmenys iki trečiojo laipsnio imtinai; sutuoktiniai, buvę sutuoktiniai, sužadėtiniai arba sugyventiniai; asmenys, kuriuos su kuria nors šalimi sieja priešiški santykiai arba tam tikri interesai; neveiksniais pripažinti asmenys (rum. *sub interdicție judecătorească*); asmenys, pripažinti kaltais dėl melagingų parodymų teikimo. Tėvystės nustatymo, santuokos nutraukimo ir kitose su šeimos santykiais susijusiose bylose teismas gali išklausti giminystės ir svainystės ryšiais susijusių asmenų, išskyrus įpėdinius, parodymus.

Toliau nurodyti asmenys negali būti apklausiami kaip liudytojai:

dvasininkai, medikai, farmacininkai, teisininkai, notariai, teismo antstoliai, taikintojai, akušeriai ir slaugytojai, taip pat visi kiti specialistai, kurie pagal įstatymą privalo užtikrinti konfidencialumą arba saugoti profesines paslaptis, susijusias su aplinkybėmis, kurias jie sužino vykdydami pareigas arba užsiimdami profesine veikla, net ir jiems nutraukus tokią veiklą;

teisėjai, prokurorai ir valstybės pareigūnai, net jiems pasitraukus iš užimamų pareigų, dėl konfidencialių aplinkybių, apie kurias jie sužinojo eidami pareigas; asmenys, kurių atsakymai reikštų parodymus prieš save, savo gimines, sutuoktinį, buvusį sutuoktinį ir pan., dėl kurių šie asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba susilauktų visuomenės paniekos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismas šaukia liudytojus ir nustato, kokia eilės tvarka jie bus apklausiami. Prieš liudytojų duodant parodymus nustatoma jo tapatybė ir jis turi prisiekti. Kiekvienas liudytojas apklausiamas atskirai. Pirmiausia liudytojas atsako į teismo pirmininko užduodamus klausimus, o vėliau, gavęs pirmininko leidimą, – į jį paprašiusios šaukti šalies ir kitos šalies klausimus. Liudytojas, kuris negali atvykti į teismą, gali būti apklausiamas savo buvimo vietoje. Teisės aktais nereglamentuojamas parodymų garso arba vaizdo įrašymas, tačiau tokie įrašai leidžiami. Vėliau suinteresuotos šalies prašymu juos galima transkribuoti pagal teisės aktuose numatytus reikalavimus.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu dokumentą pateikusi šalis reikalauja juo remtis net jeigu yra pareikšta, kad jis suklastotas, ir toks pareiškimas neatšauktas, ir jeigu yra nurodytas klastotės autorius arba bendrininkas, teismas gali sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nedelsdamas perduoti tariamai suklastotą dokumentą kompetentingai prokuratūrai kartu su parengtu prašymą pagrindžiančiu pranešimu, kad būtų atliktas tyrimas dėl dokumento klastojimo. Jeigu baudžiamoji byla negali būti iškelta arba toliau nagrinėjama, tyrimą dėl dokumento klastojimo atlieka civilinių bylų teismas.

Kita vertus, teismas skiria baudą asmeniui, kuris nesąžiningai pareiškia prieštaravimus dėl rašysenos ar parašo dokumente arba dėl garso ar vaizdo įrašo autentiškumo.

Vertindamas liudytojų parodymus teismas atsižvelgia į liudytojų nuoširdumą ir į aplinkybes, kuriomis jie sužinojo apie faktus, apie kuriuos davė parodymus. Jeigu teismas byloje įtaria, kad liudytojas davė melagingus parodymus arba buvo papirktas, jis parengia pranešimą ir perduoda šį klausimą spręsti kompetentingai prokuratūros institucijai.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu kuri nors šalis pripažįsta aplinkybę, kuria kita šalis rėmėsi kaip savo ieškinio arba atsiliėpimo į ieškinį pagrindu, toks pripažinimas laikomas įrodymu. Teisme padarytas pareiškimas dėl pripažinimo laikomas visapusišku įrodymu jį padariusio asmens atžvilgiu ir negali būti atsižvelgta į atskiras jo dalis, išskyrus atvejus, kai jos susijusios su atskiromis tarpusavyje nesusijusiomis aplinkybėmis. Teismas gali laisvai vertinti ne teisme padarytus pareiškimus dėl pripažinimo. Jiems taikomi leistinumų ir įrodymų rinkimo reikalavimai, kuriuos pagal bendrąsias teisės nuostatas turi atitikti kiti įrodymai. Teismas gali sutikti šaukti bet kurią šalį duoti parodymų dėl asmeninių aplinkybių, jeigu jos laikomos svarbiomis norint išspręsti bylą.

Aktualios nuorodos

 <https://www.just.ro>

Paskutinis naujinimas: 08/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Slovėnija

1 Įrodinėjimo pareiga

Įrodymų rinkimas ir įrodymų rinkimo būdai civilinėse bylose reglamentuojami Civilinio proceso įstatyme (slov. *Zakon o pravdnem postopku*, ZPP).

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Paprastai šalys privalo nurodyti visus savo reikalavimus ir prieštaravimus pagrindžiančias faktines aplinkybes ir pateikti šias faktines aplinkybes pagrindžiančius įrodymus (ZPP 7 ir 212 straipsniai).

Ieškovai privalo įrodyti faktines aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus, o atsakovai – faktines aplinkybes, kuriomis grindžia savo prieštaravimus.

Materialinėje teisėje nustatyta, kuri šalis turi nurodyti ir įrodyti atitinkamą faktinę aplinkybę. Faktinės aplinkybės neįrodymo pasekmės tenka šaliai, kuri pagal materialinės teisės normas turi nurodyti ir įrodyti tą faktinę aplinkybę (ZPP 7 ir 215 straipsniai).

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Renkant įrodymus turi būti įrodomos faktinės aplinkybės, kuriomis pagrįsti reikalavimai ir prieštaravimai, mokslinės ir profesinės taisyklės ir patirtimi pagrįsti dėsniai. Teisės normos nėra įrodinėjamos, nes pagal joms taikomą taisyklę teismas su jomis turi būti susipažinęs *ex officio* (*iura norit curia*).

Vykstant teismo procesui nereikia įrodyti šalies pripažintų faktinių aplinkybių. Teismas gali liepti įrodyti pripažintas faktines aplinkybes, jei mano, kad šalis jas pripažino siekdama pareikšti reikalavimą, kurio negali pareikšti (ZPP 3 straipsnio 3 dalis).

Faktinės aplinkybės, kurių šalis nepaneigia arba kurias paneigia nenurodydama tokio paneigimo motyvų, laikomos pripažintomis faktinėmis aplinkybėmis, išskyrus atvejus, kai šios faktinės aplinkybės paneigiamos atsižvelgiant į kitos šalies pareiškimus. Šalis taip pat gali pareikšti nepripažįstanti faktinių aplinkybių ir taip paneigti šią faktinių aplinkybių pripažinimo prezumpciją; tačiau ši taisyklė taikoma tik toms faktinėms aplinkybėms, kurios nėra susijusios su tokios šalies elgesiu arba su tuo, kaip ji supranta faktines aplinkybes.

Pripažintų ir visuotinai žinomų faktinių aplinkybių įrodyti nereikia (ZPP 214 straipsnio 1 ir 6 dalys).

Teismas sutinka su pripažinta faktine aplinkybe netikrindamas jos teisingumo (ZPP 214 straipsnio 1 dalis), išskyrus atvejus, kai, jo manymu, šalis ją pripažino siekdama pareikšti reikalavimą, kurio jai neleidžiama pareikšti (ZPP 3 straipsnio 3 dalis).

Įstatyme nustatytų faktinių aplinkybių įrodyti nereikia; tačiau gali būti ginčijama, kad šių faktinių aplinkybių nėra, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip (ZPP 214 straipsnio 5 dalis).

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Kad dėl ieškovo reikalavimo būtų galima priimti sprendimą iš esmės, reikalingas aukštas tiesos laipsnis (esminiai įrodymai), t. y. teismas turi būti įsitikinęs svarbių teisinių faktinių aplinkybių teisingumu.

Kai kuriais atvejais sprendimui priimti pakaks įrodyti tikimybę, visų pirma tam tikroms tarpinėms procesinėms nutartims priimti, kuriomis byla nėra užbaigiama ir kuriomis teismas išsprendžia tarpinius procesinius klausimus. Kad teisėjas taikytų konkrečią procesinę normą, privaloma įrodyti tam tikrų bylų reikšmingų teisinių faktinių aplinkybių tikėtinumą. Tačiau teisėjas neprivalo būti įsitikinęs jų buvimu. ZPP nėra nustatytos faktinės aplinkybės, kurių tikimybę pakanka įrodyti, kad būtų galima remtis tam tikra norma.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal galiojantį rungimosi principą dažniausiai įrodymus rinkti prašo šalys.

Teismas taip pat gali rinkti įrodymus *ex officio* (ZPP 7 straipsnio 2 dalis), jeigu, jo manymu, šalys siekia neleistinais pasinaudoti savo reikalavimais (ZPP 3 straipsnio 3 dalis).

Teismas įrodymus renka *ex officio* ginčiuose dėl tėvystės (motinystės), kuriuose jis neprivalo apsiriboti ieškinio reikalavimu, ir gali imtis veiksmų net dėl šalių nepateiktų reikalavimų; teismas įrodymus taip pat gali rinkti net ir tais atvejais, kai nė viena iš šalių nenurodė įrodymų ir jeigu juos surinkti būtina siekiant apsaugoti vaikų interesus (ZPP 408 straipsnis).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas nusprendžia, kuriuos įrodymus reikėtų rinkti siekiant nustatyti reikšmingas faktines aplinkybes (ZPP 213 straipsnio 2 dalis ir 287 straipsnis). Jis priima nutartį dėl įrodymų, kuria patenkina arba atmeta šalių prašymus ir taip pat gali priimti nutartį dėl tam tikrų įrodymų rinkimo *ex officio*.

Jeigu šalies prašymas dėl įrodymų patvirtinamas teismo nutartimi, tuomet ji įgyvendinama ir įrodymai surenkami. Teismo nutartis dėl įrodymų neturi teismui privalomosios galios. Jis gali pakeisti nutartį nagrinėdamas bylą ir surinkti įrodymus, dėl kurių atmetė ankstesnį prašymą, taip pat gali rinkti naujus įrodymus (ZPP 287 straipsnio 4 dalis).

Įrodymai paprastai renkami teismo nagrinėjimo metu galutinį sprendimą priimsiančio teisėjo (ZPP 217 straipsnio 1 dalis). Jeigu yra pagrįstų priežasčių, šalies prašymu įrodymus gali rinkti šalies nurodytas konkretus teisėjas (ZPP 217 straipsnio 1 dalis). Išimtiniais atvejais įrodymus taip pat galima rinkti pasibaigus teisminei bylos nagrinėjimui, kai teisėjų kolegija nusprendžia, kad baigta nagrinėti byla turi būti nagrinėjama iš naujo. Prireikus toks sprendimas priimamas siekiant papildyti bylos medžiagą arba išaiškinti konkrečius svarbius klausimus (ZPP 292 straipsnis).

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

ZPP konkrečiai nustatyta, kad įrodymų rinkimo galima atsisakyti tik kai įrodymai nėra susiję su sprendimu (ZPP 287 straipsnis), t. y. šie įrodymai nepadedą nustatyti bylai reikšmingų teisinių faktinių aplinkybių. Tačiau ZPP nėra konkrečių nuostatų, numatančių galimybę atsisakyti nepriimtinių įrodymų arba įrodymų, kuriuos rinkti yra neekonomiška arba neįmanoma.

Šalis privalo ne vėliau kaip iki pirmojo pagrindinio bylos nagrinėjimo posėdžio nurodyti visas faktines aplinkybes, pagrindžiančias jos prašymus, pateikti įrodymus, reikalingus jos pareiškimų teisingumui nustatyti, ir pareikšti savo nuomonę dėl pareiškimų ir priešingos šalies pateiktų įrodymų. Tai reiškia, kad teismas neatsižvelgia į šalies per vėlavimą pateiktus įrodymus. Šaliai paprastai nesuteikiama galimybės pateikti tokį prašymą (ZPP 286 straipsnis). Vienintelės išimtys taikomos bylose, kuriose šalis gali įrodyti dėl nuo jos nepriklausančių aplinkybių neturėjusi galimybės įrodymų pateikti pirmajame bylos nagrinėjimo posėdyje, jei įrodymų priėmimas, teismo nuomone, neužtęs ginčo nagrinėjimo (ZPP 286 straipsnio 3 dalis).

Dėl nepriimtinių įrodymų ir įrodymų, kurių neįmanoma gauti, svarbu laikytis ZPP 3 straipsnio 3 dalies, kurioje nurodyta, kad teismas nepripažįsta šalių prašymų, kurie prieštarauja imperatyvioms taisyklėms arba moralės normoms.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagal ZPP pripažįstami šie įrodymai: tyrimai, dokumentai, liudytojų ir ekspertų apklausa ir šalių apklausa.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojai. Kiekvienas asmuo, kuris kviečiamas liudyti, privalo atvykti ir, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip, duoti parodymus (ZPP 229 straipsnio 1 dalis). Liudytojai apklausiami šalies, kuri turi nurodyti, ką paliudys liudytojas, ir pateikti jo asmens duomenis, siūlymu (ZPP 236 straipsnis). Atvykti į bylos nagrinėjimo posėdį liudytojai šaukiami specialiu šaukimu; šiame šaukime jie turi būti informuojami apie pareigą liudyti, neatvykimo į bylos nagrinėjimo posėdį be pateisinamos priežasties pasekmes ir jų teises į išlaidų atlyginimą (ZPP 237 straipsnis).

Liudytojai apklausiami teismo bylos nagrinėjimo metu. Liudytojai, kurie dėl amžiaus, ligos arba rimtos fizinės negalios negali, gavę šaukimą, atvykti į teismą, gali būti apklausiami savo namuose (ZPP 237 straipsnio 2 dalis). Kiekvienas liudytojas apklausiamas atskirai ir nedalyvaujant kitiems liudytojams, kurie parodymus duos vėliau (ZPP 238 straipsnio 1 dalis). Teismas išaiškina liudytojams jų pareigą sakyti tiesą nieko nenuslepiant; jis taip pat įspėja juos dėl neteisingų parodymų davimo pasekmių. Liudytojas pirmiausia duoda parodymus apie bylą; paskui kolegijai pirmininkaujantis teisėjas arba kolegijos nariai ir šalys, jų teisiniai atstovai ir įgaliotiniai užduoda klausimus, siekdami patikrinti liudytojo parodymus arba juos papildyti ar patikslinti. Jeigu liudytojų parodymai priešingi, gali būti surengta jų kryžminė apklausa (ZPP 239 straipsnio 3 dalis). ZPP liudytojų priesaika nebepripažįstama.

ZPP neatskiria įprasta liudytojo apklausa ir eksperto apklausa, ir šiuo atveju nėra nustatyta jokių specialių procesinių nuostatų. Liudytojų ir ekspertų apklausos tvarka yra vienoda.

Dokumentai. ZPP nenustatyta įvairių įrodinėjimo priemonių hierarchija, tačiau dokumentai laikomi patikimiausiais įrodymais. Jie gali būti skirstomi į oficialius ir privačius dokumentus. Oficialūs dokumentai – tai valstybės institucijos, veikiančios pagal savo kompetenciją, nustatyta forma išduotas dokumentas arba tokia forma vietos valdžios institucijos, įmonės arba kitos organizacijos ar fizinio asmens, vykdančio jam įstatymu suteiktus viešuosius įgaliojimus, išduotas dokumentas (ZPP 224 straipsnio 1 dalis). Privatūs dokumentai yra visi dokumentai, kurie nėra oficialūs. Parašą privačiame dokumente gali patvirtinti įgaliota valstybės institucija arba juridinis ar fizinis asmuo, turintis viešuosius įgaliojimus (pvz., notaras). Tokios privataus dokumento patvirtinimo žymos reikšmingos teisės požiūriu, o ši dokumento dalis gali būti laikoma ir oficialiu dokumentu. Oficialių dokumentų įrodomoji galia atskirai apibrėžta ZPP. Oficialus dokumentas įrodo juose patvirtintų arba konkrečiai nurodytų faktinių aplinkybių teisingumą (ZPP 224 straipsnio 1 dalis). ZPP daroma prielaida, kad oficialaus dokumento turinys yra teisingas, tačiau leidžiama ginčyti, kad oficialiame dokumente įrašytos faktinės aplinkybės yra neteisingos arba kad oficialus dokumentas buvo neteisingai parengtas (ZPP 224 straipsnio 4 dalis). Slovėnijos civiliniame procese tai yra vienintelė įrodymų taisyklė.

Pagal atitinkamas taisykles patvirtinti užsienio oficialūs dokumentai turi tokią pat įrodomąją galią kaip ir Slovėnijos dokumentai, jeigu taikomi susitarimai dėl abipusio pripažinimo ir jeigu tarptautinėje sutartyje nenurodyta kitaip (ZPP 225 straipsnis).

ZPP taip pat nustatytos pareigos pateikti dokumentus taisyklės (pareiga pateikti dokumentus) – ji priklauso nuo to, ar dokumentą turi juo besiremianti šalis, priešinga šalis, valstybės institucija, ar viešuosius įgaliojimus turinti organizacija, ar trečiasis asmuo (fizinis arba juridinis asmuo).

Ekspertai. Kai atitinkamai faktinei aplinkybei nustatyti arba išaiškinti reikalingos techninės žinios, o teismas tokių žinių neturi, jis renka įrodymus pasitelkdamas ekspertus (ZPP 243 straipsnis). Teismas ekspertą paskiria specialia nutartimi, ir prieš tai gali šalims suteikti galimybę išsakyti savo nuomones šiuo klausimu. Ekspertą taip pat gali paskirti kolegijai pirmininkaujantis teisėjas arba prašomas teisėjas, jeigu jie įgalioti rinkti tokius įrodymus (ZPP 244 straipsnis). Ekspertai paprastai paskiriami iš teismo turimo specialaus teismo paskirtų ekspertų sąrašo; šią užduotį taip pat galima patikėti specializuotai institucijai. Ekspertais gali būti tik fiziniai asmenys. Ekspertai privalo vykdyti savo pareigas ir pateikti savo išvadą ir nuomonę (ZPP 246 straipsnio 1 dalis). Teismas gali skirti baudą ekspertui, kuris buvo tinkamai iškviestas ir nustatytu metu neatvyksta be pateisinamos priežasties; ekspertui, kuris be pateisinamos priežasties atsisako vykdyti savo užduotis; ekspertui, kuris tučtuojau teismui nepraneša priežasčių, dėl kurių jis negali (laiku) vykdyti savo užduočių; ir ekspertui, kuris nepranešęs pateisinamos priežasties nevykdo savo užduočių per teismo nustatytą terminą (ZPP 248 straipsnio 1 dalis). Teismas gali ekspertus jų prašymu atleisti nuo pareigos tik dėl priežasčių, dėl kurių jie gali atsisakyti liudyti arba atsakyti į kurį nors klausimą. Teismas taip pat gali atleisti ekspertus nuo jų pareigos dėl kitų pateisinamų priežasčių (pvz., didelio darbo krūvio). Remdamasis šia priežastimi, įgaliotas institucijos arba organizacijos, kurioje dirba ekspertas, darbuotojas taip pat gali prašyti taikyti išimtį (ZPP 246 straipsnio 2 ir 3 dalys). Ekspertas taip pat gali būti nušalinamas tokiu pat būdu, kaip ir teisėjas; vienintelė šios taisyklės išimtis – kai asmuo, kuris anksčiau buvo apklaustas kaip liudytojas, gali dalyvauti kaip ekspertas (ZPP 247 straipsnio 1 dalis).

Ekspertų uždavinys – parengti savo išvadą ir nuomonę. Teismas taip pat nusprendžia, ar ekspertai turės pateikti savo išvadą ir nuomones tik žodžiu teismo bylos nagrinėjimo metu, ar jie taip pat turės jas pateikti rašytine forma prieš prasidedant teisminei bylos nagrinėjimui. Teismas taip pat nustato terminą, per kurį ekspertas turi pateikti savo išvadą ir nuomonę. Paskyrus daugiau nei vieną ekspertą, jie savo išvadą ir nuomones gali pateikti kartu, jeigu

dėl jų sutaria. Jeigu ekspertai nesutaria, kiekvienas ekspertas pateikia savo išvadą atskirai (ZPP 254 straipsnis). Jeigu ekspertų išvados iš esmės skiriasi arba jeigu vieno arba daugiau ekspertų išvados yra neaiškos, neišsamios ar prieštaringos arba prieštarauja ištirtoms aplinkybėms ir jeigu tokie netikslumai iš naujo atlikus ekspertų apklausą neištaisomi, įrodymai vėl renkami pasitelkiant tą patį arba kitą ekspertą (ZPP 254 straipsnio 2 dalis). Tačiau jeigu vieno arba kelių ekspertų išvadoje yra prieštaravimų ar netikslumų arba jeigu dėl parengtos išvados teisingumo kyla pagrįstų abejonų, prašoma kitų ekspertų išvados (ZPP 254 straipsnio 3 dalis). Ekspertai turi teisę į išlaidų atlyginimą ir teisę į atlyginimą už savo darbą (ZPP 249 straipsnio 1 dalis).

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Vertinant įrodymus taikomas laisvo įrodymų vertinimo principas. Teismas, veikdamas pagal savo įsitikinimus, nusprendžia, kurios faktinės aplinkybės laikomos įrodytomis, ir šiuo atveju remiasi išsamiau ir visapusišku kiekvieno atskiro įrodymo ir visų įrodymų vertinimu, taip pat sėkminga viso proceso baigtimi (ZPP 8 straipsnis). Todėl Slovėnijos civiliniame procese nėra pripažįstamos „įrodinėjimo taisyklės“, kuriomis įstatymų leidėjas iš anksto abstrakčiai nustato konkrečių įrodymų rūšių įrodomąją galią. Vienintelė šios taisyklės išimtis – oficialių dokumentų vertinimo taisyklė (žr. 2.5 klausimą).

Tačiau praktikoje taikoma taisyklė, pagal kurią, pvz., dokumentiniai įrodymai yra patikimesni (tačiau neturi didesnės įrodomosios galios) nei kiti įrodymai, pvz., liudytojų arba šalių parodymai.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

ZPP nėra jokių nuostatų, reglamentuojančių, kad tam tikrų faktinių aplinkybių buvimui nustatyti būtina taikyti tam tikrus įrodinėjimo būdus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Taip. Kiekvienas liudyti kviečiamas asmuo privalo atvykti ir, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip, duoti parodymus (ZPP 229 straipsnio 1 dalis).

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Asmuo negali būti apklausiamas kaip liudytojas, jei, duodamas parodymus, pažeistų pareigą saugoti tarnybinę arba karinę paslaptį, išskyrus atvejus, kai kompetentinga institucija atleidžia jį nuo tokios pareigos (ZPP 230 straipsnis).

Kolegijai pirmininkaujantis teisėjas išimties tvarka gali leisti apklausti liudytoją, kuris atskleidžia valstybinę ar karinę paslaptį, jei tenkinamos sąlygos atskleisti slaptą informaciją teismo procese (atsižvelgiant į informacijos ir dokumento turinio svarbą procese; įslaptintos informacijos pobūdį ir slaptumą; aptariamų materialinių teisių reikšmingumą ir svarbą; ir ar įslaptintos informacijos atskleidimas pakenktų įstaigos veikimui arba nacionaliniam saugumui).

Liudytojai gali atsisakyti liudyti (ZPP 231 straipsnis):

klausimais, kuriuos šalis jiems patikėjo kaip savo įgaliotam atstovui;

klausimais, kuriuos šalis arba kitas asmuo išpažino jiems kaip dvasininkams;

dėl faktinių aplinkybių, kurias jie sužinojo kaip advokatai ar gydytojai arba versdamiesi bet kuria kita profesija ar vykdydami veiklą, kai turi pareigą saugoti paslaptį dėl visų faktinių aplinkybių, kurias sužinojo versdamiesi ta profesija ar vykdydami tą veiklą.

Liudytojai gali nesutikti atsakyti į tam tikrus klausimus, kai turi svarią priežastį, ypač jeigu atsakydami sukeltų sau arba tiesiosios linijos kraujo giminaičiams iki bet kokio laipsnio arba šoninės linijos kraujo giminaičiams iki trečiojo laipsnio didžiulę gėdą, akivaizdžią finansinę žalą arba duotų pagrindo jų baudžiamajam persekiojimui arba jeigu jie sukeltų didžiulę gėdą, akivaizdžią finansinę žalą savo sutuoktiniui arba svainystės santykiais siejamam giminaičiui iki antrojo laipsnio, taip pat antrojo laipsnio giminaičiui (net jeigu santuoka jau nutraukta) arba jų globėjui ar globotiniui, arba jų įtėviui (įmotei) ar įvaikiui arba duotų pagrindo jų baudžiamajam persekiojimui (ZPP 233 straipsnio 1 dalis).

Tačiau finansinės žalos sukėlimo rizika liudytojai negali naudotis kaip priežastimi atsisakyti liudyti dėl teisinių sandorių, kuriuose jie dalyvavo kaip liudytojai, dėl veiksmų, kuriuos atliko kaip kurios nors ginčo šalies teisių perėmėjai ar atstovai, dėl faktinių aplinkybių, susijusių su turto režimu giminystės santykių ar santuokos atveju, dėl faktinių aplinkybių, susijusių su gimimu, santuoka ar mirtimi, arba tais atvejais, kai pagal specialias taisykles jie turi pateikti prašymą arba duoti parodymus (ZPP 234 straipsnis). Liudytojas taip pat negali atsisakyti duoti parodymų remdamasis komercinės paslapties išsaugojimo pagrindais, jeigu tam tikras faktines aplinkybes būtina atskleisti siekiant naudoti visuomenei arba kitam asmeniui, jeigu tokia nauda yra didesnė, palyginti su nuostoliais, kurie atsirastų atskleidus komercinę paslaptį (ZPP 232 straipsnis).

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip. Jeigu liudytojai, kurie buvo tinkamai iškviesti, neatvyksta ir jų nedalyvavimas nepateisinamas arba jeigu jie palieka vietą, kurioje turėtų būti išklausyti, be leidimo, teismas gali nurodyti atvesdinti juos jėga ir pareikalauti padengti atitinkamas išlaidas, taip pat gali paskirti baudą (ne daugiau kaip 1 300 EUR). Be to, teismas gali skirti tokią baudą liudytojui, kuris atvyksta, tačiau po to, kai buvo informuotas apie pasekmes, atsisako liudyti arba atsakyti į konkrečius klausimus dėl priežasčių, kurios, teismo manymu, yra nepateisinamos. Pastaruoju atveju teismas gali, jeigu liudytojas vis dar nenori liudyti, skirti laisvės atėmimo bausmę, iki jis panorės liudyti arba jo parodymai bus nebereikalingi, tačiau ne ilgiau nei vieną mėnesį (ZPP 241 straipsnio 1 ir 2 dalys).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Liudytoju gali būti kiekvienas asmuo, galintis pateikti informaciją dėl faktinių aplinkybių, kurias reikia įrodyti (ZPP 229 straipsnio 2 dalis). Galėjimas būti liudytoju nepriklauso nuo veiksnio. Vaikas arba asmuo, kuris buvo pripažintas visiškai arba iš dalies neveiksnium, gali būti liudytoju, jeigu jis iš tikrųjų gali pateikti informacijos dėl bylai reikšmingų teisinių faktinių aplinkybių. Klausimą, ar liudytojas gali liudyti, kiekvienu atveju sprendžia teismas. Šalis arba šalies teisinis atstovas negali būti liudytoju, o paprastas atstovas (*slov. pooblaščenec*) arba į bylą įstojęs asmuo (*slov. stranski intervenient*) gali.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Dėl liudytojų apklausos žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

Vaizdo konferencija reglamentuojama ZPP 114a straipsnyje, kuriame nurodyta, kad teismas šalių sutikimu leidžia joms ir jų atstovams bylos nagrinėjimo metu būti kitoje vietoje ir toje vietoje atlikti procesinius veiksmus, jeigu bylos nagrinėjimo vietoje ir vietoje arba vietose, kurioje (-iose) yra šalys ir (arba) jų atstovai, galima užtikrinti garso ir vaizdo perdavimą. Tokios pat sąlygos taikomos įrodymų rinkimui atliekant tyrimus, renkant dokumentus, apklausiant šalis, liudytojus ir ekspertus.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Civiliniame procese paprastai negalima naudoti neteisėtai (pvz., neteisėtai klausantis pokalbių telefonu) gautų įrodymų. Tačiau teismų praktikoje nustatyta, kad tokius įrodymus galima naudoti išimtiniais atvejais, jeigu tam yra pateisinamos priežastys arba jeigu toks įrodymų rinkimas yra ypač svarbus siekiant užtikrinti konstitucinės teisės apsaugą. Šiuo atveju, be to, kad kai kuriuos įrodymus buvo galima gauti neteisėtai, lemiamą vaidmenį atlieka tai, ar dėl civiliniame procese pateiktų įrodymų būtų pakartotinai pažeidžiamos žmogaus teisės.

Nepriimtinių įrodymų ir įrodymų, kurių neįmanoma gauti, atveju reikia atkreipti dėmesį į ZPP 3 straipsnio 3 dalį, kurioje nurodyta, kad teismas nepripažįsta šalių prašymų, kurie prieštarauja imperatyvioms taisyklėms arba moralės normoms.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu pareiškimas sudaro ieškinio arba kokio nors prašymo dalį, jis nebus laikomas įrodymu, tačiau turės faktinio šalies argumento statusą, kurį šalis turės pagrįsti atitinkamais įrodymais. Jeigu pareiškimas yra dokumento, kuris pateiktas kaip šalies argumentų įrodymas, dalis, tas pareiškimas turės dokumento statusą.

Šalies pareiškimas, pateiktas per šalių apklausą, taip pat laikomas įrodymu, nes ZPP šalių apklausa pripažįstama įrodymu (ZPP 257 straipsnis).

Susijusios nuorodos

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>;

<https://www.uradni-list.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<http://www.sodisce.si/>

Paskutinis naujinimas: 10/01/2020

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Slovakija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Taisyklė, kuria vadovaudamasis teismas renka įrodymus per posėdžius, grindžiama Konstitucijos 48 straipsnio 2 dalimi.

Atitinkamai atvejais surinkti įrodymus gali būti prašoma kito teismo arba įrodymai gali būti renkami ne teismo posėdyje. Teismas apie įrodymų rinkimą ne teismo posėdyje paprastai bylos šalims praneša prieš penkis dienas. Bylos šalys turi teisę dalyvauti taip renkant įrodymus.

Šalys privalo nurodyti, kokiais įrodymais jos grindžia savo reikalavimus. Teismas sprendžia, kuriuos nurodytus įrodymus surinkti.

Teismas išimties tvarka gali surinkti kitus įrodymus, negu siūlė šalys, jeigu to reikia bylai išspręsti.

Teismas gali nuspręsti, kad surinkti įrodymai turi būti papildyti arba pakartojami teismo posėdyje.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Įrodymų rinkimo teismo posėdyje išimtis taikoma tada, kai yra įvykdytos sąlygos priimti sprendimą be žodinio bylos nagrinėjimo. Tai nereiškia, kad tokiais atvejais įrodymai nerenkami, – jie tiesiog surenkami ne teismo posėdžio metu. Įrodymų rinkimas kokybiniu požiūriu yra panašus į reikalavimo įrodymą.

Tokios išimties – tai:

bylos nagrinėjimas iš esmės, kai atliekamas paprastas teisinis dalyko įvertinimas;

šalių nurodyti faktai yra neginčijami, o ginčo vertė be papildomų išlaidų neviršija 2 000 EUR;

remiamasi šalių sutikimu; jeigu išduodamas mokėjimo įsakymas, priimamas sprendimas už akių arba sprendimas dėl pripažinimo; kai atsisakoma reikalavimo.

Be to, teismo posėdžiai neprivalo būti skiriami, kai atliekama vartotojų bylų peržiūra *in abstracto*, kai priimamas vartotojui palankus sprendimas už akių, ieškovo sutikimu – kovos su diskriminacija ginčiuose, individualiuose darbo ginčiuose ir prašymų skirti skubią priemonę atveju.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teisės aktais iš esmės nėra ribojama, kaip teismas turėtų vertinti konkretaus įrodymo tikrumą. Taigi, taikomas laisvo įrodymų vertinimo principas. Tik retais atvejais teisės aktais nustatomi tam tikri apribojimai teismui vertinant įrodymus; pavyzdžiui, teismas turi kaip įrodytą priimti bet kurį faktą, kuriam teisės aktuose nustatyta nugrinčijamoji prezumpcija, jeigu proceso eigoje neįrodoma priešingai – Civilinio kodekso 133 straipsnis.

Teismas privalo vadovautis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimais. Jis taip pat privalo vadovautis Konstitucinio Teismo sprendimu, ar tam tikras teisės aktas prieštarauja Konstitucijai, įstatymui ar Slovakijos Respublikai privalomai tarptautinei sutarčiai. Be to, teismas privalo vadovautis Konstitucinio Teismo sprendimais ir Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimais dėl pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių. Be to, teismas privalo vadovautis kompetentingų įstaigų sprendimais, kad buvo padaryta nusikalstama veika, mažareikšmis nusižengimas ar kitas administracinės teisės pažeidimas, už kurį baudžiama pagal konkrečias teisės nuostatas; tačiau teismas neprivalo vadovautis vietoje priimtais sprendimais dėl baudų.

Nepaisant to, teismas gali išnagrinėti kitos valdžios institucijos sprendimų priėmimo kompetencijai priklausančius klausimus. Tačiau jeigu tokiu klausimu kompetentinga institucija priėmė sprendimą, teismas į šį sprendimą atsižvelgia ir tai įtraukia į savo sprendimo motyvus (ankstesnių sprendimų laikymasis).

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Bylos šalys privalo nurodyti, kokiais įrodymais jos grindžia savo reikalavimus. Teismas sprendžia, kuriuos nurodytus įrodymus surinkti. Teismas įrodymus taip pat gali rinkti savo iniciatyva, jeigu įrodymai grindžiami viešais registras ir sąrašais, o iš tokių registrų ir sąrašų matyti, kad šalių nurodomi faktai neatitinka tikrovės; jokių kitų įrodymų savo iniciatyva teismas nerenka.

Savo iniciatyva teismas gali rinkti įrodymus siekdamas nustatyti, ar yra įvykdytos procesinės sąlygos arba ar siūlomą sprendimą bus įmanoma įvykdyti, taip pat siekdamas susipažinti su atitinkama užsienio teise.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Teismas įrodymus renka per posėdžius, nebent yra įvykdytos sprendimo priėmimo be žodinio bylos nagrinėjimo sąlygos.

Šalys turi teisę pateikti pastabų dėl prašymų surinkti įrodymus ir dėl bet kurių surinktų įrodymų.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas įrodymus vertina savo nuožiūra – kiekvieną įrodymą atskirai ir visus įrodymus atsižvelgdamas į jų tarpusavio ryšį, kartu atidžiai apvarstydamas visus proceso eigoje paaiškėjusius klausimus. Kiekvieno surinkto įrodymo patikimumą galima ginčyti, jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip.

Tam tikras laisvo įrodymų vertinimo apribojimas taikomas apeliaciniam teismui ir apeliacinius skundus teisės aspektais nagrinėjančiam teismui – apeliacinis teismas privalo vadovautis pirmosios instancijos teismo nustatytais bylos faktais. Taigi, jis gali padaryti kitokią išvadą dėl faktų. Tačiau teismas negali nukrypti nuo pirmosios instancijos teismo surinktų konkrečių įrodymų vertinimo. Jis gali pirmosios instancijos teismo surinktus įrodymus įvertinti skirtingai tik tuo atveju, jeigu jis tuos įrodymus pakartoja. Tačiau, priešingai negu pirmosios instancijos teismas, jis gali skirtingai vertinti įrodymus, kuriuos žemesnės instancijos teismas surinko per teismą, kurio buvo prašoma tuos įrodymus surinkti.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įrodymais gali būti laikoma bet kuri įrodinėjimo priemonė, kuri gali padėti tinkamai išsiaiškinti klausimą ir kuri buvo gauta teisėtu būdu. Įrodinėjimo priemonės – tai, be kita ko, šalių ir liudytojų apklausos, dokumentai, ekspertų išvados, liudytojų ekspertų parodymai ir apžiūros. Jeigu įrodymų rinkimo būdas nėra nustatytas, jį nurodo teismas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas yra su teismu ir su bylos šalimis nesusijęs asmuo, duodantis parodymus apie faktus, apie kuriuos jis sužinojo per savo pojūčius. Liudytojais gali būti tik fiziniai asmenys.

Civilinių teismų kompetencijai priklausančiose bylose dažnai reikalaujama ekspertų išvadų dėl faktų, kuriais remiantis priimami sprendimai dėl bylos esmės. Tais atvejais, kai sprendimas dėl bylos esmės priklauso nuo faktų įvertinimo, kuriam reikia ekspertinių žinių, teismas skiria liudytoją ekspertą. Tokiu atveju

teismas turi paskirti liudytoją ekspertą net jeigu teisėjas turi ekspertinių žinių, kuriomis remdamasis jis būtų pajėgus kaip ekspertas įvertinti bylos dalyką. Šios žinios negali pakeisti objektyvaus faktų nustatymo, kurį atlieka šalis, nepriklausanti dėl faktų sprendžiančiam organui.

Pagrindinė teismo užduotis yra tinkamai suformuluoti klausimus liudytojiui ekspertui. Teismas privalo liudytojiui ekspertui pateikti klausimų tik dėl faktų, vengdamas klausimų, susijusių su eksperto išvados dalyko teisiniu vertinimu.

Teismas gali nurodyti, kad eksperto išvadą peržiūrėtų kitas liudytojas ekspertas arba mokslo ar kita įstaiga. Šios antrosios išvados dalykas yra anksčiau pateiktos išvados peržiūra. Tai kartais vadinama peržiūros išvada. Teismas ekspertų išvadas nagrinėja kaip ir bet kuriuos kitus įrodymus.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas vertina kiekvieno atskiro įrodymo patikimumą ir tikrumą. Teisės aktais nėra ribojama teismo teisė savo nuožiūra vertinti bet kurį konkretų įrodymą – tai yra laisvo įrodymų vertinimo principas. Nepaisant to, teismo vertinimo motyvai nėra atsitiktiniai; teismas turi atsižvelgti į viską, kas paaiškėjo proceso metu. Teismas turėtų laikytis šių faktų ir turi tinkamai nustatyti, kaip jie yra susiję tarpusavyje. Kartu teismas nėra saistomas jokios pavienių įrodymų reikšmės ir įrodomosios galios prioriteto tvarkos.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Bylose, kurių procesas gali prasidėti be prašymo, ir bylose dėl leidimo tuoktis, dėl tėvystės nustatymo ir paneigimo, dėl galėjimo įvaikinti ir įvaikinimo, taip pat komercinės veiklos registro bylose teismas privalo surinkti papildomus įrodymus, reikalingus faktams nustatyti, net jeigu šalys tokių įrodymų nesiūlė.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Bet kuris šaukimą gavęs fizinis asmuo privalo atvykti į teismą ir duoti parodymus kaip liudytojas – Ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso kodekso 196 straipsnio 2 dalis. Jis turi sakyti tiesą ir nieko nenuslėpti. Teismas turi informuoti liudytoją apie baudžiamąją atsakomybę už melagingų parodymų davimą ir apie jo teisę atsisakyti duoti parodymus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Liudytojai gali atsisakyti duoti parodymus tik tuo atveju, jeigu duodami parodymus jie užtrauktų baudžiamąją atsakomybę sau ar savo artimiems asmenims. Teismas sprendžia, ar atsisakymas duoti parodymus yra teisėtas. Liudytojai taip pat gali atsisakyti duoti parodymus, jeigu jų parodymais būtų pažeista dvasininko konfidencialumo pareiga arba informacijos, kurią jie žodžiu ar raštu sužinojo eidami ganytojiškas pareigas ir kurios jie privalo neatskleisti, konfidencialumas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Dėl atsisakymo duoti parodymus teisėtumo sprendžia teismas. Teismo nurodymas yra neskundžiamas. Jeigu, nepaisant teismo nurodymo, liudytojas atsisako duoti parodymus, teismas jam gali skirti procesinę baudą.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Organizacijos, kuri yra civilinio proceso šalis, įstatyminių atstovų teismai visada turi išklausti visų pirma kaip to proceso šalį, o ne kaip liudytoją (Ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso kodekso 185 straipsnis).

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Prieš apklausdamas liudytojus, teismas turi nustatyti jų tapatybę ir jų ryšius su bylos šalimis. Be to, liudytojai turi būti informuojami apie parodymų svarbą, savo teises ir prievolės, baudžiamąją atsakomybę už melagingus parodymus ir savo teisę į liudytojo išlaidų atlyginimą.

Teismas paprašo liudytojų nuosekliai apibūdinti viską, ką jie žino apie nagrinėjamą dalyką. Tada teismas liudytojams pateikia klausimus, reikalingus jų parodymams papildyti ir patikslinti.

Liudytojams negalima pateikti tendencingų arba menamųjų klausimų. Jeigu bylos šalims arba liudytojams ekspertams pateikiami tokie klausimai arba su teisiniu bylos vertinimu susiję klausimai, pirmininkaujantis teisėjas pripažįsta klausimus neleistiniais. Pirmininkaujantis teisėjas dėl klausimų neleistinumo nusprendžia priimdamas neįteikiamą ir neskundžiamą nutartį. Nutartis tik sudaro teismo posėdžio stenogramos dalį.

Sutikus bylos šalims, teismas gali surengti žodinį bylos nagrinėjimą vaizdo konferencijos būdu ar naudojantis kitomis technologinėmis ryšių priemonėmis.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Reikėtų priminti, kad teisės aktais nėra ribojama teismo teisė savo nuožiūra vertinti bet kurį konkretų įrodymą, – tai yra laisvo įrodymų vertinimo principas, įtvirtintas Ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso kodekso 191 straipsnyje.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

konania?

Teismas šalių ir jų atstovų bei kitų procese dalyvaujančių asmenų veiksmus vertina tik pagal jų turinį, o ne pagal tai, kaip šie asmenys juos apibūdino. Šalių veiksmams taikomas neformalumo principas. Iš esmės šalys turi diskreciją atlikti procesinius veiksmus: nesvarbu, ar jų parodymai pateikiami raštu, ar kaip žodinis pareiškimas, jie turi tą patį teisinį poveikį, tačiau pareiškimai turi būti konkretūs arba kitokiu būdu nesudaryti prielaidų abejoti jų turinio tikrumu.

Paskutinis naujinimas: 22/04/2022

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Įrodymų rinkimas - Suomija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Ieškovas turi įrodyti faktus, reikalingus reikalavimams įteisinti, o atsakovas privalo įrodyti gynybinius argumentus. Įrodymų nepateikusi proceso šalis rizikuoja, kad jos reikalavimai bus laikomi neįrodytais.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų faktų įrodyti nereikia. Be to, nereikia įrodyti visuotinai pripažintų faktų arba faktų, kurie teismui žinomi *ex officio*. Žinoma, galima pateikti priešingus įrodymus.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Šiuo atžvilgiu teisės aktuose tik įtvirtinta nuostata, pagal kurią teismas, atidžiai įvertinęs visus paaiškęs faktus, privalo nuspręsti, kas laikytina tiesa byloje. Suomija taiko „laisvo įrodymų vertinimo“ principą, taigi, tai yra tinkamų įrodymų pateikimo teismui klausimas.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Praktiškai suinteresuotosios šalys turi pačios gauti įrodymus, kuriais pageidauja remtis. Teisės aktuose teismui taip pat leidžiama nuspręsti surinkti įrodymus savo iniciatyva. Tačiau teismas negali savo iniciatyva prieš abiejų suinteresuotųjų šalių valią nurodyti apklausti naujo liudytojo arba pateikti naujo dokumento, jeigu nagrinėjama byla yra tokia, kurią galima išspręsti neteismine tvarka.

Tam tikrais, pvz., tėvystės nustatymo, atvejais teismui nustatyta pareiga užtikrinti, kad būtų gauti visi reikiami įrodymai.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įrodymai renkami per pagrindinį posėdį.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti tokį prašymą, jeigu, pavyzdžiui, įrodymai yra nesusiję su byla arba tas bylos aspektas jau įrodytas. Prašymas surinkti įrodymus taip pat gali būti atmestas, jeigu jis pateikiamas pernelyg vėlyvu etapu.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Įvairios įrodinėjimo priemonės – tai suinteresuotųjų šalių, liudytojų ir ekspertų apklausa, rašytinių įrodymų ir ekspertizės pateikimas ir nagrinėjimas.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojo ar eksperto pateiktų žodinių parodymų vertinimas nesiskiria nuo rašytinės ekspertizės vertinimo. Tačiau teismai nepriima rašytinių liudytojų pareiškimų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Ne. Įrodymus teismas gali laisvai vertinti savo nuožiūra.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Ne.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Paprastai liudytojas negali atsisakyti teikti parodymų.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Teisę atsisakyti duoti parodymus turi suinteresuotosios šalies sutuoktinis, sužadėtinis ir tiesioginės aukštutinės ar žemutinės linijos giminaičiai, taip pat suinteresuotosios šalies broliai (seserys) bei jų sutuoktiniai ir suinteresuotosios šalies įtėviai ar įvaikiai. Be to, teisės aktuose numatyti įvairūs kiti atvejai, kai liudytojas turi teisę arba pareigą atsisakyti duoti parodymus.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, be teisėtos priežasties atsisakęs duoti parodymus, gali būti įpareigotas tai daryti arba sumokėti baudą. Jeigu liudytojas vis tiek atsisako duoti parodymus, teismas gali nurodyti jį sulaikyti, kol jis sutiks duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Teismas gali savo nuožiūra nuspręsti, ar (pavyzdžiui) jaunesnis nei penkiolikos metų asmuo arba psichikos sutrikimų turintis asmuo gali būti apklaustas kaip liudytojas.

Tam tikros asmenų grupės, pvz., gydytojai ir teisininkai, negali duoti parodymų klausimais, jiems patikėtais pagal jų pareigas.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Paprastai proceso šalis, kviečianti apklausti liudytoją, tą liudytoją apklausia pirmoji. Tada kita proceso šalis turi teisę atlikti kryžminę liudytojo apklausą. Po kryžminės apklausos teismas ir suinteresuotosios šalys gali pateikti liudytojui papildomų klausimų.

Liudytojas gali būti apklausiamas per vaizdo konferenciją arba naudojantis kitomis tinkamomis telekomunikacijų technologijomis, kuriomis nustatomas garso ir vaizdo ryšys tarp posėdyje dalyvaujančių asmenų, jeigu teismas mano, kad tai tinkama. Ši tvarka gali būti taikoma, pavyzdžiui, jeigu liudytojas neturi galimybių asmeniškai atvykti į teismą arba jeigu dėl jo dalyvavimo susidarytų nepagrįstų išlaidų, arba jeigu liudytojas yra jaunesnis nei penkiolikos metų. Tam tikrais atvejais liudytojas taip pat gali būti apklaustas telefonu.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teisės aktuose konkrečių nurodymų, taikomų tokiomis aplinkybėmis, nenumatyta. Teismas savo nuožiūra turi nuspręsti, kokią reikšmę tokie įrodymai turės.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip. Suinteresuotosios šalys gali būti laisvai apklaustos siekiant paimti įrodymus, o civilinėje byloje jos gali būti prisaikdintos apklausai dėl faktų, kurie yra itin reikšmingi bylai išspręsti. Suinteresuotosios šalies pareiškimas, pateiktas kaip parodymai, bus vertinamas pagal tuos pačius kriterijus, kaip ir liudytojo parodymai.

Nuorodos

 [Įrodymų paėmimas](#) (Teisingumo ministerija, Suomija)

Brošiūra: [Liudijimas teisme](#) (Teisingumo ministerija, Suomija)

Paskutinis naujinimas: 10/05/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Please note that the original language version of this page has been amended recently. The language version you are now viewing is currently being prepared by our translators.

Please note that the following languages: have already been translated.

Įrodymų rinkimas - Švedija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Švedijos teisėje taikomi įrodinėjimo būdo ir įrodymų priimtumo principai. Išsamiai įvertinęs visas bylos nagrinėjimo metu išaiškėjusias aplinkybes, teismas turi nuspręsti, kas byloje įrodyta. Tik teismas nusprendžia, kokią įrodomąją galią suteikti įrodymams.

Teismų praktikoje yra nustatytos tam tikros įrodymų priimtumo taisyklės, įskaitant taisykles, susijusias su įrodinėjimo našta. Pagal iš esmės supaprastintą taisyklę, kuriai taikomos įvairios išimties, kokius nors teiginius nurodanti šalis paprastai turi juos įrodyti. Jeigu viena šalis nustatė, kad gali lengviau apsaugoti tam tikros faktinės aplinkybės įrodymus, dažnai būtent jai perkeliama įrodinėjimo našta. Jeigu šalis nustatė, kad jai sudėtinga pateikti tam tikros aplinkybės įrodymus, tai taip pat gali būti svarbu nustatant, kuriai šaliai priklauso įrodinėjimo našta. Jeigu, pvz., koks nors asmuo reikalauja sumokėti skolą, jis privalo

įrodyti turįs tokį reikalavimą priešingos šalies atžvilgiu. Jeigu priešinga šalis teigia skolą jau grąžinusi, tuomet ji turi pareigą įrodyti šį faktą. Bylose dėl atsakomybės už nuostolius paprastai įrodinėjimo našta priklauso šaliai, kuri teigia patyrusi nuostolių. Taip pat gali būti atveju, kai tam tikros faktinės aplinkybės įrodinėjimo našta perkeliama priešingai šaliai.

Jeigu pateikti įrodymai nėra pakankamai tvirti, teismas, nagrinėdamas bylą, negali remtis atitinkama aplinkybe. Jeigu byloje reikia nustatyti patirtų nuostolių dydį, galima taikyti išimtį, pagal kurią teismas gali, jeigu nuostolių dydžio įrodymų pateikti neįmanoma arba tai padaryti yra labai sudėtinga, nustatyti apytikslį pagrįstą nuostolių dydį.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Žr. atsakymą į 1.1 klausimą.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodymų svarumui nustatyti reikalavimai priklauso nuo konkrečios bylos rūšies. Civilinėse bylose paprastai reikalaujama patvirtinti atitinkamą faktinę aplinkybę. Tam tikrose civilinėse bylose gali būti taikomas mažesnis įrodymų svarumo reikalavimas. Pavyzdžiui, galima paminėti bylas dėl vartotojų draudimo liudijimų, kuriose tikimybė, kad apdraustasis patyrė draudžiamąjį įvykį, yra laikoma pakankamu įrodymu, jeigu ji yra labiau tikėtina nei tikimybė, kad toks draudžiamasis įvykis neįvyko.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Šalys pačios yra atsakingos už įrodymus. Nedispozityviosiose bylose, t. y. bylose, kuriose nagrinėjami klausimai, dėl kurių šalys negali taikiai susitarti, teismas turi galimybę pats pateikti įrodymus byloje, kai nė viena iš šalių to neprašo. Todėl bylose, susijusiose su suėmimu ar lankymo teisėmis, teismas gali nuspręsti, kad tyrimui reikia papildomų įrodymų. Civilinėse bylose, kuriose šalys gali taikiai susitarti (šios bylos dar vadinamos dispozityvinėmis bylomis), teismas savo valia negali pateikti naujų įrodymų byloje.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įrodymai nagrinėjami pagrindiniame posėdyje.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti įrodymus, jeigu šalis nori įrodyti tai, kas byloje nėra reikšminga. Tai taikoma ir tuomet, kai įrodymai yra nereikalingi arba jie akivaizdžiai neturės jokios reikšmės. Be to, yra taisyklės, kuriose nurodyta, kad rašytiniai parodymais gali būti remiamasi tik tam tikromis išimtinėmis aplinkybėmis.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Švedijoje iš esmės yra penkios pagrindinės įrodymų rūšys (įrodymų rinkimo priemonės). Tai yra:

rašytiniai įrodymai;

liudytojų apklausa;

šalies apklausa;

eksperto apklausa;

apžiūra.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas paprastai yra apklausiamas žodžiu teisme. Rašytiniais liudytojų parodymais neprivaloma remtis. Tačiau teismui leidus liudytojas gali naudotis užrašais, padedančiais jam prisiminti aplinkybes. Apklausa pradeda liudytoją iškviatusi šalis (tai vadinama tiesiogine apklausa), išskyrus atvejus, kai teismas nustato kitaip. Tuomet galimybė užduoti klausimus suteikiama priešingai šaliai (kryžminė apklausa).

Jei įrodymus pateikia ekspertas, bendra taisyklė yra ta, kad jis turi pateikti rašytinį pranešimą. Vienos iš šalių prašymu ir jeigu tai yra akivaizdžiai svarbu, ekspertas byloje yra apklausiamas ir žodžiu. Žodinė apklausa taip pat atliekama esant būtinybei ekspertą išklausti tiesiogiai teisme.

Jeigu bylą norima baigti po pagrindinių apklausų, – pvz., norint apklausti liudytoją, – rašytiniai įrodymai ir ekspertų pranešimai turi būti garsiai perskaitomi bylos nagrinėjimo metu, kad priimdamas sprendimą teismas atsižvelgtų į pagrindines aplinkybes. Tačiau teismas gali nuspręsti, kad rašytiniai įrodymai pagrindiniame posėdyje buvo išklausti, nors jie ir nebuvo garsiai perskaityti posėdyje.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Švedijos teisėje taikomas įrodymų priimtinojo principas. Tai, be kita ko, reiškia, kad teisėje nėra konkrečių principų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti atskirų įrodymų svarumą. Vietoj to teismas nepriklausomai įvertina visus pateiktus įrodymus ir nusprendžia, ką byloje galima laikyti įrodymais.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Įrodymų priimtinojo principas reiškia, kad nėra jokių taisyklių, kuriose būtų konkrečiai nurodyta, kad tam tikroms aplinkybėms patvirtinti reikalingi tam tikros rūšies įrodymai. Vietoj to teismas, nagrinėdamas tai, kas buvo įrodyta, atlieka bendrą bylos aplinkybių vertinimą.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Švedijoje taikoma bendra pareiga liudyti. Tai reiškia, kad liudyti iškviestas asmuo turi pareigą liudyti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Pareiga liudyti asmeniui netaikoma byloje, kurioje ji su šalimi sieja glaudūs giminystės ryšiai. Liudytojas gali atsisakyti komentuoti tam tikrą faktinę aplinkybę, jeigu dėl savo pareiškimo jis būtų priverstas atskleisti padaręs nusikaltimą arba negarbingą veiksmą. Liudytojas taip pat gali tam tikromis aplinkybėmis atsisakyti atskleisti komercines paslaptis. Kai kurių specialistų, pvz., sveikatos priežiūros darbuotojų, pareigai liudyti taikomi tam tikri apribojimai.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Asmuo, kuris turi būti išklaustas kaip liudytojas, yra kviečiamas į bylos nagrinėjimą grasinant bauda. Jeigu liudytojas neatvyksta be pateisinamos priežasties, pvz., ne dėl ligos, jam už neatvykimą yra skiriama bauda. Jeigu liudytojas neatvyksta, teismas taip pat gali nuspręsti, kad policija turi priverstinai jį atvesdinti. Galiausiai teismas turi galimybę suimti asmenį, kuris be pateisinamos priežasties atsisako liudyti ar atsakyti į klausimus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Jeigu kviečiamas liudyti asmuo yra jaunesnis nei 15 metų amžiaus arba turi protinės veiklos sutrikimų, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nuspręs, ar jis gali būti apklausiamas kaip liudytojas. Taip pat žr. 2.9 klausimą.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojų apklausa paprastai pradeda liudytoją iškviatus asmuo (tiesioginė apklausa). Paskui priešingai šaliai suteikiama galimybė užduoti klausimus (kryžminė apklausa). Po kryžminės apklausos liudytoją iškviatus asmuo ir teismas gali užduoti papildomus klausimus. Teismas turi atmesti klausimus, kurie akivaizdžiai nesusiję su byla, yra painūs arba kitokiu būdu netinkamai pateikiami.

Šalys, liudytojai ir kiti teismo posėdyje privalantys dalyvauti asmenys turi turėti galimybę dalyvauti per atstumą naudojant vaizdo ryšio priemones, jeigu tai yra tinkama. Tačiau tebegalioja pagrindinė taisyklė, kad teismo posėdyje privalantys dalyvauti asmenys turi asmeniškai atvykti į teismą.

Liudytojas gali būti apklausiamas telefonu, jeigu tai yra tinkama atsižvelgiant į išlaidas, kurios priešingu atveju būtų patiriamos nurodžius liudytojui atvykti į teismą, ir liudytojo asmeninės apklausos posėdyje svarbą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Įrodymų priimtumo principas reiškia, kad yra tik tam tikros retos išimtys, kai draudžiama naudoti tam tikros rūšies įrodymus. Todėl tai, kad įrodymai buvo gauti neleistinu būdu, iš esmės nereiškia, kad jais nebus remiamasi bylą nagrinėjant teisme. Tačiau tai gali būti svarbu, jeigu vertinant įrodymus nustatoma ribota jų įrodomoji galia.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalis negali duoti parodymų, tačiau jos apklausa vykdoma prisiekus; tokiu atveju šaliai gresia baudžiamoji atsakomybė, jei ji pateikia neteisingą informaciją. Paskutinis naujinimas: 05/11/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Anglija ir Velsas

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Pagal Bendrąją prievolės įrodyti taisyklę civilinėje byloje faktinė aplinkybė besiremianti šalis turi ją įrodyti, kad, atsižvelgiant į tikimybių vertinimą, įtikintų teisėją (arba prisiekusiuosius) dėl nurodomos faktinės aplinkybės teisingumo. Prievolė taikoma abiem šalims, išskyrus atvejus, kai visiškai akivaizdu, kad ieškovas neįvykdė prievolės; šiuo atveju teisėjas turi teisę veikti toliau nesukeldamas nepatogumų kitai šaliai.

Praktiškai tai reiškia, kad teismas, atsižvelgdamas į tikimybių vertinimą, yra įsitikinęs, kad įvykis įvyko. Šią prievolę įrodyti papildo taisyklė, pagal kurią kuo rečiau pasitaiko faktinė aplinkybė, tuo griežtesnė prievolė įrodyti galioja, kaip išaiškino lordas Hofmanas byloje Vidaus reikalų valstybės sekretorius prieš Rehman[1].

[1] [2001] UKHL 47.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų, akivaizdžių arba su byla nesusijusių faktų įrodinėti nereikia.

Teisės aktuose daromos įvairios prezumpcijos, kurias galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Tai yra prezumpcijos dėl santuokinių vaikų, santuokos galiojimo, suaugusiųjų veiksnio ir dingusių be žinios asmenų paskelbimo mirusiais prezumpcija. Galioja nekaltumo prezumpcija, tačiau baudžiamojoje byloje paskelbtas nuosprendis yra priimtinas civilinėje byloje kaip šalies nusikaltimo padarymo faktą patvirtinantis įrodymas (ir tai reiškia, kad šaliai tenka prievolė įrodyti nekaltumą).

Galioja aplaidumo prezumpcija, jeigu ieškovas įrodo, kad nukentėjo nuo aplinkybių, kurias visiškai kontroliavo atsakovas, ir kad nelaimingas atsitikimas buvo būtent toks, kuris paprastai atsiranda dėl aplaidumo[1]. Panaši prielaida galioja tais atvejais, kai asmeniui buvo patikėtos prekės ir jis jas prarado arba sunaikino. Abiem atvejais atsakovas gali paneigti prezumpciją.

Viena sritis, kurioje prievolė įrodyti perkeliama priešingai šaliai, yra susijusi su diskriminavimo darbe teise. Pateikus *prima facie* argumentus dėl diskriminacijos, prievolė įrodyti perkeliama priešingai šaliai, kuri privalo įrodyti, kad diskriminacijos atvejo nebuvo. Šis reiškinys atsirado diskriminaciją reglamentuojančiuose Europos teisės aktuose, kurie dabar perkelti į 2010 m. Lygybės aktą.

Galiausiai tam tikrose civilinėse bylose, kurios paprastai būna susijusios su sveikatos ir saugos teisės aktais, gali būti nagrinėjamas atsakomybės be kaltės klausimas. Tai reiškia, kad, įvykus nelaimingam atsitikimui, iš esmės galioja darbdavio griežta pareiga rūpintis, taigi, atsakomybė tenka darbdaviui.

[1] [2001] UKHL 47.

[2] Res ipsa Loquitor doktrina arba „faktai kalba patys už save“.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodinėjimo našta civilinėse bylose reiškia „tikimybių vertinimą“. Kitaip tariant, teismas nustato, kad faktinė aplinkybė yra įrodyta, jeigu įsitikina, kad didesnė tikimybė, jog faktinė aplinkybė įvyko, nei tikimybė, kad ji neįvyko. Kaip minėta, prievolė įrodyti taikoma lanksčiai: rimtiems kaltinimams įrodyti reikalaujama įtikinamesnių įrodymų, pvz., sukčiavimo tikimybės vertinimo, nes tokie kaltinimai paprastai laikomi labiau atspindinčiais tiesą.

Šis reikalavimas pakeičiamas dviem atvejais. Jeigu, nesant įtikinamo motyvo, yra ne mažiau svarbių konkuruojančių motyvų, teisėjas turi teisę prieiti prie išvados, kad motyvas nebuvo įrodytas[1]. Be to, teikiant prašymus priimti sprendimą supaprastinta tvarka[2] riba yra gana žema, todėl teismas sprendimą priima nenagrinėdamas visos pateiktos informacijos ir nerengdamas kryžminės apklausos.

[1] Šis reiškinys buvo išnagrinėtas byloje Rhesa Shipping [1985] 1WLR.

[2] Dažnai taikoma Technologijų ir statybų teisme siekiant įvykdyti arbitražo sprendimą dėl tam tikros pinigų sumos sumokėjimo.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinėse bylose įrodymai[1] gaunami šalims atskleidžiant atitinkamus dokumentus ir gaunant liudytojų ir ekspertų parodymus. Įrodymai turi būti pateikti teisme.

Kiekvienu atveju taikomos skirtingos taisyklės.

Informacijos atskleidimas

Civilinės bylos šalys privalo atskleisti informaciją[2] apie kontroliuojamus arba turimus dokumentus tiek, kiek tai liepia teismas ir kad kitos šalys galėtų susipažinti su tais dokumentais. Teismas paprastai priima nutartį dėl „standartinio atskleidimo“; t. y. šalys turi atlikti pagrįstą dokumentų, kuriais patvirtinama arba paneigiama kurios nors šalies pozicija, paiešką ir paprastai jos šiuo klausimu neprivalo kreiptis į teismą. Dėl bet kurios kitos rūšies informacijos atskleidimo šalis privalo kreiptis į teismą prašydama suteikti leidimą. Teismas taip pat gali priimti nutartis dėl įrodymų ir turto apsaugos.

Liudytojų parodymai dėl faktinių aplinkybių

Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad galėtų pateikti liudytojų parodymus savo argumentams pagrįsti. Tačiau šalis, pageidaujanti remtis liudytojo parodymais, turi įteikti liudytojo pasirašytą liudytojo pareiškimą, kuriame išdėstomi liudytojo parodymai, ir privalo pakviesti liudytoją duoti žodinius parodymus per teismo procesą. Jeigu šalis iki teismo posėdžio nepateikia liudytojo pareiškimo arba neįteikia liudytojui šaukimo į teismą, šalis negali iškviešti to liudytojo be teismo leidimo. Be to, teismas taip turi plačius įgaliojimus kontroliuoti leistinus įrodymus, pvz., nepriimti įrodymų, kurie priešingu atveju būtų leistini, ir apriboti galimybę atlikti liudytojų akistatą.

Šalis taip pat gali prašyti teismo nurodymo, kuriuo teismo paskirtam apklausos pareigūnui liudytojo parodymus leidžiama paimti[3] iki ieškinio nagrinėjimo pradžios, liudytojui prisiekus.

Teisėjo vaidmuo iš esmės yra įvertinti šalių pateiktus įrodymus ir teismas neprivalo imtis faktų nustatymo misijos.

Liudytojai ekspertai

Šalis negali remtis ekspertų įrodymais[4], išskyrus atvejus, kai teismas suteikia leidimą. Teismas gali kontroliuoti klausimus, dėl kurių ekspertai pateikia įrodymus, įrodymų pateikimo formą ir ekspertui mokėtinus mokesčius.

Jeigu konkrečiu klausimu eksperto įrodymus nori pateikti daugiau nei viena šalis, teismas gali nurodyti, kad įrodymus pateiktų vienas ekspertas, kuriam instrukcijas šalys pateikia drauge, o ne atskiri ekspertai, kuriems instrukcijas duoda kiekviena šalis. Teismas tokius nurodymus gali duoti savo iniciatyva be šalių sutikimo.

Teismas savo iniciatyva nereikalauja, kad šalys pateiktų ekspertų įrodymus. Tačiau teismas pats gali paskirti ekspertą „vertintoją“, kuris padėtų teismui išspręsti klausimą. Teismas gali nurodyti vertintojui parengti ataskaitą (kurios kopijos turi būti pateiktos šalims) ir dalyvauti nagrinėjant bylą teisme, kad vertintojas patartų teismui.

Pagal Civilinio proceso taisyklių (CPT) 35 straipsnį panašių sričių ekspertams leidžiama ekspertų įrodymus pateikti vienu metu. Paprastai šiomis aplinkybėmis bus atlikta šalių kryžminė apklausa ir teisėjas apibendrins poziciją, kuriai ekspertų bus prašoma pritarti.

[1] Žr. CPT 32 straipsnį.

[2] Žr. CPT 31 straipsnį.

[3] Žr. CPT 34 straipsnio 8 dalį.

[4] Žr. CPT 35 straipsnį.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Informacijos atskleidimas

Priėmus nutartį dėl informacijos atskleidimo, kiekviena šalis privalo įteikti kitoms šalims atitinkamų dokumentų, kuriuos jis turi ar turėjo arba kontroliuoja ar kontroliavo, sąrašą. Tuomet kitos šalys turi teisę susipažinti su dokumentais ir daryti dokumentų kopijas. Už fotokopijų darymą gali būti renkami mokesčiai.

Liudytojų parodymai dėl faktinių aplinkybių

Teismas įpareigoja šalį pateikti kiekvieno liudytojo, kurio parodymais šalis ketina remtis teismo posėdyje, pasirašytus liudytojo pareiškimus. Pareiškimą gali užrašyti liudytojas, tačiau dažnai jį parengia šalies, kurios vardu liudytojas duoda parodymus, advokatas. Pareiškime turėtų būti pateikti išsamūs liudytojo parodymai, kurie, jei praktiškai įmanoma, surašomi liudytojo žodžiais.

Jeigu šaliai nurodyta pateikti liudytojo parodymus, tačiau ji negali gauti tokių parodymų, šalis gali prašyti teismo leidimo pateikti liudytojo parodymų santrauką, kurioje išdėstomi parodymai, kuriuos, kaip tikimasi, duos liudytojas, arba klausimai, kuriuos šalis ketina užduoti liudytojui.

Jeigu teismas nurodo, kad liudytojo parodymai turėtų būti paimami liudytojui prisiekus, liudytojas duoda parodymus žodžiu teismo paskirtam apklausos pareigūnui. Apklausa vykdoma taip, kaip ir teismo posėdyje, suteikiant visas galimybes atlikti kryžminę liudytojo apklausą ir parengiant parodymų stenogramą.

Liudytojai ekspertai

Jeigu teismas duoda leidimą ekspertų parodymams, šalys parengia ekspertui (-ams) instrukcijas. Jeigu paskiriamas bendras ekspertas, šalys ekspertui instrukcijas gali duoti atskirai, jeigu dėl jų negali sutarti. Ekspertas, kuris visų pirma pareigą turi teismui, o ne instrukcijas pateikiančiai šaliai ar šalims, parengia rašytinę ataskaitą. Tuomet šalis gali ekspertui, kurį instruktavo šalys drauge arba tik kita šalis, pateikti klausimus raštu. Jeigu paskirti atskiri ekspertai, teismas taip pat gali nurodyti, kad ekspertai turėtų surengti diskusijas, kad nustatytų klausimus, kuriais sutariama ir kuriais nuomonės išsiskiria. Liudytojai ekspertai turi teisę gauti už savo paslaugas užmokesť, kurį paprastai sumoka juos instruokuojanti šalis arba šalys.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Tais atvejais, kai šalys prašo priimti nutartis, kuriomis joms leidžiama gauti arba pateikti įrodymus, teismas privalo įsitikinti, ar tikėtina, jog atitinkami įrodymai yra susiję ir priimtini. Nagrinėdamas, kaip pasinaudoti savo įgaliojimais, teismas taip pat privalo stengtis teisingai nagrinėti bylas, o tai reiškia išlaidų taupymą ir sąžiningą, greitą ir proporcingą bylą nagrinėjimą atsižvelgiant į ieškinio svarbą, sudėtingumą ir vertę. Atsižvelgdamas į šiuos aspektus teismas gali atmesti prašymus arba savo iniciatyva priimti nutartis (pvz., užuot kiekvienai šaliai paskyręs atskirus ekspertus, reikalauti paskirti vieną bendrą ekspertą).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Faktinės aplinkybės galima įrodyti pateikiant įrodymus, remiantis prezumpcijomis ir darant įrodymais pagrįstas išvadas, taip pat teismui oficialiai konstatuojant faktines aplinkybes (žr. pirmiau). Įrodymų, kuriais galima remtis civiliniame procese, rūšys yra liudytojų parodymai, dokumentai ir daiktiniai įrodymai. Dokumentai, be kita ko, gali būti popieriniai dokumentai, kompiuteriniai įrašai, nuotraukos bei vaizdo ir garso įrašai. Tikrus įrodymus sudaro kiti teismui pateikti materialūs objektai, susiję su ginčijamais klausimais, pvz., produktai, kurie yra ginčo dėl intelektinės nuosavybės dalykas. Tai taip pat gali apimti teisėjo apsilankymą nelaimingo atsitikimo vietoje arba kurioje nors kitoje svarbioje vietoje siekiant ją apžiūrėti.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiama rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Iš esmės liudytojai parodymus dėl faktinių aplinkybių teismo posėdyje gali duoti žodžiu. Tačiau, kaip nurodyta pirmiau, reikalaujama, kad kiekviena šalis įteiktų kiekvieno liudytojo, kurio parodymais šalis ketina remtis, pareiškimą. Teismo posėdyje liudytojo prašoma patvirtinti savo pareiškimo teisingumą ir tikslumą, ir paskui tai laikoma liudytojo parodymais jį iškvietusios šalies naudai. Jeigu buvo įteikta tik liudytojo parodymų santrauka, liudytojas turi pateikti išsamesnius žodinius parodymus.

Liudytojai ekspertai savo parodymus duoda rašytinėse išvadose, jeigu teismas nenurodo kitaip. Eksperto išvadoje turi būti išdėstytos jo padarytos išvados, faktai ir prielaidos, kuriomis minėta išvada grindžiama, taip pat turi būti išdėstyta eksperto nurodymų esmė. Teismas sprendžia, ar ekspertui būtina dalyvauti nagrinėjant bylą teisme ir duoti žodinius parodymus. Teismo paskirtas vertintojas neprivalo duoti žodinių parodymų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas turi plačią diskreciją spręsti dėl bet kurio įrodymo svarbos arba patikimumo. Nėra taisyklės, draudžiančios pateikti ne teisme padarytą pareiškimą kaip tame pareiškime nurodytų faktinių aplinkybių įrodymą (nuogirdomis grindžiami įrodymai)[1], todėl šalis dokumente gali remtis tokio pareiškimo turiniu kaip įrodymais arba liudytojo parodymais dėl kito asmens padaryto pareiškimo. Tačiau, nuogirdomis grindžiami įrodymai dažnai turi mažesnę įrodomąją galią nei tiesioginiai parodymai, ypač jeigu patį teiginio autorių buvo galima iškviesti duoti parodymus.

Tam tikri dokumentai ir įrašai priimami kaip autentiški. Pavyzdžiui, įmonių ir valdžios institucijų įrašai priimami kaip autentiški įrodymai, jeigu juos kaip tokius patvirtina įmonės arba valdžios institucijos darbuotojas. Be to, galima pateikti spausdintines arba patvirtintas įvairių rūšių oficialių dokumentų (pvz., teisės aktų, poįstatyminių aktų, įsakymų, sutarčių ir teismo dokumentų) kopijas be jokių papildomų įrodymų.

[1]Žr. CPT 33 straipsnį ir prie jo pridedamus praktinius nurodymus.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikri sandoriai (pvz., testamentai ir žemės pardavimo sandoriai) turi būti sudaryti raštu, todėl norint įrodyti jų sudarymo faktą, reikia pateikti dokumentinius įrodymus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Apskritai liudytojai, kurie turi veiksnumą duoti parodymus, gali būti priversti duoti parodymus. Šalis, pageidaujanti užsitikrinti liudytojo dalyvavimą nagrinėjant bylą teisme, parengia šaukimą liudytojui, kuriame reikalaujama, kad liudytojas atvyktų į posėdį duoti parodymų. Kai šaukimą parengia teismas ir tas šaukimas tinkamai įteikiamas, juo liudytojas įpareigojamas dalyvauti teismo posėdyje iki jo pabaigos.

Jeigu teismas priima įsakymą, kad reikia paimti rašytinius liudytojo parodymus, tačiau liudytojas neatvyksta arba atsisako atsakyti į teisėtai užduodamus klausimus, šalis, prašanti paimti rašytinius liudytojo parodymus, gali kreiptis dėl papildomos nutarties, kuria liudytojas būtų įpareigojamas atvykti arba atsakyti į klausimus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bendra taisyklė, kad kompetentingi liudytojai gali būti priversti liudyti, netaikoma Karalienei, užsienio valstybių suverenams ir jų namų ūkio nariams, užsienio diplomatinį atstovybių darbuotojams ir konsuliniais pareigūnams, tam tikrų tarptautinių organizacijų atstovams, teisėjams ir prisiekusiesiems dėl jų veiklos, įvykdytos einant tas pareigas. Šalių sutuoktiniai ir giminaičiai gali būti priversti duoti parodymus civiliniame procese.

Liudytojai, kurie paprastai gali būti įpareigoti duoti parodymus, vis tiek turi teisę apžiūrai nepateikti tam tikrų dokumentų ir neatsakyti į tam tikrus klausimus, kuriems taikomos privilegijos. Pagrindinės privilegijos yra su teisininko profesija susijusios privilegijos (kurios taikomos bendravimui teikiant arba gaunant teisingas konsultacijas arba gaunant įrodymus bylinėjimosi tikslais), teisių neribojimo privilegija (taikoma šalių tarpusavio bendravimui, kuriuo šalys iš tikrųjų siekia rasti kompromisą dėl ginčo, pvz., pasiūlymai taikiai išspręsti ginčą), ir privilegija, susijusi su teise neduoti parodymų prieš save (tai reiškia, kad negalima reikalausti, jog liudytojas duotų parodymus, jeigu kyla tikras pavojus, kad dėl to liudytojui arba liudytojo sutuoktiniui (-ei) Jungtinėje Karalystėje būtų pateikti baudžiamieji kaltinimai arba skirta bauda). Privilegija gali būti panaikinta.

Įrodymų taip pat galima nepateikti remiantis viešojo intereso išimtimis, jeigu jų pateikimas prieštarautų viešajam interesui. Įrodymai, kuriems gali būti taikoma minėta išimtis, apima įrodymus, susijusius su nacionaliniu saugumu, diplomatiniais santykiais, centrinės valdžios darbu, vaikų gerove, nusikaltimų tyrimu ir informatorių apsauga. Be to, žurnalistai neprivalo atskleisti savo šaltinių, nebent juos atskleisti reikia vadovaujantis teisingumo arba nacionalinio saugumo interesais arba siekiant užkirsti kelią networkai arba nusikaltimui.

Bankų pareigūnai negali būti verčiami pateikti banko knygas arba pateikti įrodymų apie jų turinį, išskyrus atvejus, kai yra konkrečių priežasčių, kuriomis remdamasis teismas gali įpareigoti banką tai padaryti, tačiau teismas gali priimti nutartį, kuria asmeniui leidžia susipažinti su įrašais banko sąskaitoje arba daryti tokių įrašų kopijas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, kuris, po to, kai jam įteikiamas šaukimas, neatvyksta į teismą arba atsisako duoti parodymus, gali būti apkaltintas teismo negerbimu ir įkalintas (Aukštajame teisme) arba gali būti įpareigotas sumokėti baudą (grafystės teisme).

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Visi suaugusieji gali duoti parodymus civilinėje byloje, išskyrus atvejus, kai jie negali suprasti priesaikos, kurią liudytojais privalo duoti, pobūdžio arba negali duoti racionalių parodymų, pvz., dėl psichikos ligos. Jeigu vaikas liudytojas nesupranta priesaikos pobūdžio, jo parodymai vis tiek gali būti priimami, tačiau tik jeigu teismas įsitikina, kad vaikas supranta pareigą sakyti tiesą ir „yra pakankamai supratingas, kad jį būtų galima pagrįstai išklaudyti“.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismo ir šalių vaidmuo

Paprastai liudytojai duoda esminius parodymus teismo posėdyje, atsakydami į jį iškvietusios šalies advokato tiesioginius klausimus. Tačiau liudytojo pareiškimas dabar bus laikomas liudytojo pagrindiniais parodymais, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip. Paskui priešingos šalies advokatas gali atlikti liudytojo kryžminę apklausą ir užduoti liudytojui papildomus klausimus. Taip pat galima atlikti ekspertų liudytojų, kurie teismo posėdyje duoda žodinius parodymus, kryžminę apklausą, tačiau šalys negali atlikti teismo paskirto vertintojo kryžminės apklausos. Teisėjas gali užduoti klausimus liudytojams, paprastai tam, kad patikslintų jų atsakymus, kuriuos jie pateikė atsakydami į advokato užduotus klausimus.

Įrodymai naudojant vaizdo ryšį

Įrodymus naudojant vaizdo ryšį galima pateikti tik teismui leidus. Nagrinėdamas, ar priimti nutartį, leidžiančią pateikti tokius įrodymus, teismas atsižvelgia į tai, ar patogiu naudotis vaizdo konferencija (ypač jeigu liudytojas prastai jaučiasi arba yra užsienyje), išlaidas arba sutaupytas lėšas, susijusias su vaizdo ryšio naudojimu, ir pasekmes bylos sąžiningumui (įskaitant tai, kad teismas liudytoją kontroliuoti ir vertinti gali ribotai).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu paštu arba per telekomunikacijų sistemas (tai apima telefoninius skambučius, faksą ir e. laiškus) siunčiami pranešimai neteisėtai perimami, šių pranešimų turinio įrodymai negali būti pateikti teismo procese. Priešingu atveju įrodymai paprastai yra priimtini, net jeigu jie buvo gauti netinkamai. Tačiau teismas turi įgaliojimus atmesti įrodymus, kurie kitu atveju būtų priimtini. Priimdamas sprendimą dėl tolesnių veiksmų, teismas įrodymų svarbą įvertina atsižvelgdamas į netinkamo elgesio rimtumą. Jeigu, atsižvelgiant į aplinkybes, įrodymų priėmimas yra pateisinamas, teismas gali nubausti šalį, kuri veikė netinkamai, pvz., įpareigodamas ją sumokėti išlaidas.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Pareiškimai byloje (t. y. oficialūs dokumentai, kuriuose išdėstomi kiekvienos šalies argumentai) gali būti naudojami kaip įrodymai parengiamuosiuose teismo posėdžiuose, bet nebus laikomi įrodymais teismo posėdyje.

Bylos šalių duoti parodymai pripažįstami leistiniais įrodymais taip pat, kaip ir ne bylos šalių pareiškimai.

Susijusios nuorodos:

 [Teisingumo ministerija](#)

 [Civilinio proceso taisyklės](#)

Paskutinis naujumas: 08/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktingos įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Šiaurės Airija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Iš esmės prievolę įrodyti turi šalis, kuri nori remtis kokia nors konkrečia faktine aplinkybe. Pareiškėjas (Šiaurės Airijoje vadinamas ieškovu) privalo nurodyti faktines aplinkybes, kuriomis grindžiamas ieškiny, o atsakovas privalo nurodyti faktines aplinkybes, kuriomis jis nori remtis pateikdamas atsiliepimą į ieškinį.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Prievolė įrodyti faktines aplinkybes gali negalioti remiantis įstatymu arba iš anksto sudaryta šalių sutartimi. Be to, teismas tam tikras faktines aplinkybes gali laikyti įrodytomis „atkreipdamas dėmesį į jas“, pvz., su bendrosiomis žiniomis susijusius klausimus. Kai kurios prezumpcijos laikomos nepaneigiamomis, pvz., jeigu taip nustatyta įstatyme, o kitas prezumpcijas, pvz., asmens neveiknumo prezumpciją, galima paneigti.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Teismas, remdamasis tikimybių vertinimu, privalo įsitikinti, kad faktinės aplinkybės teisingumo tikimybė ne mažesnė nei 51 proc., kai tikimybė, kad faktinė aplinkybė yra neteisinga – 49 proc. Kai faktinė aplinkybė įrodoma, remiantis tikimybių vertinimu, laikoma, kad ta faktinė aplinkybė yra patvirtinta.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Pagal bendrąją taisyklę teisėjas negali reikalausti, kad liudytojas dalyvautų, išskyrus ribotas aplinkybes, tačiau teisėjas gali iškviesti liudytoją ir pakartotinai iškviesti jau iškviestą liudytoją. Atsižvelgiant į taisyklės, kuriomis reglamentuojamas teismo procesas Šiaurės Airijoje, teismas turi diskreciją įpareigoti bet kurį asmenį dalyvauti procese ir pateikti dokumentą.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Jeigu šaliai leidžiama, paprastai per jos advokatus, iškviesti konkretų liudytoją duoti parodymų, liudytoją apklausia šalies advokatas (tai vadinama „pagrindiniais parodymais“), paskui kitos šalies advokatas surengia liudytojo kryžminę apklausą. Teisėjas gali užduoti klausimus liudytojui ir paprašo advokatų, jei jie to pageidauja, užduoti bet kokius papildomus klausimus, kurie gali kilti dėl jau užduotų klausimų.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Tam tikrais atvejais, pvz., kai liudytojas turi dalyvauti uždare teismo posėdyje, reikia gauti išankstinį teismo leidimą, tik tuomet galima oficialiai iškviesti liudytoją. Priešingu atveju teismas negali kontroliuoti, kurie liudytojai yra kviečiami duoti parodymų, nors teismas šalims, kurios iškviečia nereikalingus liudytojus, gali skirti pinigines baudas.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Pagrindinis įrodinėjimo metodas yra žodiniai parodymai. Taip pat gali būti naudojami rašytiniai parodymai, pvz., eksperto ataskaitos, ir dokumentiniai įrodymai, pvz., žemėlapiai.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Pagrindinės įrodinėjimo priemonės yra šalių ir jų liudytojų žodiniai parodymai. Ekspertų liudytojų, pvz., gydytojų ir inžinierių, parodymai sutarus gali būti gaunami iš rašytinės ataskaitos. Tuomet liudytoją galima apklausti dėl konkrečių aplinkybių. Šiaurės Airijoje galiojančiose teismo taisyklėse ribojamas liudytojų ekspertų, kurie gali duoti žodinius parodymus, skaičius, t. y. žodinius parodymus gali duoti ne daugiau kaip du medicinos ekspertai ir vienas kitos srities ekspertas, išskyrus atvejus, kai teismas leidžia iškviesti daugiau liudytojų.

Žemėlapiai ir dokumentai taip pat gali būti naudojami kaip įrodymai ir teismą reikia įtikinti jų autentiškumu. Be to, teismas gali norėti nuvykti į įvykio vietą arba apžiūrėti tikrus daiktus, jei, jo manymu, tai turi kokią nors įrodomąją vertę.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas visada nusprendžia, kokią įrodomąją galią suteikti konkrečiam įrodymui.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Galioja prezumpcija, kad faktinės aplinkybės bus įrodytos žodžiu ir per atvirą teismo posėdį.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Kompetentingas liudytojas, kuris buvo iškviestas į teismą duoti parodymų, privalo atvykti į teismo posėdį. Priešingu atveju jis gali būti baudžiamas už teismo negerbimą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Šalis gali prašyti suteikti jai privilegiją ir atleisti nuo pareigos duoti parodymus, remiantis teisiniais profesiniais santykiais; parodymų prieš save arba savo sutuoktinį davimu; viešojo intereso ir teisingumo vykdymu. Įstatymuose yra nustatytos kitų formų garantuojamos privilegijos, pvz., diplomatinė neliečiamybė. Be to, galioja diskrecijos laisvė grindžiamos privilegijos, pvz., susijusios su konfidencialiai pateikta informacija.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Taip. Liudytojas gali būti pripažintas kaltu už teismo negerbimą, jei nesugebėjo atvykti, kai jam buvo tinkamai įteiktas teismo šaukimas. Tokiu atveju teisėjas galėtų skirti baudą arba laisvės atėmimo bausmę ir reikalausti, kad liudytojas, norėdamas, kad jam būtų panaikinti kaltinimai dėl teismo negerbimo, atvyktų į teismą ir duotų parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Veiksnumas yra bendras kriterijus, taikomas pateikiant įrodymus. Laikoma, kad asmuo gali duoti parodymus, išskyrus atvejus, kai jis dėl nepilnametystės, pvz., neveiknumo, negali suprasti priesaika nustatytos pareigos; kai toks asmuo yra bylą nagrinėjantis teisėjas arba gali reikalausti taikyti privilegiją.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Šalių, kurioms paprastai atstovauja advokatai (nors bylos šalis gali byloje dalyvauti be advokato), pareiga yra pateikti teismui įrodymus, siekiant įrodyti savo argumentus remiantis tikimybių vertinimu. Teisėjas veikia kaip arbitras, kuris siekia užtikrinti sąžiningą, teisėtą ir su nagrinėjamos bylos aplinkybėmis susijusią liudytojų apklausą. Teisėjas gali pats apklausti liudytojus, tačiau leis šalių advokatams tęsti apklausą visais klausimais, kurie gali kilti liudytojui atsakius į teisėjo užduotus klausimus.

Pavyzdžiui, Belfasto Aukštajame teisme dabar retkarčiais naudojamas vaizdo ryšys arba programėlė „Skype“, siekiant palengvinti ekspertų įrodymų gavimą tais atvejais, kai ekspertas negali greitai atvykti iš kitos jurisdikcijos.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismui nesuteikta bendro pobūdžio diskrecija nepriimti nesąžiningai gautų įrodymų. Įrodymų galima nepriimti tik tais atvejais, kai teisės aktuose galioja imperatyvi nuostata arba jeigu jie išbraukiami iš protokolo dėl savo skandalingo pobūdžio arba dėl to, kad yra susiję su piktnaudžiavimu procesu.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Taip, bylos šalys gali duoti parodymus savo vardu.

Susijusios nuorodos

 [Šiaurės Airijos bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų tarnyba](#)

Paskutinis naujinimas: 09/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Škotija

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Škotijoje įrodinėjimas civilinėse bylose grindžiamas tikimybių vertinimu, o prievolė įrodyti tenka šaliai, kuri siekia, kad jos naudai būtų išspręstas konkretus klausimas. Siekdama šio tikslo ta šalis turi pateikti pakankamai įrodymų, kad pagrįstų savo argumentus. Jeigu, atsižvelgiant į įrodymus, pateiktus dėl konkrečios aplinkybės, atitinkamas klausimas gali būti išspręstas bet kurios šalies naudai, tai nebūtinai reiškia, kad jis bus išspręstas įrodymus pateikusios šalies naudai.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Tam tikromis aplinkybėmis bylos šaliai tenka prievolė įrodyti konkrečią aplinkybę, tačiau nereikalaujama, kad ta šalis pateiktų visus arba kokius nors tiesioginius tą aplinkybę patvirtinančius įrodymus. Taip gali atsitikti keturiais pagrindiniais atvejais:

- i) kai šalies naudai taikoma prezumpcija;
- ii) kai tam tikrą aplinkybę patvirtina teismas, t. y. aplinkybės aspektai, kuriuos galima iš karto įvertinti remiantis šaltiniais, kurių tikslumas neginčijamas;
- iii) kai taria, kad šalims svarbi aplinkybė turi *res judicata* galią, t. y. paskesnėse bylose draudžiama pakartotinai spręsti klausimą, dėl kurio sprendimas jau priimtas;
- iv) kai kita šalis iš pat pradžių oficialiai pripažįsta aplinkybę.

Esama trijų bendrų prezumpcijų kategorijų.

Tai yra šios prezumpcijų kategorijos:

nepaneigiamos teisinės prezumpcijos, t. y. konkretūs teisės principai, kurių negalima paneigti arba ginčyti pateikiant priešingus įrodymus;

paneigiamos teisinės prezumpcijos, t. y. dėl šių prezumpcijų galima pateikti įrodymus, iš kurių matyti, kad konkrečioje byloje nesaugu priėti prie konkrečios išvados, remiantis vien konkrečia faktine aplinkybe. Tačiau, išskyrus atvejus, kai pateikiami tam tikri prezumpciją paneigiantys įrodymai, tokią išvadą galima padaryti;

paneigiamos faktinės prezumpcijos, kurios konkrečiose bylose nustatomos remiantis faktinėmis aplinkybėmis, susijusiomis su bendra žmonių patirtimi. Dėl paneigiamų faktinių prezumpcijų pažymėtina, kad faktinė aplinkybė „A“ paprastai reiškia faktinę aplinkybę „B“, tačiau tai nėra nekintama taisyklė, todėl teismas nagrinės priešingus įrodymus.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų jį pagrįsti savo sprendimu?

Teisės taisyklių, kuriomis reglamentuojama „įrodomoji galia“, kuri suteikiama konkrečiam įrodymui, nėra, todėl šį klausimą sprendžia teisėjas ir prisiekusieji. Šalis, kuri turi prievolę įrodyti konkrečią aplinkybę, privalo įtikinti teismą, kad jos faktinių aplinkybių versija yra labiau tikėtina, palyginti su jos oponentais.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Teisėjas negali savo iniciatyva atlikti tyrimų byloje, iškviešti liudytojus arba juos privačiai apklausti. Visais atvejais, kai byloje reikia pateikti įrodymus, teisėjas išnagrinėja šalių įrodymus, kuriuos jos nusprendžia pateikti teisėjui, ir tuomet priima sprendimą byloje.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Iš esmės šaliai pateikus savo galutinius rašytinius argumentus, jos gali prašyti, kad teismas pereitų prie įrodymų nagrinėjimo. Įrodymų nagrinėjimo etape šalys pateikia teisėjui įrodymus, kurie, jų manymu, yra tinkami jų argumentams įrodyti.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Tais atvejais, kai teismas nusprendžia, kad konkretus įrodymas yra nepriimtinas.

Tam, kad įrodymai būtų priimtini, jie turi atitikti du reikalavimus. Jie turi būti susiję ir atitikti griežtas įrodinėjimo taisykles.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Byloje pateikti įrodymai gali būti nagrinėjami trimis būdais. Tai yra įprasta įrodymų nagrinėjimo procedūra, įrodymų nagrinėjimo prieš išsprendžiant klausimą procedūra ir prisiekusiųjų įrodymų nagrinėjimo procedūra. Įrodymų nagrinėjimo prieš išsprendžiant klausimą procedūra – tai įrodymai byloje, kurioje, teismo manymu, būtina išnagrinėti abiejų šalių įrodymus prieš išsprendžiant bet kurį teisinį klausimą, kurį gali prireikti išspręsti prieš priimant galutinį sprendimą byloje. Beveik visi įrodymai nagrinėjami taikant įprastą įrodymų nagrinėjimo arba įrodymų nagrinėjimo prieš išsprendžiant klausimą procedūrą ir tik labai retais atvejais bylos perduodamos prisiekusiesiems. Prisiekusiųjų teisminis nagrinėjimas gali vykti tik Sesijų teisme nagrinėjant konkrečios rūšies ieškinius ir Šerifo teisme, kuriame nagrinėjamos bylos dėl asmens sužalojimo.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Įrodymai paprastai gaunami trimis būdais: žodžiu, pateikiant daiktinius įrodymus ir liudytojo dokumentinius įrodymus.

Žodiniai įrodymai apima nuogirdas, t. y. atvejus, kai liudytojas paprasčiausiai susieja kito asmens matytus arba girdėtus faktus. Kiek tai įmanoma, laikomasi praktikos kviesti liudytojus į teismą, kad jie pateiktų parodymus, kad juos būtų galima apklausti ir surengti jų kryžminę apklausą.

Daiktiniai įrodymai – tai tam tikri materialūs ir fiziniai daiktai, kuriuos būtina pateikti kaip įrodymus. Paprastai dėl konkretaus įrodymo turi pasisakyti bent vienas liudytojas, kad įrodymas būtų laikomas priimtinu.

Dokumentiniai įrodymai gali būti rašytiniai, spausdinti arba kitu patikimu būdu įrašyti įrodymai, pvz., garsajuostėje, vaizdajuostėje, kompaktiniame diske arba elektroniniu būdu, ir turėtų būti pateikti kaip įrodymai. Liudytojai ekspertai paprastai turi atvykti į teismą ir duoti parodymus, pvz., paliudyti patvirtinant, kad pateiktas pranešimas turi įrodomąją galią.

Rašytiniai įrodymai, pvz., priesaika patvirtinti liudytojų parodymai, paprastai priimami ir patvirtinami kaip įrodymai civilinėse bylose. Liudytojai ekspertai paprastai atvyksta į teismą ir byloje pateikia savo nuomonę, kuri bus laikoma įrodymais. Daugeliu atvejų ekspertas parodymus duoda pranešimo, kuris buvo pateiktas kaip įrodymai, naudai.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Galioja bendra taisyklė, pagal kurią byloje reikia pateikti geriausius įrodymus. Škotijoje didesnė reikšmė teikiama žodiniams liudytojo parodymams, o ne kitoms įrodymų formoms, nes liudytojas gali teismui pateikti tiesioginį pasakojimą apie tai, ką jis matė arba girdėjo.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikromis aplinkybėmis reikalaujama pateikti rašytinius įrodymus. Pavyzdžiui, patvirtinant sutartį, susijusią su žeme, patikos byloje, kurioje asmuo pasiskelbia esąs vienintelis savo arba bet kurio kito turto, kurį jis gali įgyti, patikėtinis, arba sudarant bet koki testamentą, išreiškiant testamentinę valią ir sudarant susitarimą arba prierasą prie testamentu.

Taip pat bylose, kuriose reikia remtis dokumentiniais įrodymais, o dokumento originalas turi būti pateiktas vėliau, išskyrus atvejus, kai šalys priima originalo kopiją arba tinkamai autentifikuotą kopiją, kurią kopiją darantis asmuo patvirtina kaip tikrą kopiją.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Liudytojas, kuris į teismą kviečiamas duoti parodymus, paprastai privalo atvykti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Jeigu liudytojas turi privilegiją atsisakyti atsakyti į klausimus, pvz., advokato ir jo kliento bendravimo slaptumas. Škotijos teisėje taip pat galioja bendra taisyklė, kad asmenys negali būti verčiami duoti parodymus prieš save. Liudytojas turi teisę neatsakyti į klausimą, jeigu pasakęs tiesą jis prisipažintų padaręs nusikaltimą arba buvęs neištikimas, o dėl neteisingo atsakymo galėtų būti pareikšti kaltinimai dėl priesaikos sulaužymo.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Asmuo, atsisakęs duoti parodymus, gali būti priverstas duoti parodymus, nes priešingu atveju gali būti apkaltintas teismo negerbimu. Ankstesnis liudytojo padarytas pareiškimas taip pat gali būti pridedamas prie įrodymų, jeigu liudytojas dabar atsisako duoti parodymus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Ne. Pagal 2004 m. (Škotijos) Pažeidžiamų liudytojų aktą baudžiamosiose ir civilinėse bylose draudžiama atlikti liudytojų veiksnio patikrinimą siekiant, kad įrodymai būtų nepriimtini vien dėl to, kad liudytojas nesupranta pareigos duoti teisingus parodymus arba skirtumo tarp tiesos ir melo. Teisėjas arba prisiekusieji turi nuspręsti, ar parodymai yra patikimi ir įtikimi atsižvelgiant į visus byloje pateiktus įrodymus.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teisėjo funkcija – užtikrinti, kad šalys sąžiningai apklaustų parodymus duodantį liudytoją. Teisėjas taip pat privalo veikti nešališkai. Teisėjas taip pat gali užduoti klausimus siekdamas, pvz., išsiaiškinti ne iki galo aiškų klausimą arba pradėti nagrinėti kitą, jo manymu, svarbų bylos aspektą. Šalių funkcija – pakviesti į teismą savo liudytojus, kurių kryžminę apklausą paskui galės atlikti kita šalis arba šalys.

Pagal 2004 m. (Škotijos) Pažeidžiamų liudytojų aktą pažeidžiami liudytojai (kaip apibrėžta akte) turi teisę prašyti taikyti specialiąsias priemones (pvz., naudoti tiesioginį televizijos ryšį, ekraną, pagalbines priemones), kurios padėtų jiems duoti savo parodymus. Tam tikrose bylose, kurios nagrinėjamos pagal 1995 m. (Škotijos) Vaikų aktą, liudytojo parodymus taip pat galima gauti naudojant televizijos ryšį.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Teismas turi diskreciją nuspręsti, ar, atsižvelgiant į viršesį su teisingumu susijusį interesą, atmesti netinkamai gautus įrodymus.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu šalis civilinėje byloje duoda parodymus, tuomet teismas, priimdamas sprendimą byloje, į tai atsižvelgia kartu su kitais išnagrinėtais įrodymais.

Paskutinis naujinimas: 09/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Įrodymų rinkimas - Gibraltaras

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Apskritai prievolė įrodyti nagrinėjamą faktinę aplinkybę tenka šaliai, kuri savo byloje remiasi ta faktine aplinkybe. Todėl ieškovui tenka prievolė įrodyti faktines aplinkybes, kurios yra būtinos reikalavimui patvirtinti, o atsakovui paprastai tenka prievolė įrodyti gynybos nuo reikalavimo argumentus.

Jeigu negalima pašalinti su faktine aplinkybe susijusių abejonų, bus laikoma, kad šalis, kuriai tenka prievolė įrodyti tą faktinę aplinkybę, neįvykdė prievolės įrodyti ir teismas konstatuos, kad faktinė aplinkybė neįrodyta. Tačiau teisėjui tenka pareiga išspręsti svarbius faktinius klausimus ir tik išimtiniais atvejais konstatuoti, kad prievolė įrodyti nebuvo įvykdyta.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Pripažintų faktų įrodinėti nereikia. Teisėjai taip pat gali remtis bendromis gyvenimo žiniomis arba teisme konstatuoti faktus, kurie yra visiems žinomi arba aiškiai nustatyti, tokių faktų įrodymų pateikti nereikia.

Teisės aktuose daromos įvairios prezumpcijos, kurias galima paneigti pateikiant priešingus įrodymus. Tai yra prezumpcijos dėl santuokinių vaikų, santuokos galiojimo, suaugusiųjų veiksnio ir dingusių be žinios asmenų paskelbimo mirusiais prezumpcija. Galioja nekaltumo prezumpcija, tačiau baudžiamojoje byloje paskelbtas nuosprendis yra priimtinas civilinėje byloje kaip šalies nusikaltimo padarymo faktą patvirtinantis įrodymas (ir tai reiškia, kad šaliai tenka prievolė įrodyti nekaltumą).

Galioja aplaidumo prezumpcija, jeigu ieškovas įrodo, kad nukentėjo nuo aplinkybių, kurias visiškai kontroliavo atsakovas, ir kad nelaimingas atsitikimas buvo būtent toks, kuris paprastai atsiranda dėl aplaidumo. Panaši prielaida galioja tais atvejais, kai asmeniui buvo patikėtos prekės ir jis jas prarado arba sunaikino.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodinėjimo našta civilinėse bylose reiškia „tikimybių vertinimą“. Kitaip tariant, teismas nustato, kad faktinė aplinkybė yra įrodyta, jeigu įsitikina, kad didesnė tikimybė, jog faktinė aplinkybė įvyko nei tikimybė, kad ji neįvyko. Ši prievolė taikoma lanksčiai: rimtiems kaltinimams įrodyti reikalaujama įtikinamesnių įrodymų, pvz., sukčiavimo tikimybės vertinimo, nes tokie kaltinimai paprastai laikomi mažiau atspindinčiais tiesą.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Civilinėse bylose įrodymai gaunami šalims atskleidžiant atitinkamus dokumentus ir gaunant liudytojų ir ekspertų parodymus.

Kiekvienu atveju taikomos skirtingos taisyklės.

Informacijos atskleidimas

Civilinės bylos šalys privalo atskleisti informaciją apie kontroliuojamus arba turimus dokumentus tiek, kiek tai liepia teismas ir kad kitos šalys galėtų susipažinti su tais dokumentais. Teismas paprastai priima nutartį dėl „standartinio atskleidimo“; t. y. šalys turi atlikti pagrįstą dokumentų, kuriais patvirtinama arba paneigiama kurios nors šalies pozicija, paiešką ir paprastai jos šiuo klausimu neprivalo kreiptis į teismą. Dėl bet kurios kitos rūšies informacijos atskleidimo šalis privalo kreiptis į teismą, prašydama suteikti leidimą. Teismas taip pat gali priimti nutartį dėl įrodymų ir turto apsaugos.

Liudytojų parodymai dėl faktinių aplinkybių

Šalims paprastai nereikia teismo leidimo, kad galėtų pateikti liudytojų parodymus savo argumentams pagrįsti. Tačiau šalis, pageidaujanti remtis liudytojo parodymais, turi įteikti liudytojo pasirašytą liudytojo pareiškimą, kuriame išdėstomi liudytojo parodymai, ir privalo pakviesti liudytoją duoti žodinius parodymus per teismo procesą. Jeigu šalis iki teismo posėdžio nepateikia liudytojo pareiškimo arba neįteikia liudytojui šaukimo į teismą, šalis negali iškviesti to liudytojo be teismo leidimo. Be to, teismas taip turi plačius įgaliojimus kontroliuoti leistinus įrodymus, pvz., nepriimti įrodymų, kurie priešingu atveju būtų leistini, ir apriboti galimybę atlikti liudytojų apklausą.

Šalis taip pat gali prašyti teismo nurodymo, kuriuo teismo paskirtam apklausos pareigūnui liudytojo parodymus leidžiama paimti iki ieškinio nagrinėjimo pradžios, liudytojui prisiekus.

Teisėjo vaidmuo iš esmės yra įvertinti šalių pateiktus įrodymus ir teismas neprivalo imtis faktų nustatymo misijos.

Liudytojai ekspertai

Šalis negali remtis ekspertų įrodymais, išskyrus atvejus, kai teismas suteikia leidimą. Teismas gali kontroliuoti klausimus, dėl kurių ekspertai pateikia įrodymus, įrodymų pateikimo formą ir ekspertui mokėtinus mokesčius.

Jeigu konkrečiu klausimu eksperto įrodymus nori pateikti daugiau nei viena šalis, teismas gali nurodyti, kad įrodymus pateiktų vienas ekspertas, kuriam instrukcijas šalys pateikia drauge, o ne atskiri ekspertai, kuriems instrukcijas duoda kiekviena šalis. Teismas tokius nurodymus gali duoti savo iniciatyva be šalių sutikimo.

Teismas savo iniciatyva nereikalauja, kad šalys pateiktų ekspertų įrodymus. Tačiau teismas pats gali paskirti ekspertą „vertintoją“, kuris padėtų teismui išspręsti klausimą. Teismas gali nurodyti vertintojui parengti ataskaitą (kurios kopijos turi būti pateiktos šalims) ir dalyvauti nagrinėjant bylą teisme, kad vertintojas patartų teismui.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Informacijos atskleidimas

Priėmus nutartį dėl informacijos atskleidimo, kiekviena šalis privalo įteikti kitoms šalims atitinkamų dokumentų, kuriuos jis turi ar turėjo arba kontroliuoja ar kontroliavo, sąrašą. Tuomet kitos šalys turi teisę susipažinti su dokumentais ir daryti dokumentų kopijas. Už fotokopijų darymą gali būti renkami mokesčiai.

Liudytojų parodymai dėl faktinių aplinkybių

Teismas įpareigoja šalį pateikti kiekvieno liudytojo, kurio parodymais šalis ketina remtis teismo posėdyje, pasirašytus liudytojo pareiškimus. Pareiškimą gali užrašyti liudytojas, tačiau dažnai jį parengia šalies, kurios vardu liudytojas duoda parodymus, advokatas. Pareškime turėtų būti pateikti išsamūs liudytojo parodymai, kurie, jei praktiškai įmanoma, surašomi liudytojo žodžiais.

Jeigu šaliai nurodyta pateikti liudytojo parodymus, tačiau ji negali gauti tokių parodymų, šalis gali prašyti teismo leidimo pateikti liudytojo parodymų santrauką, kurioje išdėstomi parodymai, kuriuos, kaip tikimasi, duos liudytojas, arba klausimai, kuriuos šalis ketina užduoti liudytojui.

Jeigu teismas nurodo, kad liudytojo parodymai turėtų būti paimami liudytojui prisiekus, liudytojas duoda parodymus žodžiu teismo paskirtam apklausos pareigūnui. Apklausa vykdoma taip, kaip ir teismo posėdyje, suteikiant visas galimybes atlikti kryžminę liudytojo apklausą ir parengiant parodymų stenogramą.

Liudytojai ekspertai

Jeigu teismas duoda leidimą ekspertų parodymams, šalys parengia ekspertui (-ams) instrukcijas. Jeigu paskiriamas bendras ekspertas, šalys ekspertui instrukcijas gali duoti atskirai, jeigu dėl jų negali sutarti. Ekspertas, kuris visų pirma pareigą turi teismui, o ne instrukcijas pateikiančiai šaliai ar šalims, parengia rašytinę ataskaitą. Tuomet šalis gali ekspertui, kurį instruktavo šalys drauge arba tik kita šalis, pateikti klausimus raštu. Jeigu paskirti atskiri ekspertai, teismas taip pat gali nurodyti, kad ekspertai turėtų surengti diskusijas, kad nustatytų klausimus, kuriais sutariama ir kuriais nuomonės išsiskiria. Liudytojai ekspertai turi teisę gauti už savo paslaugas užmokesť, kurį paprastai sumoka juos instruojanti šalis arba šalys.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Tais atvejais, kai šalys prašo priimti nutartis, kuriomis joms leidžiama gauti arba pateikti įrodymus, teismas privalo įsitikinti, ar tikėtina, jog atitinkami įrodymai yra susiję ir priimtini. Nagrinėdamas, kaip pasinaudoti savo įgaliojimais, teismas taip pat privalo stengtis teisingai nagrinėti bylas, o tai reiškia išlaidų taupymą ir sąžiningą, greitą ir proporcingą bylą nagrinėjimą atsižvelgiant į ieškinio svarbą, sudėtingumą ir vertę. Atsižvelgdamas į šiuos aspektus teismas gali atmesti prašymus arba savo iniciatyva priimti nutartis (pvz., užuot kiekvienai šaliai paskyręs atskirus ekspertus, reikalauti paskirti vieną bendrą ekspertą).

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Faktinės aplinkybės galima įrodyti pateikiant įrodymus, remiantis prezumpcijomis ir darant įrodymais pagrįstas išvadas, taip pat teismui oficialiai konstatuojant faktines aplinkybes (žr. pirmiau). Įrodymų, kuriais galima remtis civiliniame procese, rūšys yra liudytojų parodymai, dokumentai ir daiktiniai įrodymai. Dokumentai, be kita ko, gali būti popieriniai dokumentai, kompiuteriniai įrašai, nuotraukos bei vaizdo ir garso įrašai. Tikrus įrodymus sudaro kiti teismui pateikti materialūs objektai, susiję su ginčijamais klausimais, pvz., produktai, kurie yra ginčo dėl intelektinės nuosavybės dalykas. Teisėjo apsilankymas nelaimingo atsitikimo vietoje yra viena iš įrodinėjimo priemonių.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Iš esmės liudytojai parodymus dėl faktinių aplinkybių teismo posėdyje gali duoti žodžiu. Tačiau, kaip nurodyta pirmiau, reikalaujama, kad kiekviena šalis įteiktų kiekvieno liudytojo, kurio parodymais šalis ketina remtis, pareiškimą. Teismo posėdyje liudytojo prašoma patvirtinti savo pareiškimo teisingumą ir tikslumą, ir paskui tai laikoma liudytojo parodymais jį iškvietusios šalies naudai. Jeigu buvo įteikta tik liudytojo parodymų santrauka, liudytojas turi pateikti išsamesnius žodinius parodymus.

Liudytojai ekspertai savo parodymus duoda rašytinėse išvadose, jeigu teismas nenurodo kitaip. Eksperto išvadoje turi būti išdėstytos jo padarytos išvados, faktai ir prielaidos, kuriomis minėta išvada grindžiama, taip pat turi būti išdėstyta eksperto nurodymų esmė. Teismas sprendžia, ar ekspertui būtina dalyvauti nagrinėjant bylą teisme ir duoti žodinius parodymus. Teismo paskirtas vertintojas neprivalo duoti žodinių parodymų.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Teismas turi plačią diskreciją spręsti dėl bet kurio įrodymo svarbos arba patikimumo. Nėra taisyklės, draudžiančios pateikti ne teisme padarytą pareiškimą kaip tame pareiškime nurodytų faktinių aplinkybių įrodymą (nuogirdomis grindžiami įrodymai), todėl šalis dokumente gali remtis tokio pareiškimo turiniu kaip įrodymais arba liudytojo parodymais dėl kito asmens padaryto pareiškimo. Tačiau, nuogirdomis grindžiami įrodymai dažnai turi mažesnę įrodomąją galią nei tiesioginiai parodymai, ypač jeigu patį teiginio autorių buvo galima iškviesti duoti parodymus.

Tam tikri dokumentai ir įrašai priimami kaip autentiški. Pavyzdžiui, įmonių ir valdžios institucijų įrašai priimami kaip autentiški įrodymai, jeigu juos kaip tokius patvirtina įmonės arba valdžios institucijos darbuotojas. Be to, galima pateikti spausdintines arba patvirtintas įvairių rūšių oficialių dokumentų (pvz., teisės aktų, poįstatyminių aktų, įsakymų, sutarčių ir teismo dokumentų) kopijas be jokių papildomų įrodymų.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Tam tikri sandoriai (pvz., testamentai ir žemės pardavimo sandoriai) turi būti sudaryti raštu, todėl norint įrodyti jų sudarymo faktą, reikia pateikti dokumentinius įrodymus.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Apskritai civilinėse bylose liudytojai, kurie turi veiksnumą duoti parodymus, gali būti priversti duoti parodymus. Šalis, pageidaujanti užsitikrinti liudytojo dalyvavimą nagrinėjant bylą teisme, parengia šaukimą liudytojui, kuriame reikalaujama, kad liudytojas atvyktų į posėdį duoti parodymų. Kai šaukimą parengia teismas ir tas šaukimas tinkamai įteikiamas, juo liudytojas įpareigojamas dalyvauti teismo posėdyje iki jo pabaigos.

Jeigu teismas priima įsakymą, kad reikia paimti rašytinius liudytojo parodymus, tačiau liudytojas neatvyksta arba atsisako atsakyti į teisėtai užduodamus klausimus, šalis, prašanti paimti rašytinius liudytojo parodymus, gali kreiptis dėl papildomos nutarties, kuria liudytojas būtų įpareigojamas atvykti arba atsakyti į klausimus.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Bendra taisyklė, kad kompetentingi liudytojai gali būti priversti liudyti, netaikoma Karalienei, užsienio valstybių suverenams ir jų namų ūkio nariams, užsienio diplomatinėjų atstovybių darbuotojams ir konsuliniais pareigūnams, tam tikrų tarptautinių organizacijų atstovams, teisėjams ir prisiekusiesiems dėl jų veiklos, įvykdytos einant tas pareigas. Šalių sutuoktiniai ir giminaičiai gali būti priversti duoti parodymus civiliniame procese.

Liudytojai, kurie paprastai gali būti įpareigoti duoti parodymus, vis tiek turi teisę apžiūrai nepateikti tam tikrų dokumentų ir neatsakyti į tam tikrus klausimus, kuriems taikomos privilegijos. Pagrindinės privilegijos yra su teisininko profesija susijusios privilegijos (kurios taikomos bendravimui teikiant arba gaunant

teisines konsultacijas arba gaunant įrodymus bylinėjimosi tikslais), teisių neribojimo privilegija (taikoma šalių tarpusavio bendravimui, kuriuo šalys iš tikrųjų siekia rasti kompromisą dėl ginčo, pvz., pasiūlymai taikiai išspręsti ginčą), ir privilegija, susijusi su teise neduoti parodymų prieš save (tai reiškia, kad negalima reikalauti, jog liudytojas duotų parodymus, jeigu kyla tikras pavojus, kad dėl to liudytoji arba liudytojo sutuoktiniui (-ei) Gibraltare būtų pateikti baudžiamieji kaltinimai arba skirta bauda). Privilegija gali būti panaikinta.

Įrodymų taip pat galima nepateikti remiantis viešojo intereso išimtimis, jeigu jų pateikimas prieštarautų viešajam interesui. Įrodymai, kuriems gali būti taikoma minėta išimtis, apima įrodymus, susijusius su nacionaliniu saugumu, diplomatiniais santykiais, centrinės valdžios darbu, vaikų gerove, nusikaltimų tyrimu ir informatorių apsauga. Be to, žurnalistai neprivalo atskleisti savo šaltinių, nebent juos atskleisti reikia vadovaujantis teisingumo arba nacionalinio saugumo interesais arba siekiant užkirsti kelią netvarkai arba nusikaltimui.

Bankų pareigūnai negali būti verčiami pateikti banko knygas arba pateikti įrodymų apie jų turinį, išskyrus atvejus, kai yra konkrečių priežasčių, kuriomis remdamasis teismas gali įpareigoti banką tai padaryti, tačiau teismas gali priimti nutartį, kuria asmeniui leidžia susipažinti su įrašais banko sąskaitoje arba daryti tokių įrašų kopijas.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojas, kuris, po to, kai jam įteikiamas šaukimas, neatvyksta į teismą arba atsisako duoti parodymus, gali būti apkaltintas teismo negerbimu ir įkalintas.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Visi suaugusieji gali duoti parodymus civilinėje byloje, išskyrus atvejus, kai jie negali suprasti priesaikos, kurią liudytojai privalo duoti, pobūdžio arba negali duoti racionalių parodymų, pvz., dėl psichikos ligos. Jeigu vaikas liudytojas nesupranta priesaikos pobūdžio, jo parodymai vis tiek gali būti priimami, tačiau tik jeigu teismas įsitikina, kad vaikas supranta pareigą sakyti tiesą ir „yra pakankamai supratingas, kad jį būtų galima pagrįstai išklausti“.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismo ir šalių vaidmuo

Paprastai liudytojai duoda esminius parodymus teismo posėdyje atsakydami į jį iškvietusios šalies advokato tiesioginius klausimus. Tačiau liudytojo pareiškimas dabar bus laikomas liudytojo pagrindiniais parodymais, išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip. Paskui priešingos šalies advokatas gali atlikti liudytojo kryžminę apklausą ir užduoti liudytoji papildomus klausimus. Taip pat galima atlikti ekspertų liudytojų, kurie teismo posėdyje duoda žodinius parodymus, kryžminę apklausą, tačiau šalys negali atlikti teismo paskirto vertintojo kryžminės apklausos. Teisėjas gali užduoti klausimus liudytojams, paprastai tam, kad pasitiksintų jų atsakymus, kuriuos jie pateikė atsakydami į advokato užduotus klausimus.

Įrodymai naudojant vaizdo ryšį

Įrodymus naudojant vaizdo ryšį galima pateikti tik teismui leidus. Nagrinėdamas, ar priimti nutartį, leidžiančią pateikti tokius įrodymus, teismas atsižvelgia į tai, ar patogiu naudotis vaizdo konferencija (ypač jeigu liudytojas prastai jaučiasi arba yra užsienyje), išlaidas arba sutaupytas lėšas, susijusias su vaizdo ryšio naudojimu, ir pasekmes bylos sąžiningumui (įskaitant tai, kad teismas liudytoją kontroliuoti ir vertinti gali ribotai).

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu paštu arba per telekomunikacijų sistemas (tai apima telefoninius skambučius, faksą ir e. laiškus) siunčiami pranešimai neteisėtai perimami, šių pranešimų turinio įrodymai negali būti pateikti teismo procese. Priešingu atveju įrodymai paprastai yra priimtini, net jeigu jie buvo gauti netinkamai. Tačiau teismas turi įgaliojimus atmesti įrodymus, kurie kitu atveju būtų priimtini. Priimdamas sprendimą dėl tolesnių veiksmų, teismas įrodymų svarbą įvertina atsižvelgdamas į netinkamo elgesio rimtumą. Jeigu, atsižvelgiant į aplinkybes, įrodymų priėmimas yra pateisinamas, teismas gali nubausti šalį, kuri veikė netinkamai, pvz., įpareigodamas ją sumokėti išlaidas.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Pareiškimai byloje (t. y. oficialūs dokumentai, kuriuose išdėstomi kiekvienos šalies argumentai) gali būti naudojami kaip įrodymai parengiamuosiuose teismo posėdžiuose, bet nebus laikomi įrodymais teismo posėdyje.

Bylos šalių duoti parodymai pripažįstami leistiniais įrodymais taip pat, kaip ir ne bylos šalių pareiškimai.

Paskutinis naujinimas: 09/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.